

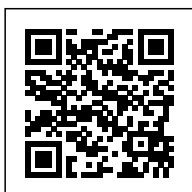

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY
POSLANECKÁ SNĚMOVNA

VIII. volební období

775/0

Vládní návrh zákona o hromadném řízení

Zástupce předkladatele: min. spravedlnosti
Doručeno poslancům: 6. března 2020 v 13:09

V l á d n í n á v r h

ZÁKON

ze dne 2020

o hromadném řízení

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ OBECNÁ USTANOVENÍ

Hlava I

Základní ustanovení

§ 1

Předmět úpravy

Tento zákon upravuje podmínky, za kterých lze v občanském soudním řízení společně projednat a rozhodnout spory týkající se práv nebo oprávněných zájmů více osob se stejným či obdobným skutkovým nebo právním základem (dále jen „hromadné řízení“), postup v tomto řízení a výkon rozhodnutí vydaného v tomto řízení.

§ 2

Vymezení některých základních pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí

- a) hromadnou žalobou návrh na zahájení hromadného řízení, kterým se žalobce domáhá ochrany tvrzených práv nebo oprávněných zájmů více osob se stejným či obdobným skutkovým nebo právním základem,
- b) skupinou více osob, které jsou nositeli tvrzených práv nebo oprávněných zájmů se stejným či obdobným skutkovým nebo právním základem,
- c) předpokladem členství ve skupině vymezení stejného či obdobného skutkového nebo právního základu, kterým se vyznačují tvrzená práva nebo oprávněné zájmy skupiny,
- d) individuálním řízením občanské soudní řízení sporné zahájené návrhem podle občanského soudního řádu bez ohledu na to, zda se týká práv nebo oprávněných zájmů 2 nebo více osob.

§ 3

Druhy hromadných žalob

- (1) Hromadnou žalobou se lze domáhat splnění povinnosti nebo určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není.
- (2) Bylo-li by s ohledem na velikost skupiny a povahu tvrzených práv nevhodné, aby se v hromadném řízení určovala hodnota práva jednotlivého člena skupiny, může žalobce v hromadné žalobě požadovat i pouhé určení, zda jsou splněny skutkové nebo právní podmínky zakládající tvrzenou povinnost žalovaného.

§ 4

Přihlašovací hromadné řízení

- (1) Přihlašovacím hromadným řízením je hromadné řízení, ve kterém se projednávají a rozhodují spory týkající se práv nebo oprávněných zájmů členů skupiny, kteří se do hromadného řízení stanoveným způsobem přihlásili.
- (2) Nestanoví-li tento zákon jinak, vede se hromadné řízení jako přihlašovací hromadné řízení.

§ 5

Odhlašovací hromadné řízení

Odhlašovacím hromadným řízením je hromadné řízení, ve kterém se projednávají a rozhodují spory týkající se práv nebo oprávněných zájmů členů skupiny s výjimkou členů skupiny, kteří

- a) se z hromadného řízení stanoveným způsobem odhlásili, nebo
- b) nemají ke dni zahájení hromadného řízení obvyklý pobyt na území České republiky, ledaže se do hromadného řízení stanoveným způsobem přihlásili.

§ 6

Vztah k obecné procesní právní úpravě

Nestanoví-li tento zákon jinak, použije se na hromadné řízení občanský soudní řád.

Hlava II

Pravomoc a příslušnost soudu

§ 7

V hromadném řízení se projednávají a rozhodují spory vyplývající z právních poměrů mezi podnikatelem a spotřebiteli.

§ 8

- (1) Ustanovení jiných právních předpisů o tom, že spory vyplývající z poměrů soukromého práva projednává a rozhoduje o nich jiný orgán než soud, se nepoužijí pro soudní řízení, které je zahájeno podáním hromadné žaloby.

- (2) Ustanovení § 51, 52, § 58 odst. 2, § 106 a § 110 odst. 2 platí pro vztah řízení před jiným orgánem a hromadného řízení a pro postup jiného orgánu obdobně.

§ 9

K hromadnému řízení jsou v prvním stupni příslušné krajské soudy.

Hlava III

Subjekty hromadného řízení a zastoupení žalobce

Díl 1

Zvláštní subjekty hromadného řízení

Oddíl 1

Člen skupiny

§ 10

Postavení člena skupiny v hromadném řízení

- (1) Člen skupiny, který podal hromadnou žalobu, je žalobcem v hromadném řízení; žalobcem je rovněž člen skupiny, který vstoupil na místo jiného žalobce.
- (2) Ostatní členové skupiny, jejichž tvrzené právo nebo oprávněný zájem se projednávají v hromadném řízení, jsou zúčastněnými členy skupiny.
- (3) Tvrzené právo nebo oprávněný zájem člena skupiny podle odstavce 1 jsou základem hromadné žaloby a rozhodnutí o ní, od kterého se odvíjí posouzení práv nebo oprávněných zájmů zúčastněných členů skupiny.

Zúčastněný člen skupiny

§ 11

- (1) V přihlašovacím hromadném řízení je zúčastněným členem skupiny člen skupiny, který se do přihlašovacího hromadného řízení stanoveným způsobem přihlásil.
- (2) V odhlašovacím hromadném řízení je zúčastněným členem skupiny každý člen skupiny s výjimkou člena skupiny, který
 - a) se z odhlašovacího hromadného řízení stanoveným způsobem odhlásil, nebo
 - b) nemá ke dni zahájení odhlašovacího hromadného řízení obvyklý pobyt na území České republiky, ledaže se do odhlašovacího hromadného řízení stanoveným způsobem přihlásil.

§ 12

- (1) Zúčastněný člen skupiny není účastníkem ani vedlejším účastníkem hromadného řízení, ale přísluší mu v hromadném řízení procesní práva podle odstavce 2 (dále jen „procesní práva zúčastněného člena skupiny“).
- (2) Zúčastněný člen skupiny má v hromadném řízení

- a) právo vyjádřit se,
- b) právo nahlížet do spisu,
- c) právo navrhnout odvolání žalobce a vstup nového žalobce do hromadného řízení,
- d) právo podat námitku a
- e) další práva, která mu přiznává tento zákon.

Oddíl 2

Nezisková osoba

§ 13

Vymezení neziskové osoby

- (1) Neziskovou osobou podle tohoto zákona je právnická osoba, jestliže
- a) byla založena v souladu s právními předpisy České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie,
 - b) není založena za účelem vytváření zisku, a jejíž případný zisk nebo jiné vlastní zdroje se nerozdělují,
 - c) je finančně i personálně nezávislá na osobách, které by mohly mít na podání hromadné žaloby hospodářský zájem, s výjimkou členů skupiny; tím není dotčena možnost neziskové osoby být příjemcem dotace podle jiného právního předpisu,
 - d) fyzická osoba, která za ni v hromadném řízení jedná, má nezbytné znalosti a zkušenosti v oblasti ochrany práv nebo oprávněných zájmů, o kterých se má hromadné řízení vést,
 - e) se aktivně věnuje ochraně práv nebo oprávněných zájmů, o kterých se má hromadné řízení vést alespoň po dobu 2 let,
 - f) má zřízeny internetové stránky, na kterých veřejně informuje o své činnosti,
 - g) je bezdlužná a
 - h) vyhotovila a uložila do sbírky listin veřejného rejstříku výroční zprávy nebo obdobné zprávy o její své činnosti alespoň za poslední 2 uplynulá účetní období, ze kterých vyplývá splnění podmínky podle písmene f).
- (2) Neziskovou osobou je také právnická osoba, která je zapsána na seznam osob oprávněných k podání žalob na zdržení se protiprávního jednání vedený Evropskou komisí v souladu se zákonem upravujícím ochranu spotřebitele (dále jen „spotřebitelská nezisková osoba“).

§ 14

Bezdlužnost

- (1) Za bezdlužnou se pro účely tohoto zákona považuje nezisková osoba, která nemá ke dni podání hromadné žaloby nebo ke dni svého vstupu do hromadného řízení

evidován nedoplatek s výjimkou nedoplatku, u kterého je povoleno posečkání jeho úhrady nebo rozložení jeho úhrady na splátky

- a) u orgánů Finanční správy České republiky,
 - b) u orgánů Celní správy České republiky,
 - c) na pojistném a na penále na veřejné zdravotní pojištění, nebo
 - d) na pojistném a na penále na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.
- (2) Bezdlužnost podle odstavce 1 se prokazuje potvrzením příslušného finančního úřadu, příslušného celního úřadu, příslušné zdravotní pojišťovny a příslušné okresní správy sociálního zabezpečení, které nesmí být starší než 60 kalendářních dnů.

§ 15

Doložení podmínek

Splnění podmínek podle § 13 doloží nezisková osoba soudu při prvním úkonu, který v hromadném řízení učinila.

§ 16

Postavení neziskové osoby v hromadném řízení

Nezisková osoba, která podala hromadnou žalobu, je žalobcem v hromadném řízení; žalobcem je rovněž nezisková osoba, která vstoupila na místo jiného žalobce.

Oddíl 3

Správní orgán a subjekt mimosoudního řešení sporů

§ 17

- (1) Správní orgán, který by jinak měl pravomoc rozhodovat ve sporech vyplývajících z poměrů soukromého práva, které se projednávají v hromadném řízení, a subjekt mimosoudního řešení spotřebitelských sporů mají právo podat soudu vyjádření týkající se věci samé.
- (2) S vyjádřením podle odstavce 1 se soud vypořádá v odůvodnění rozhodnutí, kterým se hromadné řízení končí.

Díl 2

Žalobce v hromadném řízení

Právo podat hromadnou žalobu

§ 18

Hromadnou žalobu k zahájení přihlašovacího hromadného řízení může podat

- a) člen skupiny nebo nezisková osoba, která má v souladu se svým hlavním účelem oprávněný zájem na ochraně práv nebo oprávněných zájmů, o kterých se má přihlašovací

hromadné řízení vést, získali-li písemný souhlas alespoň 10 členů skupiny se zahájením přihlašovacího hromadného řízení, nebo

b) spotřebitelská nezisková osoba, která má v souladu se svým hlavním účelem oprávněný zájem na ochraně práv nebo oprávněných zájmů, o kterých se má přihlašovací hromadné řízení vést.

§ 19

Hromadnou žalobu k zahájení odhlašovacího hromadného řízení může podat

a) člen skupiny nebo nezisková osoba, která má v souladu se svým hlavním účelem oprávněný zájem na ochraně práv nebo oprávněných zájmů, o kterých se má odhlašovací hromadné řízení vést, získali-li písemný souhlas alespoň 100 členů skupiny se zahájením odhlašovacího hromadného řízení, nebo

b) spotřebitelská nezisková osoba, která má v souladu se svým hlavním účelem oprávněný zájem na ochraně práv nebo oprávněných zájmů, o kterých se má odhlašovací hromadné řízení vést.

Postavení žalobce v hromadném řízení

§ 20

(1) Žalobce vystupuje v hromadném řízení vlastním jménem v zájmu skupiny.

(2) Žalobce je povinen v hromadném řízení jednat s řádnou péčí.

§ 21

Nad rámec povinností, které má účastník řízení podle občanského soudního řádu, je žalobce v hromadném řízení zejména povinen

- a) obstarávat podklady a důkazy svědčící ve prospěch skupiny,
- b) přijímat a vyřizovat podněty členů skupiny,
- c) informovat členy skupiny o průběhu hromadného řízení způsobem a v míře přiměřené okolnostem a
- d) brát ohled na práva žalovaného, zejména při informování členů skupiny o průběhu a výsledku hromadného řízení.

§ 22

Procesní nástupnictví

Ztratí-li žalobce v průběhu hromadného řízení způsobilost být účastníkem řízení nebo dojde-li ke skutečnosti, se kterou jiné právní předpisy spojují převod nebo přechod práva z žalobce na jinou osobu bez právního nástupce, který splňuje podmínky podle tohoto zákona, nebo nemá-li právní nástupce žalobce zájem v hromadném řízení pokračovat, uveřejní soud tuto skutečnost v rejstříku hromadných řízení s poučením, že nepodaří-li se nového žalobce zajistit ve lhůtě 3 měsíců, soud hromadné řízení zastaví. Dále se postupuje podle § 26.

Odvolání žalobce

§ 23

- (1) Návrh na odvolání žalobce může podat v přihlašovacím hromadném řízení alespoň 20 % zúčastněných členů skupiny a v odhlašovacím hromadném řízení alespoň 20 % zúčastněných členů skupiny, kteří jsou zapsáni na seznam aktivních zúčastněných členů skupiny (§ 114).
- (2) Soud odvolá žalobce i bez návrhu,
 - a) přestane-li splňovat podmínky podle tohoto zákona,
 - b) nezastupuje-li řádně zájem skupiny,
 - c) jedná-li v zájmu žalovaného,
 - d) bylo-li insolvenčním soudem rozhodnuto o tom, že je v úpadku nebo hrozícím úpadku,
 - e) vyjde-li najevo, že při plnění podmínky transparentního financování uvedl údaje o prostředcích na financování hromadného řízení záměrně nesprávně, údaje zkreslil nebo pokud část údajů nebo jiných rozhodných skutečností záměrně zamlčel, nebo
 - f) porušuje-li žalobce jinak své povinnosti závažným způsobem.

§ 24

- (1) Před rozhodnutím o odvolání žalobce umožní soud žalobci a zúčastněným členům skupiny, aby se k odvolání žalobce vyjádřili.
- (2) Usnesení o odvolání žalobce soud bez zbytečného odkladu uveřejní v rejstříku hromadných řízení.
- (3) Proti usnesení podle odstavce 2 mohou zúčastnění členové skupiny podat námitku.

§ 25

- (1) Odvolání proti usnesení soudu podle § 24 odst. 2 může podat jen žalobce.
- (2) Nerozhodne-li soud v usnesení o odvolání žalobce jinak, je žalobce povinen do doby právní moci tohoto usnesení učinit v hromadném řízení vše, co nesnese odkladu, aby zúčastněným členům skupiny nevznikla v hromadném řízení újma.

§ 26

- (1) Zúčastněný člen skupiny může soudu navrhnout, aby na místo odvolaného žalobce vstoupil do hromadného řízení nový žalobce, který bude v hromadném řízení pokračovat.
- (2) V návrhu podle odstavce 1 musí být uveden nový žalobce a musí k němu být připojen doklad s úředně ověřeným podpisem, že tento žalobce se svým vstupem do hromadného řízení souhlasí.
- (3) Splňuje-li navržený žalobce podmínky podle tohoto zákona, soud o jeho vstupu do hromadného řízení rozhodne usnesením, proti němuž není odvolání přípustné. Je-li podáno návrhů více, rozhodne soud o vstupu žalobce, který byl navržen jako první.

- (4) Nesplňuje-li navržený žalobce podmínky podle tohoto zákona nebo bylo-li již o vstupu žalobce rozhodnuto, soud návrh zamítne.
- (5) Nepodaří-li se nového žalobce ve lhůtě 3 měsíců zajistit, soud hromadné řízení zastaví a poučí zúčastněné členy skupiny v rejstříku hromadných řízení o možnosti zahájení individuálního řízení.

§ 27

- (1) Nový žalobce je vázán úkony odvolaného žalobce provedenými v hromadném řízení. To neplatí o úkonech, které jsou ve zjevném rozporu se zájmem skupiny, ledaže by tím došlo k nepřiměřenému zásahu do práv žalovaného.
- (2) O tom, zda je úkon ve zjevném rozporu se zájmem skupiny podle odstavce 1, rozhodne soud na návrh nového žalobce podaný nejpozději do 30 dnů od právní moci rozhodnutí o jeho vstupu do hromadného řízení.

Výměna žalobce

§ 28

- (1) Žalobce může podat návrh na svoji výměnu, nelze-li po něm spravedlivě požadovat, aby v hromadném řízení i nadále pokračoval.
- (2) V návrhu na výměnu žalobce musí být uveden nový žalobce a musí k němu být připojen doklad s úředně ověřeným podpisem, že tento žalobce s výměnou souhlasí.
- (3) Před rozhodnutím o výměně žalobce soud umožní žalovanému a zúčastněným členům skupiny, aby se k návrhu vyjádřili.

§ 29

- (1) O výměně žalobce rozhodne soud usnesením, proti němuž není odvolání přípustné.
- (2) Nový žalobce musí přijmout stav hromadného řízení, jaký tu je ke dni, kdy rozhodnutí o výměně žalobce nabylo právní moci.

Společná ustanovení pro odvolání a výměnu žalobce

§ 30

- (1) Po právní moci rozhodnutí o odvolání nebo výměně žalobce uveřejní soud bez zbytečného odkladu toto rozhodnutí v rejstříku hromadných řízení.
- (2) Údaje o novém žalobci soud uveřejní v rejstříku hromadných řízení bez zbytečného odkladu poté, co jsou mu známy.
- (3) Je-li odvolaný nebo vyměněný žalobce zároveň členem skupiny, stává se právní mocí rozhodnutí soudu o jeho odvolání nebo výměně zúčastněným členem skupiny.

§ 31

- (1) Dojde-li k odvolání nebo výměně žalobce, mohou se mezi sebou původní a nový žalobce písemně dohodnout na vypořádání náhrady nákladů hromadného řízení a podílu na odměně žalobce. Dohodu předloží nový žalobce bez zbytečného odkladu soudu.
- (2) Nedohodnou-li se žalobci ohledně vypořádání náhrady nákladů hromadného řízení a podílu na odměně žalobce mezi sebou jinak, rozhodne soud o mezitímním vyúčtování

nákladů řízení, které bude zohledněno v konečném rozhodnutí o nákladech hromadného řízení.

Díl 3

Zastoupení žalobce

§ 32

Žalobce musí být v hromadném řízení zastoupen advokátem. To neplatí, je-li žalobcem

- a) fyzická osoba, která je advokátem, nebo
- b) právnická osoba, za kterou jedná fyzická osoba, která je advokátem.

Hlava IV

Podmínky hromadného řízení

Díl 1

Podmínky přihlašovacího hromadného řízení

§ 33

(1) Přihlašovací hromadné řízení je možné vést, bylo-li osvědčeno, že

- a) skupina má alespoň 10 členů,
- b) tvrzená práva nebo oprávněné zájmy členů skupiny se vyznačují stejným či obdobným skutkovým nebo právním základem,
- c) tvrzené právo nebo oprávněný zájem žalobce odpovídají vymezení práv nebo oprávněných zájmů podle písmene b),
- d) přihlašovací hromadné řízení je vzhledem k hospodárnosti řízení, počtu členů skupiny a právům nebo oprávněným zájmům podle písmene b), vhodným způsobem projednání sporu,
- e) žalobce jedná v zájmu skupiny, zejména není ve střetu zájmů,
- f) žalobce se domáhá některého z práv uplatnitelných v hromadném řízení,
- g) hromadná žaloba nebyla podána ve zjevně zneužívajícím úmyslu, zejména s cílem poškodit skupinu nebo neoprávněně poškodit žalovaného nebo osobu, která se účastní hospodářské soutěže, a
- h) v téže věci není vedeno jiné hromadné řízení ve věci samé.

(2) Je-li žalobcem nezisková osoba, odstavec 1 písm. c) se nepoužije.

Díl 2

Podmínky odhlašovacího hromadného řízení

§ 34

- (1) Odhlašovací hromadné řízení je možné vést, jsou-li splněny podmínky přihlašovacího hromadného řízení s výjimkou § 33 odst. 1 písm. h) a je-li zároveň osvědčeno, že
 - a) tvrzená práva nebo oprávněné zájmy členů skupiny není účelné z důvodu jejich nízké hodnoty vymáhat jednotlivě, a
 - b) v téže věci není vedeno jiné odhlašovací hromadné řízení ve věci samé.
- (2) Má se za to, že tvrzená práva nebo oprávněné zájmy není účelné vymáhat jednotlivě, jestliže hodnota práva jednoho člena skupiny nepřesahuje hodnotu 3 000 Kč. U opětujících se plnění soud přihlédne k hodnotě splátek, které byly nebo mohly být zaplacený za období 1 roku.

Podmínka platební schopnosti

§ 35

- (1) Má-li být vedeno odhlašovací hromadné řízení, ve kterém se žalobce domáhá uložení povinnosti něco konat, musí žalobce soudu doložit, že splňuje podmínku platební schopnosti.
- (2) Žalobce splní podmínku platební schopnosti, pokud má přiměřené peněžní prostředky, pojištění nebo zajištění ke splnění případné povinnosti k náhradě nákladů odhlašovacího hromadného řízení.
- (3) Povinnost doložit splnění podmínky platební schopnosti neplatí, je-li žalobcem spotřebitelská nezisková osoba.

§ 36

Podmínku platební schopnosti lze splnit

- a) složením jistoty do soudní úschovy,
- b) doložením pojištění pro případ vzniku povinnosti podle § 35 odst. 2 u pojišťovny oprávněné provozovat činnost na území členského státu Evropské unie, jiného smluvního státu Dohody o Evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace,
- c) doložením zajištění splnění povinnosti podle § 35 odst. 2 bankovní zárukou vydanou bankou oprávněnou poskytovat tyto záruky na území členského státu Evropské unie, jiného smluvního státu Dohody o Evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace, nebo
- d) poskytnutím jiného obdobného zajištění, které dokládá platební schopnost žalobce pro případ povinnosti k náhradě nákladů odhlašovacího hromadného řízení.

§ 37

- (1) Výše jistoty, minimálního limitu pojištění, bankovní záruky nebo jiného obdobného zajištění musí odpovídat 5 % hodnoty uplatňovaného plnění, nejvýše však částce

5 000 000 Kč, ledaže soud na návrh některého z účastníků odhlašovacího hromadného řízení rozhodne jinak.

- (2) Je-li předmětem odhlašovacího hromadného řízení povinnost něco konat, která nespočívá v zaplacení peněžitého plnění, určí se částka podle odstavce 1 z hodnoty uplatňovaného plnění v penězích.
- (3) Nelze-li výši zajištění určit postupem podle odstavce 1 nebo 2 anebo lze-li ji určit jen s nepoměrnými obtížemi, považuje se za přiměřenou výši jistoty, minimálního limitu pojištění, bankovní záruky nebo jiného obdobného zajištění částka 1 000 000 Kč, ledaže soud na návrh některého z účastníků odhlašovacího hromadného řízení rozhodne jinak.

§ 38

- (1) Povinnost doložit podmínku platební schopnosti musí žalobce splnit nejpozději s podáním hromadné žaloby, jinak soud odhlašovací hromadné řízení zastaví.
- (2) Lhůta podle odstavce 1 se nepoužije, navrhl-li některý z účastníků odhlašovacího hromadného řízení, že podmínka platební schopnosti má být splněna ve výši odchylně od zákona; lhůtu ke splnění povinnosti v takovém případě určí soud v usnesení, kterým o tomto návrhu rozhodl.
- (3) Ukáže-li se v průběhu odhlašovacího hromadného řízení o přípustnosti hromadné žaloby, že hodnota uplatňovaného plnění je vyšší, než která byla uvedena v hromadné žalobě, musí žalobce do 30 dnů ode dne, kdy usnesení o přípustnosti hromadné žaloby nabylo právní moci, poskytnout žalovanému dodatečné zajištění, aby jeho celková výše odpovídala výši podle § 37, jinak soud odhlašovací hromadné řízení zastaví.

§ 39

- (1) Dojde-li v průběhu odhlašovacího hromadného řízení k odvolání nebo výměně žalobce, není tím dotčena jeho povinnost doložit splnění podmínky platební schopnosti v rozsahu, v jakém soud v usnesení o mezitímním vyúčtování vyčíslil jeho případnou povinnost k náhradě nákladů odhlašovacího hromadného řízení nebo v jakém na sebe žalobce tuto povinnost převzal dohodou podle § 31 odst. 1.
- (2) Byla-li podmínka platební schopnosti splněna složením jistoty do úschovy soudu, vrátí soud žalobci část složené jistoty ve výši, v níž jeho povinnost doložit splnění podmínky platební schopnosti zanikla. Nový žalobce musí nejpozději do 30 dnů od právní moci usnesení o jeho vstupu do odhlašovacího hromadného řízení soudu doložit splnění podmínky platební schopnosti ve výši odpovídající vrácené části jistoty.
- (3) Původní a nový žalobce se mohou na způsobu splnění podmínky platební schopnosti dohodnout jinak.

Podmínka transparentního financování

§ 40

- (1) Žalobce musí při prvním úkonu, který v odhlašovacím hromadném řízení učinil, soudu doložit údaje o původu peněžních prostředků, kterými bude odhlašovací hromadné řízení financovat.

- (2) Nesplní-li žalobce povinnost podle odstavce 1, soud odhlašovací hromadné řízení zastaví.

§ 41

- (1) Poskytuje-li peněžní prostředky na financování odhlašovacího hromadného řízení právnická osoba, zjistí soud údaje o jejím skutečném majiteli z evidence skutečných majitelů podle zákona upravujícího evidenci skutečných majitelů.
- (2) Je-li právnická osoba podle odstavce 1 zahraniční osobou, doloží žalobce také
- a) výpis ze zahraniční evidence obdobné evidenci skutečných majitelů, nebo
 - b) identifikační údaje všech osob, které jsou jejími skutečnými majiteli, spolu s údaji o skutečnostech zakládajících postavení skutečného majitele.
- (3) Je-li financování odhlašovacího hromadného řízení zajišťováno z prostředků svěřenského fondu nebo jiného obdobného zařízení, odstavce 1 a 2 se použijí obdobně.

§ 42

- (1) Údaje o původu peněžních prostředků na financování odhlašovacího hromadného řízení zohlední soud zejména při posuzování podmínek podle § 33 odst. 1 písm. e) a g).
- (2) Soud přihlédně zejména k tomu, zda není financující osoba, svěřenský fond nebo jiné obdobné zařízení ve střetu zájmů se zájmem žalovaného nebo se zájmem skupiny.

ČÁST DRUHÁ

HROMADNÉ ŘÍZENÍ V PRVNÍM STUPNI

Hlava I

Přihlašovací hromadné řízení v prvním stupni

Díl 1

Hromadná žaloba a její přípustnost

§ 43

Náležitosti hromadné žaloby

- (1) Hromadná žaloba musí kromě náležitostí návrhu na zahájení řízení podle občanského soudního řádu obsahovat také
- a) předpoklady členství ve skupině,
 - b) návrh na vedení přihlašovacího hromadného řízení a uvedení skutečností, které svědčí o splnění podmínek přihlašovacího hromadného řízení,
 - c) písemný souhlas alespoň 10 členů skupiny se zahájením přihlašovacího hromadného řízení, není-li žalobcem spotřebitelská nezisková osoba,

- d) návrh výše odměny, bude-li žalobce požadovat odměnu podle tohoto zákona, a uvedení skutečností, které svědčí o přiměřenosti navržené odměny, popřípadě sdělení, že žalobce tuto odměnu požadovat nebude.
- (2) Je-li žalobcem nezisková osoba, musí hromadná žaloba obsahovat také uvedení skutečností, které svědčí o
- a) splnění podmínek podle § 13 a
 - b) tom, že má v souladu se svým hlavním účelem oprávněný zájem na ochraně práv nebo oprávněných zájmů, o kterých se má přihlašovací hromadné řízení vést.

§ 44

Řízení o přípustnosti hromadné žaloby

- (1) Po zahájení přihlašovacího hromadného řízení soud nejprve zkoumá splnění podmínek hromadného řízení.
- (2) K posouzení podmínek hromadného řízení může soud nařídit jednání.
- (3) Soud rozhoduje o přípustnosti hromadné žaloby usnesením. Nebrání-li tomu složitost věci nebo důvody zvláštního zřetele hodné na straně účastníků přihlašovacího hromadného řízení, vydá soud toto usnesení do 6 měsíců od zahájení přihlašovacího hromadného řízení.

§ 45

Usnesení o přípustnosti hromadné žaloby

- (1) Jsou-li podmínky hromadného řízení osvědčeny, soud rozhodne, že je hromadná žaloba přípustná.
- (2) Ve výrokové části usnesení podle odstavce 1 soud také uvede
- a) že je vedeno přihlašovací hromadné řízení,
 - b) předmět hromadného řízení a právní základ hromadné žaloby,
 - c) vymezení skupiny a jejích členů,
 - d) procentuální výši odměny, pokud žalobci podle tohoto zákona náleží,
 - e) lhůtu pro přihlašování, kterou soud určí s ohledem na povahu sporu a velikost skupiny, která činí alespoň 2 měsíce, nejvýše však 6 měsíců od uveřejnění pravomocného usnesení o přípustnosti hromadné žaloby v rejstříku hromadných řízení, a
 - f) způsob uveřejňování informací o probíhajícím hromadném řízení.

§ 46

Vymezení skupiny a jejích členů

- (1) Soud v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby vymezí skupinu a její členy u
- a) zúčastněných členů skupiny uvedením jejich identifikačních údajů podle občanského soudního řádu,

- b) ostatních členů skupiny uvedením předpokladů členství ve skupině tak, aby bylo pro členy skupiny jejich členství ve skupině rozpoznatelné a mohli se na základě tohoto vymezení do přihlašovacího hromadného řízení přihlásit.
- (2) Je-li počet zúčastněných členů skupiny vyšší než 20, použijí se § 127 odst. 2 písm. a) a § 127 odst. 4 obdobně.

§ 47

Zastavení přihlašovacího hromadného řízení

Nejsou-li podmínky přihlašovacího hromadného řízení osvědčeny, soud hromadné řízení zastaví. Žalobce vyrozumí členy skupiny o tom, že mohou zahájit individuální řízení.

§ 48

Doručení usnesení

- (1) Usnesení o přípustnosti hromadné žaloby nebo o zastavení přihlašovacího hromadného řízení doručí soud účastníkům přihlašovacího hromadného řízení do vlastních rukou.
- (2) Byla-li hromadná žaloba podána ve sporu vyplývajícím z poměrů soukromého práva, jejichž rozhodování jinak náleží do pravomoci jiného orgánu než soudu, doručí soud rozhodnutí podle odstavce 1 také tomuto orgánu.
- (3) Byla-li hromadná žaloba pravomocně přípuštěna, uveřejní soud hromadnou žalobu a usnesení o přípustnosti hromadné žaloby v rejstříku hromadných řízení. Platí, že den uveřejnění usnesení v rejstříku hromadných řízení je dnem doručení usnesení členům skupiny.

§ 49

Opravné prostředky

- (1) Včasným podáním odvolání proti usnesení soudu o přípustnosti hromadné žaloby se v napadeném rozsahu odkládá právní moc a vykonatelnost tohoto rozhodnutí do doby, než odvolací soud o odvolání rozhodne.
- (2) Nebrání-li tomu složitost věci nebo důvody zvláštního zřetele hodné na straně účastníků hromadného řízení, vydá odvolací soud rozhodnutí o odvolání do 6 měsíců od zahájení odvolacího řízení.
- (3) Dovolání je přípustné jen proti usnesení soudu o přípustnosti hromadné žaloby, kterým se přihlašovací hromadné řízení končí. Odstavce 1 a 2 platí pro dovolací řízení obdobně.

Překážka zahájení řízení

§ 50

Pravomocné usnesení o přípustnosti přihlašovacího hromadného řízení brání tomu, aby ve sporu o práva nebo oprávněné zájmy členů skupiny v rozsahu vymezeném v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby probíhalo u soudu jiné přihlašovací hromadné řízení.

§ 51

- (1) Pravomocné usnesení o přípustnosti přihlašovacího hromadného řízení nebrání zahájení nebo vedení individuálních řízení ve sporech o práva nebo oprávněné zájmy členů skupiny v rozsahu vymezeném v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby. Tím není dotčen § 58 odst. 2.
- (2) Člen skupiny, který zahájil individuální řízení ve sporu o právo nebo oprávněný zájem se stejným či obdobným skutkovým nebo právním základem v rozsahu vymezeném v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby, se může ve lhůtě pro přihlašování přihlásit podle ustanovení o přihlášení do přihlašovacího hromadného řízení.
- (3) O přihlášení do přihlašovacího hromadného řízení vyrozumí člen skupiny bez zbytečného odkladu soud, který vede individuální řízení.

§ 52

- (1) Soud, který vede individuální řízení, toto řízení přeruší, jakmile byl dotčeným členem skupiny vyrozuměn o přihlášení podle § 51 odst. 3 nebo jakmile se o této skutečnosti dozví jinak.
- (2) Došlo-li k pravomocnému skončení přihlašovacího hromadného řízení, je dotčený člen skupiny povinen bez zbytečného odkladu oznámit tuto skutečnost soudu, který vede individuální řízení.
- (3) Bylo-li přihlašovací hromadné řízení pravomocně skončeno rozhodnutím ve věci samé nebo schválením smíru, soud, který vede individuální řízení, toto řízení zastaví, jakmile se dozví o skutečnosti podle odstavce 2; to neplatí, jestliže dotčený člen skupiny vůči sobě vyloučil účinky smíru podle § 82. Při rozhodování o nákladech řízení soud přihlédne k výsledku přihlašovacího hromadného řízení.
- (4) Bylo-li přihlašovací hromadné řízení pravomocně skončeno jinak než rozhodnutím ve věci samé nebo schválením smíru, nebyl-li jimi předmět individuálního řízení zcela vyčerpán nebo vyloučil-li dotčený člen skupiny vůči sobě účinky smíru podle § 82, soud, který vede individuální řízení, v tomto řízení pokračuje, jakmile se dozví o skutečnosti podle odstavce 2.

Díl 2

Přihlašovací hromadné řízení ve věci samé

Oddíl 1

Zahájení přihlašovacího hromadného řízení ve věci samé

§ 53

Přihlašovací hromadné řízení ve věci samé je zahájeno uveřejněním pravomocného usnesení o přípustnosti hromadné žaloby v rejstříku hromadných řízení.

§ 54

- (1) Podmínky přihlašovacího hromadného řízení soud zkoumá kdykoliv v průběhu přihlašovacího hromadného řízení ve věci samé.

- (2) Zjistí-li soud, že některá z podmínek přihlašovacího hromadného řízení není splněna, a nelze-li tento nedostatek odstranit, soud přihlašovací hromadné řízení zastaví.
- (3) Usnesení o zastavení přihlašovacího hromadného řízení soud bez zbytečného odkladu uveřejní v rejstříku hromadných řízení.
- (4) Žalobce vyrozumí zúčastněné členy skupiny o tom, že mohou zahájit individuální řízení.

Oddíl 2

Členství ve skupině

§ 55

- (1) Člen skupiny se může do přihlašovacího hromadného řízení přihlásit od zahájení hromadného řízení do uplynutí lhůty pro přihlašování podáním vůči soudu (dále jen „příhláška“).
- (2) Příhláškou je i udělení souhlasu se zahájením přihlašovacího hromadného řízení podle § 18 písm. a).

§ 56

Příhláška

- (1) Příhláška se podává u soudu, a to písemně, ústně do protokolu nebo s využitím formuláře, který je uveřejněn v rejstříku hromadných řízení.
- (2) Příhláška musí kromě náležitostí návrhu na zahájení řízení podle občanského soudního řádu obsahovat též skutková tvrzení a důkazy osvědčující, že osoba, která se do přihlašovacího hromadného řízení přihlašuje, splňuje předpoklady členství ve skupině.
- (3) Příhlášku může zúčastněný člen skupiny vzít zcela nebo zčásti zpět do uplynutí lhůty pro přihlašování.

§ 57

Podání přihlášky u žalobce

- (1) Příhláška je podána řádně také tehdy, pokud ji člen skupiny podal písemně s úředně ověřeným podpisem za podmínek podle § 56 odst. 2 u žalobce. To platí i tehdy, podal-li ji ještě před zahájením přihlašovacího hromadného řízení.
- (2) Žalobce na přihlášce vyznačí datum jejího podání a postoupí přihlášku bez zbytečného odkladu soudu. Žalobce písemně potvrdí zúčastněnému členovi skupiny postoupení jeho přihlášky soudu.

§ 58

Účinky přihlášení

- (1) Přihlášením do přihlašovacího hromadného řízení se člen skupiny stává zúčastněným členem skupiny a vznikají mu procesní práva zúčastněného člena skupiny.

- (2) Přihlášení do přihlašovacího hromadného řízení brání tomu, aby právo nebo oprávněný zájem zúčastněného člena skupiny se stejným či obdobným skutkovým nebo právním základem v rozsahu vymezeném v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby mohly být uplatněny v jiném soudním řízení.
- (3) Účinky přihlášení do přihlašovacího hromadného řízení platí i pro případného právního nástupce zúčastněného člena skupiny.

§ 59

Seznam zúčastněných členů skupiny

- (1) Soud vede v přihlašovacím hromadném řízení seznam zúčastněných členů skupiny, do kterého zapisuje identifikační údaje o každém členovi skupiny, který se do přihlašovacího hromadného řízení přihlásil.
- (2) Jakmile uplyne lhůta pro přihlašování, soud doručí seznam zúčastněných členů skupiny účastníkům přihlašovacího hromadného řízení.
- (3) Byla-li hromadná žaloba podána ve sporu vyplývajícím z poměrů soukromého práva, jejichž rozhodování jinak náleží do pravomoci jiného orgánu než soudu, doručí soud seznam zúčastněných členů skupiny také tomuto orgánu.

Spor o členství ve skupině

§ 60

- (1) Každý zúčastněný člen skupiny, který chce v přihlašovacím hromadném řízení uplatňovat procesní práva zúčastněného člena skupiny, musí své členství ve skupině v případě sporu osvědčit soudu.
- (2) Soud může v případě sporu o členství osoby ve skupině pro účely uplatňování procesních práv zúčastněného člena skupiny rozhodnout, že osoba nesplňuje předpoklady členství ve skupině. Proti usnesení soudu není odvolání přípustné.

§ 61

- (1) Soud podle § 60 odst. 2 nerozhodne, je-li členství osoby ve skupině s ohledem na předpoklady členství ve skupině alespoň pravděpodobné.
- (2) Do doby, než soud ve sporu o členství osoby ve skupině podle § 60 odst. 2 rozhodne, může tato osoba v přihlašovacím hromadném řízení uplatňovat procesní práva zúčastněného člena skupiny.

§ 62

- (1) Právní mocí usnesení soudu podle § 60 odst. 2 přestává být vyloučená osoba zúčastněným členem skupiny a zanikají účinky jejího přihlášení.
- (2) Usnesení soudu podle § 60 odst. 2 nebrání tomu, aby byla otázka existence práv a povinností nebo oprávněných zájmů vyloučené osoby v jiném řízení posouzena jinak.

§ 63

Převod nebo přechod práva člena skupiny

- (1) Nastala-li v průběhu přihlašovacího hromadného řízení právní skutečnost, se kterou právní předpisy spojují převod nebo přechod práva ze zúčastněného člena skupiny na jinou osobu, může zúčastněný člen skupiny nebo jeho právní nástupce tuto skutečnost oznámit soudu nebo žalobci za podmínek a způsobem, které tento zákon stanoví pro přihlašování do přihlašovacího hromadného řízení; k oznámení o převodu nebo přechodu práva připojí doklad o právní skutečnosti, na základě které k převodu nebo přechodu došlo.
- (2) Právní nástupce zúčastněného člena skupiny podle odstavce 1 je povinen převod nebo přechod práva oznámit v souladu s odstavcem 1 nejpozději při prvním úkonu, kterým na místo původního zúčastněného člena skupiny v přihlašovacím hromadném řízení uplatňuje procesní práva zúčastněného člena skupiny.
- (3) Změnu podle odstavce 1 vyznačí soud bez zbytečného odkladu v seznamu zúčastněných členů skupiny.

Oddíl 3

Postup v přihlašovacím hromadném řízení ve věci samé

§ 64

Plán přihlašovacího hromadného řízení

- (1) Jakmile uplyne lhůta pro přihlašování, soud vyhotoví plán přihlašovacího hromadného řízení a bez zbytečného odkladu jej uveřejní v rejstříku hromadných řízení.
- (2) V plánu přihlašovacího hromadného řízení může soud stanovit zejména termíny
 - a) nejbližších jednání a jejich program a
 - b) jednání, na kterých může zúčastněný člen skupiny uplatnit své právo vyjádřit se a způsob jeho výkonu.

Postup soudu v přihlašovacím hromadném řízení

§ 65

- (1) Soud v přihlašovacím hromadném řízení postupuje v souladu s plánem přihlašovacího hromadného řízení.
- (2) Nastane-li v průběhu přihlašovacího hromadného řízení skutečnost, která odůvodňuje změnu v postupu soudu, soud plán přihlašovacího hromadného řízení změní a bez zbytečného odkladu změnu uveřejní v rejstříku hromadných řízení.
- (3) Neumožňuje-li povaha nastalé skutečnosti, která vznikla nezávisle na vůli soudu, postup podle odstavce 2, může se soud od plánu přihlašovacího hromadného řízení v nezbytném rozsahu odchýlit.

§ 66

- (1) Ustanovení občanského soudního řádu o zmeškání přípravného jednání a o povinnosti účastníků tvrdit rozhodné skutečnosti nebo označit důkazy jen do skončení přípravného jednání a nebyla-li provedena příprava jednání, do skončení prvního jednání, popřípadě do uplynutí dodatečné lhůty, se v přihlašovacím hromadném řízení nepoužijí.
- (2) Soud určí s ohledem na konkrétní okolnosti přihlašovacího hromadného řízení a jeho průběh okamžik, k němuž mohou účastníci přihlašovacího hromadného řízení navrhopat nové důkazy a uplatňovat nová skutková tvrzení.
- (3) Soud provede později navržené důkazy a přihlédně k později uplatněným skutkovým tvrzením jen tehdy, jestliže jimi má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazů, jestliže nastaly po rozhodném okamžiku anebo jestliže je účastník řízení bez své viny nemohl uplatnit dříve.
- (4) Soud provede později navržené důkazy a přihlédně k později uplatněným skutkovým tvrzením také tehdy, jestliže jejich neuplatnění mělo původ v jednání žalobce, pro které byl odvolán.

Výkon práva vyjádřit se

§ 67

- (1) Právo vyjádřit se může zúčastněný člen skupiny uplatnit
 - a) ústně na jednáních určených v plánu přihlašovacího hromadného řízení, nebo
 - b) písemně před těmito jednáními.
- (2) Záměr uplatňovat právo vyjádřit se ústně musí zúčastněný člen skupiny sdělit soudu ve lhůtě, kterou k tomu určí soud v plánu přihlašovacího hromadného řízení.
- (3) Výkon práva vyjádřit se nesmí nad míru přiměřenou omezit nebo narušit rychlost a účelnost projednávání věci.

§ 68

- (1) Nesdělil-li zúčastněný člen skupiny soudu svůj záměr uplatňovat právo vyjádřit se podle § 67 odst. 2, může zúčastněný člen skupiny na vymezených jednáních uplatňovat své právo vyjádřit se pouze se souhlasem soudu, jestliže to nenaruší rychlost a průběh přihlašovacího hromadného řízení.
- (2) Mimo vymezená jednání může zúčastněný člen skupiny uplatňovat své právo vyjádřit se pouze prostřednictvím žalobce nebo se souhlasem soudu za podmínky, že to nenaruší rychlost a účelnost projednávání věci.

Oddíl 4

Uveřejňování informací

§ 69

- (1) Žalobce a soud jsou povinni v průběhu přihlašovacího hromadného řízení ve věci samé zajistit, aby členové skupiny byli o průběhu přihlašovacího hromadného řízení dostatečně informováni.

- (2) Nelze-li informovanost členů skupiny zajistit jinak nebo lze-li ji jinak zajistit pouze s velkými obtížemi, může soud povinnost uveřejňovat informace uložit žalovanému, je-li možné to po něm spravedlivě požadovat. Před uložením tohoto opatření si soud vyžádá vyjádření žalovaného a při volbě způsobu uveřejňování informací přihlíží též k jeho vyjádření a nákladům uveřejnění.

§ 70

Uveřejňování soudem

- (1) Soud uveřejňuje informace o přihlašovacím hromadném řízení v rejstříku hromadných řízení.
- (2) Písemnosti a údaje, o nichž tak stanoví tento zákon, uveřejňuje soud v rejstříku hromadných řízení vždy. Jiné písemnosti nebo údaje může soud v rejstříku hromadných řízení uveřejnit, je-li to nezbytné k ochraně práv dotčených osob.

Uveřejňování žalobcem

§ 71

- (1) Žalobce je povinen uveřejňovat informace o zahájení a průběhu přihlašovacího hromadného řízení ve věci samé způsobem, který určil soud v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby.
- (2) Způsob, rozsah a formu uveřejňování určí soud tak, aby byla podle okolností případu zajištěna nejvyšší možná informovanost všech členů skupiny včetně případných členů skupiny, kteří nemají obvyklý pobyt na území České republiky.

§ 72

- (1) Je-li při vynaložení rozumného úsilí možné členy skupiny jednotlivě identifikovat, uloží soud žalobci zpravidla povinnost, aby členy skupiny vyrozuměl jednotlivě.
- (2) Je-li žalobcem nezisková osoba, uloží jí soud vždy povinnost uveřejňovat informace o zahájení a průběhu přihlašovacího hromadného řízení také na internetových stránkách.
- (3) Způsobem uveřejňování informací může být také uveřejňování v celostátních nebo místních médiích, v rozhlasovém a televizním vysílání, prostřednictvím veřejné datové sítě nebo jiným způsobem v místě obvyklým.

Oznámení o zahájení přihlašovacího hromadného řízení ve věci samé

§ 73

- (1) Žalobce je vždy povinen uveřejnit oznámení o zahájení přihlašovacího hromadného řízení ve věci samé.
- (2) O lhůtě k uveřejnění oznámení o zahájení přihlašovacího hromadného řízení ve věci samé rozhodne soud v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby.
- (3) Žalobce zašle oznámení o zahájení přihlašovacího hromadného řízení ve věci samé bez zbytečného odkladu též soudu, který jej uveřejní v rejstříku hromadných řízení.

§ 74

Každé oznámení o zahájení přihlašovacího hromadného řízení ve věci samé musí být učiněno jasně a srozumitelně a musí obsahovat alespoň

- a) údaje o účastnících přihlašovacího hromadného řízení,
- b) předpoklady členství ve skupině,
- c) vymezení předmětu přihlašovacího hromadného řízení,
- d) základní vymezení skutkových tvrzení žaloby,
- e) informaci o tom, že se člen skupiny může do přihlašovacího hromadného řízení přihlásit a jaké má toto přihlášení účinky, s uvedením způsobu, jakým se může člen skupiny do přihlašovacího hromadného řízení přihlásit, a lhůty pro přihlašování,
- f) informaci o procesních právech zúčastněného člena skupiny a možnostech jejich výkonu,
- g) informaci o tom, že zúčastněný člen skupiny nemá v případě úspěchu hromadné žaloby nárok na náhradu nákladů přihlašovacího hromadného řízení a že náhradu nákladů přihlašovacího hromadného řízení v případě neúspěchu ve věci hradí žalobce,
- h) informaci o rozsahu závaznosti rozsudku pro zúčastněné členy skupiny,
- i) odkaz na rejstřík hromadných řízení,
- j) je-li žalobcem nezisková osoba, odkaz na její internetové stránky a
- k) způsob uveřejňování informací o průběhu přihlašovacího hromadného řízení.

§ 75

Uveřejňování žalovaným

Byla-li povinnost uveřejňování informací uložena žalovanému, použijí se § 71 až 74 přiměřeně.

Díl 3

Dispoziční úkony

Oddíl 1

Smír

§ 76

Základní ustanovení

- (1) Účastníci přihlašovacího hromadného řízení mohou toto řízení ukončit smírem.
- (2) Návrh smíru účastníci přihlašovacího hromadného řízení předloží soudu, který jej bez zbytečného odkladu uveřejní v rejstříku hromadných řízení.

§ 77

Námitka proti návrhu smíru

K návrhu smíru může zúčastněný člen skupiny podat námitku.

Projednání návrhu smíru a jeho posouzení

§ 78

Po uplynutí lhůty k uplatňování námitek nařídí soud jednání, jehož předmětem bude projednání návrhu smíru a případných námitek; ustanovení o výkonu práva se vyjádřit se použijí přiměřeně.

§ 79

Rozhodnou-li se účastníci přihlašovacího hromadného řízení na základě projednání návrhu smíru nebo uplatněných námitek návrh smíru upravit nebo předložit návrh nového smíru, postupuje se podle § 76 odst. 2, § 77 a 78 obdobně.

§ 80

Soud posoudí, zda je návrh smíru v zájmu skupiny. Při jeho posouzení přihlédne zejména k tomu, zda

- a) žalobce při vyjednávání řádně zastupoval zájem skupiny,
- b) návrh smíru nebyl sjednáván způsobem, který zavdává pochybnosti o vzájemné nezávislosti nebo nepropojenosti žalobce a žalovaného,
- c) právo, které je v návrhu smíru přiznáváno zúčastněným členům skupiny, nebo oprávněný zájem jsou spravedlivé, při zohlednění
 - 1. nákladů, rizik a délky přihlašovacího hromadného řízení,
 - 2. účinnosti způsobu vypořádání práv zúčastněných členů skupiny a
 - 3. výše případné navržené odměny pro žalobce a způsobu její výplaty,
- d) je v návrhu smíru se stejnými nebo obdobnými právy nebo oprávněnými zájmy zúčastněných členů skupiny nakládáno rovnocenným způsobem.

§ 81

Usnesení o schválení smíru a jeho uveřejnění

- (1) Po projednání návrhu smíru a jeho posouzení soud rozhodne, zda smír schvaluje; neschválí jej, je-li smír v rozporu s právními předpisy nebo se zájmem skupiny.
- (2) Usnesení o schválení smíru uveřejní soud bez zbytečného odkladu od jeho vydání v rejstříku hromadných řízení.

Účinky schváleného smíru a jejich vyloučení

§ 82

- (1) Zúčastněný člen skupiny, který podal k návrhu smíru námitku, již nebylo vyhověno, může vůči sobě účinky smíru vyloučit oznámením (dále jen „oznámení o vyloučení účinků smíru“).

- (2) Oznámení o vyloučení účinků smíru se podává soudu, který přihlašovací hromadné řízení vede, ve lhůtě, která byla určena v usnesení o schválení smíru a která činí alespoň 1 měsíc, nejvýše však 3 měsíce od okamžiku uveřejnění usnesení o schválení smíru v rejstříku hromadných řízení.
- (3) Pro postup při podávání oznámení o vyloučení účinků smíru se § 108 a 109 použijí přiměřeně. Z oznámení musí být také patrné, že zúčastněný člen skupiny podal proti návrhu smíru námitku, které nebylo vyhověno.

§ 83

- (1) Schválený smír má účinky pravomocného rozsudku také vůči všem zúčastněným členům skupiny, kteří jeho účinky vůči sobě nevyloučili.
- (2) Zúčastnění členové skupiny, kteří vůči sobě vyloučili účinky smíru, mohou v přihlašovacím hromadném řízení pokračovat; pro vstup nového žalobce do přihlašovacího hromadného řízení se § 26 použije obdobně.

Oddíl 2

Změna hromadné žaloby

§ 84

- (1) Žalobce může v průběhu přihlašovacího hromadného řízení hromadnou žalobu měnit. Soud změnu hromadné žaloby nepřipustí také tehdy, odporuje-li změna hromadné žaloby zájmu skupiny.
- (2) Ustanovení § 76 odst. 2, § 77 a 78 se pro projednání a rozhodnutí o návrhu na změnu hromadné žaloby použijí obdobně.

Oddíl 3

Zpětvzetí hromadné žaloby

§ 85

- (1) Žalobce může vzít hromadnou žalobu zcela nebo zčásti zpět. Soud zpětvzetí nepřipustí také tehdy, odporuje-li zpětvzetí žaloby zájmu skupiny.
- (2) Ustanovení § 76 odst. 2, § 77 a 78 se pro projednání a rozhodnutí o návrhu na zpětvzetí hromadné žaloby použijí obdobně.
- (3) Je-li přihlašovací hromadné řízení zastaveno, vyrozumí žalobce zúčastněné členy skupiny o tom, že mohou zahájit individuální řízení.

Díl 4

Zpřístupnění dokumentů

§ 86

Je-li žalobcem v přihlašovacím hromadném řízení nezisková osoba, může soud na návrh kteréhokoli z účastníků přihlašovacího hromadného řízení, který navrhl rozumně dostupné důkazy na podporu svých tvrzení, uložit druhému účastníkovi nebo třetí osobě

povinnost ke zpřístupnění důkazů nebo jiných prostředků, jimiž lze zjistit stav věci (dále jen „dokumenty“). Ustanovení § 118 až 126 se použijí obdobně.

Díl 5

Náklady přihlašovacího hromadného řízení a odměna žalobce

Oddíl 1

Náklady přihlašovacího hromadného řízení a jejich náhrada

§ 87

- (1) Nákladem přihlašovacího hromadného řízení jsou také účelně vynaložené náklady na uveřejňování informací o hromadném řízení a na zpřístupnění dokumentů.
- (2) Výše odměny za zastupování advokátem se pro účely náhrady nákladů přihlašovacího hromadného řízení vypočítává podle jiného právního předpisu o mimosmluvní odměně.

§ 88

- (1) Právo na náhradu nákladů přihlašovacího hromadného řízení lze přiznat a povinnost k náhradě nákladů přihlašovacího hromadného řízení lze uložit jen účastníkovi přihlašovacího hromadného řízení nebo státu; tím není dotčeno ustanovení občanského soudního řádu o povinnosti k náhradě nákladů způsobených zaviněním nebo náhodou, která se osobě přihodila.
- (2) Zúčastněným členům skupiny může soud uložit, aby nahradili náklady přihlašovacího hromadného řízení, které by jinak nebyly vznikly, jestliže je způsobili svým zaviněním.
- (3) Vydal-li soud usnesení o mezitímním vyúčtování nákladů přihlašovacího hromadného řízení, rozhodne o náhradě nákladů přihlašovacího hromadného řízení v souladu s tímto usnesením.

Oddíl 2

Jistota na náhradu nákladů a újmy

§ 89

Návrh na složení jistoty

- (1) Je-li tu obava, že by žalobce v případě svého neúspěchu nenahradil žalovanému náklady přihlašovacího hromadného řízení nebo újmu způsobenou v souvislosti s porušením povinností v hromadném řízení, může soud na návrh žalovaného žalobci uložit, aby složil na účet soudu přiměřenou jistotu na jejich náhradu.
- (2) Je-li tu obava, že by procesní nástupce žalovaného v případě svého neúspěchu nenahradil žalobci náhradu nákladů přihlašovacího hromadného řízení, může soud na návrh žalobce podaný spolu s návrhem na vstup nového žalovaného do

přihlašovacího hromadného řízení původnímu žalovanému uložit, aby složil přiměřenou jistotu na náhradu nákladů přihlašovacího hromadného řízení.

- (3) Kromě obecných náležitostí podání musí být v návrhu na složení jistoty uvedeno, v čem spočívá obava, že náklady přihlašovacího hromadného řízení nebo újma nebudou nahrazeny.

§ 90

Rozhodnutí soudu

- (1) Výši jistoty a lhůtu pro její složení určí soud s přihlédnutím k předmětu přihlašovacího hromadného řízení.
- (2) Odvolání je přípustné jen proti usnesení soudu, kterým soud povinnost složit jistotu uložil.

§ 91

Následky nesložení jistoty

- (1) Nesložil-li žalobce stanovenou jistotu, soud přihlašovací hromadné řízení zastaví. Žalobce je povinen vyrozumět zúčastněné členy skupiny o tom, že mohou zahájit individuální řízení.
- (2) Nesložil-li žalovaný stanovenou jistotu, soud rozhodne, že bude-li procesnímu nástupci žalovaného v konečném rozhodnutí uložena povinnost k náhradě nákladů řízení, je žalovaný spolu s procesním nástupcem zavázán k náhradě nákladů přihlašovacího hromadného řízení, které vznikly v době, kdy byl žalovaný účastníkem přihlašovacího hromadného řízení, společně a nerozdílně.
- (3) O následcích nesložení jistoty musí být ten, proti němuž návrh na složení jistoty směřuje, v usnesení o povinnosti složit jistotu poučen.

Uspokojení práv ze složené jistoty

§ 92

- (1) Nesplnil-li účastník přihlašovacího hromadného řízení dobrovolně svoji povinnost k náhradě nákladů přihlašovacího hromadného řízení, může být právo na náhradu nákladů přihlašovacího hromadného řízení uspokojeno ze složené jistoty; povinnost k náhradě nákladů přihlašovacího hromadného řízení, která nebyla zajištěna složenou jistotou, tím není dotčena.
- (2) Návrh na uspokojení práva na náhradu nákladů přihlašovacího hromadného řízení ze složené jistoty lze podat nejpozději do 6 měsíců ode dne, kdy rozhodnutí o náhradě nákladů přihlašovacího hromadného řízení nabylo právní moci.
- (3) K řízení o návrhu je příslušný soud, který rozhodoval o hromadné žalobě.

§ 93

Má-li být ze složené jistoty uspokojeno právo na náhradu újmy, je třeba podat žalobu na náhradu újmy do 6 měsíců ode dne, kdy se poškozený o újmu dozvěděl, nejpozději však do 3 let od okamžiku, kdy bylo přihlašovací hromadné řízení pravomocně skončeno. K řízení o této žalobě je příslušný soud, který rozhodoval o hromadné žalobě v prvním stupni.

§ 94

Má-li být složenou jistotou uspokojeno zároveň právo na náhradu nákladů přihlašovacího hromadného řízení a právo na náhradu újmy nebo mají-li být jistotou uspokojena práva více osob, rozdělí soud jistotu mezi všechny poškozené a přizná jim právo na uspokojení se z jistoty poměrně. Povinnost nahradit náklady přihlašovacího hromadného řízení nebo újmu, které nebyly složenou jistotou uspokojeny, tím není dotčena.

§ 95

Vrácení složené jistoty

- (1) Nebyla-li složená jistota využita k náhradě nákladů přihlašovacího hromadného řízení nebo újmy způsobené v souvislosti s přihlašovacím hromadným řízením, soud po uplynutí lhůty k uplatnění práva na uspokojení se ze složené jistoty složenou jistotu vrátí.
- (2) Právo na náhradu újmy není vrácením složené jistoty dotčeno.

Oddíl 3

Odměna žalobce

§ 96

- (1) Směřuje-li hromadná žaloba k uložení povinnosti něco konat, může žalobce v hromadné žalobě navrhnout, aby mu byla přiznána odměna v procentuální části z přisouzeného plnění. Právo zúčastněných členů skupiny z přisouzeného plnění se v odpovídající hodnotě sníží.
- (2) Vylučuje-li povaha povinnosti něco konat, aby byla její procentuální část poskytnuta žalobci jako odměna, zejména, spočívá-li povinnost v provedení prací a výkonů, přizná se odpovídající odměna žalobce v penězích.
- (3) Aniž by tím bylo dotčeno právo zúčastněných členů skupiny z přisouzeného plnění, žalobce a žalovaný se mohou na podobě odměny žalobce dohodnout odchýlně od zákona.

§ 97

- (1) Procentuální výše odměny žalobce musí být určena ve výši, která se zejména vzhledem k očekávané složitosti a délce přihlašovacího hromadného řízení jeví jako přiměřená; odměna však nesmí přesáhnout 25 % z přisouzeného plnění.
- (2) Má-li soud za to, že výše odměny navržená žalobcem zjevně neodpovídá očekávané složitosti nebo délce přihlašovacího hromadného řízení, může ji v usnesení o přípustnosti přihlašovacího hromadné žaloby přiměřeně snížit.

§ 98

Přiznáním odměny není dotčeno právo žalobce požadovat náhradu nákladů přihlašovacího hromadného řízení, včetně odměny za zastupování advokátem.

Rozhodnutí v přihlašovacím hromadném řízení

§ 99

Rozhodnutí, kterým se přihlašovacím hromadné řízení končí

- (1) Ustanovení občanského soudního řádu o rozsudku pro uznání, je-li vydán na základě fikce uznání, o rozsudku pro zmeškání a o rozkazním řízení se pro přihlašovacím hromadné řízení nepoužijí.
- (2) Byla-li hromadná žaloba podána ve sporu vyplývajícím z poměrů soukromého práva, jejichž rozhodování jinak náleží do pravomoci jiného orgánu než soudu, doručí soud rozhodnutí, kterým se přihlašovacím hromadné řízení končí, také tomuto orgánu.
- (3) Rozsudek ve věci nebo jiné rozhodnutí vydané v přihlašovacím hromadném řízení ve věci samé, kterým se přihlašovacím hromadné řízení končí, uveřejní soud bez zbytečného odkladu v rejstříku hromadných řízení.

§ 100

Obsah rozsudku v přihlašovacím hromadném řízení

- (1) V záhlaví rozsudku vydaného v přihlašovacím hromadném řízení uvede soud také označení zúčastněných členů skupiny, kteří udělili se zahájením přihlašovacím hromadného řízení souhlas.
- (2) Ve výroku rozsudku vydaného v přihlašovacím hromadném řízení uvede soud také
 - a) označení všech zúčastněných členů skupiny s uvedením, zda je jim přiznáno právo nebo oprávněný zájem; ustanovení o označení účastníků řízení v rozhodnutí soudu podle občanského soudního řádu se použije obdobně,
 - b) u rozsudku, kterým byla žalovanému uložena povinnost něco konat, plnění náležející jednotlivým zúčastněným členům skupiny, způsob splnění povinnosti a lhůtu k plnění a
 - c) případné vyčíslení odměny žalobce ve výši, která byla určena v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby.
- (3) Je-li počet členů skupiny podle odstavce 1 nebo 2 písm. a) vyšší než 20, může soud postupovat podle § 127 odst. 2 písm. a) a § 127 odst. 4 obdobně.
- (4) Výrok pravomocného rozsudku vydaného v přihlašovacím hromadném řízení je závazný také pro všechny členy skupiny, kteří jsou ke dni vydání rozhodnutí zúčastněnými členy skupiny.

Hlava II

Odhlašovací hromadné řízení v prvním stupni

Díl 1

Použití ustanovení o přihlašovacím hromadném řízení v prvním stupni

§ 101

S výjimkou § 43 odst. 1 písm. b) a c), § 45 odst. 2 písm. e), § 46, 51, 59, § 63 odst. 3, § 86 a 100 se pro postup v odhlašovacím hromadném řízení v prvním stupni použijí ustanovení o přihlašovacím hromadném řízení v prvním stupni obdobně.

Díl 2

Hromadná žaloba a její přípustnost

§ 102

Náležitosti hromadné žaloby

Hromadná žaloba musí obsahovat také

- a) návrh na vedení odhlašovacího hromadného řízení a uvedení skutečností, které svědčí o splnění podmínek pro vedení tohoto způsobu hromadného řízení, a
- b) písemný souhlas alespoň 100 členů skupiny se zahájením odhlašovacího hromadného řízení, není-li žalobcem spotřebitelská nezisková osoba.

§ 103

Řízení o přípustnosti hromadné žaloby

V řízení o přípustnosti hromadné žaloby není soud vázán případným návrhem žalobce týkajícím se vymezení rozsahu skupiny a rozsahu požadovaného plnění. Ke zjištění těchto skutečností může provést i jiné důkazy, než byly účastníky odhlašovacího hromadného řízení navrženy.

§ 104

Usnesení o přípustnosti hromadné žaloby

(1) Ve výrokové části usnesení o přípustnosti hromadné žaloby soud také uvede

- a) že je vedeno odhlašovací hromadné řízení, a
- b) lhůtu pro odhlašování, kterou soud určí s ohledem na povahu sporu a velikost skupiny a která činí alespoň 2 měsíce, nejvýše však 6 měsíců od uveřejnění pravomocného usnesení o přípustnosti hromadné žaloby v rejstříku hromadných řízení.

(2) V usnesení o přípustnosti hromadné žaloby soud vymezí skupinu a její členy u

- a) zúčastněných členů skupiny podle § 102 písm. b) uvedením jejich identifikačních údajů podle občanského soudního řádu,
 - b) ostatních zúčastněných členů skupiny uvedením předpokladů členství ve skupině tak, aby identifikace zúčastněných členů skupiny byla umožněna alespoň při vypořádání práv zúčastněných členů skupiny podle tohoto zákona nebo v navazujících individuálních řízeních.
- (3) Pro vymezení členů skupiny podle odstavce 2 písm. a) se použije § 127 odst. 2 písm. a) a § 127 odst. 4 obdobně.

Překážka zahájeného řízení

§ 105

Pravomocné rozhodnutí o přípustnosti odhlašovacího hromadného řízení brání tomu, aby ve sporu o práva nebo oprávněné zájmy členů skupiny v rozsahu vymezeném v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby probíhalo u soudu jiné hromadné řízení.

§ 106

- (1) Pravomocné rozhodnutí o přípustnosti odhlašovacího hromadného řízení nebrání tomu, aby do uplynutí lhůty pro odhlašování mohlo být zahájeno nebo vedeno individuální řízení ve sporech o práva nebo oprávněné zájmy členů skupiny v rozsahu vymezeném v rozhodnutí o přípustnosti hromadné žaloby. Tím není dotčen § 110 odst. 2.
- (2) Zahájení individuálního řízení do uplynutí lhůty pro odhlašování se považuje za odhlášení z odhlašovacího hromadného řízení. Člen skupiny, který zahájil individuální řízení, se však může nejpozději do uplynutí lhůty pro odhlašování do odhlašovacího hromadného řízení přihlásit; § 55 až 58 se použijí obdobně.
- (3) O přihlášení do odhlašovacího hromadného řízení vyrozumí člen skupiny bez zbytečného odkladu soud, který vede individuální řízení. Ustanovení § 52 se pro postup v individuálním řízení použije obdobně.

Díl 3

Odhlašovací hromadné řízení ve věci samé

Oddíl 1

Členství ve skupině

§ 107

Odhlášení z hromadného řízení

Zúčastněný člen skupiny se může z odhlašovacího hromadného řízení odhlásit od zahájení hromadného řízení do uplynutí lhůty pro odhlašování.

§ 108

Oznámení o odhlášení

- (1) Odhlášení se činí oznámením učiněným u žalobce, a to písemně, s využitím předepsaného formuláře, který je uveřejněn v rejstříku hromadných řízení, nebo jiným způsobem umožňujícím ověření jeho totožnosti (dále jen „oznámení o odhlášení“).
- (2) Z oznámení o odhlášení musí být patrné, kdo je činí, kterého odhlašovacího hromadného řízení se týká a že je jím sledováno odhlášení z tohoto řízení, a musí být podepsáno a datováno.
- (3) Neobsahuje-li oznámení o odhlášení údaje podle odstavce 2, vyzve žalobce člena skupiny k opravě v přiměřené lhůtě a poučí jej o následcích, které jsou spojeny s tím, když opravu neprovede. K oznámení o odhlášení, které nebylo přes výzvu žalobce opraveno, se nepřihlíží.
- (4) Žalobce písemně potvrdí členovi skupiny jeho odhlášení z odhlašovacího hromadného řízení.

§ 109

Podání oznámení o odhlášení soudu

- (1) Odhlášení z odhlašovacího hromadného řízení je učiněno řádně také tehdy, pokud je oznámení o odhlášení podáno za podmínek podle § 108 odst. 1 a 2 soudu, který odhlašovací hromadné řízení vede. Toto odhlášení je možné učinit též ústně do protokolu.
- (2) Soud na oznámení o odhlášení vyznačí datum jeho podání a postoupí oznámení o odhlášení bez zbytečného odkladu žalobci; § 108 odst. 3 a 4 se použijí obdobně.

§ 110

Účinky odhlášení

- (1) Odhlášením z odhlašovacího hromadného řízení zanikají členovi skupiny procesní práva zúčastněného člena skupiny.
- (2) Neodhlášení se z odhlašovacího hromadného řízení brání tomu, aby právo nebo oprávněný zájem zúčastněného člena skupiny se stejným či obdobným skutkovým nebo právním základem v rozsahu vymezeném v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby mohly být uplatněny v jiném soudním řízení.
- (3) Účinky odhlášení platí i pro případného právního nástupce člena skupiny.

§ 111

Přihlášení zahraničního člena skupiny

Člen skupiny, který nemá ke dni zahájení odhlašovacího hromadného řízení obvyklý pobyt na území České republiky, se může do uplynutí lhůty pro odhlašování do odhlašovacího hromadného řízení přihlásit; § 55 až 58 se použijí obdobně.

Seznam odhlášených členů skupiny

§ 112

- (1) Žalobce vede seznam odhlášených členů skupiny, do kterého zapisuje identifikační údaje o každém členovi skupiny, který učinil řádné oznámení o odhlášení.
- (2) K seznamu odhlášených členů skupiny může žalobce připojit své odůvodněné stanovisko obsahující pochybnosti o tom, zda člen skupiny splňuje předpoklady členství ve skupině. Stanovisko žalobce je přílohou seznamu odhlášených členů skupiny.

§ 113

- (1) Jakmile uplyne lhůta pro odhlašování, žalobce předloží soudu seznam odhlášených členů skupiny s uvedením svého případného stanoviska. V seznamu uvede údaje podle § 108 odst. 2.
- (2) Byla-li hromadná žaloba podána ve sporu vyplývajícím z poměrů soukromého práva, jejichž rozhodování jinak náleží do pravomoci jiného orgánu než soudu, doručí žalobce seznam odhlášených členů skupiny také tomuto orgánu.

Seznam aktivních zúčastněných členů skupiny

§ 114

- (1) Soud vede v odhlašovacím hromadném řízení seznam aktivních zúčastněných členů skupiny, do kterého zapisuje identifikační údaje o zúčastněných členech skupiny podle § 102 písm. b), § 106 odst. 2, § 111 a o dalších zúčastněných členech skupiny, kteří se o své členství ve skupině během odhlašovacího hromadného řízení aktivně přihlásili, zejména začali uplatňovat procesní práva zúčastněného člena skupiny.
- (2) Je-li hromadná žaloba podána ve sporu vyplývajícím z poměrů soukromého práva, jejichž rozhodování jinak náleží do pravomoci jiného orgánu než soudu, doručí soud seznam aktivních zúčastněných členů skupiny také tomuto orgánu.

§ 115

Došlo-li k převodu nebo přechodu práva zúčastněného člena skupiny, který je zapsán na seznam aktivních zúčastněných členů skupiny, na jinou osobu podle § 63, vyznačí soud změnu v seznamu aktivních zúčastněných členů skupiny.

Oddíl 2

Oznámení o zahájení odhlašovacího hromadného řízení ve věci samé

§ 116

Oznámení o zahájení odhlašovacího hromadného řízení ve věci samé musí obsahovat také informaci o tom, že se zúčastněný člen skupiny může z odhlašovacího hromadného řízení odhlásit a jaké má toto odhlášení účinky, s uvedením způsobu, jakým se může zúčastněný člen skupiny z odhlašovacího hromadného řízení odhlásit, a lhůty pro odhlašování.

Díl 4

Zpřístupnění dokumentů

§ 117

V odhlašovacím hromadném řízení může soud na návrh kteréhokoliv z účastníků odhlašovacího hromadného řízení, který navrhl rozumně dostupné důkazy na podporu svých tvrzení, uložit druhému účastníkovi nebo třetí osobě povinnost ke zpřístupnění dokumentů.

§ 118

Návrh na zpřístupnění dokumentů musí obsahovat také vymezení požadovaných dokumentů

- a) jednotlivě nebo souborně jejich společnými vlastnostmi,
- b) způsobem, který odpovídá dostupným skutečnostem, a
- c) v rozsahu, který lze po navrhovateli vzhledem k dostupným skutečnostem a při vynaložení rozumného úsilí spravedlivě požadovat.

§ 119

Soud návrhu na zpřístupnění dokumentů vyhoví, jestliže

- a) ten, proti němuž návrh na zpřístupnění dokumentů směřuje, má nebo v rozhodné době měl dokumenty pod svou kontrolou,
- b) navrhovatel sám nemá dokumenty pod svou kontrolou a nemůže si je ani při vynaložení rozumného úsilí obstatat jinak a
- c) je to potřebné k uplatnění práva navrhovatele nebo práv nebo oprávněných zájmů skupiny v odhlašovacím hromadném řízení, zejména pokud jde o předpoklady členství ve skupině, rozsah skupiny, předmět odhlašovacího hromadného řízení a určení tvrzeného práva nebo oprávněného zájmu jednotlivého člena skupiny.

§ 120

- (1) V usnesení o zpřístupnění dokumentů soud určí rozsah a způsob zpřístupnění. Nejsou-li zde okolnosti zvláštního zřetele hodné, rozhodne soud zpravidla o tom, že se dokumenty zpřístupní v elektronické podobě.
- (2) Při určení rozsahu a způsobu zpřístupnění soud zohlední zejména, zda dokumenty, které se mají zpřístupnit,
 - a) jsou nezbytné ke zjištění rozhodujících skutečností a důkazů v odhlašovacím hromadném řízení,
 - b) obsahují obchodní, bankovní nebo obdobné zákonem chráněné tajemství a
 - c) obsahují utajované informace podle jiného právního předpisu.

- (3) Určení rozsahu zpřístupnění dokumentů se provede tak, aby nebyla dotčena povinnost mlčenlivosti advokáta a jiná obdobná povinnost mlčenlivosti stanovená zákonem, právními předpisy jiného členského státu Evropské unie nebo právem Evropské unie.

§ 121

Ochrana zákonem chráněného tajemství

Odůvodňují-li to zájmy osoby, proti níž návrh na zpřístupnění dokumentů směřuje, nebo třetích osob na ochraně obchodního, bankovního nebo obdobného zákonem chráněného tajemství, soud i bez návrhu v rozhodnutí o návrhu na zpřístupnění dokumentů

- a) určí omezený okruh osob, kterým budou dokumenty zpřístupněny,
- b) určí jednu nebo více nestranných osob s potřebnými předpoklady pro to, aby z obsahu dokumentů vypracovaly dostatečně podrobný výpis v podobě šetřící právo na zpřístupnění dokumentů, který zákonem chráněné tajemství neobsahuje, a schválí zpřístupnění dokumentů prostřednictvím zpřístupnění výpisu z něj, nebo
- c) nařídí jiná vhodná opatření k ochraně těchto zájmů povinného nebo třetích osob.

§ 122

- (1) Navrhovatel a osoby podle § 121 jsou povinni o zpřístupněných dokumentech zachovávat mlčenlivost.
- (2) Zpřístupněné dokumenty včetně výpisů z nich lze použít pouze pro potřeby odhlašovacího hromadného řízení nebo pro potřeby dalšího návrhu na zpřístupnění dokumentů.
- (3) Zpřístupněné dokumenty nelze použít v trestním řízení proti tomu, komu byla uložena povinnost dokumenty zpřístupnit.

§ 123

Následky nesplnění povinnosti zpřístupnit dokumenty

- (1) Nesplní-li některý z účastníků odhlašovacího hromadného řízení pravomocně uloženou povinnost zpřístupnit dokumenty, aniž pro to má spravedlivý důvod, může soud skutečnost, která měla být dokumenty prokázána, pokládat za prokázanou.
- (2) Tomu, kdo nesplnil pravomocně uloženou povinnost zpřístupnit dokumenty, může soud uložit pořádkovou pokutu.

Jistota na náhradu újmy

§ 124

- (1) K zajištění náhrady újmy, která by mohla vzniknout porušením povinností podle ustanovení tohoto dílu, je navrhovatel povinen složit nejpozději ve stejný den, kdy podal u soudu návrh, jistotu ve výši 50 000 Kč.
- (2) Dospěje-li soud k závěru, že složená jistota zjevně nepostačuje k zajištění náhrady újmy, která by zpřístupněním dokumentů mohla vzniknout, bezodkladně vyzve

navrhovatele, aby složil doplatek jistoty ve výši a lhůtě, kterou stanoví s přihlédnutím k okolnostem případu.

- (3) Nebudou-li jistota a doplatek jistoty složeny, soud návrh na zpřístupnění důkazního prostředku odmítne.

§ 125

- (1) Žalobu na náhradu újmy je třeba podat do 6 měsíců ode dne, kdy byla povinnost zpřístupnit dokumenty splněna; jinak nelze náhradu újmy uspokojit z navrhovatelem složené jistoty. Příslušným k řízení o žalobě je soud, který rozhodoval o zpřístupnění dokumentů.
- (2) Pravomocně přiznaná náhrada újmy se uspokojí z navrhovatelem složené jistoty. Nepostačuje-li jistota k uspokojení všech poškozených, rozdělí soud jistotu mezi ně poměrně a uloží navrhovateli povinnost, aby doplatil rozdíl.

§ 126

- (1) Byl-li návrh na zpřístupnění dokumentů pravomocně odmítnut nebo zamítnut, soud složenou jistotu vrátí.
- (2) V případě, že soud nařídil zpřístupnění dokumentů, bude jistota vrácena, jestliže marně uplynula lhůta k žalobě na náhradu újmy vzniklé zpřístupněním dokumentů.
- (3) Byla-li žaloba na náhradu újmy vzniklé zpřístupněním dokumentů podána, vrátí soud navrhovateli jistotu, jakmile rozhodnutí soudu o žalobě nabylo právní moci a z tohoto rozhodnutí vyplývá, že jistota nebude použita k uspokojení práva na náhradu újmy.

Díl 5

Rozhodnutí v odhlašovacím hromadném řízení a plnění na základě rozsudku

Oddíl 1

Rozsudek v odhlašovacím hromadném řízení

§ 127

Obsah rozsudku v odhlašovacím hromadném řízení

- (1) V záhlaví rozsudku vydaného v odhlašovacím hromadném řízení uvede soud také označení zúčastněných členů skupiny, kteří udělili se zahájením odhlašovacího hromadného řízení souhlas. Pro označení členů skupiny se použije odstavec 2 písm. a) a odstavec 4 obdobně.
- (2) Ve výroku rozsudku vydaného v odhlašovacím hromadném řízení uvede soud také
- a) označení všech aktivních zúčastněných členů skupiny, a to odkazem na seznam aktivních zúčastněných členů skupiny,

- b) obecné označení zúčastněných členů skupiny, které umožní jejich následnou identifikaci, a
 - c) označení členů skupiny, kteří se z odhlašovacího hromadného řízení odhlásili, a to odkazem na seznam odhlášených členů skupiny.
- (3) Pro vymezení aktivních zúčastněných členů skupiny a odhlášených členů skupiny se použije ustanovení o označení účastníků hromadného řízení v rozhodnutí soudu podle občanského soudního řádu obdobně.
- (4) Přílohou rozsudku podle odstavce 1 je seznam aktivních zúčastněných členů skupiny a seznam odhlášených členů skupiny. Příloha rozsudku se považuje za součást výroku rozsudku.
- (5) Výrok pravomocného rozsudku vydaného v odhlašovacím hromadném řízení je závazný také pro všechny členy skupiny, kteří jsou ke dni vydání rozsudku zúčastněnými členy skupiny.

§ 128

Rozsudek o plnění

- (1) Byla-li žalovanému v odhlašovacím hromadném řízení uložena povinnost něco konat, uveďte soud ve výroku rozsudku také způsob, jakým
- a) má žalovaný splnit svoji povinnost, a lhůtu k plnění a
 - b) mají zúčastnění členové skupiny uplatnit své právo, a lhůtu pro uplatnění tohoto práva.
- (2) Ve výroku rozsudku soud zpravidla rozhodne jen o základu náhrady nákladů odhlašovacího hromadného řízení; její výši určí v usnesení o schválení návrhu na vypořádání.
- (3) Nestanoví-li tento zákon jinak, určí soud způsob a lhůtu podle odstavce 1 s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu; lhůta pro uplatnění práva však nesmí být delší než 6 měsíců ode dne uveřejnění pravomocného rozsudku v rejstříku hromadných řízení.

Oddíl 2

Vypořádání práv členů skupiny u rozsudku o plnění

§ 129

Uplatňování práv z přisouzeného plnění

- (1) Jakmile je pravomocný rozsudek v odhlašovacím hromadném řízení, kterým byla žalovanému uložena povinnost něco konat, uveřejněn v rejstříku hromadných řízení, počne zúčastněným členům skupiny běžet lhůta pro uplatnění jejich práva z přisouzeného plnění.
- (2) Zúčastnění členové skupiny své právo uplatňují u žalobce způsobem a ve lhůtě, které jsou uvedeny v rozsudku. Nerozhodne-li soud jinak, postupuje se podle ustanovení o přihlášení do přihlašovacího hromadného řízení obdobně.

- (3) Povinnost uplatnit své právo neplatí pro zúčastněné členy skupiny, kteří jsou uvedeni na seznamu aktivních zúčastněných členů skupiny. Žalobce je však může vyzvat ke sdělení údajů potřebných pro poskytnutí plnění, nejsou-li mu dosud známy.

§ 130

Návrh na vypořádání

- (1) Po uplynutí lhůty pro uplatňování práv z присouzeného plnění předloží žalobce soudu návrh, jak mají být jednotlivá práva zúčastněných členů skupiny vypořádána (dále jen „návrh na vypořádání“).
- (2) V návrhu na vypořádání žalobce uvede
- a) přehled zúčastněných členů skupiny, kteří uplatnili své právo z присouzeného plnění včetně zúčastněných členů skupiny podle § 129 odst. 3, s výší uplatňovaného práva,
 - b) jde-li o rozsudek podle § 134 písm. b), souhrnnou výši plnění, kterou je žalovaný povinen složit do soudní úschovy, a lhůtu k plnění,
 - c) vyčíslení nákladů, které byly v průběhu odhlašovacího hromadného řízení účelně vynaloženy, a
 - d) vyčíslení odměny žalobce v souladu s výší, která byla určena v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby.
- (3) K návrhu na vypořádání žalobce připojí zprávu, v níž uvede skutková tvrzení, důkazy a stanovisko na podporu svých závěrů podle odstavce 2.

Usnesení o schválení návrhu na vypořádání

§ 131

- (1) Soud přezkoumá návrh na vypořádání, po slyšení žalobce odstraní případné chyby a nejasnosti v něm uvedené, a upravený návrh na vypořádání doručí účastníkům odhlašovacího hromadného řízení a uveřejní jej v rejstříku hromadných řízení.
- (2) Jestliže soud dospěje při přezkumu návrhu na vypořádání k tomu, že nejasnosti a chyby v něm uvedené zpochybňují návrh jako celek, rozhodne o vrácení návrhu žalobci k přepracování.
- (3) Na přepracovaný návrh na vypořádání se odstavce 1 a 2 použijí obdobně.

§ 132

- (1) Účastníci odhlašovacího hromadného řízení a zúčastnění členové skupiny mohou ve lhůtě 30 dnů od uveřejnění návrhu na vypořádání podat vůči tomuto návrhu nebo jeho částem námitku, zejména rozporovat pravost nebo výši uplatňovaných práv nebo vyčíslení nákladů, a pokud neodpovídá usnesení o přípustnosti hromadné žaloby, navrženou výši odměny žalobce. Soud může na návrh žalovaného z důležitých důvodů tuto lhůtu prodloužit.
- (2) V námitce musí být také uvedeno, jaké části návrhu na vypořádání a z jakého důvodu jsou rozporovány.
- (3) K projednání námitek nařídí soud jednání. Předvolání k jednání doručí soud účastníkům odhlašovacího hromadného řízení a zúčastněným členům skupiny, kteří

podali proti návrhu námitku, a dále je bezodkladně uveřejní v rejstříku hromadných řízení.

§ 133

- (1) Na základě uplatněných námitek a jednání o nich, stanoviska žalobce uvedeného ve zprávě podle § 130 odst. 3 a předložených důkazů postupuje soud tak, že
 - a) usnesením návrh na vypořádání schválí, nejsou-li námitky vůči němu důvodné,
 - b) v rozsahu, v jakém jsou námitky důvodné, návrh na vypořádání změni a usnesením návrh ve změněném znění schválí, nebo
 - c) usnesením návrh neschválí, shledá-li, že námitky nebo předložená tvrzení a důkazy zpochybňují návrh jako celek; v takovém případě vrátí žalobci návrh k přepracování a stanoví mu k tomu lhůtu, která nesmí být delší než 60 dní.
- (2) Usnesení doručí soud účastníkům odhlašovacího hromadného řízení, zúčastněným členům skupiny, kteří podali námitku, a bez zbytečného odkladu je uveřejní v rejstříku hromadných řízení.
- (3) Odvolání proti usnesení nebo jeho části mohou podat účastníci odhlašovacího hromadného řízení a dále také zúčastnění členové skupiny, jejichž námitce nebylo vyhověno. Nerozhodne-li odvolací soud jinak, jsou všechna odvolání spojena k projednání do jednoho řízení; to platí pro řízení o mimořádných opravných prostředcích obdobně.
- (4) Vydání usnesení o schválení návrhu na vypořádání nebrání, jestliže je ohledně některého z uplatněných práv veden spor, pokud jeho výsledek nemůže podstatně ovlivnit obsah návrhu na vypořádání.

Oddíl 3

Rozsudek o peněžitém plnění

§ 134

Výrok rozsudku

Spočívá-li povinnost, která byla žalovanému v odhlašovacím hromadném řízení uložena, v poskytnutí peněžitého nebo jiného plnění, jehož povaha postup podle tohoto oddílu umožňuje (dále jen „peněžité plnění“), uvede soud ve výroku také

- a) souhrnnou výši peněžitého plnění s uvedením výše nebo způsobu výpočtu peněžitých plnění náležejících jednotlivým zúčastněným členům skupiny, nebo
- b) alespoň způsob výpočtu peněžitých plnění náležejících jednotlivým zúčastněným členům skupiny, nelze-li určit souhrnnou výši peněžitého plnění podle písmene a).

§ 135

Způsob splnění rozsudku o peněžitém plnění

- (1) Bylo-li rozhodnuto o povinnosti poskytnout peněžité plnění podle § 134 písm. a), splní žalovaný svoji povinnost vůči všem zúčastněným členům skupiny ve lhůtě

k plnění určené v rozsudku převedením souhrnné výše peněžitého plnění do soudní úschovy soudu, který v odhlašovacím hromadném řízení rozhodoval v prvním stupni.

- (2) Bylo-li v odhlašovacím hromadném řízení rozhodnuto o povinnosti poskytnout peněžité plnění podle § 134 písm. b), splní žalovaný svoji povinnost vůči všem zúčastněným členům skupiny ve výši a lhůtě k plnění určené v usnesení o schválení návrhu na vypořádání složením souhrnné výše peněžitého plnění do soudní úschovy soudu, který v odhlašovacím hromadném řízení rozhodoval v prvním stupni.
- (3) Informaci o tom, že bylo plnění nebo jeho část složeno do soudní úschovy, uveřejní soud v rejstříku hromadných řízení.

§ 136

Vyplacení peněžitého plnění ze soudní úschovy

- (1) Po právní moci usnesení o schválení návrhu na vypořádání a složení souhrnné výše peněžitého plnění do soudní úschovy vyplatí soud bez zbytečného odkladu jednotlivým zúčastněným členům skupiny, kteří jsou v návrhu na vypořádání uvedeni a jejichž uplatněná práva již nejsou předmětem sporu, peněžité plnění v rozsahu jim přiznaného práva.
- (2) Byla-li do soudní úschovy složena jen část souhrnné výše peněžitého plnění, vyplatí soud zúčastněným členům skupiny podíl na této části odpovídající poměrně jejich podílu na celkovém plnění podle odstavce 1.
- (3) Nabytí právní moci usnesení o schválení návrhu na vypořádání a poskytnutí peněžitého plnění podle odstavce 1 nebo 2 nebrání, jestliže je o některém z uplatněných práv veden spor, pokud jeho výsledek nemůže podstatně ovlivnit souhrnnou výši peněžitého plnění.
- (4) Náklady soudní úschovy nese stát.

§ 137

Vyplacení odměny žalobci

- (1) Po vyplacení peněžitého plnění zúčastněným členům skupiny podle § 136 vyplatí soud bez zbytečného odkladu žalobci odměnu; § 136 odst. 3 se použije obdobně.
- (2) Pokud byla do soudní úschovy složena jen část souhrnné výše peněžitého plnění, vyplatí soud žalobci bez zbytečného odkladu podíl na této části určený postupem podle § 136 odst. 2.

Nerozdělené plnění

§ 138

- (1) Jestliže nebylo peněžité plnění složené do soudní úschovy zcela vyplaceno zúčastněným členům skupiny, mohou se neuspokojení zúčastnění členové skupiny do 3 let od složení peněžitého plnění do soudní úschovy obracet na soud a uplatňovat právo z přisouzeného plnění. Marným uplynutím této lhůty právo zúčastněných členů skupiny z přisouzeného plnění v rozsahu, v jakém bylo splněno do soudní úschovy, zaniká.
- (2) Byla-li do soudní úschovy složena jen část peněžitého plnění, postupuje se podle § 136 odst. 2 obdobně.

- (3) K řízení o dodatečném uplatnění práva z přisouzeného plnění je příslušný soud, který v odhlašovací hromadném řízení rozhodoval v prvním stupni.

§ 139

- (1) Uplynula-li lhůta pro dodatečné uplatnění práva z přisouzeného plnění a nebylo-li peněžité plnění ze soudní úschovy zcela vyzvednuto, rozhodne soud o tom, že nevyzvednuté plnění připadá státu. Usnesení uveřejní soud v rejstříku hromadných řízení.
- (2) Nevyzvednuté plnění podle odstavce 1 je příjmem státního rozpočtu v kapitole Ministerstva průmyslu a obchodu a musí být využito v oblasti ochrany spotřebitele.
- (3) V rozsahu příjmů z nevyzvednutého plnění podle odstavce 1 může Ministerstvo průmyslu a obchodu překročit závazné ukazatele výdajů státního rozpočtu podle jejich vymezení.

Hlava III

Společná ustanovení

§ 140

Běh promlčecí lhůty

- (1) Je-li vedeno přihlašovací hromadné řízení, běh promlčecí lhůty se u práv, která jsou hromadnou žalobou uplatňována, staví přihlášením do hromadného řízení s účinky ke dni podání hromadné žaloby.
- (2) Je-li vedeno odhlašovací hromadné řízení, běh promlčecí lhůty se u práv, která jsou hromadnou žalobou uplatňována, staví právní mocí usnesení o přípustnosti hromadné žaloby s účinky ke dni podání hromadné žaloby. Odhlásí-li se člen skupiny z hromadného řízení, běh promlčecí lhůty u jeho práva pokračuje, neskončí však dříve než za 6 měsíců ode dne odhlášení.
- (3) Byla-li hromadná žaloba odmítnuta nebo řízení o ní bylo zastaveno, běh promlčecí lhůty u práv zúčastněných členů skupiny podle odstavce 1 nebo 2 se nestaví, neskončí však dříve než za 6 měsíců ode dne, kdy bylo řízení pravomocně skončeno.
- (4) Rozhodne-li soud o tom, že osoba není členem skupiny pro účely uplatňování procesních práv zúčastněného člena skupiny, nepromlčí se její právo dříve než za 6 měsíců ode dne, kdy rozhodnutí soudu nabylo právní moci.

ČÁST TŘETÍ

OPRAVNÉ PROSTŘEDKY A JINÉ PROSTŘEDKY NÁPRAVY

Hlava I

Opravné prostředky účastníků hromadného řízení

§ 141

Odvolání

- (1) Odvolání proti rozhodnutí soudu v hromadném řízení mohou podat za podmínek občanského soudního řádu jen účastníci řízení, nestanoví-li tento zákon jinak.
- (2) Lhůta pro odvolání proti rozsudku činí 30 dní od doručení písemného vyhotovení rozsudku.
- (3) V řízení o odvolání se použijí ustanovení o hromadném řízení v prvním stupni s výjimkou § 43 až 49 obdobně.

§ 142

Vyjádření členů skupiny

- (1) Jestliže soud návrhu žalobce ve věci samé zcela nevyhověl, je žalobce povinen zúčastněným členům skupiny umožnit, aby se k podání odvolání proti rozsudku vyjádřili ve lhůtě 15 dnů ode dne jeho uveřejnění v rejstříku hromadných řízení; o tom musí být soudem v rozsudku poučeni.
- (2) Lhůta pro podání odvolání v takovém případě běží ode dne uplynutí lhůty podle odstavce 1.
- (3) O tom, že nepodal opravný prostředek, žalobce zúčastněné členy skupiny vyrozumí.

§ 143

Dovolání

- (1) V řízení o dovolání se § 141 odst. 1 a § 142 použije obdobně.
- (2) Ustanovení hromadného řízení ve věci samé o plánu hromadného řízení, o výkonu práva vyjádřit se a o uveřejňování informací se v dovolacím řízení použijí přiměřeně.

§ 144

Další opravné prostředky

- (1) V řízeních o žalobě na obnovu řízení a o žalobě pro zmatečnost se § 141 odst. 1 použije obdobně.
- (2) Ustanovení § 142 a ustanovení o hromadném řízení v prvním stupni se použijí v řízeních o těchto opravných prostředcích přiměřeně.

Hlava II

Námitka

§ 145

- (1) Námitku proti úkonu soudu nebo žalobce může v případech stanovených tímto zákonem podat zúčastněný člen skupiny. Stanoví-li tento zákon, že námitku může podat také účastník hromadného řízení, postupuje se podle této hlavy obdobně.
- (2) Námitka může být podána ve lhůtě 15 dnů ode dne uveřejnění úkonu v rejstříku hromadných řízení.

§ 146

- (1) Kromě obecných náležitostí podání musí námitka obsahovat skutková tvrzení osvědčující, že zúčastněný člen skupiny má právo proti napadanému úkonu podat námitku, a důvody, pro které námitku uplatňuje.
- (2) V námitce zúčastněný člen skupiny také uvede, zda se námitka týká jeho práva nebo oprávněného zájmu, práv nebo oprávněných zájmů více zúčastněných členů skupiny nebo práv či oprávněných zájmů skupiny.

§ 147

- (1) K projednání námitky je příslušný soud, který hromadné řízení vede.
- (2) Bylo-li proti témuž úkonu podáno více námitek, soud je projedná společně.

§ 148

- (1) K projednání uplatněných námitek nařídí soud jednání, nelze-li o nich rozhodnout na základě písemných podání a předložených důkazů.
- (2) Při nařízení a průběhu jednání se postupuje podle ustanovení o výkonu práva vyjádřit se obdobně; zúčastněné členy skupiny, kteří podali námitku, však soud vyrozumí o nařízeném jednání jednotlivě.

§ 149

Týká-li se úkon, proti němuž podal zúčastněný člen skupiny námitku, práv nebo povinností některého z účastníků hromadného řízení, umožní soud tomuto účastníkovi, aby se k námitce vyjádřil ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy mu byla námitka doručena.

§ 150

- (1) O námitce rozhoduje soud usnesením, proti němuž není odvolání přípustné. Bylo-li proti témuž úkonu podáno více námitek, rozhodne o nich soud společně.
- (2) Bylo-li proti rozhodnutí, které je napadáno námitkou, podáno i odvolání, odvolací soud projedná a rozhodne o odvolání a námitce společně.
- (3) Při projednání námitky podle odstavce 2 se postupuje podle ustanovení o odvolacím řízení obdobně.
- (4) Pro námitku proti návrhu smíru podle § 77 se odstavce 1 až 3 nepoužijí.

ČÁST ČTVRTÁ
**ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ O VÝKONU ROZHODNUTÍ A O VZTAHU K
INSOLVENČNÍMU ŘÍZENÍ**

Hlava I

Výkon rozhodnutí v hromadném řízení

§ 151

Obecné ustanovení

- (1) Rozhodnutí soudu včetně usnesení o schválení smíru podle tohoto zákona je exekucním titulem pro účely výkonu rozhodnutí z hromadného řízení.
- (2) Není-li v této hlavě stanoveno jinak, použijí se na výkon exekucního titulu ustanovení exekucního řádu a za podmínek exekucního řádu ustanovení občanského soudního řádu obdobně.

Hromadný výkon rozhodnutí

§ 152

Práva zúčastněných členů skupiny, která jim byla v hromadném řízení přiznána exekucním titulem, včetně případné odměny žalobce, se vymáhají společně v jednom exekucním řízení.

§ 153

- (1) Exekucní návrh je ve lhůtě 30 dnů ode dne uplynutí lhůty k dobrovolnému plnění oprávněn podat žalobce, který v této lhůtě dále doloží soudu, že exekucní návrh podal.
- (2) Soud ověří podání exekucního návrhu podle odstavce 1 v rejstříku zahájených exekucí a vyhotoví sdělení o zahájení exekucního řízení na návrh žalobce, ve kterém uvede, u kterého soudního exekutora (dále jen „exekutor“) a ke kterému dni bylo exekucní řízení zahájeno.
- (3) Sdělení o zahájení exekucního řízení nebo informaci o tom, že žalobce ve lhůtě podle odstavce 1 podání exekucního návrhu nedoložil, uveřejní soud bez zbytečného odkladu v rejstříku hromadných řízení.

§ 154

- (1) Nedoloží-li žalobce ve lhůtě podle § 153 odst. 1, že exekucní návrh podal, je exekucní návrh oprávněn podat kterýkoliv zúčastněný člen skupiny, kterému bylo exekucním titulem přiznáno právo.
- (2) Exekucní návrh podle odstavce 1 může zúčastněný člen skupiny podat ve lhůtě 60 dní ode dne uveřejnění informace podle § 153 odst. 3 v rejstříku hromadných řízení. Zúčastněný člen skupiny v této lhůtě dále doloží soudu, že exekucní návrh podal.
- (3) Soud ověří podání exekucního návrhu podle odstavce 2 v rejstříku zahájených exekucí a vyhotoví sdělení o zahájení exekucního řízení na návrh zúčastněného člena

skupiny, ve kterém uvede, u kterého exekutora a ke kterému dni bylo exekuční řízení zahájeno.

- (4) Sdělení o zahájení exekučního řízení nebo informaci o tom, že žádný ze zúčastněných členů skupiny ve lhůtě podle odstavce 2 podání exekučního návrhu nedoložil, uveřejní soud bez zbytečného odkladu v rejstříku hromadných řízení.

§ 155

Podal-li oprávněný podle § 153 nebo § 154 exekuční návrh, aniž by tuto skutečnost ve stanovené lhůtě doložil soudu, exekutor exekuční řízení zahájené tímto návrhem zastaví.

§ 156

- (1) Bylo-li exekučním titulem přiznáno právo na peněžitě plnění, uvede žalobce nebo zúčastněný člen skupiny podle § 154 odst. 2 v exekučním návrhu také soudní úschovu soudu, který v hromadném řízení rozhodoval v prvním stupni. Ustanovení o nákladech exekuce a nákladech oprávněného tím nejsou dotčena.
- (2) Vymožené peněžitě plnění vyplácí exekutor výhradně do soudní úschovy soudu, který v hromadném řízení rozhodoval v prvním stupni.
- (3) Po vyplacení vymoženého plnění exekutorem do soudní úschovy soudu podle odstavce 2 se při výplatě peněžitých plnění členům skupiny postupuje podle ustanovení o vypořádání práv členů skupiny u rozsudku o plnění a o vyplacení peněžitého plnění ze soudní úschovy obdobně. Příslušným je soud, který v hromadném řízení rozhodoval v prvním stupni.
- (4) Byla-li do soudní úschovy exekutorem vyplacena pouze část vymoženého plnění, vyplatí soud členům skupiny nejpozději do 6 měsíců od jejího složení podíl na této části odpovídající poměrně jejich podílu na celkovém plnění.

§ 157

Individuální výkon rozhodnutí

Jestliže žádný ze zúčastněných členů skupiny nedoloží, že podal ve lhůtě podle § 154 odst. 2 exekuční návrh, § 152, 156 a § 158 se nepoužijí a každý zúčastněný člen skupiny může právo, které mu bylo exekučním titulem přiznáno, vymáhat samostatně. Tím není dotčeno právo žalobce vymáhat svoji odměnu.

Společná ustanovení

§ 158

Pro rozhodnutí o návrhu na zpětvzetí exekučního návrhu a jiné dispoziční úkony oprávněného se v exekučním řízení použijí ustanovení tohoto zákona o zpětvzetí žaloby a smíru obdobně.

§ 159

- (1) Ukládá-li exekuční titul povinnost, při jejímž nesplnění se podle občanského soudního řádu povinnému ukládá pokuta, uloží mu exekutor za porušení této povinnosti přiměřenou pokutu až do výše 10 000 000 Kč.

- (2) Při určení výše pokuty přihlíží exekutor k významnosti porušené povinnosti, rozsahu a závažnosti jejího porušení a k tomu, aby uložená pokuta neměla ve vztahu k majetkovým poměrům povinného likvidační účinky.

§ 160

K úkonům podle § 153, 154 a § 158 a ve věcech odvolání a výměny žalobce včetně procesního nástupnictví je příslušný soud, který v hromadném řízení rozhodoval v prvním stupni.

Hlava II

Vztah k insolvenčnímu řízení

§ 161

Úpadek žalovaného

Bylo-li zahájeno insolvenční řízení proti žalovanému, vyrozumí žalobce zúčastněné členy skupiny o tom, že mohou uplatnit svá práva v insolvenčním řízení podáním přihlášky pohledávky nebo písemně vůči osobě s dispozičními oprávněními v insolvenčním řízení.

§ 162

Úpadek zúčastněného člena skupiny

- (1) Hromadné řízení se nepřerušuje prohlášením konkursu na majetek zúčastněného člena skupiny nebo schválením jeho oddlužení zpeněžením majetkové podstaty.
- (2) Insolvenční správce zúčastněného člena skupiny je oprávněn vykonávat práva tohoto zúčastněného člena skupiny v hromadném řízení namísto něj v rozsahu, ve kterém nabyt dispozičních oprávnění; o tom, že probíhá insolvenční řízení, vyrozumí insolvenční správce soud písemně bez zbytečného odkladu.
- (3) Zúčastněný člen skupiny, který nemá dispoziční oprávnění, není oprávněn odhlásit se z hromadného řízení; odhlásit se však může insolvenční správce podle odstavce 2.

ČÁST PÁTÁ

REJSTRÍK HROMADNÝCH ŘÍZENÍ

§ 163

Základní ustanovení

- (1) Rejstřík hromadných řízení je informačním systémem veřejné správy, jehož správcem je Ministerstvo spravedlnosti.
- (2) Rejstřík hromadných řízení vede soud.

Náležitosti rejstříku hromadných řízení

- (1) Rejstřík hromadných řízení obsahuje chronologický výčet jednotlivých hromadných řízení, v nichž bylo rozhodnuto o přípustnosti hromadné žaloby.
- (2) V rejstříku hromadných řízení se u jednotlivých řízení způsobem umožňujícím dálkový přístup uveřejňují alespoň
 - a) spisová značka hromadného řízení,
 - b) označení soudu, který je k projednání hromadného řízení příslušný,
 - c) údaje o účastnících hromadného řízení a popřípadě také jejich právních zástupcích,
 - d) údaj o způsobu vedení hromadného řízení,
 - e) předpoklady členství ve skupině,
 - f) předmět hromadného řízení a základní vymezení právního základu hromadné žaloby,
 - g) údaj o dni, kdy byla hromadná žaloba podána,
 - h) údaj o dni, kdy bylo zahájeno hromadné řízení ve věci samé, a
 - i) písemnosti, u nichž tak stanoví tento zákon, nebo o jejichž uveřejnění rozhodl soud, které se v rejstříku hromadných řízení uveřejňují chronologicky s uvedením okamžiku jejich vložení.

- (1) Údaje a písemnosti se v rejstříku hromadných řízení uveřejňují bez zbytečného odkladu. Uveřejňuje-li se podle tohoto zákona rozhodnutí soudu, vyznačí soud do rejstříku hromadných řízení bez zbytečného odkladu vždy i okamžik, kdy toto rozhodnutí nabylo právní moci.
- (2) Údaje a písemnosti uveřejněné v rejstříku hromadných řízení podle odstavce 1 jsou veřejně přístupné a každý má právo se s nimi seznámit, nestanoví-li jiný právní předpis nebo nerozhodne-li soud z důvodu ochrany zákonem chráněného tajemství, utajovaných informací nebo osobních údajů jinak.
- (3) Stanoví-li tento zákon, že písemnost se členům skupiny doručuje uveřejněním v rejstříku hromadných řízení, pokládá se písemnost za doručenou v okamžiku jejího uveřejnění; tento okamžik musí být v rejstříku hromadných řízení vždy uveden.

ČÁST ŠESTÁ
SPOLEČNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 166

Zmocňovací ustanovení

Ministerstvo spravedlnosti stanoví vyhláškou

- a) podrobnosti o náležitostech rejstříku hromadných řízení, včetně podrobností o způsobu jeho vedení, o jeho správě a o rozsahu a způsobu uveřejňování údajů a písemností,
- b) podrobnosti o náležitostech seznamu zúčastněných členů skupiny, seznamu aktivních zúčastněných členů skupiny a seznamu odhlášených členů skupiny a
- c) náležitosti a datový formát formuláře, prostřednictvím kterého se lze přihlásit do přihlašovacího hromadného řízení nebo odhlásit z odhlašovacího hromadného řízení.

§ 167

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2022.

Důvodová zpráva

I. Obecná část

1. Zhodnocení platného právního stavu včetně zhodnocení současného stavu ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen.

1.1 Zhodnocení platné právní úpravy

a) Úvod

Jakkoliv lze určité prvky kolektivní ochrany práv spatřovat v každé vývojové etapě lidstva, problematika kolektivního uplatňování práv jednotlivců v moderním pojetí *class action* je problematikou reagující primárně na vývoj společnosti od 19., zejména ale 20. a 21. století. V rovině hmotněprávní je na takové výzvy moderní doby úspěšně pamatováno, je nicméně nutné nastavit i odpovídající procesní mechanismy tak, aby práva vyznačující se „hromadností“ byla efektivně uplatňována.

Uvedené skutečnosti by měl brát na zřetel i český právní řád. Současná legislativa v České republice však kolektivní ochranu individuálních práv jednotlivcům v kolektivním řízení neupravuje. V jednotlivých právních předpisech je sice možné nalézt některé dílčí aspekty, nejedná se však o úpravu komplexní, jež by byla na takové úrovni, která se od moderního právního státu očekává.

Dílčí prvky kolektivní ochrany lze v platné právní nalézt zejména v ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „občanský zákoník“ či „OZ“), zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „občanský soudní řád“ nebo „OSŘ“) a okrajově též v zákoně č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „zákon o ochraně spotřebitele“). Prvky nalezneme i v oblasti úpravy ochrany průmyslového vlastnictví, bankovníctví, pojišťovnictví a korporátního práva.

b) Ochrana spotřebitele

V oblasti spotřebitelského práva je dosavadní právní úprava založena na činnosti spotřebitelských organizací. Zásadním pravidlem je ustanovení § 25 odst. 2 zákona o ochraně spotřebitele, podle něhož může sdružení nebo profesní organizace, jež mají oprávněný zájem na ochraně spotřebitele, nebo subjekt uvedený v seznamu osob oprávněných k podání žalob na zdržení se protiprávního jednání v oblasti ochrany práv spotřebitelů, podat u soudu návrh, v němž bude požadovat zdržení se protiprávního jednání ve věci ochrany práv spotřebitelů; tj. zejména požadovat zdržení se určité praktiky, která porušuje práva dotčených spotřebitelů.

Byť hájí zájmy spotřebitelů a nikoliv přímo vlastní zájmy, je v tomto řízení účastníkem jen tato spotřebitelská organizace a spotřebitelé se na řízení nijak nepodílí.

Uvedený mechanismus je nejvýraznějším kolektivním prvkem ochrany práv spotřebitelů českého právního řádu. Z ministerstvem provedeného průzkumu nicméně vyplynulo, že je z několika následujících důvodů problematický a v zásadě zcela nefunkční.

- Žaloba na zdržení se protiprávního jednání nedokáže adekvátně reagovat na všechny případy, kdy dochází k porušování práv spotřebitelů. Nelze tak po škůdcích vymáhat náhradu škody či jiné peněžité plnění. V této oblasti je tak ochrana spotřebitelů značně ztížena.
- Současně je pro spotřebitelské organizace při uplatňování negatorní žaloby náročné formulovat zdržovací petit, neboť ze strany žalovaného dochází v průběhu řízení opakovaně k modifikaci jeho činnosti tak, aby nebylo možné žalobě vyhovět. Spotřebitelské organizace se tak potýkají s velmi nízkým procentem úspěšnosti jimi podaných žalob.
- Dalším projevem nedostatečnosti současné úpravy je rovněž značná délka soudního řízení.
- V neposlední řadě je problémem též financování sporu, jež představuje další a ve své podstatě nejzásadnější úskalí pro spotřebitelské organizace, neboť jejich potenciální neúspěch ve věci a hrazení nákladů protistraně by byly pro většinu spotřebitelských organizací likvidační.

c) Další předpisy hmotného práva

V hmotně-právních předpisech se uvedené problematiky dotýká kupříkladu § 2898 OZ, jež zakotvuje právo domáhat se zdržení či odstranění závadného stavu nejen osobám přímo dotčeným nekalosoutěžním jednáním, ale i právnickým osobám hájícím zájmy soutěžitelů nebo zákazníků. Dalším obdobným příkladem je i ustanovení § 1964 odst. 2 OZ, které stanoví, že i právnické osoby založené k ochraně zájmů malých a středních podnikatelů se mohou dovolávat neúčinnosti ujednání o času plnění závazku nebo ujednání, které se odchyluje od zákonné výše úroků z prodlení, jestliže se jeví taková ujednání vůči věřiteli jako hrubě nespravedlivá. Obdobně je zakotveno právo těchto právnických osob dovolat se neúčinnosti obchodních podmínek podle ustanovení § 1972 odst. 2 OZ.

S hromadnou ochranou souvisí i právní úprava zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOK“ nebo „zákon o obchodních korporacích“), který v ustanovení § 390 pamatuje na specifický postup při uplatňování práva na dorovnání při vytěsnění akcionářů. Na toto ustanovení dále odkazují i další související pravidla.

d) Procesní předpisy

Dopad výše uvedených ustanovení do procesního práva je ošetřen ve dvou ustanoveních občanského soudního řádu, která zakotvují odchylky od obecného pravidla překážky zahájeného řízení a překážky věci pravomocně rozhodnuté. Jde o § 83 a § 159a OSŘ.

Tato ustanovení zakotvují překážku litispendence, tj. překážku již probíhajícího řízení, a dále překážku *rei iudicatae*, tj. překážku věci pravomocně rozhodnuté (obsaženou v ustanovení § 159a OSŘ), pro stejné nároky vyplývající z téhož jednání, avšak uplatněné jinými žalobami dalších žalobců proti témuž žalovanému. Ošetřeno je tedy nezbytně nutné, přičemž celá řada otázek zůstává nedořešena.

Tato úprava je nejen nekoncepční, navíc ale i velmi radikální co do řešení a zejména co do důsledků pro jednotlivé členy skupiny. Tito totiž ve své podstatě nemohou své nároky uplatňovat vlastní žalobou, v řízení není řešeno jejich postavení a rozhodnutí na konci řízení je pro ně závazné, aniž by to mohli jakkoliv ovlivnit.

Aby tedy bylo vůbec možné uzavřít, že úprava je v souladu s právem na spravedlivý proces (čl. 36 Listiny základních práv a svobod), musely soudy dovodit, že ostatní „členové skupiny“ se stávají *ex lege* účastníky řízení, pokud podají vlastní návrh na zahájení řízení. Na jejich návrh je nutné nahlížet jako na přistoupení k již probíhajícímu řízení, a to v rozporu s jinak platnými pravidly pro spojování řízení anebo vedlejší účastenství (viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2009, sp. zn. IV. ÚS 1106/08 nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 1019/2006 anebo ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3856/2010).

e) Shrnutí a zhodnocení platné právní úpravy

Na podkladě výše uvedených skutečností je možné uzavřít, že v souvislosti s kolektivní ochranou práv upravuje český právní řád jen některé její dílčí aspekty. Jednotlivá pravidla jsou velmi roztržena po celém právním řádu, procesní otázky jsou ošetřeny velmi nedostatečně a navazující procesní úprava je minimalistická, přičemž nijak nezohledňuje vůli jednotlivců, ani jim v řízení negarantuje žádná práva.

Tam, kde prvky hromadné soudní ochrany existují, jsou tyto mechanismy velmi kusé, což dokládá skutečnost, že se v praxi nevyužívají. Na velkou část oblastí soukromého práva navíc dosavadní právní úprava vůbec nepamatuje, a v těchto oblastech tak nelze žádný jiný nástroj než individuální žalobu využít.

Tyto závěry bohužel nejsou jen postesknutím teoretika, který se hromadnými žalobami po nocích zabývá ve své studovně; mají zásadní vliv na reálné vymáhání uvedených práv v soudním řízení. Z důvodu nedostatečné úpravy kolektivní procesní ochrany práv se praxe potýká s několika zásadními problémy:

- **vymáhání práv** z hromadných událostí je velmi **neefektivní a drahé** pro stát i účastníky řízení,
- **soudy jsou zcela zbytečně zatíženy** opakovaným projednáváním **stejných otázek**,
- stejné případy jsou posuzovány různě,

- **hromadné nároky v bagatelní výši se nevyplatí vymáhat** - náklady individuálního soudního řízení, riziko, čas a energie do nich vložené výrazně převyšují případný zisk z úspěšného sporu,
- z toho mj. plyne, že **subjekty, které jednají nepoctivě, těží z této „nevymahatelnosti drobných nároků“, čímž získávají neoprávněnou konkurenční výhodu oproti poctivým podnikatelům.**

Uvedené aspekty se nejvýrazněji projevují v oblasti ochrany spotřebitele, neboť jsou to právě spotřebitelské vztahy, které ze své povahy spojují jednoho podnikatele na straně jedné a mnoho spotřebitelů na straně druhé. V oblasti spotřebitelského práva tak k hromadným událostem dochází na každodenní bázi, přičemž se zde s ohledem na typickou výši nároků spotřebitelů značně projevuje jev nazývaný jako tzv. racionální apatie.

1.2 Zhodnocení současného stavu ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen.

To, že není dosavadní legislativní řešení dostatečné, se projevuje i v oblasti zákazu diskriminace. Z výčtu platné právní úpravy vyplývá, že ochrana před diskriminací, včetně diskriminace na základě pohlaví, je jednou z oblastí, na niž platná úprava kolektivního vymáhání nepamatuje. Neexistuje tedy účinný a efektivní nástroj, který by sdružení těchto nároků do jedné žaloby umožnil, došlo-li k hromadné diskriminaci (např. jsou-li na pracovišti hromadně diskriminovány ženy, lidé v předdůchodovém věku, lidé s handicapem apod.). A protože neexistuje efektivní nástroj k vymáhání, nesplňuje současný stav ani z pohledu prevence požadavky, které by měly být na právní úpravu kladeny.

2. Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen.

2.1 Základní účel a cíle navrhované právní úpravy

Obecným účelem navrhované právní úpravy je přijmout jediný zákon, který souhrnně a komplexně upraví hromadné vymáhání práv v oblasti vztahů b2c, neboť právě spotřebitelské spory jsou oblastí, v níž se nedostatečná či chybějící procesní úprava projevuje nejmarkantněji. Zákon by měl umožnit v jednom řízení projednat stejné či obdobné nároky vyplývající z právních poměrů mezi podnikatelem a spotřebiteli, čímž budou reflektovány potřeby justice i občanů a bude reagováno na poptávku vyvolanou společenským vývojem.

Věcné řešení nové právní úpravy je založeno zejména na následujících cílech, které odráží podstatu problému neexistujícího kolektivního řízení:

1. Zjištění hospodárnosti řízení a efektivitu soudnictví (zejm. odbřemenění soudů)

Česká justice je dlouhodobě přetížená. Proto lze uvítat jakýkoliv nástroj, jenž umožní soudům částečně odlehčit.

Institut hromadných žalob slouží jako prostředek pro řešení stejných či obdobných věcí v jednom soudním řízení. Není tak nezbytné, aby se soudy stejnou věcí zabývaly opakovaně, prováděly několikrát dokazování téže věci, předvolávaly opakovaně znalce k posouzení týchž otázek, zabývaly se týmž právním posouzením v různých řízeních apod.

Hromadné řízení je tak prostředkem k naplnění procesní ekonomie a zajištění hospodárnosti řízení a efektivity soudnictví. Ve svém důsledku povede zavedení hromadných žalob k odbřemenění soudů, čímž vznikne prostor pro to, aby se rozhodování soudů zrychlilo. Lze proto očekávat i vzrůst důvěry v justici.

2. Posílení zásady jednotného rozhodování ve shodných či obdobných případech.

Z povahy hromadné žaloby, která zajišťuje projednání týchž věcí v jediném soudním řízení, zároveň plyne, že přijetím právní úpravy bude současně zamezeno nejednotnosti v rozhodovací praxi soudů. Bude tak zajištěna standardní míra předvídatelnosti soudních rozhodnutí a legitimního očekávání vyvěrající z principu, že podobný případ by měl být řešen stejně.

3. Zajištění přístupu k soudu i osobám, které by jinak svůj nárok samy neuplatňovaly, protože se jim to z ekonomického hlediska nevyplatí – tj. spotřebitelům.

Je zřejmé, že přijetí právní úpravy pomůže soudům. Dopady hromadných žalob jsou však mnohem širší. Jejich cílem je i zajištění lepšího přístupu k justici všem osobám, jimž se individuální vymáhání jejich práv nevyplatí – tj. v první fázi zejména spotřebitelům. Účelem je zejména zamezit problému tzv. racionální apatie. Poškozené osoby nemají zájem řešit a uplatňovat své bagatelní nároky, protože je to pro ně z ekonomického hlediska příliš nákladné a možný úspěch ve sporu jim za to nestojí. Hromadné žaloby však umožňují koncentraci všech drobných nároků do jedné žaloby tak, že celková výše žalovaného plnění již bagatelní nebude. Tato možnost tak poskytne prostor i pro uplatňování práv a nároků, které by jinak sám poškozený neuplatňoval vůbec.

4. Vytvoření efektivního hospodářského a společenského stimulu, který by vedl k narovnání podnikatelského prostředí.

Zamezení některých důsledků problému tzv. racionální apatie [viz výše sub 3)] mj. znamená, že práva spotřebitelů, ale i jiných dotčených osob, by konečně mohla být v některých případech efektivně prosazována.

Je nasnadě uzavřít, že uvedený posun v chování poškozených osob bude mít zprostředkovaně i další pozitivní dopady. V tuto chvíli totiž existují společenské a právní oblasti, kde se v zásadě většina utrpěných újem nevymáhá, a nezákonně získaný užitek tak zůstává u škůdce. Jednotlivé výše újem jsou minimální, v souhrnu je škůdce již nicméně „pozitivně“ pocítuje (jev nazývaný jako tzv. difúzní škoda). Tím, že bude možné bagatelní nároky koncentrovat do jednoho soudního řízení, lze s velkou pravděpodobností očekávat, že se konečně začnou vymáhat (hromadně jako vysoká částka). Vedlejším produktem tohoto aktivního hájení práv poškozenými osobami pak bude vytvoření účinného nástroje vůči všem, kteří doposud z tohoto stavu těží.

Nepoctivé podnikatelské subjekty, které ve stávajícím právním systému mohou de facto bez následků poškozovat zájmy spotřebitelů, jiných podnikatelů atd., budou pod hrozbou případné hromadné žaloby od svých nekalých praktik a nepoctivých jednání raději upouštět a tuto činnost již napříště ani nezahajovat (prevence).

Ve svém důsledku je pak hromadná žaloba nástrojem k narovnání podnikatelského prostředí, neboť nutí nepoctivé aktéry hospodářského styku umravňovat své chování, a tím odstraňuje zásadní výhodu, kterou tito dnes mají oproti většině poctivých podnikatelů, již z ní těžit nemohou.

2.2 Úprava v samostatném zákoně a jeho vztah k jiným právním předpisům

a) Samostatný zákon

V souladu se schváleným věcným záměrem se navrhuje pojmout právní úpravu hromadných žalob uceleně a kompaktně, to mj. znamená, že se navrhuje přijmout samostatný zákon o hromadném řízení. Zejména z důvodu rozsáhlosti matérie, kterou bylo třeba v zákoně upravit, včetně návazností na exekuční a insolvenční řízení, bylo nakonec upřednostněno přijetí samostatného zákona o hromadném řízení, který bude svou povahou *lex specialis* k ostatním právním předpisům.

Za nevhodné bylo naproti tomu vyhodnoceno promítnutí pouze určitých změn do stávajících právních předpisů prostřednictvím příslušných novel, potažmo jeho připojení k připravovanému civilnímu řádu soudnímu, a to z následujících důvodů:

- Varianta samostatného zákona je výhodnější z důvodu, že umožňuje **na jednom místě a komplexně upravit všechny otázky kolektivního řízení se všemi jeho specifiky**. Zákon zasahuje nejen občanské řízení sporné v jeho nalézací fázi, řeší ale též svébytně věcnou příslušnost, náhradu nákladů řízení, vztahy k úřadům jako finanční arbitři či Český telekomunikační úřad apod., a zejména též výkon rozhodnutí/exekuci a návaznost na insolvenční řízení. Jde tedy skutečně o svébytné řešení soudního řízení, které se od toho individuálního odlišuje v mnoha zásadních ohledech. Z tohoto důvodu by si případná inkorporace hromadných žalob do již existující právní úpravy vyžádala novelizaci několika právních předpisů a výsledná úprava by byla velmi roztržštěná.
- Dalším poměrně základním argumentem je i odlišné pojetí některých zásad, zejména omezení zásady dispoziční a částečně i projednací. Tyto odchylky od obecného procesu jsou dalším důvodem, proč byla nakonec jako nejvhodnější zvolena samostatná právní úprava.
- Ze stejných důvodů nebyla jako vhodná vyhodnocena ani varianta začlenění hromadného řízení do rekodifikace civilního práva procesního. Ten je jednak veden v duchu dekodifikace, čemuž odpovídá i samostatný právní předpis upravující hromadné žaloby, jednak je možné očekávat, že přijetí nové obecné procesní úpravy ještě nějaký čas bude trvat. Může se klást otázka, proč se navrhuje přijmout zbrusu nový institut hromadné žaloby v době, kdy se Česká republika v oblasti civilního procesu nachází na pokraji malé revoluce. Práce na obou předpisech však na sobě

nejsou ani věcně, ani časově natolik bezprostředně závislé, aby jejich projednávání bylo nutně a neoddělitelně spojeno. Rekodifikace civilního procesu je během na dlouhou trať, který není vhodné uspěchat. Naproti tomu s přijetím zákona o hromadném řízení není vzhledem k nedostatkům v oblasti hromadného vymáhání vhodné již dále otálet.

- Konečně posledním argumentem pro samostatnou právní úpravu je i důležitost předkládaného návrhu, který si bezpochyby zaslouží samostatnou diskuzi a legislativní proces. Pokud by bylo projednávání spojeno s rekodifikací, zřejmě by byla část věnující se hromadným žalobám obecnou procesní problematikou zastíněna.

Nakonec tedy převážil názor, že by zákon o hromadném řízení měl být předpisem samostatným.

b) Vztah zákona k občanskému soudnímu řádu

Vzhledem k tomu, že hromadná žaloba se navrhuje upravit ve zvláštním předpise, vyvstává otázka řešení vztahu zákona o hromadném řízení s občanským soudním řádem.

Co se týče konkrétního vztahu, upravuje jej § 6 zákona. Pro základní pochopení celého vztahu je třeba si uvědomit, že hromadné řízení představuje jen zvláštní druh civilního řízení. Je proto zcela přirozené, že se na otázky neupravené v zákoně o hromadném řízení použijí pravidla platná pro civilní proces jako takový. V tuto chvíli se pod odkazem skrývá občanský soudní řád, do budoucna by to mohl být civilní řád soudní.

Uvedené základní myšlenkové východisko, z něhož zákon o hromadném řízení čerpá, je nicméně inherentně omezeno několika odlišnostmi, jimiž se řízení o hromadné žalobě vyznačuje. Tyto odlišnosti se promítají do výjimek vyjádřených na jednotlivých místech zákona. Tyto nejzásadnější odlišnosti jsou ošetřeny přímo v zákoně tak, že uplatnění určitých pravidel obecného civilního procesu je zcela vyloučeno. Konkrétně se vylučuje například aplikace ustanovení § 114b, § 114c odst. 6 a 7, § 118b, § 153a odst. 3, § 153b, § 172, § 173, § 174, § 174a, § 174b a § 175 občanského soudního řádu.

Rovněž je potřeba brát v úvahu, že ačkoliv je sice hromadné řízení ve svém základu sporným občanskoprávním řízením, od individuálního řízení se v několika ohledech poměrně značně odlišuje. Nejzásadnější odlišností, která zároveň vůbec definuje podstatu hromadného řízení, je existence skupiny členů, jejichž nároky jsou předmětem projednání. Přičemž lze očekávat, že značná část ze členů skupiny nebude aktivní vůbec, a pokud ano, jsou jejich procesní práva značně omezena. Další zvláštností je i skutečnost, že směrem k žalovanému může být potenciální riziko zneužití práva na podání hromadné žaloby obrovské a jednotlivý šikanózní výkon tohoto práva může mít na činnost žalovaného negativní ekonomické i právní dopady. Ze všech těchto důvodů je v hromadném řízení na místě, aby byly modifikovány zásady dispoziční i projednací a aby v řízení byla více akcentována úloha soudu (tento postoj ostatně odpovídá i nové koncepci civilního řádu soudního, která stojí na zásadě pravdivosti a materiálního vedení řízení).

Zásada dispoziční je modifikována v tom ohledu, že jednotlivé dispoziční úkony účastníků posuzuje soud a pro jejich schválení je nezbytné, aby byly v „zájmu skupiny“. Za určité prolomení zásady dispoziční je možné považovat i možnost, kdy osoba, která podala hromadnou žalobu, může být za určitých okolností změněna anebo vyměněna, zejména pokud se ukáže, že vede řízení v rozporu se zájmy skupiny anebo že zneužívá hromadné řízení v konkurenci za účelem neoprávněného poškození žalovaného. Zásada projednací je modifikována zejména ve fázi zkoumání, zda je hromadná žaloba přípustná – neboť zde může soud provést i důkazní prostředky, které stranami nebyly výslovně navrženy.

c) Vztah k exekučnímu řádu a insolvenčnímu zákonu

Vztah zákona o hromadném řízení k exekučnímu řádu

Z hlediska vztahu zákona o hromadném řízení a zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „exekuční řád“ nebo „EŘ“), potažmo zákona upravujícího civilní soudní řízení, je klíčové ustanovení § 1 a dále § 151 a násl. V obecné rovině lze říci, že hromadné řízení nekončí vydáním rozhodnutí ve věci, ale k naplnění jeho účelu je nezbytné, aby bylo toto rozhodnutí i splněno. Předpokládá se, že bude ze strany žalovaného plněno dobrovolně. Nelze však pochopitelně vyloučit případy, že žalovaný svoji povinnost dobrovolně v pariční lhůtě nesplní. Zákon o hromadném řízení by pak neměl rezignovat na to, že fázi vykonávacího řízení ponechá nedotčenou.

Proto návrh zákona předpokládá, že se částečně bude otázkou výkonu rozhodnutí zabývat. Při tom vychází z následujících principů:

1. Ve výkonu rozhodnutí vydaném v hromadném řízení lze postupovat (samozřejmě vedle zvláštního postupu stanoveného v zákoně o hromadném řízení) pouze podle ustanovení exekučního řádu (a subsidiárně též podle zákona upravujícího civilní soudní řízení), výkon rozhodnutí tak provede exekutor v rámci exekučního řízení. Soudní výkon rozhodnutí je vyloučen, protože není tato forma výkonu považována v kontextu hromadných žalob za dostatečně efektivní.
2. Postup v exekuci je upraven tak, že nezáleží, zda rozhodnutí vzešlo z přihlašovacího hromadného řízení nebo z odhlašovacího hromadného řízení. Sledovaným cílem je zajištění maximální možné míry jednoduchosti, efektivity a rychlosti.
3. S přihlédnutím nejen k omezené aktivitě členů skupiny v průběhu celého řízení, která je projevem problému racionální apatie, se navrhuje následující postup. Oprávněným je primárně žalobce, který bude celou povinnost za skupinu vymáhat sám. Vymoženou částku exekutor převede do soudní úschovy soudu, který vedl hromadné řízení, a z této úschovy se budou jednotliví členové skupiny uspokojovat. Pro případy, kdy žalobce nedoloží soudu, že exekuční návrh podal, platí výše uvedené pro jakéhokoliv zúčastněného člena skupiny, který bude moci vymáhat celou povinnost rovněž sám (avšak stále v jednom vykonávacím řízení za účelem vymožení všech práv členů, popřípadě i odměny žalobce).

4. Za splnění zákonem stanovených podmínek, se oprávněnými stanou zúčastnění členové skupiny, kteří budou moci své právo vymáhat samostatně dle standardního postupu podle exekučního řádu.

Vztah zákona o hromadném řízení k insolvenčnímu zákonu

Hromadné řízení představuje druh civilního řízení nalézacího sporného. Je tedy třeba položit si otázku, jak se do jeho průběhu promítne zahájení insolvenčního řízení s účinky, které obecně vyvolává vůči všem druhům soudních řízení. Byť z pohledu právní teorie oba druhy řízení vykazují podobné charakteristiky vyplývající z jejich kolektivní povahy, hromadné řízení se vždy zabývá pouze omezenou částí závazků žalovaného, zatímco insolvenční řízení představuje univerzální nástroj k uspořádání veškerých majetkových vztahů k osobám dotčeným úpadkem žalovaného. Z tohoto důvodu se preferuje zachovat stávající koncepci nadřazenosti insolvenčního řízení.

Je nezbytné odlišovat situaci, kdy se do insolvence dostane žalovaný, žalobce a zúčastněný člen skupiny.

a) Úpadek žalovaného

Po dobu trvání účinků insolvenčního řízení je podstatným způsobem omezeno vedení hromadného řízení. Nejprve nastávají účinky zahájeného insolvenčního řízení, dle kterých nemohou být pohledávky a jiná práva uplatněny žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou v insolvenčním řízení. Zásadní dopady do hromadného řízení nicméně nastávají až s účinností rozhodnutí o úpadku žalovaného, kterou *ex lege* dochází k přerušení hromadného řízení (srov. § 140a insolvenčního zákona). Ve svém důsledku sama tato skutečnost vylučuje, aby žalobce nadále pokračoval v uplatňování nároku skupiny v hromadném řízení.

V praktické rovině se tedy považuje za výhodnější a zcela v souladu s účelem insolvenčního zákona, aby členové skupiny metodou *opt-in* individuálně uplatnili své pohledávky v rámci insolvenčního řízení. Tímto postupem se standardním postupem zařadí vedle jiných věřitelů, kteří v původním hromadném řízení nevystupovali v postavení procesních subjektů, byť z logiky věci a optikou insolvenčního práva zastávají stejné nebo obdobné postavení.

b) Úpadek žalobce nebo člena skupiny

Existuje pochopitelně scénář, kdy se v úpadku či hrozícím úpadku neocitá žalovaný, nýbrž žalobce (člen skupiny nebo nezisková osoba) či zúčastněný člen skupiny. Nelze tedy pominout ani otázku dopadů účinků insolvenčního řízení vedeného proti uvedeným osobám na hromadné řízení.

Žalobce zastává v hromadném řízení klíčové postavení, o čemž svědčí zejména výkon dispozičních oprávnění vůči hromadné žalobě a celkově řady důležitých procesních práv. Proto omezení stanovená insolvenčním zákonem mohou zásadním způsobem narušit jeho schopnost efektivně vést spor a postupovat v nejlepším zájmu členů

skupiny. V první fázi insolvenčního řízení po podání insolvenčního návrhu, ve které dochází ke zjišťování úpadku, nelze zatím bez dalšího legitimně presumovat neschopnost žalobce vést dále hromadné řízení (o insolvenčním návrhu totiž může být rozhodnuto například tím způsobem, že se odmítá pro vady nebo zjevnou bezdůvodnost). Proto navrhovatel za klíčový moment považuje až okamžik vydání rozhodnutí o úpadku, které již zakládá důvod pro odvolání žalobce.

Potenciální dopady úpadku nebo hrozícího úpadku zúčastněného člena skupiny do hromadného řízení by měly být s ohledem na jeho omezené procesní postavení výrazně méně citelné. Oproti žalobci a žalovanému není individuálně schopen zasahovat do průběhu hromadného řízení a je oprávněn pouze k výkonu dílčích procesních práv. Úpadek či hrozící úpadek, nebo dokonce i prohlášení konkursu člena skupiny doléhá na ostatní procesní subjekty pouze vzdáleně, protože navrhovatelé nepovažují za vhodné z tohoto důvodu připustit přerušování hromadného řízení. Z pohledu insolvenčního práva totiž nárok člena skupiny uplatněný v hromadném řízení potenciálně představuje pouhou část majetkové podstaty, a to ve formě pohledávky za dlužníkem dlužníka (tj. žalovaným). Zásadní otázkou nicméně zůstává, jakým způsobem by měla být upravena možnost vystoupit z hromadného řízení. Zde se vychází z předpokladu, že obecně lze předpokládat, že účast v hromadném řízení je pro člena skupiny vždy ku prospěchu, neboť je z povahy věci vyloučeno, aby člen skupiny v hromadném řízení utrpěl majetkovou ztrátu; v případě neúspěchu žaloby nese veškeré náklady řízení žalobce. Je-li člen skupiny v insolvenčním řízení v důsledku určité události omezen na svých dispozičních právech, přechází právo vykonávat práva člena skupiny na insolvenčního správce. To platí včetně práva vystoupit z hromadného řízení, kdy insolvenční správce může sám posoudit pravděpodobnost úspěšnosti individuálního uplatnění nároku proti žalovanému.

d) Vztah k zákonu o ochraně spotřebitele

Zákon o hromadném řízení by měl na počátku posloužit v první řadě při prosazování práv spotřebitelů, má tedy do značné míry obdobný cíl jako zákon o ochraně spotřebitele. Zároveň zákon o ochraně spotřebitele implementoval ustanovení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/22/ES ze dne 23. dubna 2009 o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů, která by měla být do budoucna zrušena komplexnějším návrhem směrnice o zástupných žalobách (k tomu srov. blíže kapitolu 5). Proto je zcela přirozené klást si otázku, jak zákon o hromadném řízení a zákon o ochraně spotřebitele ovlivní, jaký bude jejich vzájemný vztah.

Při posuzování této otázky je předně třeba zohlednit, že zákon o ochraně spotřebitele sám o sobě procesní postup v soudním řízení neupravuje. Garantuje „pouze“ určité specifické procesní postavení neziskovým spotřebitelským organizacím, které jsou dnes na poli ochrany práv spotřebitelů aktivní, když jim uděluje zvláštní procesní legitimaci k podání určité specifické formy reprezentativní žaloby. Uvedené organizace mají přitom obdobné postavení jako neziskové osoby podle návrhu zákona, a je tudíž nasnadě oba uvedené koncepty propojit. Návrh předkládaného zákona tak činí ve dvou směrech. Zaprvé se v § 25 odst. 4 zákona o

ochraně spotřebitele inspiruje, pokud jde o výčet kritérií, která musí nezisková osoba podle zákona o hromadném řízení splňovat – tato kritéria však rozšiřuje a dále též zobecňuje. Zadruhé zákon o hromadném řízení zavádí pravidlo, že kdo je zapsán na seznamu oprávněných osob vedeném Evropskou komisí v souladu s § 25 zákona o ochraně spotřebitele, má z této pozice nárok na to osobovat si postavení neziskové osoby. Uvedené rozčlenění je praktické zejména v tom ohledu, že zákon je obecný a vztahuje se i na jiné, než čistě spotřebitelské kauzy. Pokud by tudíž do budoucna mělo dojít ke změnám v definici kvalifikované osoby ve smyslu unijního práva, může se tato změna jen promítnout do zákona o ochraně spotřebitele, přičemž tato změna se automaticky projeví i v zákoně o hromadném řízení, který na zákon o ochraně spotřebitele v této věci odkazuje. Navíc posuzování a monitorování neziskových organizací spadá do gesce Ministerstva průmyslu a obchodu, kterému by měla být pravomoc i nadále zachována.

Toto oddělení zároveň znamená, že neziskové spotřebitelské organizace budou mít i nadále poměrně snadnou cestu k žalobám na zdržení se, a to zejména při srovnání s podmínkami, které musí být pro podání hromadné žaloby na zdržení se podle zákona o hromadném řízení splněny. Je zřejmé, že pokud by se celá úprava přesunula výhradně do zákona o hromadném řízení, přestal by uvedený institut, který se již dnes aplikuje v praxi zřídka, být využíván úplně.

Ze všech těchto důvodů bylo vyhodnoceno jako nejvhodnější, aby zákon o hromadném řízení a zvláštní procesní legitimace podle § 25 zákona o ochraně spotřebitele existovaly paralelně vedle sebe a mohly se vhodně doplňovat.

e) Osud dalších „kolektivních prvků“ právní úpravy

Vzhledem k tomu, že se zákon v první fázi omezuje pouze na práva spotřebitelů, nebudou ostatní „kolektivní prvky“ pro tuto chvíli dotčeny.

2.3 Hlavní principy navrhované právní úpravy a jejich odůvodnění

Základní principy navrhované úpravy jsou postaveny tak, aby bylo dosaženo cílů, jež jsou zakotvením hromadných žalob do českého právního řádu sledovány.

- Podstata navrhované hromadné žaloby spočívá v tom, že **jednou žalobou jsou uplatněny všechny nároky vzniklé z jediné protiprávní činnosti, které tak lze vymoci v jednom soudním řízení**. Jeden soudce se tedy zabývá společnými otázkami v jednom soudním řízení a celá kauza je vyřešena jediným rozsudkem.
- Věcná působnost zákona, a tím i okruh situací, na něž hromadná žaloba směřuje, se nejprve navrhuje stanovit úzce. Teprve později, jakmile se zákon v praxi případně osvědčí, je možné uvažovat nad dalším rozšířením. S ohledem na nejtypičtější oblast, která dnes doplácí na chybějící kolektivní řízení, se zprvu pravomoc soudů omezuje jen na ochranu spotřebitele. V zákoně je vymezena tak, že hromadnou žalobou lze uplatňovat **nároky týkající se právních poměrů mezi podnikatelem a spotřebiteli**. Jde tedy o nástroj k vymáhání práv osob, které jsou v pozici slabší strany, jimž dnes

hmotné právo přiznává ochranu, avšak jejichž procesní postavení za touto hmotněprávní ochranou značně pokulhává.

- Procesní legitimaci k podání hromadné žaloby bude mít **člen skupiny a nezisková osoba** (např. dTest, Sdružení českých spotřebitelů, z.ú. apod.). Spotřebitelské neziskové osoby, tj. osoby v režimu připravované směrnice, které jsou zapsány na seznam vedený Evropskou komisí, mají přitom v zákoně specifické zvýhodněné postavení, neboť se jedná o požadavek směrnice o zástupných žalobách.

Tato procesní legitimace je z mezinárodního srovnání zcela standardní, a je odůvodněna tím, že v praxi bude vznikat celá řada případů, o jejichž uplatňování mohou mít zájem jiné subjekty. Proč je dáváno oprávnění poškozenému spotřebiteli - členovi skupiny, je nasnadě; o jeho právu se totiž hromadné řízení vede.

Neziskový subjekt bude zřejmě zapojen do těch sporů, které mají celospolečenský dopad. Navazuje na reprezentativní žalobu upravenou nyní ve směrnici o žalobách na zdržení se protiprávního jednání, do budoucna pravděpodobně směrnici o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů.

- Postavení členů skupiny, kteří nepodali hromadnou žalobu, ale jejichž nárok je v řízení projednáván – tj. tzv. zúčastněných členů skupiny, bude omezené. Základním právem členů skupiny je možnost volby, zda se chtějí hromadného řízení účastnit či nikoliv. Pokud se pro tuto možnost rozhodnou, stávají se tzv. zúčastněnými členy skupiny. Jedná se o procesní postavení *sui generis*. Tito členové skupiny **nejsou považováni za účastníky řízení, mají nicméně v řízení několik práv**. Tím, že žalobce vystupuje v řízení za celou skupinu, je po celou dobu povinen hájit její zájmy.

Toto nastavení je kompromisem mezi tím, kdy by zúčastnění členové byli účastníky řízení se všemi právy, a tím, kdy by členové skupiny neměli v řízení práva žádná. Prvně uvedená situace není vhodná ze dvou důvodů. Zaprvé by řízení, v němž stovky až tisíce osob mají plná procesní práva, nebylo životné – takové řízení by bylo nutně velmi těžkopádné a v důsledku prakticky nepoužitelné. Zároveň by byli členové skupiny vystaveni riziku náhrady nákladů řízení. Druhé řešení zase odporuje právu členů skupiny na spravedlivý proces a bylo shledáno jako příliš radikální. Výsledkem je úprava, která se snaží mezi výše zmíněnými aspekty nalézt rovnováhu.

Nadto je třeba říci, že na ochranu zúčastněných členů skupiny obsahuje zákon řadu pojmů. Nejdůležitější z nich je zřejmě omezení dispozičních úkonů žalobce, zejména smíru, změny nebo zpětvzetí žaloby.

- Hromadné řízení se dělí na dvě fáze. Nejprve je třeba zjistit, zda jsou vůbec naplněny podmínky pro projednání věci společně, tj. zda je zde dostatečný počet poškozených osob, zda práva těchto osob jsou dostatečně stejnorodá apod. Jde o fázi řízení, v níž se zkoumá otázka **přípustnosti hromadné žaloby**. O tom, zda je hromadná žaloba přípustná, rozhodne soud samostatným usnesením. Pouze pokud jsou podmínky osvědčeny, může se řízení přehoupnout do **fáze hromadného řízení ve věci samé**.

Oddělení fáze, kdy se zkoumají pouze procesní podmínky, je nezbytným prvkem ochrany žalovaného. Nejprve je totiž potřebné postavit najisto, že hromadné řízení v dané věci dává smysl a že není kupříkladu jen zneužitím práva (např. ve snaze zlikvidovat konkurenci). Rovněž se tím zamezí zbytečnému vzniku nákladů na straně účastníků i státu, kteří budou brzy po zahájení řízení ujištěni, že je do hromadného řízení nevkládají zbytečně.

- Samotné řízení o meritu věci může probíhat dvěma způsoby:

→ „**přihlašovací hromadné řízení**“

- Jde o univerzální a základní formu, která se může použít kdykoliv, především však za pravidelné situace, kdy nejsou naplněny podmínky pro odhlašovací hromadné řízení.
- Aby byli zapojeni, musí se členové skupiny do řízení v určené lhůtě výslovným projevem vůle připojit. V řízení jsou následně projednávány nároky pouze těch, kteří se přihlásili – tito jsou zúčastněnými členy skupiny.

→ „**odhlašovací hromadné řízení**“

- Použije se, půjde-li o jasně ohraničitelnou skupinu osob, jejíž členové mají bagatelní nároky (např. ve výši desítek až stovek korun). Jde o formu zvláštní, která se uplatní jen výjimečně a za splněných podmínek. Z toho mj. též plyne, že soud nemůže žalobce nutit, aby bylo řízení vedeno odhlašovacím způsobem.
- Řízení bude vedeno o nárocích všech členů skupiny najednou, přičemž oprávnění se budou moci z řízení odhlásit, pokud s hromadným projednáváním nesouhlasí. Výjimkou budou zahraniční členové skupiny, jejichž nároky se budou řešit pouze tehdy, pokud se sami výslovně přihlásili (promítnutí požadavku připravované směrnice).

→ Kombinace obou těchto základních principů byla zvolena proto, že každý z nich sleduje mírně odlišný účel a zkušenosti ze zahraničí ukazují, že každý z nich může být prospěšný v určitém segmentu případů.

Zákon počítá s tím, že univerzálním a základním způsobem vedení hromadného řízení bude řízení přihlašovací, které je obecně přijímáno pozitivně, a navíc s ním nejsou spojena téměř žádná rizika zneužití. Pokud žaloba k zahájení přihlašovacího hromadného řízení nedává smysl, nikdo se do takového řízení nepřihlásí a řízení zůstane nepovšimnuto bez jakéhokoliv efektu na žalovaného. Uvedený přístup byl zvolen s ohledem na to, že odhlašovací hromadné řízení je v obecné rovině v kontinentálním pojetí považováno za vhodné pouze pro bagatelní nároky, neboť právě u nich lze operovat s tzv. racionální apatií na straně poškozených osob, v kontextu zákona zejména spotřebitelů.

Dalším limitem odhlašovacího hromadného řízení, který předurčuje univerzálnost přihlašovacího hromadného řízení, je skutečnost, že odhlašovací hromadné řízení není vhodné tam, kde nelze členy skupiny alespoň na konci řízení za pomoci žalobce i žalovaného určit. V takovýchto situacích je využití režimu odhlašovacího hromadného řízení buďto úplně vyloučené anebo přinejmenším krajně nevhodné.

Ze všech těchto důvodů zákon přichází z koncepcí, kdy přihlašovací hromadné řízení je považováno za základní a univerzální způsob vedení hromadného řízení, které nemá efekt odstranění negativních následků racionální apatie, nicméně jako typ hromadné žaloby přináší všechny ostatní výhody spojené s koncentrací projednávání do jednoho soudního řízení jako je efektivita civilního řízení, odbřemenění soudů, jednotné rozhodování o téže otázce či racionalizace nákladů účastníků řízení.

Výsledky ve všech sledovaných zemích, které zvolily hromadnou žalobu pouze v podobě přihlašovacího hromadného řízení, nicméně ukázaly, že tato alternativa nepřinesla v praxi žádné znatelné změny u vymáhání tzv. bagatelních nároků typických právě pro vztahy b2c. Konkrétně k těmto zjištěním dospěli například v Nizozemsku, Dánsku, Španělsku, Belgii, Norsku, Portugalsku, Španělsku či Velké Británii. Přihlašovací skupinová žaloba je jen jinou formou organizace mnohosti na straně žalující v situaci, kdy by žalobci byli připraveni řízení zahájit i bez existence hromadné žaloby; nevyskytuje se zde tedy aspekt racionální apatie, jejíž důsledky tak tato varianta řízení neodstraňuje. To mj. znamená, že protiprávním jednáním, která mají rozsáhlé celospolečenské dopady, jež se nicméně ve sféře individua promítají minimálně (tzv. difúzní škody), čelit dokáže jen omezeně, či přesněji jim čelit nedokáže. O tom, že přihlašovací hromadné řízení nedokáže řešit všechny neduhy stávajícího stavu, svědčí i radikální posun v postoji Evropské unie, která v Doporučení Komise ze dne 11. června 2013 o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie (2013/396/EU) – dále též jen „Doporučení“ či „Doporučení EK“ – vyzývá k primárnímu přijetí opt-in koncepce, zatímco nový Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES [COM/2018/184 final - 2018/0089 (COD)] z roku 2018 (dále též jen „Návrh směrnice“) již ponechává na členských státech, k jaké formě se přikloní, přičemž dokonce ve vybraných typech řízení příkazuje opt-out [příznačně u bagatelních nároků - viz čl. 6 odst. 3 písm. b)].

Pokud by pro bagatelní řízení byl stanoven princip přihlašovacího hromadného řízení, je možné předpokládat, že by se do řízení přihlásilo méně než 10 % (či zřejmě spíše okolo 5-1% poškozených). V takovém případě, vezmeme-li v úvahu že uplatňované nároky dosahují částek v řádu stovek korun, nemá tato varianta prakticky žádný význam. S trochou nadsázky lze říci, že má-li někdo vůči této alternativě námitky z hlediska zajištění práva na spravedlivý proces, varianta přihlašovacího hromadného řízení žádný spravedlivý proces pro poškozené s nízkými nároky nezaručí. Pro účely uplatňování bagatelních nároků je tak přihlašovací hromadné řízení nevhodné. A je-li

cílem zavedení hromadné žaloby do českého právního řádu též boj s negativními projevy tzv. racionální apatie na straně členů poškozené skupiny, dokáže tomu čelit jen hromadná žaloba podaná na bázi odhlašovacího hromadného řízení.

Stát může bezpochyby preventivně kontrolovat a dohlížet na podnikatele ve vybraných oblastech hospodářského života, může dokonce ukládat správní pokuty, avšak není v jeho možnostech chránit slabší strany před vznikem újmy zcela či v případě jejího vzniku snad dokonce újmu vymáhat. Hromadná žaloba dává iniciativu a úkol do rukou subjektů, které se mohou o svá práva brát vlastními silami. Nadto dokáže tento mechanismus velmi výrazně ušetřit náklady na straně státu spojené s administrací soudních řízení, což platí tím spíše u bagatelních nároků, kde se výrazněji projevuje i zásada *de minimis non curat praetor*. Vycházíme-li z předpokladu, že okolo 99% členů skupiny nevyužívá svého práva z řízení vystoupit, a to málo poškozených, co vystoupí, se zpravidla svého nároku následně nedomáhá, bude se jedním problémem jako celkem zabývat pouze jeden soudce v jednom jediném soudním řízení. Pokud by se tak najednou vzedmula ve společnosti iniciativa ve vymáhání drobných nároků, které se dnes nevymáhají, justici by to mohlo zcela paralyzovat (viz dále kapitolu o dopadech na státní rozpočet). Zároveň díky tomu, jak obrovský dopad tato žaloba na nepoctivého podnikatele následně může mít, motivuje tato forma projednání sporu žalovaného k uzavření smíru a zároveň působí i jako vhodný preventivní nástroj před budoucím porušováním práva.

Ze všech těchto důvodů je zakotvení přihlašovacího hromadného řízení jako základního způsobu vedení hromadného řízení, přičemž pro nízké nároky se bude předpokládat odhlašovací hromadné řízení jako výjimka, nejen vhodné, ale dokonce žádoucí.

Důležité jsou též základní principy financování řízení. Na straně žalující bude řízení financovat **žalobce**, jenž bude odpovídat též za veškeré riziko neúspěchu ve věci. Uvedené řešení je ochranou zúčastněných členů skupiny – spotřebitelů, kteří mají v řízení jen omezená práva a omezenou možnost jeho vývoj ovlivnit. Zároveň jde o jednoznačnou motivaci pro žalobce, aby si vybíral jen taková řízení, kde má šanci na úspěch, aby tato řízení vedl řádně a aby získal pro členy skupiny co nejpríznivější rozsudek. Spotřebitelé tak nenesou žádné riziko, účast v řízení je nic nestojí a nemusí se nijak více angažovat.

Jako kompenzace za vynaložené náklady, riziko a čas, který žalobce do řízení investoval, mu může soud na jeho návrh v úvodu řízení přiznat odměnu od 0 do 25 % z vysouzeného plnění. Toto řešení bylo přijato primárně s vědomím zahraničních zkušeností, které ukazují, že není-li finanční stránka věci dostatečně ošetřena, hromadné žaloby mohou být jen zajímavou raritou v procesním předpisu, o níž se píšou stovky článků, aniž by ve skutečnosti přinesla do aplikační praxe něco nového.

„Cílová“ odměna je tedy formou zajištění financování hromadného řízení, ať už návrh podává člen skupiny či nezisková organizace. V zahraničí existují i jiné modely, například že financování zajišťuje stát nebo že se členové skupiny musí na náklady

řízení předem složit (např. každý spotřebitel musí předem zaplatit 500,- Kč). Obě tyto varianty však byly shledány jako méně vhodné – první je v rozporu se soukromoprávní povahou hromadných řízení (jeho zdroje jsou využívány již na poli oblasti veřejnoprávní kontroly a dozoru nad vybranými sektory, kde tradičně působí; nadto by v tomto případě hrozilo riziko střetu zájmů, neboť ne všechny hromadné spory by nutně musely být v zájmu státu a stát by jim mohl nepřímou bránit tím, že by na ně nedával dostatek peněz). Druhá varianta zase v rozporu s tím, že stát nechce na členy skupiny – spotřebitele – *ex ante* ukládat žádné povinnosti. Pokud by totiž hromadné řízení nakonec nedopadlo pro skupinu dobře, byli by v tomto modelu spotřebitelé vystaveni riziku, že přijdou o vložené prostředky. Toto riziko však ve zvolené variantě neexistuje a žalobce tak získá kompenzaci pouze v případech, kdy spor u soudu vyhraje.

- Aby bylo vůbec možné hromadné řízení vést, je nezbytné naplnit zvláštní podmínky hromadného řízení.
 - Skupina musí mít **dostatečný počet členů, konkrétně alespoň 10**.
 - Žalobce získal **písemný souhlas alespoň 10 členů** skupiny, není-li jím nezisková osoba.
 - Nároky musí být **stejně nebo obdobné, pokud jde o projednávané právní či skutkové otázky**.
 - „Vzorový“ nárok žalobce – člena skupiny, který je předmětem projednání, musí splňovat podmínky stejnosti či obdobnosti projednávaných nároků.
 - Hromadné řízení musí být **vhodným způsobem řešení sporu**.
 - Skupina musí být **adekvátně zastoupena**.
 - **Nesmí jít o zneužití práva**.
 - Žalobce se domáhá některého z uplatnitelných práv (§ 3 a 7).
 - V případě odhlašovacího hromadného řízení platí ještě, že žalobce musí
 - doložit, že **nároky členů skupiny se nevyplatí vymáhat samostatně** (s vyvratitelnou domněnkou 3 000,- Kč)
 - obstarat **souhlas alespoň 100 členů skupiny, nejde-li i tzv. spotřebitelskou neziskovou organizaci**,
 - doložit splnění **podmínky platební schopnosti**,
 - naplnit podmínku **transparentního financování**.
- Dalším klíčovým atributem předkládaného zákona jsou i otázky související s uveřejňováním informací o zahájení a průběhu řízení. Nezbytnost řešení

problematiky informování je důsledkem skutečnosti, že jsou v hromadné žalobě projednávány nároky široké skupiny osob, přičemž tyto osoby nejsou účastníkem řízení a řízení nezahajují. Pro tyto potřeby je nezbytné zajistit, aby byly dotčené osoby zpraveny o zahájení řízení, neboť bez toho nemohou efektivně vykonat své právo se do řízení přihlásit, popř. se z řízení odhlásit. Poté, co je rozšířena informace o zahájení řízení, je nezbytné u těch osob, které se rozhodly v řízení setrvat, zajistit, aby měly údaje o jeho dalším průběhu.

Primární břemeno informační povinnosti leží dle zákona na bedrech žalobce, neboť on celé řízení iniciuje, vede a je povinen hájit zájmy členů skupiny. Zároveň toto opatření šetří státní rozpočet.

Přesto se stát nemůže své odpovědnosti zříci zcela. Ministerstvo tak zřídí **rejstřík hromadných řízení**, v němž budou po splnění podmínek uveřejňována jednotlivá probíhající řízení a nejdůležitější úkony v nich provedené.

Je potřebné zdůraznit, že zákon se zde snaží vyvážit jednotlivé zájmy: tak kupříkladu žalovaný má zájem na tom, aby informace rozšiřovány nebyly, případně aby byly rozšiřovány v minimální míře. V zájmu členů skupiny je naopak co nejširší informovanost. Rovněž je nezbytné respektovat právo na ochranu osobních údajů. Proto bude k oficiálnímu uveřejňování docházet až poté, co soud rozhodne o přípustnosti hromadné žaloby, čili až ve druhé fázi tzv. hromadného řízení ve věci samé. Zároveň je z celého zákona patrna snaha omezit uveřejňování jen na nezbytné minimum informací, aby byla zajištěna informovanost členů skupiny na straně jedné, zároveň však i ochrana osobních a jiných citlivých údajů na straně druhé.

• Mezinárodní prvek

Ve vztahu k mezinárodnímu prvku zákon počítá s výjimkou z odhlašovacího hromadného řízení, kdy tzv. zahraniční členové skupiny (tj. ty, kteří mají bydliště v jiném státě) musí do řízení aktivně přistoupit. Existence možných zahraničních členů skupiny by měla být zohledněna při volbě způsobu informování.

Půjde-li o spor s mezinárodním prvkem, bude nutné se řídit pravidly mezinárodního práva soukromého – uplatní se stávající nástroje tuzemského, unijního i mezinárodního práva. V následujícím přehledu se zaměříme na nástroje obecné povahy, které přijdou ke slovu ve velké většině představitelných případů, zatímco stranou ponecháme mezinárodní smlouvy upravující velmi specifické oblasti (jako je přeshraniční silniční nákladní doprava, přeshraniční železniční přeprava nebo občanskoprávní odpovědnost za jaderné škody).

1) Pokud jde o uznávání a výkon rozhodnutí, v rámci Evropské unie tuto problematiku upravuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (tzv. nařízení Brusel I bis či Brusel Ia), které přináší velmi liberální režim uznávání. Ve vztahu k rozhodnutím vydaným ve Švýcarsku, v Norsku

a na Islandu se použije Luganská úmluva z roku 2007 vycházející z modelu předchozího nařízení Brusel I, které ještě počítalo s mezistupněm v podobě řízení o prohlášení vykonatelnosti (*exequatur*). Mimo okruh EU a uvedených států se pak ve vztahu k řadě států (zvláště z bývalého socialistického bloku) uplatní dvoustranné smlouvy o právní pomoci. Žádné z uvedených nástrojů neobsahují ustanovení týkající se specificky hromadných žalob a bude tak třeba vycházet z jejich obecného režimu uznávání. Ve vztazích se státy, s nimiž nás neváže unijní ani mezinárodní úprava, se použije vlastní mezinárodní právo soukromé státu výkonu (v případě uznávání cizího rozhodnutí v ČR tedy zákon o mezinárodním právu soukromém, v druhém státě při uznávání českého rozhodnutí pak jeho úprava).

2) Soudní pravomoc je v nástrojích mezinárodního i unijního práva pravidelně propojena s oblastí uznávání rozhodnutí. Proto lze odkázat na stejné předpisy – předně nařízení Brusel I bis a Luganskou úmluvu. Jurisdikční kritéria dvou uvedených nástrojů, ač není specificky pamatováno na hromadné nároky, umožňují hromadné žaloby vhodně podchytit – viz např. obecné jurisdikční kritérium státu bydliště žalovaného a především alternativní kritéria týkající se smluvních a mimosmluvních závazků.

V úvahu připadají následující kritéria:

- Kritérium bydliště žalovaného (čl. 4 odst. 1 Brusel I bis) – proti osobám, které mají sídlo či bydliště v ČR, tak bude vždy možné podat žalobu v ČR.
- Kritérium místa plnění u smluvních závazků (čl. 7 odst. 1 Brusel I bis) – i proti osobám, které nemají sídlo/bydliště v ČR, bude možné podat v ČR žalobu, pokud je místem plnění ČR.
- Kritérium místa vzniku újmy (čl. 7 odst. 2 Brusel I bis) – i proti osobám mimo ČR bude možné žalovat tehdy, pokud byla újma v rámci deliktního závazku způsobena na území ČR. Čl. 7 odst. 2 je přitom subsidiárním pravidlem, které by se mělo uplatnit, pokud se neuplatní odstavec 1.

V této souvislosti se hodí upozornit na rozhodnutí Soudního dvora ve věci Henkel (C-167/00), kde soud dovodil, že u žalob na zdržení se podaných kvalifikovanými subjekty by mělo být postupováno podle pravidel pro delikty, neboť kvalifikovaný subjekt nebyl stranou smlouvy mezi podnikatelem a spotřebitelem. Uvedené je možné *mutatis mutandis* vztáhnout i na žaloby na náhradu újmy – rozhodným by tak mělo být v těchto věcech kritérium místa, kde došlo ke vzniku újmy.

- S ohledem na omezení působnosti zákona nelze konečně zapomínat na kritérium bydliště spotřebitele, které je alternativně stanoveno pro vztahy b2c ve snaze chránit slabší stranu (čl. 18 Brusel I bis).

3) Pokud jde o rozhodné právo, uplatní se v první řadě dvě unijní nařízení, která unifikují kolizní normy členských států v oblasti závazkového práva. Pro oblast

smluvních závazků je to nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (tzv. nařízení Řím I). Pro oblast mimosmluvních závazků je to nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (tzv. nařízení Řím II). Ani v těchto nástrojích nenajdeme ustanovení specificky zaměřená na hromadné nároky. Zvláště u nařízení Řím II je však patrné, že kolizní úprava umožňuje případy hromadných nároků vhodně a přehledně podchytit (viz např. hraniční určovatel místa vzniku škody u civilních deliktů). Obě nařízení též ponechávají soudu potřebnou flexibilitu, když umožňují, aby určil jako rozhodné právo země, s níž vykazuje závazek zjevně užší spojení, než by bylo právo země určené podle obecných kolizních norem.

Pro spotřebitele se nicméně znovu počítá s ochranným pravidlem – rozhodné by mělo být právo sídla spotřebitele.

V této souvislosti je vhodné upozornit na judikaturu Soudního dvora, podle níž by mělo být pro určení rozhodného práva nerozhodné, zda je řízení individuální či kolektivní – vždy by se měla uplatnit příslušné kolizní normy (Amazon, C-191/15). To mj. znamená, že nelze vyloučit případy, kdy v jedné hromadné žalobě bude muset soud aplikovat více práv (např. právo německé, české, rakouské a maďarské apod.).

- Byť na posledním místě, jedním z ústředních leitmotivů předkládaného zákona je též princip, že hromadná žaloba má sloužit k usnadnění projednání stejných či obdobných právních nároků. V žádném případě by však neměla být nástrojem ke zneužití a poškození členů skupiny anebo poctivých podnikatelů. Návrh tak počítá s četnými **pojistkami proti zneužití**. Vzhledem k důležitosti tématu se této problematice věnuje další podkapitola.

2.4 Pojistky proti zneužití

Se zavedením hromadných žalob může být spojeno riziko vyplývající zejména

I) ze snahy strany žalující či osob s ní propojených zneužít tohoto institutu proti osobě žalovaného – tyto případy mohou mít různý původ i motivaci. Může jít jak o případy zneužití institutu k reputačnímu či majetkovému poškození žalovaného, tak o všemožné pokusy donutit žalovaného podáním žaloby k určitému jednání, které může či nemusí souviset s jejím předmětem.

II) ze snahy žalovaného či osob s ním propojených využít hromadné řízení ve svůj prospěch, popř. též v neprospěch skupiny – jedná se o jev známý v kontextu insolvenčního řízení jako tzv. koncernový únos. Tyto případy mohou mít různou podobu. Spojujícím prvkem je však snaha žalovaného či potenciálního žalovaného neoprávněně ovlivňovat průběh hromadného řízení. Může jít podle okolností jak o zahájení řízení z pozice žalovanému spřízněných stran s cílem dosáhnout pro něj žádoucího výsledku, popřípadě různé procesní obstrukce (např. podání vadného návrhu u místně nepříslušného soudu atd.). Často může jít o motivaci žalovaného získat pravomocný rozsudek o určité otázce, přičemž

žalobce bude jednat s žalovaným ve shodě a řízení tak dopadne pro skupinu neúspěšně. Kvůli překážce věci pravomocně rozhodnuté však nebude moci člen skupiny toto rozhodnutí zvrátit,

III) ze snahy členů skupiny uplatňovat nejisté či smyšlené nároky, popřípadě nároky, jejichž vymáhání soudní cestou se může z obecného hlediska jevit jako nevhodné či neefektivní – tento případ morálního hazardu může být vyvolán faktem, že z vedení hromadného řízení pro členy skupiny nevyplývají bezprostředně žádné přímé negativní následky, například v podobě povinnosti hradit náhradu nákladů řízení. Může mít jednak formu aktivní participace, která se může projevat v podobě sudičství. Jednak může jít o případy pasivní participace, kdy může být hromadné řízení vedeno v zájmu osob, které by se o svá práva ani za výhodnějších podmínek samy nikdy nebraly.

Předkladatelé jsou si této skutečnosti vědomi, a proto zákon obsahuje celou řadu pojistek a mechanismů, které by měly různým formám zneužití zabránit. K tomu je třeba podotknout, že inspirace, co může v řízení nastat a jak se s tímto rizikem vypořádat, byla čerpána i ze zahraničí.

1. Omezení pravomoci soudu pouze na spory týkající se právních poměrů spotřebitelů a podnikatele

Zneužití zákona ve formě sub I) je téměř vyloučeno již jen tím, že pro tuto chvíli se návrh zákona předkládá s omezenou pravomocí soudu pouze na spory týkající se práv spotřebitelů. V pozici poškozeného tak budou figurovat spotřebitelé, kteří logicky nemohou být v konkurenčním vztahu s podnikatelem.

2. Regulace subjektů oprávněných podat návrh na zahájení řízení

Za ohnisko výše popsaných rizik zneužití uvedených pod I) a II) lze považovat již samu legitimaci k podání návrhu na zahájení řízení, u níž vymezení osobní působnosti může podstatným způsobem ovlivňovat míru, v níž se tato rizika mohou projevit. To je v zákoně mimo jiné činěno tím, že se oprávnění k zahájení odhlašovacího hromadného řízení limituje na osoby, které jsou samy dotčeny předmětným jednáním, tj. na členy skupiny, přičemž tito musí získat souhlas dalších 10 členů skupiny a v odhlašovacím dokonce 100 členů skupiny, a dále na neziskové osoby, tj. etablované a důvěryhodné nevládní neziskové organizace, což je v zahraničí obecně vnímáno jako základní pojistka proti zneužití.

2. Úprava podmínek hromadného řízení

Dalším klíčovým prvkem proti případnému zneužívání jsou zpřísněné podmínky hromadného řízení, jejichž naplnění posuzuje soud ještě před tím, než se začne celou věcí meritorně zabývat (srov. k tomu další bod).

Tyto podmínky by měly odradit od podávání zneužívajících, šikanózních či zjevně bezdůvodných žalob, a v případě, že některá z nich bude podána, zajistit, že soud uvedené žaloby nepřipustí.

Konkrétní podmínky jsou blíže specifikovány jednak obecně – tyto se uplatní pro přihlašovací hromadné řízení. Mimo to jsou stanoveny zvláštní výrazně zpřísněné podmínky pro odhlašovací hromadné řízení, u něhož se předpokládá vyšší zneužívající potenciál.

Mezi základní podmínky, které mají zneužívání zabránit, patří

- o **stanovení podmínky početnosti skupiny**, které po žalobci vyžaduje, aby doložil, že skupina čítá větší počet členů, konkrétně alespoň 10;
- o **stanovení nezbytného podpisu 10 členů skupiny před zahájením hromadného řízení**;
- o **stanovení podmínky adekvátního zastoupení**, kdy soud zkoumá, zda je žalobce objektivně schopen hájit zájmy skupiny;
- o **stanovení negativní podmínky zákazu zneužití**, tj. že návrh nepředstavuje šikanózní výkon procesního práva. Zkoumání této podmínky nepředpokládá věcné posuzování uplatňovaného nároku, zneužívající výkon procesního práva může vyplynout případně z jiných okolností, které mohou být soudu známy (např. věřitelův dřívější návrh na zahájení insolvenčního řízení doložený uplatňovanou nebo obdobnou pohledávkou byl odmítnut pro zjevnou bezdůvodnost, popřípadě věřitelův dřívější návrh na nařízení předběžného opatření byl ve skutkově obdobné věci odmítnut) nebo doloženy žalovaným neprodleně po podání návrhu (např. prominutím dluhu, dohodou o narovnání či poukazem na jiné skutečnosti vztahu k žalobci);
- o **zvláštní podmínka odhlašovacího hromadného řízení v podobě písemného souhlasu alespoň 100 členů skupiny** – uvedená podmínka, která musí být splněna již při podání hromadné žaloby, zajistí, aby žalobce před podáním žaloby provedl šetření, ověřil si, že existují nějaká poškození, že mají ochotu řízení zahájit a prokázal své dobré úmysly;
- o **stanovení podmínky platební schopnosti**, která u odhlašovacího hromadného řízení od žalobce již při zahájení vyžaduje, aby složil poměrně vysokou částku finančních prostředků do soudní úschovy (konkrétně 5 % z žalované částky, zpravidla 5 000 000 Kč);
- o **stanovení podmínky transparentního financování**, která by měla žalobce donutit odhalit zdroje, s nimiž bude svoji činnost v hromadném řízení financovat. Uvedená podmínka by měla zabránit možnému střetu zájmů.

3. Oddělené rozhodování o přípustnosti hromadné žaloby – odmítnutí zneužívajících návrhů

Na podmínky hromadného řízení navazuje další pojistka v podobě oddělené fáze, v níž soud nejprve zkoumá splnění podmínek pro vedení hromadného řízení. Předpokladem vyloučení zneužívajících praktik je totiž nejen v hromadném řízení jejich včasné rozpoznání a vyvození patřičných důsledků. Za tím účelem se navrhuje upravit zvláštní neveřejnou a zjednodušenou fázi hromadného řízení, v níž se soud zabývá tím, zda je na místě celou věc projednat hromadně, zda nejde o zneužívající či bezdůvodný návrh na zahájení hromadného řízení a zda jsou dány všechny ostatní požadavky na vedení hromadného řízení.

Tato tzv. certifikační fáze by měla naprostou většinu podaných zneužívajících či zjevně neopodstatněných návrhů odfiltrovat ještě předtím, než se v rejstříku hromadných řízení uveřejní zmínka o hromadném řízení a než se tedy soud začne zabývat věcí samou. Uvedená fáze totiž bude předcházet věcnému projednání sporu a od meritorního rozhodování bude odděleno usnesením, které navíc bude možné podrobit instančnímu přezkumu.

4. Zveřejňování informací o hromadném řízení

Již se samotným faktem zveřejnění informace o vedeném hromadném řízení může být spojována obava z možných případů zneužití tohoto institutu. Ta může vycházet z potenciálu **negativní publicity** spojené s podáním hromadné žaloby, která se může stát prostředkem zneužívajícího jednání kupříkladu v konkurenčním boji.

Tento jev může mít určitou paralelu v podobě zneužívajících věřitelských insolvenčních návrhů. Ty podle právního stavu platného do 30. 6. 2017 využívaly toho, že insolvenční soud měl de facto bez dalšího povinnost oznámit zahájení insolvenčního řízení vyhláškou zásadně do 2 hodin poté, kdy mu došel insolvenční návrh. Poučen některými případy zneužití přijal zákonodárce novelu insolvenčního zákona provedenou zákonem č. 64/2017 Sb., již bylo zavedeno tzv. předběžné posouzení insolvenčního návrhu podaného věřitelem (§ 100a InsZ) s možností odmítnout zjevně bezdůvodný návrh v režimu tajnosti a další opatření na eliminaci těchto případů.

Předně je však třeba konstatovat, že srovnávání dopadů podání věřitelského insolvenčního návrhu s podáním hromadné žaloby není zcela přiléhavé. Obecně se lze domnívat, že podání insolvenčního návrhu představuje do sféry dlužníka citelnější zásah, a to především s ohledem na účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení (§ 109 InsZ). **Zahájení hromadného řízení naproti tomu z právního hlediska bez dalšího nepůsobí zásadní následky**, které by se mohly negativně podepsat na dalším výkonu činnosti žalovaného či na něj navázaných osob (zejm. dodavatelé, odběratelé, zákazníci, zaměstnanci). Žalovaný zahájením hromadného řízení není nikterak omezován v nakládání se svým majetkem, dříve zahájená řízení týkající se žalovaného a jeho závazků mohou nadále pokračovat atd. Vyloučena ani zásadně omezena není také možnost věřitelů uplatňovat své nároky individuální cestou.

Jediným relevantním rizikem spojeným se zveřejněním údaje o zahájeném hromadném řízení je **riziko negativní publicity, která se může projevovat spíše v mimoprávní**

(především psychologické) rovině. I zde je však na místě pochybnost o tom, zda je tento možný dopad potenciálně citelnější než za stávajícího stavu, za něhož je možné obdobného efektu docílit i jinými méně nákladnými prostředky (např. dehonestací kampaní, dodavatelským či zákaznickým bojkotem, podáním trestního oznámení atd.). Riziko negativního reputačního působení hromadné žaloby se tak může zakládat v podstatě jen na relativní novosti tohoto institutu a předpokládané nízké četnosti jeho užití, s čímž může být spojena teoreticky vyšší veřejná pozornost. Eliminace tohoto rizika je nicméně odvislá právě od způsobu, jakým bude veřejnost o průběhu hromadného řízení informována. Za účelem minimalizace popsaných rizik se proto navrhuje přijetí následujících opatření:

a) Těžiště informování dotčených osob o zahájeném řízení spočívá primárně na žalobci – tím by měly být minimalizovány případné negativní dopady spojené s uveřejněním údaje veřejnou mocí, které může v psychologické rovině zakládat určitou předpojatost vzhledem k relevanci vedení daného řízení,

b) Údaj o vedení hromadného řízení bude v rejstříku hromadných řízení vedeném veřejnou mocí uveřejněn až po udělené certifikaci – tím bude zabezpečeno, že v rejstříku nebudou uveřejněny údaje o řízeních, která jsou vedena na základě zneužívajících návrhů, návrhů, které nesplňují podmínky hromadného řízení apod.

c) Informace o řízeních v rejstříku hromadných řízení jsou omezeny jen na nezbytné minimum.

5. Soudní poplatek

Dílním nástrojem směřujícím k odrazení od podávání zneužívajících návrhů je rovněž adekvátní nastavení poplatkové povinnosti. Soudní poplatek bude stanoven v doprovodném zákoně v takové výši, aby odradil od podávání zneužívajících žalob, a to zejména ve spojení s podmínkou prokázání platební schopnosti, jejíž výše se bude odvíjet od žalovaného plnění.

6. Jistota k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla v důsledku řízení o hromadné žalobě a povinné pojištění

Jedním z prvků, které mohou zvyšovat zneužívající potenciál hromadných žalob, je případná absence rychlého a účinného prostředku umožňujícího reparaci újmy vzniklé v důsledku řízení o zneužívající žalobě. Tomuto riziku zákon čelí zavedením efektivního a osvědčeného mechanismu, který se v procesním právu již v současnosti uplatňuje (srov. § 75b a násl. OSŘ, § 12 zákona č. 262/2017 Sb.). V řízení o hromadné žalobě tak bude možné žalobci uložit povinnost složit jistotu k zajištění náhrady újmy a nákladů řízení, které by mohly žalovanému vzniknout v důsledku řízení o hromadné žalobě. **V návaznosti na případnou újmu by mělo být možné podat v přiměřené lhůtě po skončení hromadného řízení žalobu, o níž by rozhodoval soud, který rozhodoval**

o hromadné žalobě, a příslušný nárok by mělo být možné uspokojit ze složené jistoty.

Vedle toho musí žalobce v odhlašovacím hromadném řízení **doložit splnění podmínky platební schopnosti**, přičemž výše platební schopnosti se odvíjí od žalované částky. K tomu, aby doložil podmínku platební schopnosti, bude muset žalobce přinést soudu důkaz o tom, že složil jistotu do soudní úschovy, uzavřel pojištění právní ochrany, případně si sjednal bankovní záruku nebo jiné obdobné zajištění. Splnění podmínky platební schopnosti přitom nebude bránit žalovanému v tom, aby nad její rámec požadoval složení další jistoty do soudní úschovy, má-li za to, že jsou naplněny zákonné podmínky.

7. Povinnost žalobce jednat v zájmu skupiny

Primárně jako ochrana členů skupiny před případným jednáním žalobce ve prospěch žalované či jiných osob, kdy žalobce začne upřednostňovat vlastní zájmy před zájmy členů skupiny, zakotvuje zákon obecnou a ústřední povinnost každého žalobce v každém hromadném řízení jednat v zájmu skupiny. Zároveň je žalobce povinen jednat s odbornou péčí.

Porušení této povinnosti povede k tomu, že členové skupiny budou moci iniciovat výměnu osoby, která vystupuje jako žalobce, popřípadě tento krok učiní soud sám z moci úřední. Rovněž není vyloučena majetková odpovědnost žalobce vůči členům skupiny za případné zjevné pochybení.

8. Povinnost k náhradě nákladů řízení

S přihlédnutím k problému tzv. racionální apatie je pro efektivní fungování hromadných žalob v režimu odhlašovacího hromadného řízení nezbytné, aby nositel hmotněprávního nároku nenesl v souvislosti s jeho uplatněním žádné výraznější riziko včetně povinnosti k náhradě nákladů řízení. Tento stav nicméně může vést na straně tohoto věřitele k většímu sklonu k riziku, které se může podle okolností projevovat kupříkladu snahou o uplatňování nejistých či smyšlených nároků či snahou pokračovat ve vedení řízení i za situace, kdy se nevyvíjí příznivě. S ohledem na předpoklad relativně nízkých individuálních nároků v odhlašovacím hromadném řízení však nelze toto riziko kvalifikovat jako značné. Přesto **je vyšší sklon věřitele k riziku zásadním způsobem korigován povinností uplatňovat nárok prostřednictvím spotřebitelské neziskové osoby nebo se souhlasem 100 členů skupiny**. Přitom právě žalobci může být v konečném důsledku uložena povinnost k náhradě nákladů v případě neúspěchu ve věci, což bude posilovat jeho averzi či obezřetnost k riziku.

9. Zapojení člena skupiny do iniciace řízení a jeho možnost z řízení vystoupit

Zavedení hromadných žalob může v krajním případě vytvářet riziko, že mohou být uplatňovány i takové nároky, které by samy jejich hmotněprávní subjekty ani za výhodnějších podmínek (např. při snížení soudního poplatku a dostupnějších cenách služeb právní pomoci) neuplatňovaly. Jedním z myslitelných případů takového jevu je

stav, kdy jsou zde takové zvláštnosti vztahu mezi oprávněným a povinným, v němž existují mimoprávní důvody, proč nezahajovat soudní řízení (např. pokud mezi členy skupiny a potenciálně žalovaným existuje úzký dodavatelsko-odběratelský vztah, u něhož by vedení soudního řízení mohlo narušovat vzájemnou důvěru a další spolupráci). Vznik takových případů je však vyloučen s ohledem na omezení působnosti zákona.

U přihlašovacího hromadného řízení tento jev nastat nemůže, neboť členové skupiny se do řízení musí přihlásit výslovným projevem vůle. Proto je také přihlašovací hromadné řízení upraveno jako zásada a univerzální forma hromadného řízení, přičemž jen výjimečně by mělo být postupováno na principu odhlašovacího hromadného řízení.

Další představitelným projevem uvedeného rizika je případ, kdy jsou jednotlivé nároky natolik nízké (např. v řádu jednotek korun), že u členů skupiny nelze předpokládat zájem vést řízení ani při nulových nákladech. Přirozenou bariérou vzniku takových případů je soudní poplatek a odpovědnost za náhradu nákladů řízení. I kdyby však nastal případ, kdy dílčí zanedbatelné nároky ve svém souhrnu výrazně tento přirozený práh převyšují, musí zde být opět alespoň 100 členů skupiny ochotno vynaložit byť nízké náklady spojené se zapojením do iniciace sporu. Existuje-li alespoň pak 100 takových členů, kteří jsou ochotni uhradit náklady spojené s iniciací sporu, je racionální spíše usuzovat na obecnou ochotu členů skupiny řízení vést (nejde-li o zneužívající návrh), nežli naopak.

Konečně lze z určitého hlediska negativně hodnotit i takové případy, kdy hromadné žaloby v části společnosti prohloubí dojem, že není potřeba se aktivně brát o svá práva (*vigilantibus iura*) a že postačí využít situace, kdy tak učiní někdo jiný (tzv. *free riding* neboli problém černých pasažérů). Vzhledem k tomu, že základním a univerzálním systémem hromadných žalob je přihlašovací hromadné řízení, tento problém ve většině případů nastávat nebude – v této formě se totiž aktivita členů skupiny předpokládá.

Podíváme-li se pak na odhlašovací hromadné řízení, jeho smyslem je řešení negativních důsledků racionální apatie, jež vychází z ekonomické nerentability individuálního vedení sporu o pohledávky, které není hospodárné řešit v samostatných řízeních. O jakémsi černém pasažérství by tak neměla být řeč. Rozhodně by však tato řízení neměla sloužit jako zdroj nového typu černého pasažérství, které by se uplatnilo i v případech, u nichž dává smysl vést individuální spor – pro tyto případy zákon počítá s přihlašovacím postupem. Navíc i v případě odhlašovacího hromadného řízení klade zákon na každého člena skupiny požadavek na určitou aktivitu přinejmenším ve fázi výplaty přisouzené částky a počítá zároveň s určitou „daní“ za to, že řízení bylo zahájeno, vedeno a uzavřeno bez přičinění člena skupiny – odměna se žalobci vypočítává a odkrajuje z přisouzené částky, která jinak náleží členům skupiny.

10. Povinné právní zastoupení

Další pojistkou, která může efektivně působit proti zneužití hromadných žalob, je i povinnost žalobce být právně zastoupen advokátem. Je možné předpokládat, že advokáti budou své klienty odrazovat od řízení, která nebudou mít šanci na úspěch, budou zjevně bezdůvodná či dokonce přímo zneužívající.

2.5 Dopady navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen.

Prostřednictvím institutu hromadných žalob by bylo možné uplatňovat i nároky vyplývající ze soukromého práva, tedy mj. i nároky osob, jež se staly obětí diskriminačního zacházení. Nicméně s ohledem na omezení pravomoci v první fázi účinnosti zákona pouze na poměry mezi podnikatelem a spotřebitelem je možné s těmito pozitivními dopady počítat toliko do budoucna, pokud se pravomoc soudů rozšíří.

3. Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy

3.1 Obecně k nezbytnosti přijetí právní úpravy hromadných žalob

Problematika kolektivního uplatňování práv jednotlivců v soudním řízení není z historického hlediska novinkou. V různých podobách se s ní lze setkat v téměř každé vývojové fázi lidské společnosti, a to již od dob tzv. *actio popularis* v římském právu. Vždy reagovala na vybrané potřeby společnosti. Kupříkladu anglické skupinové řízení, jehož první stopy se na britských ostrovech vyskytují již ve 12. a 13. století a které dosáhlo svého vrcholu ve století 17. a 18., bylo využíváno primárně k řešení sporů mezi pachtýři a propachtovatelem pozemků, později k ochraně práv akcionářů.

Kořeny novodobé potřeby kolektivní ochrany práv je však nutné hledat jinde. Moderní volání po hromadné žalobě je totiž reakcí na vývoj společnosti v 19. a 20. století. Společenské a hospodářské jevy, jakými byla průmyslová revoluce a s ní spojená industrializace a masové rozšíření hromadné výroby, později doplněné o robotizaci, globalizaci a digitální revoluci, obecně zapříčinily, že valná většina právních vztahů se týká velkého počtu subjektů.

Nejde ani tak o spojení právní, jako spíše faktické - předmětem obchodů jsou tisíce stejných výrobků, zaměstnavatelé zaměstnávají stovky zaměstnanců a průmyslová výroba ovlivňuje životní prostředí na širokém území. Zatímco před tímto zásadním milníkem se chyba ve výrobě bot či znečištění vzduchu z rodinného krbu dotýkala pravidelně pouze jednotlivců, v dnešní době může mít špatné nastavení tovární linky či velkoformátová těžba uhlí dalekosáhlé důsledky, které dopadají na vysoký počet poškozených osob. Problematiku však dnes není nutné zužovat pouze na výrobní sektor, týká se i poskytování služeb jako je finančnictví, zdravotnictví, cestovní ruch či oblast práva. Pokud společnost při vyúčtování udělá jednu chybu, tato chyba se mechanicky multiplikuje na všechny zákazníky daného produktu a všem je naúčtován vyšší poplatek.

Přínosy průmyslové revoluce a změny ve výrobě jsou nepopíratelné - došlo k usnadnění životů milionů lidí, k racionalizaci výroby či úsporám z rozsahu. Na druhé straně je však tento vývoj doprovázen projevy, které jsou možná přirozené a pochopitelné, do značné míry však nežádoucí. Současně s tím, jak se zefektivnila a zracionalizovala výroba, klesla hodnota jednotlivých produktů; vyrábí se jich nepřeberné množství za sekundu a náklady na každý z nich jsou minimální. S tím je však nutně spojená i tzv. *racionální apatie* na straně osob, kterým případně z takto pořízených výrobků anebo poskytnutých služeb vznikne škoda. Pokud je totiž hodnota pořízeného přístroje či služby nízká, nízká je i případná ztráta při vadě či poškození. Totéž platí např. i u ekologických škod - negativní látky vypouštěné do ovzduší/vodstva jsou méně „viditelné“, způsobují i minimální škody, zato však zasahují stovky i tisíce lidí. Celková újma způsobená negativními externalitami pokroku tak dosahuje obrovské výše.

Vzhledem k výši individuálních nároků nemají poškození přirozeně motivaci investovat peníze a čas do složitých soudních řízení, jejichž konec je v nedohlednu. Jde o formu tzv. *racionální apatie*, která se projevuje neochotou jednotlivce domáhat se svých práv u soudu; a to ze zcela racionálního důvodu - soudní řízení se vzhledem k žalované částce jednoduše nevyplatí.

Nové výzvy moderní doby jsou již řešeny v právu hmotném, které se na ně v jednotlivých odvětvích snaží reagovat (ochrana spotřebitele, ochrana životního prostředí, zdravotnictví, finanční trhy atd.). Ruku v ruce s tím je však nutné nastavit i odpovídající procesní mechanismy, které umožní práva vyznačující se „hromadností“ efektivně uplatňovat. Procesní nástroje jsou přitom v mnoha ohledech důležitější, protože jakmile není hmotné právo dobrovolně dodržováno, zbývá poškozeným zpravidla jen soudní cesta. A pro tyto případy je potřeba zajistit, aby se svého nároku domohli rychle, efektivně a s využitím co nejnižších nákladů. Vztah k hmotnému právu je dvousměrný – pokud právo nelze efektivně vymáhat, tj. pokud právní řád odpovídající procesní nástroje nenabízí, je vyslán do společnosti signál, že právo je nevymahatelné a že případné nedodržování práva neznamená pro škůdce jakékoliv následky. Řečeno jinak, nedodržování práva se v takovém případě škůdci vyplatí. Jde o projev známých právních pouček „kde není žalobce, není soudce“ a právo, které není vymáháno, vlastně ani právem není (*law in books* v. *law in action*).

Proti uvedeným skutečnostem však v příkrém rozporu stojí český civilní proces. Občanské řízení je tradičně velmi individualisticky pojato, což v praxi znamená, že poškození z hromadných událostí nemají k dispozici žádné efektivní procesní mechanismy, jak své nároky koncentrovat do jednoho soudního řízení.

Z dotazníkového šetření mezi soudy, které ministerstvo provedlo na podzim roku 2017, mj. vyplynulo, že ke spojování řízení z důvodu, že spolu skutkově souvisí, dochází minimálně či spíše k němu nedochází v praxi vůbec. Na otázku, jak často a z jakých důvodů v praxi soudy spojují řízení, 100% dotázaných odpovědělo, že se tento institut v praxi „téměř nevyužívá“. Nadto na doplňující otázku, v jakém procentu řízení je spojováno při splnění jednoho z níže uvedených důvodů, a kdy při splnění obou důvodů zároveň

a) žalobce a žalovaný jsou v obou řízeních shodní,

b) obě řízení spolu skutkově souvisí,

bylo většinou uvedeno, že musí být ke spojení řízení naplněny podmínky obě (to uvedlo 44% respondentů). Naopak odpověď, že postačí jen jedna z podmínek, tj. pro „hromadné události“ je klíčovou podmínka výše sub b), „spojení z důvodu skutkové souvislosti“, uvedlo jen 17% respondentů. Zbytek se k této části otázky nevyjádřil.

Tabulka ke spojování řízení (z důvodu totožnosti stran/z důvodu skutkové souvislosti)

Odpověď	Počet odpovědí	Z toho odvolací soudy	Podíl
téměř nevyužíváno	76	8	100 %
pokud obojí naplněno	33		43,4 %
postačí splnění jednoho	13		17,1 %

Vedle spojení více řízení do jednoho jsou dalšími mechanismy společenství ve sporu (§ 91 OSŘ) či vedlejší účastenství (§ 93 OSŘ), ale ani tyto instituty nejsou na řešení hromadných událostí vhodné. Zatímco v prvním případě mají stále všichni společníci v řízení stejná práva a povinnosti, nedochází zde k žádným úsporám v rozsahu a z povahy věci je využití tohoto institutu limitováno na malé skupiny poškozených osob. U vedlejšího účastenství zase není nárok vedlejšího účastníka uplatňován v řízení, vedlejší účastník má pouze právní zájem na výsledku sporu.

To, že koncentrace stejnorodých nároků do jednoho řízení není v platném právu ošetřena, má pro stávající praxi následující důsledky:

- ***vymáhání práv z hromadných událostí je velmi neefektivní a drahé pro stát i účastníky řízení,***
Soudní poplatek se musí platit 100krát namísto 1krát, soudy jsou zcela zbytečně zatíženy opakovaným projednáváním stejných otázek, je nezbytné opakovaně přivolávat znalce k posouzení stejné otázky, tutéž otázku musí řešit 100 soudců a nikoliv 1 apod.
- ***stejně případy jsou posuzovány různě,***
Pokud by o téže věci bylo vedeno jedno soudní řízení, je zřejmé, že o této celé věci by rozhodoval 1 soudce a bylo by zde tedy jen jedno rozhodnutí. Dnes se stejnou věcí nezabývá 1 soudce, ale 100 soudců – znamená to však také, že co soudce a obdobný případ, to jiný názor. V praxi tak nezřídka vzniká rozporná judikatura. Tento jev se o to více projevuje u bagatelních nároků do 10 000 Kč, v nichž není možné podat odvolání, a též u nároků do 50 000 Kč, kde není možné podat dovolání. Sjednocující funkce vyšších soudů se tak u těchto nároků nemůže projevit a nejednotnost judikatury nelze za platného stavu fakticky vyřešit.
- ***hromadné nároky v bagatelní výši se nevyplatí vymáhat, protože náklady individuálního soudního řízení, riziko, čas a energie do nich vložené výrazně převyšují případný zisk z úspěšného sporu,***

Jakkoliv tak v českém procesním právu důsledně platí zásada rovnosti před soudem a rovnosti zbraní, z faktického pohledu nejsou v těchto případech potenciální účastníci v rovném postavení. Na straně jedné je totiž osoba s relativně nízkým až minimálním nárokem, na straně druhé subjekt s obrovským nekalým ziskem, získaným poškozováním tisíců osob stejnou či velmi obdobnou praktikou. Tento subjekt přitom zpravidla má mnohem lepší finanční i personální vybavení, může si dovolit lepší právní služby apod. Je proto zřejmé, že jednotlivec není z procesního pohledu rovnocenným partnerem nepoctivému subjektu. O rovnosti by se dalo hovořit až v okamžiku, kdy se celá skupina poškozených jednotlivců spojí dohromady, vystupuje v řízení společně a uplatňuje všechny nároky jedinou žalobou.

- *z toho mj. plyne, že **subjekty, které jednají nepoctivě, těží z této „nevymahatelnosti drobných nároků“, čímž získávají neoprávněnou konkurenční výhodu oproti poctivým podnikatelům.***

Přitom zahraniční právní řády již před delší dobou našly na výše uvedené neduhy civilního procesu řešení, které spočívá v koncentraci jednotlivých, často drobných nároků do jedné žaloby, jednoho soudního řízení a jednoho rozhodnutí. Toto řešení je známé pod pojmem „hromadná“ či „kolektivní“ žaloba.

O tom, že je hromadná žaloba prospěšná, svědčí mimo jiné rozšířenost tohoto institutu napříč státy euro atlantského prostoru. Ze zemí, které již zavedly hromadné žaloby alespoň v nějaké podobě, lze zmínit Německo, Francii, USA, Velkou Británii, Nizozemsko, Belgii, Dánsko, Norsko, Švédsko, Polsko, Maďarsko, Španělsko, Portugalsko, Itálii, Kanadu, Austrálii, apod.

Shoda na potřebě přijetí právní úpravy hromadných žalob panuje i mezi odborníky. Vyvěrá to jak z publikovaných článků¹ na toto téma v české odborné literatuře, tak zároveň i z odborných konferencí a fór. Lze zmínit kupříkladu Sympozium o hromadných žalobách, pořádané Stálou konferencí českého práva², či konferenci k hromadným žalobám při Ústavu státu a práva³.

Sama Evropská unie má potřebu zohledňovat tyto skutečnosti, o čemž svědčí jednak směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/22/ES ze dne 23. dubna 2009 o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů a dále Doporučení o kolektivní ochraně práv z roku 2013. V tuto chvíli je navíc připravována nová směrnice o zástupných žalobách, která je plynulým pokračováním a logickým vyústěním unijního vývoje. Ačkoliv je projednávání směrnice zatím pozvolné, návrh zákona se snaží principy směrnice respektovat a vyhovět jim v míře nezbytné pro naplnění implementačních cílů. K tomu blíže odkazujeme na kapitulu o souladu s evropským právem.

¹ Balarin, J., Tichý, L. Kolektivní ochrana procesních práv v ČR: sen či skutečnost? Bulletin advokacie, 2013, č. 3, s. 18 či Winterová, A. Hromadné žaloby (procesualistický pohled) Bulletin advokacie, 2008, č. 10, s. 21.

² K tomu srov. např. shrnutí Sympozia o hromadných žalobách na <http://www.ceska-justice.cz/2018/11/dnesni-doba-vyzaduje-prijeti-zakona-hromadnych-zalobach-shodli-se-pravnici/>.

³ závěry z konference Ústavu státu a práva ze dne 23. listopadu 2018: <https://www.ilaw.cas.cz/vyzkum/vyzkumne-projekty/collectiveredress/konference.html>.

Je proto možné uzavřít, že i Evropská unie si je vědoma skutečnosti, že bez odpovídající procesní úpravy není možné dosáhnout plného úspěchu při prosazování jejích zájmů. Svoji činností tak nabádá členské státy, aby vytvořily a přijaly systémy kolektivní právní ochrany, a to v souladu se svými vnitrostátními předpisy a právními tradicemi. Současně pamatuje na zachování základních procesních práv účastníků řízení a ochranu před zneužitím.

3.2 Blíže k dílčím problémům, odůvodňujícím nezbytnost přijetí zákona

Stávající právní úprava České republiky veškeré okolnosti, které vyvěrají z neexistence funkčního mechanismu kolektivního vymáhání práv, nijak nereflektuje, což se negativně projevuje v mnoha společenských, ekonomických, ale i právních oblastech. Následující řádky blíže vymezují nejzásadnější praktické důsledky chybějícího procesního mechanismu, který by osobám na území České republiky poskytoval odpovídající možnost ke společnému uplatnění jejich práv. Problémy lze spatřovat zejména v nedostatečné efektivitě a koherenci soudního rozhodování; zde se nedostatek hromadných žalob projevuje nejmarkantněji. Dále byly problémy identifikovány v oblasti ochrany spotřebitele, v ochraně životního prostředí, v ochraně soutěže v tržním hospodářství a podpoře poctivých podnikatelů, celkově ve snížené vymahatelnosti obdobného typu nároků a v nezdravém podnikatelském prostředí. Řešení problémů zároveň limituje omezená možnost veřejno-právního dohledu.

a) Procesní ekonomie a jednotnost soudního rozhodování

V praxi se vyskytují situace, kdy jednotlivci přeci jen uplatňují svá práva soudní cestou, zejména proto, že jednotlivé nároky již dosahují výše, při které se soudní řízení vyplatí, anebo jde o osoby, které se soudí z principu. Tento stav však není bez následků.

Obrátí-li se totiž desítky či stovky poškozených na soud s totožným nebo obdobným nárokem, který vznikl z jednoho protiprávního jednání, vede to v praxi k nežádoucímu narušení procesní ekonomie a bezrozpornosti soudního rozhodování.

Nedostatky se projevují zejména v oblasti nápadu na soudy. Dojde-li k protiprávní činnosti s hromadným dopadem, přičemž poškození se rozhodnou uplatnit svá práva soudní cestou, jsou soudy postupně zavalovány jednotlivými žalobami žádajícími v podstatě totéž. Stejná otázka je pak řešena ve více řízeních, zatěžuje více soudců, táž skutečnost se dokazuje opakovaně atd. Náklady na straně státu se tím násobí. Rostou ale i náklady řízení na straně poškozených - opakovaně se platí soudní poplatky, odměna advokáta, pravidelně i náklady na znalecké posudky či jiné důkazní prostředky. To je ostatně i jednou z příčin, proč se část nároků vhodných pro hromadné žaloby nevymáhá vůbec.

S individuálním uplatňováním téhož je pak spojeno další neméně důležité riziko - nejednotnost rozhodovací praxe. To je podpořeno i skutečností, že v bagatelních věcech není přípustné odvolání a ve věcech do 50 000,- Kč dovolání - sjednocovací úloha vyšších soudů je tak v těchto věcech značně omezena. Nejednota v rozhodování představuje závažné prolomení principu předvídatelnosti soudních rozhodnutí a právní jistoty. Porušení legitimního očekávání, že v podobných případech bude soud rozhodovat podobně, je přitom v přímém rozporu se zásadami, na nichž je právní řád České republiky založen (srov.

rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 635/09 nebo II. ÚS 2742/07, dále viz ustanovení § 13 OZ a důvodovou zprávu k němu). Jak ukazují zkušenosti spotřebitelských organizací, v praxi k tomuto nežádoucímu jevu dochází a nejedná se o výjimky.

b) Postavení spotřebitele

Oblast ochrany spotřebitele je chybějící kolektivní žalobou zasažena nejvíce. Nedostatky se projevují jak v nedostatečném uplatňování práv samotnými spotřebiteli, tak je lze spatřovat i v existujícím systému ochrany spotřebitelů prostřednictvím spotřebitelských organizací.

i. Nezájem samotných spotřebitelů na vymáhání nároků

Spotřebitelé ve většině případů neprojevují zájem o uplatňování svých individuálních bagatelních nároků. Právo Evropské unie i národní legislativa spotřebitelům přiznávají celou škálu práv, která nepřísluší jiným skupinám osob. Tato práva mají spotřebitele ochránit, neboť se vychází z premisy, že spotřebitel je slabší stranou. Uvedená práva však v praxi spotřebitelé nevymáhají, neboť náklady, které jsou s tímto vymáháním spojeny, do značné míry převyšují případný zisk, který by spotřebitelé z vítězného sporu utržili. Nejde tedy o to, že by spotřebitelé neměli o nahrazení škody zájem. Raději však od jeho uplatňování upustí, protože se jim to zásadně nevyplatí. Ve svém důsledku tak jde o práva, která existují pouze v knihách, nikoliv v praxi.

Jak ostatně uvádí spotřebitelské organizace, které se ochraně spotřebitelů dlouhodobě věnují, našly by hromadné žaloby uplatnění primárně v oblasti spotřebitelského práva. Hromadné nároky z těchto či obdobných právních skutečností se vyskytují zejména v oblasti telekomunikačních služeb (operátor-zákazník), finančních služeb a ve věcech spotřebitelských úvěrů. Dále spory zákazníků s cestovními kancelářemi, v nichž by se jednalo o zamítnuté reklamace či uplatňování slevy z ceny zájezdu, nebo pracovněprávní spory bývalých zaměstnanců o zaplacení mezd a odstupného. Uplatnění by hromadné žaloby jistě našly i ve sporech spotřebitelů týkajících se odstoupení od kupních smluv uzavřených na předváděcích akcích nebo při prodeji mimo obchodní prostory. Ve všech těchto oblastech nyní chybí nástroj, který by motivoval spotřebitele k uplatňování jejich hmotných práv.

Osob, které jsou takto dotčeny jedním protiprávním jednáním, je mnoho. Dle odhadu spotřebitelských organizací se může řádově jednat o desítky až tisíce osob, které jsou nyní obětí nekalých praktik ze strany podnikatelů a které rezignují na uplatňování práv v individuálním řízení. To je dáno zejména výší jednotlivých nároků, které se liší podle druhu sporu. Typicky budou nároky dosahovat výše stovek korun (spory s mobilními operátory, bankovní poplatky). U nároků vůči cestovním kancelářím apod. však půjde zpravidla o částky dosahující tisíců korun. U podvodných smluv může jít i o nároky v řádu desítek tisíc korun.

Uvedené je však nutné posuzovat komplexně. Celková výše nároku dosahuje již mnohem vyšších částek. Spotřebitelské organizace odhadly, že výše všech nároků ve vztahu ke

konkrétní nekalé praktiky by ve svém souhrnu mohla dosahovat desítek až stovek tisíc a často i několik (desítek) milionů. Celospolečenský dopad je tak obrovský.

Jako příklad lze uvést jednání realitního zprostředkovatele PROLUX CONSULTING Int. s. r. o., který zneužil nezkušenosti spotřebitelů a vylákal z nich podvodnou praktikou neoprávněně finanční prostředky, čímž jim způsobil škodu. Celkově bylo dle údajů spotřebitelské organizace Společná obrana, z.s. poškozeno na 5.000 klientů a celková výše škody dosáhla 20 000 000,- Kč, na jednoho klienta tedy vychází škoda v průměru 4 000,- Kč.

ii. Selhání nástrojů spotřebitelských organizací na poli soudní ochrany spotřebitelů

Kvůli skutečnostem vymezeným výše je dnes ochrana spotřebitelů do značné míry v rukou spotřebitelských organizací, které mají ze zákona oprávnění v určitých situacích žalovat na zdržení se protiprávního jednání (§ 25 odst. 2 zákona o ochraně spotřebitele). Z dotazů na všechny spotřebitelské organizace, které by se mohly či měly této činnosti věnovat, je však zřejmé, že systém založený na reprezentativních negatorních žalobách nedokáže plnit svůj účel.

Spotřebitelské organizace předně narážejí na přílišnou délku soudního řízení, což má v případě řízení na zdržení se, kde je rychlé vydání rozhodnutí nutností, fatální důsledky. S délkou řízení souvisí i malá efektivita. Zmínit lze i problém obtížné formulace zdržovacího petitu, neboť žalovaný stíhá několikrát modifikovat svoji činnost v průběhu řízení. Zcela zásadním problémem, který nejvíce limituje institut žaloby podané spotřebitelským sdružením, je otázka financování. Pro mnohé spotřebitelské organizace by případný neúspěch ve věci a placení nákladů řízení znamenal ekonomický (a tím i faktický) zánik.

Jak uvedla spotřebitelská sdružení, všechny výše uvedené okolnosti vedou k tomu, že organizace podávají velmi malé množství žalob. Většina organizací doposud nepodala žalobu žádnou nebo pouze jednu. Organizace, které podaly žalob více, jsou výjimkou. Všechny dotazované spotřebitelské organizace, které uvedly, že žaloby podávaly, přitom hodnotí svoji úspěšnost jako velmi malou. Dle tvrzení spotřebitelských organizací probíhá řízení zpravidla od jednoho do tří let. V případě některých žalob trvalo řízení několik měsíců. Je-li podáno odvolání, pohybuje se doba do pěti let.

Uvedené závěry jen dokládají statistiky shromažďované ministerstvem k řízení podle § 25 odst. 2 zákona o ochraně spotřebitele, z nichž vyplývá, že reprezentativní žaloba skutečně není odpovídajícím způsobem využívána, a nemůže tedy objektivně naplnit svůj účel.

Například v roce 2015 byla pravomocně skončena 2 řízení, přičemž jedno trvalo 2-3 měsíce a druhé 6-12 měsíců. V roce 2014 bylo pravomocné rozhodnutí vydáno v 5 řízeních, kdy jedno trvalo 3-4 měsíce, dvě 1-2 roky a dvě více jak 2 roky. V roce 2013 bylo vydáno 1 pravomocné rozhodnutí o zdržení, přičemž délka řízení byla 1-2 roky (od nápadu do vydání pravomocného rozhodnutí).

Ze všech těchto důvodů je nezbytné nastavit systém tak, aby přístup spotřebitelských neziskových organizací, které v ČR působí již roky, k institutu hromadných řízení byl privilegovaný či usnadněný.

Lze shrnout, že spotřebitelé nedostatečně hájí svá práva za pomoci individuálních žalob a spotřebitelská sdružení nejsou s to tuto jejich apatii účelně nahradit. Práva spotřebitelů tak nejsou v odpovídající míře uplatňována před soudem.

c) Ochrana životního prostředí

Spotřebitelé nejsou jedinou skupinou, u níž nedochází k dostatečnému vymáhání práv. Ačkoliv se v první fázi navrhuje přijmout zákon pouze v oblasti spotřebitelských sporů, do budoucna by se mohl pozitivně projevit i v jiných částech společenského života.

Chybějící nástroj civilního řízení se projevuje také v oblasti životního prostředí a jeho ochrany. I zde totiž vznikají drobné nároky, které lze velmi těžko prokázat či nároky, kterých je mnoho a mají stejný nebo obdobný skutkový a právní základ. Obrátit se individuálně na soud může být přitom pro dotčeného velmi psychicky, časově i finančně náročné. Osoby poškozené ekologickými zásahy tak ve většině případů na soudní ochranu rezignují, čímž dávají zdánlivý signál škůdci, že jeho jednání jim nevadí. Zásah do životního prostředí však typicky zasahuje stovky, tisíce až desetitisíce jedinců, v souhrnu tak produkuje celospolečenskou újmu velkého rozsahu. Bylo by proto více než záhodno, aby se individuální nároky z poškození životního prostředí promítnuté do souhrnné újmy uplatňovaly více.

d) Ochrana soutěže v tržním hospodářství a podpora poctivých podnikatelů

Tím, že někteří těží z nevymahatelnosti vybraných práv (zejm. spotřebitelských a práv plynoucích z poškození životního prostředí), dochází zároveň ke zvýhodnění těch soutěžitelů, resp. účastníků, kteří se na trhu chovají nepoctivě, porušují pravidla hospodářské soutěže anebo se dopouští nekalé soutěže či jinak obchází platné zákony. Ten, kdo dlouhodobě nedodržuje některé veřejno- či soukromoprávní normy [k tomu srov. též dále sub. f)], je v hospodářské soutěži bezpochyby zvýhodněn na úkor těch, kteří tyto normy dodržují. Může si toto zvýhodnění promítat do ceny produktů nebo služeb anebo nemusí a jeho zisk je pak o to vyšší.

V tomto ohledu by hromadné žaloby mohly přispět k vyrovnání hospodářské soutěže, snížit výskyt nekalosoutěžních jednání a obecně přispět ke zlepšení podnikatelského prostředí ve prospěch poctivých podnikatelů, a v konečném důsledku i koncových zákazníků. Zejména připadají v úvahu nároky ze zákona o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže.

e) Další možné oblasti, v nichž úprava kolektivních žalob chybí

Sníženou efektivitu a vymahatelnost práva lze obecně spatřovat ve všech společenských a ekonomických oblastech, kde jedním nebo tímž opakovaným protiprávním jednáním dochází ke vzniku většího počtu nároků, které jsou ze své povahy buď bagatelní či přinejmenším relativně nízké, anebo těžko prokazatelné apod. Jde o oblasti jako je zdravotnictví, pracovní vztahy, některá práva menšinových akcionářů při vytěsnění či povinné nabídce převzetí anebo

finanční trhy. I zde jsou na individuální uplatňování práva kladeny vysoké nároky, což ve svém důsledku činí tuto formu uplatňování práva pro poškozené přinejmenším neatraktivní. Uplatňování těchto práv je po stránce časové i důkazní velmi náročné, je velice nákladné a případné náklady řízení mnohdy převyšují zisk ze sporu. Lze proto identifikovat systémový problém, kdy se jedinci dotčení protiprávním jednáním, při němž dochází k porušování práv pacientů či zaměstnanců jedné korporace anebo k poškozování práv účastníků finančních trhů soudně nebrání a na svoji ochranu rezignují. Do budoucna lze tedy uvažovat o rozšíření působnosti zákona i na tyto oblasti.

f) Nezdravé podnikatelské prostředí

Ve všech výše zmíněných oblastech, tedy oblastech, kde nedochází k uplatňování individuálních práv v odpovídající míře a zároveň jde o oblasti, ve kterých má činnost jednoho subjektu dopady na široký okruh osob, je možné pozorovat další jev, který lze souhrnně nazvat „nezdravým podnikatelským prostředím“.

Jestliže se totiž poškozené osoby (spotřebitelé, lidé dotčení porušením životního prostředí, konkurenti atd.) nebrání protiprávnímu jednání škůdce, tento nemá důvod v protiprávní činnosti přestávat. Jde o ekonomický kalkul škůdce, kterému se jeho jednání vyplatí. Vědom si této faktické nepostižitelnosti svého jinak právem reprobovaného jednání, pokračuje škůdce v porušování práva. V právním řádu, který je jinak plný hmotněprávních ochranných norem, tak neexistuje účinný procesní prostředek, který by umožnil se proti již probíhajícímu jednání bránit a který by jako prevence reálně a účinně působil proti možnému protiprávnímu jednání pro futuro. Nejde přitom o nic jiného, než o projev zásady kde není žalobce, není soudce. Poškozena tak není jen reparační funkce deliktního práva, která byla probrána v předešlých kapitolách, ale zásadním způsobem i jeho funkce prevenční.

g) Omezené možnosti veřejnoprávního dohledu

Relativně účinným nástrojem v boji proti systematickému porušování práva v různých společenských a hospodářských oblastech tak v současnosti zůstává činnost orgánů veřejnoprávního dohledu. Jde o instituce jako Česká obchodní inspekce, Státní úřad pro kontrolu léčiv, Česká národní banka či Česká inspekce životního prostředí. Dozorové nebo dohledové orgány však nemají ani nemohou mít dostatečnou kapacitu a pravomoci k tomu, aby zcela suplovaly chybějící aktivitu subjektů soukromého sektoru, a není to ani jejich úkolem.

Nadto je nutné zdůraznit, že se zde pohybujeme v oblasti práva soukromého. Jde o soukromoprávní vztahy mezi účastníky právních poměrů, a není proto vhodné, aby do těchto oblastí stát nad míru zasahoval. Naopak, je žádoucí, aby iniciativu převzali i sami nositelé práv a povinností, v tomto případě poškození z protiprávního jednání. Cílem zákona je tedy tuto jejich soukromoprávní aktivitu zásadním způsobem podpořit.

Ostatně nejde o jedinou oblast, kde by si zákonodárce uvědomoval nedostatky na straně veřejnoprávního dohledu. S obdobným cílem posílení práv účastníků soukromoprávních vztahů byl ostatně přijat zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže. I tento zákon

operuje s porušováním veřejného práva, na jehož dodržování dohlíží ÚOHS a Evropská komise, přesto dává soukromoprávním subjektům oprávnění vymáhat svá práva cestou žaloby s vidinou, že se tím zlepší stav dodržování veřejnoprávních norem hospodářské soutěže.

Konečně nemůže stát nijak zakročit v oblasti reparační funkce náhrady škody, neboť zde je jediným způsobem uplatňování skutečně toliko soukromoprávní iniciativa poškozených.

4. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem

4.1 Obecně k zhodnocení souladu zákona s ústavním pořádkem

V obecné rovině lze konstatovat, že zavedení institutu tzv. hromadných žalob je z pohledu ústavněprávního zcela neutrální. Existence kolektivního řízení není *per se* ústavním pořádkem České republiky (ve smyslu čl. 112 Ústavy) vyloučena, resp. jakkoliv upravena. Na druhou stranu je zjevné, že ústavní pořádek stanovuje zákonodárci jasné limity, jakou právní úpravu kolektivního řízení je možné *in concreto* přijmout. Takovýmto limitem je v první řadě čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), který zakotvuje právo na spravedlivý proces. Nicméně předtím, nežli bude přistoupeno k samotnému posouzení navrhované právní úpravy kolektivního řízení prizmatem ústavního pořádku České republiky, je třeba před závorku vytknout několik skutečností.

Zaprvé, vzhledem k absenci komplexní právní úpravy tzv. hromadných žalob neexistuje k této problematice judikatura Ústavního soudu. Tento výrok je ovšem nezbytné poněkud relativizovat, neboť k § 83 a 159a občanského soudního řádu se Ústavní soud již v minulosti vyjadřoval (viz např. III. ÚS 973/14). Rovněž je možné ve vztahu k vybraným aspektům kolektivního řízení vzít *mutatis mutandis* v úvahu judikaturu Ústavního soudu týkající se podobných (byť vzdáleně) řízení (jako např. judikaturu týkající se insolvenčního řízení).

Zadruhé, Ústavní soud jednoznačně judikoval, že součástí referenčního hlediska přezkumu ústavnosti vnitrostátního práva jsou i ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách (viz Pl. ÚS 30/01). V tomto ohledu je proto nutné zvažovat i tyto mezinárodní smlouvy, zejména pak Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

Zatřetí, i ústavně garantovaná práva a svobody je možné omezit (viz čl. 4 Listiny základních práv a svobod). Nicméně musí se tak dít (i) prostřednictvím zákona; (ii) musí být šetřeno podstaty a smyslu těchto práv a svobod a konečně (iii) takovéto omezení musí být proporcionální, tj. omezení musí sledovat legitimní cíl, být způsobilé tohoto cíle dosáhnout, nepřekračovat meze toho, co je nezbytně nutné, a zároveň musí být splněn prvek přiměřenosti [proporcionalita *stricto sensu* (viz BARTOŇ, Michal, Jan KRATOCHVÍL, Martin KOPA, Maxim TOMOSZEK, Jiří JIRÁSEK a Ondřej SVAČEK. Základní práva. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-128-1, s. 95 a n. a Pl. ÚS 32/15)]. Z toho plyne, že obecně vzato užití kolektivního řízení připadá v úvahu pouze tam, kde skutečně přispěje k rychlejšímu a efektivnějšímu vymáhání práva, a to s ohledem na nutné omezení procesních práv jednotlivých procesních subjektů.

Začtvrté, právo na spravedlivý soudní proces patří mezi základní lidská práva charakterizující právní stát. V rovině mezinárodního práva je právo na spravedlivý proces upraveno především v čl. 14 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a v čl. 6 Úmluvy, který stanoví, že každý má právo na to, aby jeho věc byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo povinnostech nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Zárukou práva na spravedlivý proces je uplatnění zásad spravedlivého procesu: přístup k soudu, právo na soudní a jinou právní ochranu, rovnost „zbraní“ spojená zejména v civilním řízení s principem kontradiktornosti, nezávislost a nestrannost soudu (v podrobnostech ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. Právo na spravedlivý proces v prostoru Evropských společenství. Právní forum. 11/2005, s. 421 a n.).

Zapáté, v České republice je právo na spravedlivý proces v rámci práva na soudní a jinou právní ochranu ústavně garantováno především čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, podle něhož se každý může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. Toto ústavou deklarované právo interpretované nálezy Ústavního soudu zaručuje každému zákonné a ústavnímu pořádku odpovídající posouzení jeho zákonem garantovaného subjektivního práva při respektování kautel vyplývajících z čl. 95 Ústavy (v podrobnostech viz Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-750-6, s. 725 a n. a odkazy na judikaturu tam uvedené). Přístup k soudu je pak garantován čl. 90 Ústavy, podle kterého jsou soudy povinny, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům (v podrobnostech viz SLÁDEČEK, Vladimír et al. Ústava České republiky: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-590-9, s. 1048 a n.).

V souvislosti s ústavně-konformním posuzováním tzv. hromadných žalob je možné zmínit rovněž vybraná rozhodnutí zahraničních soudů v Evropě. Německý Spolkový ústavní soud kupříkladu jednoznačně dovedl, že americká class action není v rozporu se základními principy svobodného právního státu (zejm. čl. 2 odst. 1 Základního zákona). Americkou kolektivní žalobu tak lze v rámci mezinárodní spolupráce doručit žalovanému, který má sídlo v Německu (usnesení Spolkového ústavního soudu ze dne 14. června 2007, sp. zn. 2 BvR 2247/06). Německý vrcholný soud šel však dále – nejen, že ani sama kolektivní žaloba není v rozporu s principy demokratického právního státu, stejně tak jí není ani sankční náhrada škody (tzv. *punitive damages*) nebo předprocesní fáze, jejímž cílem je odkrytí důkazů (tzv. *pre-trial discovery*) - srov. usnesení ze dne 3. listopadu 2015, sp. zn. 2 BvR 2019/09. Spolkový ústavní soud shrnul, že žádný z těchto elementů amerického procesu není samostatně, ani ve své souhrnu v rozporu se zásadami, na nichž je právní řád Spolkové republiky Německo založen (viz bod 39 cit. usnesení). Takovýto rozpor by byl dán pouze ve chvíli, kdy by podaná kolektivní žaloba představovala zjevné zneužití práva (bod 30 rozhodnutí sp. zn. 2 BvR 2247/06). Obdobně ústavnost kolektivní žaloby vybudované na principu opt-out nezpochybnil ani britský Competition Appeal Tribunal ve svém rozhodnutí ze dne 31.3.2017 (*Dorothy Gibson v Pride Mobility Products Limited*), v němž certifikoval

první žalobu podanou podle Competition Act 1998, a to v režimu odhlašovacího hromadného řízení.

Vrátíme-li se zpět do České republiky, nemá pochopitelně smysl posuzovat jednotlivě každý aspekt navrhované právní úpravy z pohledu ústavněprávního, nýbrž je třeba zaměřit se pouze na ty aspekty, které se mohou dotýkat ústavním pořádkem garantovaných práv, a mají tedy ústavně-právní dimenzi [k tomu srov. též kapitolu 4.2 „(Ústavně)právní mýty spojené se zavedením hromadných žalob“]. Následující text se proto zaměří na tyto aspekty právní úpravy tzv. hromadných žalob: uplatnění principu opt-out a s tím související otázku zveřejňování informací stran kolektivního řízení, omezení procesních práv členů skupiny a postavení žalovaného.

K uplatnění principu opt-out

Hlavním a základním modelem hromadného řízení v předkládaném zákoně je přihlašovací hromadné řízení. Má-li nicméně právní úprava tzv. hromadných žalob naplňovat svůj smysl a účel zákonodárcem zamýšlený, musí ve výjimečných případech umožňovat i vedení odhlašovacího hromadného řízení. Jinak řečeno, v zákoně je pro některé vybrané typy případů, u nichž to opodstatňuje jejich povaha, stanovena povinnost zapojení se do řízení o tzv. hromadné žalobě, bylo-li zahájeno, pro všechny subjekty mající obdobný nárok v téže věci, ledaže projeví opačnou vůli.

Z pohledu ústavně právního je navrhovaná právní úprava v souladu s ústavním pořádkem České republiky. Jakkoliv se *prima facie* může jevit, že tato procesní úprava bude postavená na fingoání vůle dotčených subjektů (což v obecné rovině Ústavní soud odmítá, viz např. rozhodnutí I. ÚS 1024/15 a IV. ÚS 842/16), ve skutečnosti tomu tak nutně nemusí být. Subjekty, o jejichž právech bude soud rozhodovat, totiž budou mít možnost vždy projevit svoji vůli tím, že se rozhodnou z řízení nevystoupit. Aby pak tato možnost nebyla pouze iluzorní, zajišťuje zákon zveřejňování informací v dostatečném rozsahu (prostřednictvím tisku, veřejné datové sítě, elektronických informačních systémů, atp.).

Mezi ústřední zásady ovládající právo soukromé patří bezesporu zásada autonomie vůle (a s ní související zásada rovnosti) vyvěrající z čl. 1 odst. 1 a čl. 2 odst. 3 Listiny (viz HURDÍK, Jan, LAVICKÝ, Petr. Systém zásad soukromého práva. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN:978-80-210-5063-1, s. 82-83 a II. ÚS 3381/10). Obsahem této zásady je právo subjektu svobodně se rozhodnout: (i) zda uskuteční právně relevantní chování, či nikoliv; (ii) kdo bude adresátem tohoto chování; (iii) jaký bude obsah právně relevantního chování a (iv) jakou formu bude právně relevantní chování mít (viz HURDÍK, Jan, LAVICKÝ, Petr. Systém zásad soukromého práva. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN:978-80-210-5063-1, s. 96). Nicméně vzhledem k faktické nerovnosti soukromoprávních subjektů nelze připustit absolutní svobodu autonomie vůle, neboť ta by vedla k svobodě silnějších a nesvobodě slabších, v krajní poloze až k svobodě nejsilnějšího subjektu a nesvobodě všech ostatních (BEJČEK, J. Existuje smluvní svoboda? Právník, 1998, č. 12, s. 1017–1028).

V prostředí civilního práva procesního je odrazem existence (obecnější) zásady autonomie vůle zásada dispoziční. Soud koná v civilním řízení sporném jen na základě žaloby. Žalobce

je považován za *dominum litis*, pána sporu. Uplatnění dispoziční zásady (a tím i zásady autonomie vůle) v rámci civilního řízení sporného odpovídá soukromoprávnímu charakteru projednávaných případů; soukromoprávní autonomii by odporovalo, kdyby veřejná moc rozhodovala, zda má nebo nemá soukromá osoba své nároky prosazovat soudně (viz WINTR, Jan. Říše principů: obecné a odvětvové principy současného českého práva. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1246-1, s. 239).

Stejně jako se v prostředí práva hmotného s ohledem na shora uvedené prosadil princip ochrany slabší smluvní strany (jakožto korektiv široce uplatňované zásady autonomie vůle), přichází v úvahu ochrana slabší strany i v rámci civilního řízení sporného, a to např. v podobě tzv. práva chudých (viz § 138 OSŘ; v podrobnostech Občanský soudní řád: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-506-0, s. 483-487; srov. čl. 96 odst. 1 Ústavy a čl. 37 odst. 3 Listiny). Cílem navrhované právní úpravy je *inter alia* plně dostát tomuto principu a vyrovnávat nerovnost (danou např. informační asymetrií, malým nárokem ve srovnání s vysokými náklady řízení, projevující se v podobě tzv. racionální apatie) mezi účastníky řízení. Neděje se tak nicméně živelně a bez rozmyslu, nýbrž uvážlivě a s přihlédnutím ke všem relevantním skutečnostem. Úhelným kamenem této snahy je přitom u nízkých a zanedbatelných částek uplatnění odhlašovacího hromadného řízení. Má-li navrhovaná právní úprava dosáhnout sledovaného cíle (viz kapitolu 2.1), nelze se bez uplatnění principu opt-out obejít. Pokud totiž jsou subjekty, které jsou vystaveny protizákonnému, často zneužívajícímu jednání, lapeny v pasti racionální apatie, mělo by být první zákonodárcovou snahou dopady této faktické nerovnosti (spočívající v malé ztrátě a s tím související minimální motivaci na straně jedné a velkém zisku a velké motivaci na straně druhé) minimalizovat. Právě ve spotřebitelské oblasti je přitom výskyt bagatelních pohledávek a tedy jevu racionální apatie velmi častý. V tomto ohledu nezbyvá nežli opětovně zdůraznit, že jedině uplatnění principu opt-out může negativní dopady shora zmiňované nerovnosti minimalizovat, neboť jakákoliv formální povinnost spočívající v nutnosti aktivně vystoupit (např. v podobě nutnosti přihlásit se, pokud by byl uplatněn princip opt-in) na obranu svých práv by ve svém důsledku vedla k přetrvání nežádoucí pasivity, resp. racionální apatie.

Z pohledu ústavněprávního je pak třeba říci, že ústavní pořádek České republiky zde ponechává relativně široký prostor pro uvážení zákonodárce. Jak k tomu poznamenává J. Bejček: „Spor mezi ‚libertariánskými‘ zastánci formální a procedurální rovnosti stran a ‚paternalistickými‘ proponenty ochrany slabšího je letitý a koreluje s hodnotovým a politickým zázemím svých účastníků. [...] jeho výsledek není exaktně vypočitatelný s ambicí na všeobecnou akceptaci odbornou i širší veřejností, protože jeho řešení je předznamenáno zájmovými a hodnotovými hledisky.“ (BEJČEK, Josef. Smluvní svoboda a ochrana slabšího obchodníka. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8185-7, s. 23). Jinak řečeno, nemůže být sporu o tom, že zásada autonomie vůle, zásada rovnosti a zásada dispoziční jsou společně s principem ochrany slabší strany pevně zakotveny v ústavním pořádku České republiky. Rovněž ovšem nemůže být sporu o tom, že zákonodárce se těší značné míře uvážení, pokud jde o volbu prostředků (a jejich obsahu) přijatých za účelem dosažení ústavním pořádkem sledovaných cílů.

Zákonodárce si je této skutečnosti vědom a snaží se zájmy vyplývající z práv uvedených zásad vyvážit tak, aby žádný z nich nedostala absolutní přednost a zároveň žádná z nich nebyla zcela popřena. Činí tak mimo jiné těmito prostředky:

- **Zásada rovnosti** je zajištěna tím, že proti velkému a finančně silnému subjektu nestojí jednotlivec (spotřebitel), ale všichni jednotlivci najednou. Tím má být docíleno toho, že se zásada rovnosti neprosadí jen právně, ale i fakticky.
- **Zásada autonomie vůle a zásada dispoziční** na straně členů skupiny je zajištěna poměrně rozsáhlou a propracovanou úpravou informování o zahájení a průběhu řízení. Primárně by přitom měli být informování individuálně a jmenovitě. Na základě získané informace, která obsahuje jasným a srozumitelným jazykem sdělené nezbytné údaje (k tomu viz úpravu „oznámení o zahájení hromadného řízení“), se mohou tyto osoby kvalifikovaně rozhodnout, zda do řízení chtějí být zapojeni či nikoliv (a využít svého práva z řízení vystoupit, potažmo přistoupit). Přitom je třeba zdůraznit, že podmínky pro vystoupení jsou minimální – nevyžaduje se ani formalistické podání ve smyslu procesního práva, ani doložení jakýchkoliv doplňujících tvrzení či důkazních prostředků, dokládajících členství ve skupině apod.
- Pokud členové skupiny již dříve zahájili vlastní řízení, obrátili se na soud, popřípadě na jiný příslušný orgán, jsou z hromadného řízení vyňati a mohou dokončit svůj spor individuálně. Zamezuje se tak tomu, aby účinky odhlašovacího hromadného řízení nebyly nadměrně rozšiřovány i na osoby, které se přes jinak pravidelnou racionální apatii rozhodly o svá práva soudně ucházet. Účinky odhlašovacího hromadného řízení jsou tak vztaženy jen k těm, kteří z důvodu racionální apatie na vymáhání svého nároku rezignovali.
- Členům skupiny je navíc umožněno ovlivnit, kdo za ně v řízení vystupuje, neboť mohou docílit odvolání žalobce a jeho nahrazení někým novým.
- Konečně je třeba zdůraznit, že členům skupiny v řízení nic nehrozí – zejména jim nehrozí náhrada nákladů řízení dle úspěchu/neúspěchu ve věci. Veškeré finanční riziko nese celou dobu žalobce, kterému též přísluší obecné dispoziční oprávnění se sporem nakládat.
- Dalším korektivem, který má chránit práva členů skupiny, je omezení dispozičního oprávnění žalobce, který může uzavřít smír anebo vzít žalobu zpět jen se souhlasem soudu. Zároveň jej lze považovat za zcela legitimní, nezbytné a proporcionální omezení dispozičních oprávnění žalobce. Pokud žalobce nechce v daném řízení pokračovat a soud mu zpětvzetí nepřipustí, může požadovat svoji výměnu za někoho jiného, čímž docílí odchodu ze sporu. Ve svém důsledku je tak i žalobce před negativními projevy omezení dispozičního oprávnění chráněn.

Konečně v neposlední řadě lze podpůrně upozornit na právní úpravu v oblasti přihlašování (resp. uplatňování) pohledávek v rámci insolvenčního řízení. Obecně platí, že dle § 173 InsZ

se pohledávky přihlašují u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. Nicméně toto ustanovení se nevztahuje na všechny druhy pohledávek. Existují zvláštní kategorie pohledávek (typicky např. pracovněprávní pohledávky dlužníkůvých zaměstnanců nebo pohledávky věřitelů na výživném ze zákona; viz § 168 odst. 1 InsZ), které není třeba přihlašovat (ve smyslu § 173 InsZ); avšak i u těchto pohledávek se vyžaduje jednání věřitele, mají-li být uspokojeny (viz § 203 IZ) s jednou výjimkou. Tato výjimka se týká uplatňování pracovněprávních pohledávek uvedených v § 168 odst. 1 písm. a) InsZ, u kterých platí, že neuplatní-li takovouto pohledávku dlužníkuv zaměstnanec, pokládá se jeho pohledávka za uplatněnou ve výši vyplývající z účetnictví dlužníka nebo z evidence vedené podle zvláštního právního předpisu (tímto zvláštním právním předpisem se míní zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů). Jinými slovy řečeno, insolvenční zákon zde automaticky zahrnuje do řízení pracovněprávní pohledávky, bez toho, aby bylo vyžadováno jejich uplatnění ze strany věřitele (obdobně se právní úprava insolvenčního řízení chová např. k pohledávkám věřitelů vyplývajícím z účetnictví dlužníka v případě úpadku bank, spořitelních a úvěrních družstev, některých zahraničních bank nebo obchodníků s cennými papíry; viz § 373 InsZ). Tato právní úprava je přitom součástí platného českého právního řádu a doposud nebyla shledána protiústavní. Lze proto uzavřít, že rovněž uplatnění principu opt-out [jehož podstatou je jako v případě výše popsané právní úpravy insolvenčního řízení automatické zahrnování subjektů do řízení (ledaže projeví vůli se řízení nezúčastnit)] v rámci řízení o tzv. hromadných žalobách je plně v souladu s ústavním pořádkem České republiky.

K omezení procesních práv členů skupiny

Z čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod plyne, že projednání věci musí být veřejné, bez zbytečných průtahů a v přítomnosti toho, koho se řízení týká tak, aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Nauka civilního procesu tu souhrnně hovoří o principu rovnosti a kontradiktornosti – soudní řízení je sporem dvou stran, které mají před soudem rovné postavení (viz WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-076-5, s. 61 a n.). Každá strana v procesu musí mít stejnou možnost hájit své zájmy, žádná z nich nesmí mít podstatnou výhodu vůči protistraně a každá strana musí mít možnost uplatnit své argumenty za podmínek, které nejsou jasně nevýhodné ve srovnání s protistranou (viz rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva Delcourt proti Belgii, rozsudek, 17. 1. 1970, č. 2689/65 a Feldbrugge proti Nizozemsku, rozsudek pléna, 29. 5. 1986, č. 8562/79). Avšak stejně významný je i princip rychlosti a hospodárnosti řízení, podle kterého má řízení postupovat rychle, účinně a bez zbytečných nákladů (viz WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-076-5, s. 71 a n.). Jeho ústavní základ je v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Mezinárodní pak v čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Jedině rychlé, účinné a hospodárné řízení může v plné míře zajistit adekvátní ochranu práv, kterou garantuje Listina základních práv a svobod v čl. 36 odst. 1 (viz WINTR, Jan. Říše principů: obecné a odvětvové principy současného českého práva. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1246-1, s. 237). Navíc právo na kontradiktorní řízení nemá absolutní charakter a jeho rozsah se může lišit zejména v závislosti na zvlátnostech daného řízení (Vokoun proti České republice,

rozsudek, 3. 7. 2008, č. 20728/05). Rovněž je třeba říci, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy nezajišťuje právo na osobní účast na jednání soudu v civilních věcech, ale spíše obecnější právo účinně hájit svou věc před soudem a právo na rovnost zbraní ve vztahu k protistraně, přičemž ponechává státům volnost při volbě prostředků, jakými budou účastníkům řízení tato práva zajištěna (Khuzhin a další proti Rusku, rozsudek, 23. 10. 2008, č. 13470/02 a též Kozlov proti Rusku, rozsudek, 17. 9. 2009, č. 30782/03).

Počítá-li navrhovaná právní úprava s omezenou možností zúčastněných členů skupiny vyjádřit se a bere-li jim s výjimkou přihlášení se či odhlášení se z řízení možnost činit jiné dispoziční úkony, čímž fakticky omezuje jejich ústavně garantovaná práva, nelze z toho bez dalšího dovodit, že takováto právní úprava je protiústavní, nýbrž je třeba zkoumat, zdali je takovýto zásah do základních práv proporcionální. V tomto ohledu platí, že navrhovaná právní úprava sleduje legitimní cíl vyplývající z ústavního pořádku České republiky samotného, tj. zajistit efektivní soudní řízení. Dále z analýzy hodnocení dopadů regulace jednoznačně vyplynulo, že navrhovaná právní úprava je způsobilá tohoto cíle dosáhnout. V tomto ohledu rovněž platí, že navrhovaná právní úprava rozhodně není *prima facie* nepřiměřená s ohledem na cíle, které sleduje. Nicméně aby řízení o tzv. hromadné žalobě naplňovalo standardy vyžadované zejm. čl. 36 Listiny základních práv a svobod, je třeba zajistit reálnou participaci zúčastněných členů skupiny na řízení (tj. ve smyslu shora uvedeného je nezbytné zajistit, aby základní práva členů skupiny nebyla omezována více, nežli je to nezbytně nutné) (viz IV. ÚS 1106/08). Za tímto účelem je důležité, že právní úprava obsahuje podpůrné mechanismy, které by měly limitované postavení členů skupiny v řízení vyvážit:

- (i) je zajištěna *řádná informovanost* členů skupiny;
- (ii) žalobce má *ústřední povinnost vést řízení v souladu se zájmem skupiny*, pokud tak nečiní, porušuje svoji povinnost a může dojít k jeho výměně;
- (iii) členové skupiny se *nemusí řízení účastnit* (mají volbu, zda se do řízení přihlásí, popř. zda se rozhodnou odhlásit);
- (iv) členové skupiny mohou navrhopvat *odvolání žalobce*;
- (v) členové skupiny mají v řízení *četná práva*: např. právo vyjádřit se či uplatňovat proti nejzásadnějším úkonům námitky, právo nahlížet do spisu apod.;
- (vi) je *omezeno dispoziční oprávnění* žalobce, a to zájmem skupiny;
- (vii) pokud je uzavřen smír, mohou členové skupiny jeho účinky vůči sobě vyloučit;
- (viii) ve prospěch členů skupiny je řešena úprava promlčecích lhůt;
- (ix) skončí-li řízení nemeritorně, musí být členové skupiny o této skutečnosti informováni, včetně možnosti uplatňovat individuálně svá práva;
- (x) členové skupiny *nejsou vystaveni riziku náhrady nákladů* řízení na základě neúspěchu ve věci.

Za splnění těchto podmínek nelze považovat navrhovanou právní úpravu za protiústavní.

Konečně je v této souvislosti vhodné poukázat rovněž na judikaturu Ústavního soudu týkající se postavení věřitelů v insolvenčním řízení, které je v mnoha ohledech podobné a které Ústavní soud shledal ústavně konformní (viz I. ÚS 3271/13).

K postavení žalovaného

Proces může být spravedlivý jen tehdy, jsou-li si strany řízení rovny (viz WINTR, Jan. Říše principů: obecné a odvětvové principy současného českého práva. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1246-1, s. 236; srov. čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod). Jak k tomu poznamenává Ústavní soud, zásada procesní rovnosti znamená povinnost pro soud zajistit účastníkům stejné možnosti k uplatnění práv (viz II. ÚS 74/93 a I. ÚS 13/98). Nicméně Ústavní soud dovodil, že rovnost se může týkat jen postavení procesního, a nelze ji tedy logicky vztahovat na výsledek sporu (viz IV. ÚS 140/02). Procesní rovnost dále podle něj nelze vykládat tak, že by zákonodárce nemohl stanovit rozdílný rozsah procesních práv a povinností u různých druhů řízení (viz Pl. ÚS 19/02).

Rovnost v řízení a práva žalovaného jsou zajištěna mj. těmito způsoby:

- (i) v řízení se nejprve zkoumá, zda je vůbec *vhodné vést hromadné řízení*, o této skutečnosti se rozhoduje samostatným rozhodnutím, a teprve pokud se o něm rozhodne, spouští se některé zvláštní mechanismy, jako např. uveřejňování v rejstříku apod.
- (ii) jednou ze stěžejních podmínek pro certifikaci hromadné žaloby je *zákaz zneužití práva*, zejména směrem k žalovanému – lze se tudíž domnívat, že případná zneužívající podání budou odfiltrována ještě před tím, než se celé řízení se všemi důsledky rozběhne;
- (iii) v odhlašovacím hromadném řízení je *žalovaný chráněn povinností žalobce doložit svoji platební schopnost* jedním ze způsobů jako složení jistoty, pojištění apod. – a to pro účely případné povinnosti k náhradě nákladů řízení a k zaplacení újmy, které mohly žalovanému řízením vzniknout;
- (iv) v odhlašovacím hromadném řízení je dále žalobce povinen soudu doložit, odkud získal zdroje na financování hromadného řízení;
- (v) obecně může žalovaný kdykoliv v průběhu řízení navrhopat, aby byla *žalobci uložena povinnost složit do soudní úschovy jistotu* na náhradu nákladů řízení a újmy způsobené hromadným řízením;
- (vi) žalovaný v řízení stojí proti jednomu účastníku, kterým je žalobce. Členové skupiny *nejsou stranou řízení a žalující strana tak není v početní výhodě*. To se projevuje například při náhradě nákladů řízení – tyto se hradí jen žalobci.

4.2 (Ústavně)právní mýty spojené se zavedením hromadných žalob

V souvislosti s hromadnými žalobami se poměrně často vyskytují názory, že uvedený institut odporuje českému právu, zejména odporuje ústavě. Z tohoto důvodu se v kapitole o ústavnosti předkládaného řešení uvádí k těm nejčastěji zmiňovaným námitkám stručný komentář, jehož cílem je (ústavně)právní mýty vyvrátit.

Námitky, které se proti institutu hromadných žalob jako takovému či velmi často proti jeho odhlašovací variantě vznášejí z úst zástupců odborné veřejnosti, jsou mnohé. Některé z nich údajně dosahují ústavně-právní roviny, jiné jsou jen právní či politické. Namítá se zejména rozpor odhlašovacího hromadného řízení s právem na spravedlivý proces.

Obavy spojené se zavedením institutu lze v zásadě rozdělit do dvou skupin - jednak jde o práva členů skupiny, kteří v řízení aktivně nevystupují, jednak jde o práva žalovaného.

i. Námitky týkající se postavení neaktivních členů skupiny

Nárok je projednán proti vůli člena skupiny

Uvedená námitka, která je spojena čistě s odhlašovacím hromadným řízením, zaznívá z úst kritiků snad nejčastěji. Proč by měl vůbec někdo projednávat nároky jiných lidí proti jejich vůli? Stejně jako má někdo právo na spravedlivý proces, má každý právo se svého nároku vzdát anebo jej neuplatňovat. Pokud tak někdo svůj nárok nežaluje, zřejmě to znamená, že jej žalovat nechce.

Hromadné žaloby neslouží k vymození práv, která jsou nechtěná. Naopak. Mají sloužit k vymození práv, která jsou chtěná, nicméně vzhledem k hodnotě nároku v poměru k nákladům řízení a jeho délce fakticky nevymahatelná. Snahou je odstranit problém tzv. racionální apatie, kdy poškození své nároky nevymáhají, neboť se jim to ekonomicky nevyplatí. Ve chvíli, kdy však někdo převezme iniciativu a celé řízení povede na své náklady (v navrhovaném řešení žalobce), zájem členů skupiny o jejich nároky náhle ožije. O tom svědčí i velice nízké procento osob, které se v zahraničí průměrně odhlašují - medián dosahuje cca 0,1-0,2%; zbytek nároků, tj. více než 99%, zůstává předmětem kolektivního řízení.

Jestliže pak někdo skutečně nechce, aby byl jeho nárok vymáhán, nic mu nebrání, aby využil svého práva a z řízení se **odhlásil**. Vystoupením z řízení se jeho nárok z celkové skupiny odděluje a je na členovi skupiny, zda jej bude dále vymáhat individuálně či nikoliv. Došlo-li pak již případně k vymození plnění od žalovaného, nemusí se člen skupiny o svůj nárok přihlásit, čímž se jej rovněž fakticky vzdává. Odhlášení je přitom dle zákona velmi neformálním úkonem (k tomu výše).

Člen skupiny by si svůj nárok prosadil v individuálním řízení a lépe

S první námitkou i režimem opt-out souvisí i obava z toho, že bude nárok jednotlivce proti jeho vůli uplatňován v kolektivní formě procesu. Každý má přeci právo na přístup k soudu, tj. na to, aby svůj nárok mohl prosazovat v samostatném řízení, a to pochopitelně lépe.

Opět je nutné vrátit se k problému racionální apatie, který ve spotřebitelských sporech rezonuje. Poškození členové skupiny, jejichž nároky dosahují stovek, max. tisíců korun, své nároky v individuálním řízení neuplatňují a uplatňovat nebudou z prostého důvodu, že se jim to nevyplatí. I tento argument tak neobstojí. Mělo-li by tomu být naopak a osoba by skutečně preferovala individuální pořad práva, zákon počítá s několika pojistkami:

- Zaprvé, obecným režimem je přihlašovací hromadné řízení, pro většinu případů, kdy *nároky jsou již relativně vysoké, a lze tak očekávat, že členové skupiny budou žaloby podávat individuálně, tak počítá zákon s přihlašovacím hromadným řízením (opt-in)*. Odhlašovací hromadné řízení by se mělo uplatnit jen tam, kde je racionální apatie zjevně patrná.
- Zadruhé, pokud se někdo rozhodne v průběhu času svůj nárok i přes jeho nízkou výši uplatnit sám, je z hromadného řízení vyňat (individuální řízení se považuje za odhlášení, aniž by měl člen skupiny povinnost se odhlásit).
- Zatřetí, i pokud nezhájila řízení před hromadným řízením, může *osoba, která má pocit, že by svůj nárok prosadila sama a chce jej prosazovat sama, z řízení jednoduše vystoupit*, přičemž na vystoupení nejsou kladeny žádné zvláštní formální nároky. Tímto jednoduchým úkonem projevuje svoji vůli, že nechce, aby byl její nárok projednán hromadně, a následně jej může uplatňovat sama.
- Začtvrté, *pojistkou je i povinnost žalobce jednat v zájmu skupiny a s tím posílená úloha soudu*, který má za úkol v průběhu celého řízení dohlížet na to, aby zájmy neaktivních členů skupiny byly prosazovány řádně. V případě, že tomu tak nebude, může být soudem jmenován jiný žalobce anebo může soud neschválit soudní smír apod.

Práva člena skupiny, který není žalobcem, (tj. práva tzv. zúčastněného člena skupiny) nejsou v řízení plně zajištěna (rozpor s právem na přístup k soudu)

Práva v řízení požívá pouze člen skupiny, který celé řízení inicioval a je v postavení žalobce. Primárně o jeho nároku se celé řízení vede. Ostatní členové skupiny nejsou účastníky řízení, jedná se o tzv. zúčastněné členy skupiny, jejichž práva jsou omezená. I tato okolnost je trnem oku některých kritiků hromadných žalob, a i s touto námitkou je tak nutné se vypořádat.

Opět jde o výtku, již je možné vztáhnout jen k opt-out hromadným žalobám, neboť v případě opt-in členové skupiny s vedením řízení v nastavené podobě vyslovují souhlas svým přistoupením.

Omezení práv zúčastněných členů skupiny je *condicio sine qua non* jakéhokoliv fungování systému hromadných žalob. Představa, že každý ze členů skupiny může v řízení volně disponovat s předmětem, může uplatňovat veškerá procesní práva, která by mu příslušela i v individuálním řízení, je nemyslitelná. Uvedený systém by kolektivní řízení zcela paralyzoval a byl v přímém rozporu se zásadou procesní ekonomie, efektivity řízení a v rozporu s právem na to, aby řízení bylo provedeno v přiměřené lhůtě. V tuto chvíli se tedy

zdánlivě dostávají do přímého rozporu dva prvky práva na spravedlivý proces - jednak jde o právo na rychlé a efektivní řízení a jednak o právo na přístup k soudu.

Tento rozpor je však pouze rozporem zdánlivým. Stejně jako v případě principu opt-in, i v případě principu opt-out osoba musí s tímto způsobem řízení souhlasit. Děje se tak konkludentně - tím že z řízení nevystoupí. Řečeno jinak - pokud některý ze členů skupiny nemá zájem na tom, aby jeho nárok byl projednán v řízení, v němž má částečně omezené právo na přístup k soudu, může z řízení vystoupit, projevit vůli, že s touto formou řízení nesouhlasí, a nadále svůj nárok uplatňovat individuálně. Tento princip není pro civilní řízení ničím novým, uplatňuje se často i v individuálním civilním řízení (např. § 101 odst. 4 občanského soudního řádu) či rozsudek pro uznání podle § 153a odst. 3 ve spojení s § 114b odst. 5 a § 114c odst. 6 OSŘ.

Vedle toho, že každý zúčastněný člen skupiny má právo z řízení vystoupit, jsou jeho zájmy chráněny i dalšími způsoby:

- Zúčastněným členům skupiny zůstávají určitá práva zachována. Jednak jde o právo vyjádřit se či navrhnout odvolání žalobce, apod. Výkon jejich práv je přitom navržen tak, aby na jedné straně nebyla podstata práva popřena, na straně druhé mohlo řízení reálně proběhnout.
- V průběhu celého řízení je žalobce povinen jednat v zájmu skupiny a při porušení může dojít k jeho výměně.
- V případě, že má dojít k uzavření smíru, musí soud kromě souladu s hmotným právem také zkoumat, zda smír odpovídá zájmům celé skupiny. Následně je členům skupiny dána nová možnost k tomu, aby z navrženého smíru vystoupili. I zde je tedy posílena ochrana osob, které se na řízení aktivně nepodílejí.
- K ochraně zájmu celé skupiny slouží i povinné právní zastoupení. Úlohou advokáta je sice hájení zájmů svého klienta, ten má ale povinnost, jak bylo řečeno výše, dbát ochrany zájmů všech členů skupiny jako celku. Tato povinnost ostatně podléhá i dohledu ze strany soudu.

Člen skupiny se o řízení nedozví

Se všemi výše zmíněnými námitkami velmi úzce souvisí obava z toho, že členové skupiny se o řízení nedozví, a nebudou tak moci využít své právo z řízení vystoupit. I této obavě lze však do značné míry předejít správně nastavenými parametry uveřejňování.

Zákon předně počítá s tím, že soud dle okolností případu nařídí straně žalující, aby provedla odpovídající uveřejnění žaloby tak, aby se o něm mohl každý ze členů skupiny dozvědět. V době datové společnosti jistě nebude problémem kupř. zřízení webové stránky, rozšíření informace o probíhající řízení na sociálních sítích, v hromadných sdělovacích prostředcích i lokálních denících anebo za pomoci rozhlasu (rádiového vysílání i místního rozhlasu). Primárně by mělo docházet k obeznámení členů skupiny individuálně (např. emailem), přičemž lze v konkrétních případech zapojit i žalovaného, lze-li to po něm spravedlivě

požadovat a má-li kupříkladu v databázi kontaktní údaje na všechny členy skupiny (typicky u smluvních závazků).

Vedle toho bude existovat centrální databáze pod názvem „rejstřík hromadných řízení“ zřízená ministerstvem, v níž budou soudy povinny uveřejňovat informace o probíhajících hromadných řízeních (dostupné budou informace v tom nejužším nutném rozsahu a za respektování pravidel o ochraně osobních údajů). Na tomto centrálním místě tak budou údaje o všech probíhajících řízeních kdykoliv dostupné. Každý bude moci v jakýkoliv okamžik zjistit, zda se o jeho nároku nevede kolektivní řízení. Obdobný princip se již dnes uplatňuje v insolvenčním řízení (insolvenční rejstřík).

Lze tedy shrnout, že zákon počítá se silnými pojistkami, které by měly dostatečné informování veřejnosti zajistit. I tato obava je tedy lichá.

Zneužití institutu za účelem poškození skupiny

Jakkoliv je častěji zmiňováno zneužití institutu směrem k žalovanému (srov. dále), hovoří se někdy i o riziku zneužití hromadné žaloby s úmyslem zkrátit zájmy skupiny. Žalovaný si najde jednoho oprávněného, kterému za úplatu nabídne, aby zahájil hromadné řízení „v zájmu skupiny“. To je obratem skončeno smírem, v němž žalovaný zaplatí mnohem méně, než je skutečná škoda všech členů skupiny.

Zneužit lze každý právní institut - v tomto ohledu tak podobná námitka nemůže mít zásadní povahu vylučující přijetí institutu. Zákon však obsahuje několik opatření, která by podobným situacím měla zabránit:

- Zaprvé jde o *obecnou povinnost žalobce jednat v zájmu skupiny*;
- Zadruhé, *podmínka zneužití je zkoumána v certifikaci*, a tato se vztahuje jak k žalovanému, tak i ke členům skupiny. Pokud by vyšlo najevo, že žalobce zneužívá svého práva na úkor členů skupiny, soud ji nepřipustí a řízení zastaví;
- Zatřetí, v odhlašovacím hromadném řízení, kde je tato obava více na místě, je povinností žalobce *doložit zdroje svého financování*. Pokud by bylo řízení financováno žalovaným či osobou, která je žalovaným ovlivňována nebo na kterou má žalovaný vliv, svědčilo by to o tom, že řízení má být zneužito na úkor skupiny.
- Dále jde o posílenou úlohu soudu, který dohlíží na celý průběh řízení. V případě *smíru* pak zkoumá nejen soulad s hmotným právem, ale i *soulad se zájmy celé skupiny*.
- Důležité je dále rovněž *povinné právní zastoupení*. Dá se předpokládat, že hromadné řízení bude nejen po stránce odborné velmi náročné, z tohoto důvodu se zákon přiklání k zavedení advokátního přímusu. Byť má advokát povinnost hájit zájmy klienta, ten má zase povinnost k ochraně zájmů celé skupiny, tj. jak zástupce skupiny, tak všech ostatních členů. Ostatně je i v žalobcově vlastním zájmu, aby vymožená částka byla co nejvyšší, neboť právě z ní se vypočítává výše jeho odměny.
- Konečně jde o *soudní poplatek a povinnost doložit platební schopnost*, které budou od zneužití odrazovat.

ii. Námitky týkající se postavení žalovaného

Možné zneužití institutu za účelem poškození dobré pověsti podnikatele/konkurenta

Častěji než u skupiny, je možnost zneužití zmiňována v souvislosti se zájmy žalovaného. Hromadná žaloba je silný nástroj, který v případě medializace může vést k poškození podnikatele/konkurenta, který se ve skutečnosti žádného nekalého jednání nedopustil.

Opět jde o reálné riziko, které je nicméně spojené se zavedením jakéhokoliv institutu. Stejně tak je možné zneužít individuální žalobu, insolvenční návrh či dokonce poškodit konkurenta mediálně i bez jakéhokoliv procesně-právního postupu.

S ohledem na omezení zákona pouze na nároky plynoucí z poměrů mezi podnikatelem a spotřebitelem je uvedené riziko minimální.

Přesto zákon zavádí několik pojmů, které by měly zneužití zabránit (blíže viz kapitulu 2.4):

- Jde předně o *soudní poplatek a povinnost doložit platní schopnost*, popřípadě povinnost složit jistotu na náhradu nákladů řízení a způsobenou újmu. Částky jsou přitom vysoké, tudíž činí „atraktivitu“ bezdůvodných či zneužívajících žalob minimální.
- Žalobce *musí doložit zdroje svého financování*, přičemž soud následně zkoumá, zda nejsou tyto zdroje, popř. osoba, která finanční prostředky poskytuje, s žalovaným přímo nebo i nepřímo ve střetu zájmů.
- Základní pojistkou je *i zavedení zvláštní fáze, tzv. certifikační fáze*. V této fázi bude soud kromě splnění podmínek řízení zkoumat, zda cílem žaloby není jen zneužití či šikana žalovaného; sankcí bude neudělení certifikace, tedy nemožnost hromadné řízení vůbec vést.
- V rámci certifikace odhlašovacího hromadného řízení si musí navíc žalobce ještě obstarat souhlas alespoň 100 členů skupiny (výjimka je v souladu se směrnicí stanovena pro spotřebitelské NNO).
- Odrazovat od zneužití by měla *i vysoká odpovědnost samotného žalobce*, jenž bude financování celého řízení nést na svých bedrech a v případě neúspěchu hradit náklady žalovanému - ty budou u hromadných žalob dosahovat řádu stovek tisíc až milionů korun. Odměnu přitom dostane pouze tehdy, pokud v řízení uspěje.

Zásah do legitimního očekávání, do práv žalovaného

Někdy se objevují i námitky, že hromadné žaloby zasahují do práv žalovaného obecně.

Jednak tehdy, když se hromadná žaloba zavede s „retroaktivními účinky“ - tj. její použití je možné i pro vymození nároků, které vznikly již před účinností zákona. Jednak jde o obecné poškození jeho práv – v právním řádu, který neumožňuje hromadné vymáhání nároků, se určité nároky vůbec nevymáhají. Zavedením hromadných žalob tak dochází k tomu, že škody, kterým doposud nebyla ze strany poškozených věnována pozornost, se nyní vymáhají kompletně.

K první námitce lze uvést, že zavedení procesního nástroje, jakým jsou hromadné žaloby, nemůže být zasaženo do legitimního očekávání jiného. Hromadné žaloby nevytváří nové

hmotně právní nároky, které by tu dříve nebyly. Individuální nároky již dávno existují a je dokonce možné je i vymáhat cestou individuálních žalob. Kolektivní žaloba jen zavádí další procesní nástroj, jehož cílem je vymáhání již existujících nároků usnadnit. Zákodáři nadto nic nebrání v tom, aby stanovil, že zákon se použije pouze na nároky vzniklé po nabytí účinnosti.

Ani druhá námitka neobstojí. Odvěká právní zásada praví, že nikdo se nemůže dovolávat své vlastní nepoctivosti. Pokud tedy někdo dlouhodobě zneužívá nevymahatelnosti určitých nároků, využívá svého postavení silnější strany a poškozují obrovské skupiny osob, nemůže očekávat, že jeho jednání bude právem chráněno navždy. Opět je nutné zopakovat, že jednání, na něž dopadnou hromadné žaloby, jsou postižitelná i pravidly dnešního právního řádu. Ať už jde o nekalou soutěž, odpovědnost za škodu, práva spotřebitele či zákony na ochranu životního prostředí - všechna jednání v rozporu s těmito normami již dnes vedou k porušení práva, které je postižitelné a vymahatelné u soudu. Hromadné žaloby jen toto vymáhání usnadňují tím, že všechny nároky soustředí do jednoho jediného řízení. V prvním kroku se to navíc bude týkat práv spotřebitelů.

Ostatně i pro žalovaného přinese zavedení institutu mnoho výhod. Vymáhají-li dnes poškození některé z nároků individuálně, žalovanému z takových řízení vznikají opakovaně další a další náklady, které by si mohl ušetřit, pokud by byly všechny spory soustředěny do jednoho řízení. Lze proto předpokládat, že tito žalovaní změnu uvítají.

iii. Shrnutí

Jak plyne z výše nastíněných argumentů, zavedení hromadných žalob do českého právního řádu v podobě, která se navrhuje, je čistě politickým rozhodnutím. Veškeré (ústavně)právní námitky či obavy, které proti tomuto institutu směřují, jsou spíše znakem jeho nepochopení. Při aktuálním vhodném nastavení zákona, ať už jde o úpravu pravomocí jednotlivých aktérů, omezení působnosti na spory týkající se práv spotřebitelů, zakotvení zesíleného dohledu ze strany soudu, možnosti z řízení vystoupit, vhodného způsobu informování, povinného advokátního zastoupení či zavedení pojistek proti zneužití, totiž žádná z námitek k protizákonnosti či snad dokonce k protiústavnosti kolektivní žaloby vést nemůže. O tom svědčí i skutečnost, že k zavedení hromadných žalob se již uchýlila většina států v Evropě, některé i v režimu odhlašovacího hromadného řízení, a v záměří kolektivní řízení funguje již několik desítek let.

5. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy se závazky vyplývajícími pro Českou republiku z jejího členství v Evropské unii.

5.1 Obecně ke slučitelnosti s unijním právem

Jak je již zmíněno v předchozích kapitolách, vybízí Evropská unie členské státy již delší dobu k přijetí právní úpravy, která by umožňovala procesní kolektivní ochranu práv, přinejmenším těch garantovaných evropským právem. Dle názoru Evropské unie je kolektivní ochrana v

dnešní době nezbytným procesním nástrojem k efektivnímu prosazování určitého typu nároků. Unie hromadné žaloby doporučuje zejména v souvislosti s právy spotřebitelů, s ochranou životního prostředí, s hospodářskou soutěží, s ochranou osobních údajů, v oblasti finančních služeb a dále v oblasti ochrany investic.

Z hlediska posuzování souladnosti předkládaného zákona s unijní legislativou jsou relevantní následující unijní dokumenty:

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/22/ES ze dne 23. dubna 2009 o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů – „**Směrnice o zdržovacích žalobách**“⁴
- Doporučení Komise č. 2013/396/EU ze dne 11. června 2013 o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie – „**Doporučení**“⁵
- Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES - číslo dokumentu COM/2018/184 final - 2018/0089 (COD) – „**Směrnice o zástupných žalobách**“⁶

O tom, že je předložený návrh ve shodě se směřováním a cíli EU, nemůže být pochyb. Smyslem následujících kapitol je nicméně ukázat, že je zákon v souladu také s konkrétními dosavadními počiny unijního práva a zejména, že respektuje jeho aktuální vývoj.

5.2 Směrnice o zdržovacích žalobách na ochranu spotřebitele

Tato Směrnice dává vybraným subjektům, v českém kontextu spotřebitelským organizacím, oprávnění žalovat v zájmu spotřebitelů na zdržení se protiprávního jednání, pokud došlo k porušení spotřebitelského práva. Směrnice byla do českého právního řádu transponována vložím příslušného pravidla do ustanovení § 25 zákona o ochraně spotřebitele. Vzhledem k tomu, že uvedené ustanovení zůstává přijímaným zákonem nedotčeno, není nezbytné se k tomu dále vyjadřovat; na transpozici Směrnice nemá přijímaný zákon vliv.

5.3 Doporučení o kolektivní ochraně práv

Pokud jde o komplexní uchopení hromadných žalob, vzniklo na unijní úrovni klíčové Doporučení. Toto Doporučení volá po zavedení kolektivních žalob ve vybraných oblastech, a to nejen ve formě negatorní, ale i ve formě kompenzační (žaloby na náhradu újmy). Jakkoliv jde toliko o doporučující právní dokument, který pro ČR nevyvolává žádné přímé závazky, je vhodné se k němu na tomto místě vyjádřit.

⁴ Dostupná na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32009L0022>

⁵ K vidění zde: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2013/396/oj?eliuri=eli%3Aareco%3A2013%3A396%3Aoj&locale=cs>

⁶ V českém znění přístupná zde: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52018PC0184>

Pokud jde o zmiňované doporučení, jeho primárním cílem je „usnadnit přístup ke spravedlnosti, zastavit nezákonné praktiky a umožnit osobám poškozeným v událostech hromadné škody způsobené porušením práv přiznaných právem Unie získat náhradu škody a současně odpovídajícími procesními pojistkami zajistit, aby nedocházelo ke zneužívání soudních sporů.“ Členské státy by zejména měly zajistit, „aby řízení ve věci kolektivní právní ochrany byla čestná, spravedlivá, včasná a nevyžadovala vysoké náklady.“

Aby mohlo být těchto cílů dosaženo, dává Komise členským státům poměrně širokou diskreci. Za účelem zakotvení minimálního standardu na úrovni EU však zároveň stanoví několik zásad, jichž by se členské státy při volbě nejvhodnějšího řešení měly držet:

i. **Procesní legitimace** k podání žaloby by měla být dána buď členům poškozené skupiny, anebo zastupujícím subjektům, které budou zájmy poškozených členů skupiny hájit (čl. 4 - čl. 7 Doporučení). Tyto zastupující subjekty přitom musí splňovat podmínky vymezené v zákoně, což dokazují buď předem, anebo ad hoc. Zejména musí být vybaveny dostatečnou finanční a personální kapacitou a disponovat právní odborností.

V tomto ohledu je návrh zákona s Doporučením v souladu. Procesně legitimovanými jsou buď členové skupiny, nebo nezisková osoba založená na ochranu vybraných zájmů. Odborná právní stránka je zajištěna zásadně povinným právním zastoupením.

ii. Doporučení dále požaduje, aby byla **oddělena fáze zkoumání přípustnosti** hromadné žaloby (čl. 8-9 Doporučení). V tomto ohledu i návrh zákona počítá s tzv. řízením o přípustnosti hromadné žaloby, tudíž ani zde neexistuje mezi oběma dokumenty nesoulad.

iii. Další požadavek se týká **informování členů skupiny** (čl. 10-12). Zde Komise vyžaduje, aby právní řád dával podmínky pro šíření informací mezi nepřítomné členy skupiny, konkrétní podoba informování by přitom měla být stanovena ad hoc dle okolností toho kterého případu. Nezbyvá než konstatovat, že i v tomto aspektu respektuje zákon plně doporučení evropského práva.

iv. Dodrženo by dále mělo být pravidlo **náhrady nákladů řízení** úspěšné straně (čl. 13 Doporučení), s čímž návrh zákona rovněž počítá.

v. I v otázkách **financování** (čl. 14-16 Doporučení) se zákon závěrů Evropské komise přidrží. Zejména je řešen zákaz střetu zájmů mezi zástupcem skupiny a jejími členy, otázka zajištění dostatečných finančních zdrojů a konečně i ochrana žalovaného. Pokud spor financuje třetí osoba, která není v roli reprezentanta, nemá ze zákona právo ovlivňovat procesní strategii ve sporu. Rovněž je povinností žalobce doložit zdroje financování a soud zkoumá, zda není financující subjekt ve střetu se zájmy žalovaného.

vi. V souladu s Doporučením zákon počítá s tím, že za účelem účinného **výkonu soudního rozhodnutí** budou zavedeny vyšší pokuty za nesplnění (čl. 20 Doporučení) a dále zvláštní forma vykonávacího řízení.

vii. Ke klíčové otázce vztahu **opt-out a opt-in** principů se Doporučení v čl. 21 vyjadřuje následovně: „Strana žalující by se měla vytvářet na základě výslovného souhlasu fyzických

nebo právnických osob, které tvrdí, že jim vznikla škoda (zásada „opt-in“). Každá výjimka z této zásady, ať již ze zákona nebo z rozhodnutí soudu, by měla být založena pouze na důvodech řádného výkonu spravedlnosti.“ Zdá se tedy, že Komise preferuje alternativu opt-in. Stejnou cestou se vydává i předložený zákon, který hned v úvodu v § 4 stanovuje, že zásadou je řízení přihlašovací. Pouze výjimečně a za výrazně zpřísněných podmínek se navrhuje umožnit i vedení odhlašovacího hromadného řízení.

Dále lze uvést, že kupříkladu Jan Balarin a Luboš Tichý ve svém článku Kolektivní ochrana procesních práv v ČR: sen či skutečnost? podotýkají, že jde zřejmě o minimální standard, který členským státům nebrání, aby se přiklonili k pro poškozené výhodnějšímu režimu opt-out.

Řízení na bázi opt-out je známo z celé řady členských států, například Portugalska, Dánska, Belgie, Velká Británie, Španělska či Nizozemska.

K tomu je dále potřebné podotknout, že přístup Komise v této otázce se posunul směrem, kterým se vydává předkládaný zákon. To dokládá Návrh směrnice, který již dává členským státům úplnou diskreci v této otázce, a u bagatelních nároků dokonce předpovídá, že je povinný opt-out.

Z důvodu vymezených již zevrubně výše byl v kontextu českého práva jako nejvýhodnější vyhodnocen přístup, kdy přihlašovací hromadné řízení je základem, který je doplněn ve specifických případech o odhlašovací hromadné řízení (konkrétně u nízkých, tzv. difúzních škod a jiných bagatelních nároků). Tato alternativa byla vyhodnocena jako nejlepší možná vzhledem k účelu úpravy, jímž je odstranění problémů identifikovaných v kapitole 2.1.

V souladu s požadavky doporučení dále zákon poměrně široce formuluje co nejširší právo člena skupiny z řízení vystoupit (oznámení o odhlášení je neformální a musí splňovat jen minimální náležitosti), případně naopak právo nositele nároku se do řízení připojit (čl. 22-23 Doporučení).

viii. Doporučení rovněž klade důraz na **alternativní řešení sporů a smírné ukončení sporů**; přitom neopomíná hájit zájmy skupiny prostřednictvím schválení výsledné dohody soudem (čl. 25-28 Doporučení).

V této souvislosti je možné konstatovat, že zákon nijak nebrání tomu, aby se členové s nárokem vydali mimosoudní cestou. Přímou v zákoně je akcentován smír uzavřený před soudem, který v souladu s Doporučením podléhá souhlasu soudu – posuzuje se, zda návrh smíru odpovídá zájmům členů skupiny.

ix. Pokud jde o **právní zastoupení a odměňování advokáta**, v této souvislosti Doporučení varuje před podílovými odměnami advokátů, které by mohly mít vliv na účelové vedení sporů a snahu o dosažení amorálních zisků (čl. 29 Doporučení). Především by mělo být zohledněno právo členů skupiny na plnou náhradu škody (čl. 30 Doporučení). V této souvislosti je rovněž nedoporučeno, aby třetí osoba v případě, že financuje řízení, neodvozovala svoji odměnu z přiznané částky, pokud není takováto úprava regulovaná orgánem veřejné moci za účelem zajištění zájmu stran (čl. 32 Doporučení).

Ani v této souvislosti se předkládaný návrh od Doporučení zásadně neodchyluje. Odměňování advokáta nebude nijak odlišné od běžných individuálních sporů - zásadně tak bude moci být odměňován na základě hodinové sazby, případně podle advokátního tarifu. Podílová odměna (tzv. *success fee*) by měla být výjimkou - bude záležet na dohodě mezi právním zástupcem a zastoupeným, k čemu se přikloní; zásadně by však neměla překročit 25 % z vysouzené částky.

Pokud jde o „odměňování“ žalobce za to, že na vlastní náklady a riziko povede spor v zájmu skupiny, bude podíl z vysouzené částky limitován a zásadně by se měl pohybovat do částky maximálně 25 %. O tom, jaká částka konečně připadne žalobci, bude rozhodovat soud v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby, bude tudíž pro všechny zúčastněné zcela transparentní a členové skupiny ji budou moci vzít v potaz při svém rozhodování, zda se z řízení odhlásit nebo se do něj přihlásit.

Žalobce není třetí osobou ve smyslu Doporučení – jde o hnací motor, který má procesní legitimaci a bez něhož by řízení o difúzních bagatelních škodách nemohlo fungovat. Žalobce vede celé řízení na vlastní náklady a riziko a v případě neúspěchu mu vzniká povinnost k náhradě nákladů protistrany. Na částku, kterou žalobce v případě úspěchu získá, není tak nutné nahlížet jako na odměnu, jde spíše o a) snahu saturovat žalobci riziko, s nímž se do celého sporu a na vlastní náklady pustil, b) určitý příspěvek na straně členů skupiny, kteří bez jakéhokoliv vlastního přičinění získali z řízení prospěch, aniž by se v celém řízení museli jakkoliv osobně či finančně angažovat. V zahraničí jsou modely, kdy se členové skupiny zapojují do financování řízení předem. tato varianta byla vzhledem k jejich ochraně nakonec odmítnuta ve prospěch zapojení se až po skončení řízení, což má svoji nepochybnou výhodu – toto „zapojení se“ *ex post* totiž nastupuje pouze ve chvíli úspěchu žaloby.

Pětina, která se z nároku jednotlivce odečte, jeví být zcela adekvátní, spravedlivou a efektivní alternativou zdlouhavého individuálního soudního řízení, v němž by sice poškozený potenciálně mohl vysoudit částku celou, nicméně by pro to vynaložil značné náklady na právní zastoupení, na zaplacení soudního poplatku, hrozila by mu povinnost náhrady nákladů řízení protistraně a celkově by jej soudní řízení časově i psychicky velmi zatížilo. Po odečtení nákladů na vymožení nároku individuální cestou je zřejmé, že celkový nárok, který by poškozenému připadl, by byl o poznání nižší než cca 80% nároku, který získá formou kolektivního řízení.

Takto nastavený systém, kdy procentuální část nároků připadne žalobci, je nezbytnou součástí velmi komplexního a složitého nastavení kolektivního řízení, které je v předkládaném materiálu navrhováno. Jedná se o jedinou možnost, jak zajistit financování hromadných žalob, aniž by se v tom musel angažovat stát, který už beztak vynakládá obří finanční prostředky na veřejnoprávní dozor a na vytvoření kvalitní a efektivní soudní soustavy. Zároveň nemůže být tomuto režimu oproti financování založenému na státní podpoře, osvobození od náhrady nákladů řízení apod. namítáno, že by stát stranil jen jedné straně sporu a tuto zvýhodňoval na úkor protistrany. Konečně je návrh zákona plný pojistek a brzd, které mají zabránit zneužívání institutu na úkor členů skupiny či žalovaných (k tomu viz zejména kapitola 2.4).

V tomto ohledu se tedy zákon od zásad vyjádřených v Doporučení a jeho filosofii žádným zásadním způsobem neodchyluje a v případě odměny žalobce zcela jednoznačně naplňuje

podmínku čl. 32 in fine, tj. že částka odečítaná od přisouzené částky je „regulována orgánem veřejné moci za účelem zajištění zájmů stran“.

x. Zcela jednoznačně je v Doporučení **zakázána úprava tzv. punitive damages**, tj. penální funkce náhrady škody (čl. 31 Doporučení). Ani předkládaný zákon s ničím takovým nepočítá. Penální náhrada škody je institutem amerického práva, který nemá v Evropě ani v České republice obdoby. Zákon by na tom neměl nic měnit. Výše částky, kterou soud přisoudí v kolektivním řízení, musí odpovídat skutečně utrpěné škodě anebo bezdůvodnému obohacení. Žádné navýšení vzhledem k rozsahu poškození není na místě.

Tento princip není narušen ani navrhovaným pravidlem, podle něhož v případě odhlašovacího hromadného řízení propadá nevyzvednutá částka státu na ochranu spotřebitele (a nevrací se škůdci). Toto řešení je odůvodněno několika okolnostmi. Zaprvé se jeví jako zcela nemorální a neospravedlnitelné v očích práva i širší veřejnosti, aby si někdo, u něhož bylo již pravomocně uznáno, že se dopustil nekalého jednání, mohl nakonec takto získaný zisk ponechat. Zadruhé, cílem hromadné žaloby je mimo jiné narovnáni hospodářské soutěže, čehož může být dosaženo právě a jen tím, že nepoctivě získané prostředky budou od žalovaného odčerpány zcela a nikoliv jen v rozsahu, který byl nakonec vyzvednut. Konečně a především, k tomu, aby osoba sebe a svůj nárok „vyloučila“ z řízení, slouží v hromadném řízení možnost z řízení vystoupit. Přičemž k tomu, aby mohl každý člen skupiny toto své právo vykonat, obsahuje návrh celou řadu pojistek (k tomu srov. výše). Pokud však již dojde ke konečnému stanovení okruhu oprávněných, jejichž nároky budou ve svém souhrnu převedeny na jedno místo, v tuto chvíli již každý ze členů skupiny, který z řízení nevystoupil, dal jednoznačně najevo, že o svůj nárok na náhradu škody zájem má. Pokud pak následně zákon předvídá, že nevyzvednuté nároky budou využity na ochranu spotřebitele, znamená to, že ten ze členů skupiny, který si svůj nárok, o nějž se přihlásil mlčky tím, že z řízení nevystoupil, nevyzvedl, projevil konkludentně vůli vzdát se svého nároku ve prospěch obecného zájmu. Jinak řečeno, je na vůli každého ze členů skupiny, zda se dobrovolně do řízení zapojí, čímž dá najevo svůj souhlas s vymožením nároku od žalovaného; následně je pak také na jeho vůli, zda si tento nárok vyzvedne, anebo se jej v zájmu celé společnosti vzdá. Nikdy však nesmí soud přiznat více, než v souhrnu činí skutečné nároky těch členů skupiny, kteří z řízení nevystoupili.

xi. V neposlední řadě je dle Doporučení na místě, aby státy zavedly **veřejný registr kolektivních žalob**, který bude zdarma a zpravidla elektronicky přístupný komukoliv (čl. 35-37 Doporučení).

Na tento požadavek zákon pamatuje, neboť počítá se zřízením rejstříku hromadných řízení, kde budou všechny nezbytné informace uvedeny.

5.4 Návrh směrnice o zástupných žalobách

Posledním počinem na unijní úrovni v oblasti kolektivního uplatňování práva je návrh směrnice o zástupných žalobách, který byl uveřejněn dne 12. dubna 2018. Zákonodárce je tak vystaven před otázkou, zda vyčkat s přijetím zákona na případnou směrnici, či nikoliv. Na

základě několika okolností bylo vyhodnoceno, že není nutné a v tuto chvíli ani vhodné na schválení návrhu směrnice vyčkávat a otálet s přijetím národní úpravy.

- Zaprvé, přijetí Návrhu směrnice nemá žádný jednoznačně stanovený časový rámec. Pokud by český zákonodárce neměl činit kroky v oblastech, kde vyvíjí aktivitu Evropský unie, nedělal by zřejmě nic.
- Zadruhé, pokud jde o úpravu hromadných žalob, i s přijímaným zákonem je Česká republika v tomto ohledu velmi pozadu za ostatními vyspělými státy. Proto se navrhuje s přijetím národního řešení neotálet.
- Zatřetí, Návrh směrnice je postaven na základní myšlence, že směrnice má být jen jedním z mechanismů, jakýmsi minimálním standardem, aniž by se dotýkala existujících anebo připravovaných národních systémů. Lze říci, že oba systémy (směrnicový i národní) mohou i po přijetí Návrhu směrnice existovat vedle sebe paralelně, dokonce mohou být i součástí jediného mechanismu. Blíže viz čl. 1 odst. 2 Návrhu a ústní stanovisko Komise k němu.
- Začtvrté a především, jak vyplývá z následujících řádků, návrh zákona byl tvořen tak, aby požadavkům Návrhu směrnice v co nejvíce ohledech vyhověl. Je tudíž možné se domnívat, že bude-li Návrh směrnice nakonec přijat, bude s ním česká národní úprava v případě přijetí návrhu zákona o hromadném řízení již v souladu.

Zaměřme se nyní na jednotlivé základní požadavky Návrhu směrnice:

1. Vztah k národním mechanismům (čl. 1 odst. 2)

V čl. 1 odst. 2 je uvedeno, že „*směrnice nebrání členským státům přijímat nebo ponechat v platnosti ustanovení, která kvalifikovaným subjektům nebo jakýmkoli jiným dotčeným osobám poskytují možnost uplatňovat jiné procesní prostředky k podávání žalob, jejichž cílem je ochrana společných zájmů spotřebitelů na vnitrostátní úrovni.*“ Je tedy zřejmé, že národní mechanismy mohou existovat vedle směrnicového paralelně, a nemusí s ním být nutně v souladu. Tato informace byla potvrzena výslovně i Komisí na doplňující dotaz.

2. Cíl návrhu (čl. 1)

V čl. 1 se deklaruje snaha zajistit ochranu společných zájmů spotřebitelů a dále vůle přijmout záruky bránící případnému zneužití instrumentu v konkurenčním boji.

U tohoto principu není pochyb, že je s ním předkládaný zákon v souladu. I zákon si klade primárně za cíl ochranu spotřebitelů, přičemž však zakotvuje celou řadu opatření a pojistek, které by měly bránit případnému zneužití.

3. Oblast působnosti (čl. 2, Příloha I)

V čl. 2 je zakotvena oblast působnosti (odkazem na přílohu č. I), a dále zpřesněno, že směrnice se nemá dotýkat hmotně-právních práv a povinností. Rozsah působnosti je

stanoven ve směrnici tak, že se dotýká vymáhání spotřebitelských práv, vznikla-li porušením některého z předpisů vypočteného v příloze (kupříkladu Směrnice Rady 85/374/EHS ze dne 25. července 1985 o sblížování právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky, Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/65/ES ze dne 23. září 2002 o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku, směrnice o soukromí a elektronických komunikacích apod.).

Předkládaný zákon je co do působnosti obecný a vztahuje se na všechny nároky vyplývající z poměrů mezi podnikatelem a spotřebiteli. Je tedy dokonce širší a flexibilnější.

4. Pojetí zástupné žaloby (čl. 3 bod 4)

V čl. 3 jsou upraveny definice. Důležité je zejména ustanovení o zástupné žalobě. Stejně jako Návrh směrnice, ani český zákon nepočítá s tím, že by spotřebitelé měli být stranou řízení (s výjimkou situace, podávají-li hromadnou žalobu – ale to spadá pod uvážení členských států plynoucí z čl. 1 odst. 2).

5. Procesní legitimace (čl. 4)

Směrnice předpokládá, že zástupnou žalobu budou moci podat speciální kvalifikované subjekty neziskového charakteru.

I v této otázce vychází návrh zákona směrnici vstříc, neboť předvídá, že hromadnou žalobu budou moci podat především neziskové osoby neboli neziskové organizace. Jejich úloha v zákoně je stěžejní, přičemž ty zapsané u Evropské komise na seznam spotřebitelských neziskových organizací mají navíc v zákoně posílené postavení (např. nemusí nasbírat podpisy apod.).

Okruh subjektů „neziskových osob“ se očekává u obou předpisů stejný jako u § 25 odst. 2 OchSpotř, tudíž i zde by soulad měl být ošetřen. Zákon o hromadném řízení vypočítává podmínky, které by zásadně měly definici čl. 4 odpovídat. Na tomto místě dlužno podotknout, že zákon nevyužívá možnosti, kterou směrnice nabízí, a neumožňuje vznik ad hoc neziskových spolků.

6. Uplatnitelné nároky (čl. 5)

Článek 5 v obecné rovině vypočítává, jaké nároky je možné zástupnou žalobou uplatnit: na zdržení, určení protiprávnosti i na tzv. odškodnění, přičemž odškodněním se myslí zejména náhrada újmy.

Nelze než dospět k závěru, že i v této otázce je předkládaný návrh zákona s Návrhem směrnice v symbióze, když neomezuje nijak uplatnitelné nároky a dává žalobci možnost, aby uplatňoval žalobu negatorní, určovací i žalobu na peněžité či jiné aktivní plnění.

7. Opt-in v. opt-out (čl. 6)

Velice důležitý je čl. 6, jenž upravuje opatření na odškodnění a zejména se zabývá otázkou, jaký režim by se měl uplatnit, zda opt-in či opt-out (směrnice hovoří o tom, že kvalifikovaný subjekt musí získat „pověření od spotřebitele“ – tento pojem je, i s ohledem na ústní upřesnění ze strany Komise, nutné vnímat jako vyjádření principů „opt-in“ či „opt-out“).

Je možné shrnout, že v obecné rovině dává Návrh členským státům volnost (čl. 6 odst. 1), jaký z režimů si vyberou. Směrnice dále dává členským státům ke zvážení, zda u odškodnění omezit žalobu jen na určení (čl. 6 odst. 2). Opt-out se doporučuje tam, kde jsou spotřebitelé identifikováni a utrpěli srovnatelnou újmu. Klíčové je, že tam, kde jde o bagatelní nároky („ztráta v malé výši“) se opt-out naopak předpokládá a členské státy nemají v této otázce diskreci. Odškodnění by přitom mělo sloužit na veřejný účel sloužící společným zájmům spotřebitelů. Ve své podstatě se tak směrnice přiklání ke kombinaci opt-in a opt-out.

Z právě uvedeného lze vyvodit, že návrh zákona je se směrnicí v téměř kompletním souladu. Zaprvé i zákon vychází z kombinace opt-in a opt-out, kdy režim přihlašovacího hromadného řízení je jednoznačně preferovaným, ale u bagatelních nároků se umožňuje i volba opt-out.

Rozpor nenastává ani v otázce, jak naložit s vysouzenou částkou, bylo-li v opt-out alternativně rozhodnuto o bagatelních nárocích spotřebitelů [čl. 6 odst. 3 písm b)]. Stejně jako směrnice předpokládá i zákon využití prostředků na veřejně-prospěšný účel, přičemž zákon dokonce na nad rámec směrnice umožňuje členům skupiny, aby se nejprve o své plnění přihlásili, pročež až následně případně nevyzvednutý zbytek propadne na ochranu spotřebitele. Účel daného ustanovení směrnice je zřejmý – vychází z toho, že členové skupiny se o bagatelní nároky hlásit nebudou a jejich „hledání“ by bylo příliš složité a finančně převýšilo přiznané právo. Zákon však pro tyto případy zavádí poměrně efektivní a rozumné řešení, v němž dává spotřebitelům možnost, aby se rozhodli, zda jim částka o aktivitu stojí, či nikoliv. Alternativně, pokud se některý ze spotřebitelů o své právo nepřihlásí, protože se mu to vzhledem k jeho bagatelní výši nevyplatí, v takovém případě nastupuje mechanismus obdobný tomu, co předvídá směrnice. Je proto možné říci, že český návrh zákona je vůči spotřebitelům a jejich právům vstřícnější, jde v tomto ohledu nad rámec směrnice, a tudíž zde žádný rozpor není.

8. Financování řízení (čl. 7)

Návrh směrnice ve své požaduje, aby žalobce doložil, že má na vedení řízení dostatečné finanční prostředky, a aby financování bylo transparentní. Je třeba říci, že i v tomto se zákon směrnicí snaží přiblížit, a to jednak institutem platební schopnosti žalobce v rámci odhlašovacího hromadného řízení, kterým může být i nezisková osoba, a tedy i „kvalifikovaný subjekt“ ve smyslu směrnice, a dále tím, že dává žalovanému možnost, aby navrhl uložení povinnosti složit jistotu do soudní úschovy.

Pokud jde o transparentnost financování, ukládá zákon tuto povinnost žalobci v odhlašovací hromadném řízení. Vždy se pak zkoumá otázka, zda žalobce není ve střetu se zájmy žalovaného.

9. Smír (čl. 8)

Článek 8 upravuje soudní smír (poněkud nepřesný je v tomto ohledu český překlad pojmu „settlement“ jakožto „vyrovnání“). Požaduje, aby soud přezkoumal, zda je smír v zájmu všech dotčených osob, zejména dotčených spotřebitelů (čl. 8 odst. 4). I tento požadavek je v zákoně respektován, neboť je v ustanovení o smíru vyžadováno, aby soud schválil smír, přičemž jej neschválí, není-li v zájmu skupiny.

10. Zajištění informovanosti členů skupiny (čl. 9)

Směrnice v čl. 9 požaduje, aby byla zajištěna informovanost členů skupiny, na což je v zákoně pamatováno jednak obecně, a dále zřízením zvláštního rejstříku hromadných řízení.

11. Problematika konečných rozhodnutí (čl. 10)

Čl. 10 řeší otázku účinků tzv. konečných rozhodnutí (*final decisions*). Nejeví se v tuto chvíli jako vhodné danou otázku upravovat v rámci zákona o hromadném řízení. Jde o problematiku obecnou, která souvisí též s § 135 OSŘ a posouzením soudu v individuálních případech, ve stávajících předpisech je tak řešena již dostatečně.

12. Promlčecí lhůty (čl. 11)

Otázka promlčecích (čl. 11) lhůt je v zákoně řešena poměrně podrobně v § 140. Rozpor zde nenastává.

13. Účelnost (čl. 12)

Otázka účelnosti („*Procedural expediency*“) se prolíná celým zákonem a projevuje se zejména v omezení práv členů skupiny. Proto nemůže být pochyb o tom, že i tento požadavek je v zákoně naplněn. Souvisí to ostatně i s povinností soudu rozhodnout o přípustnosti hromadné žaloby do 6 měsíců od jejího podání; pokud ji připustí, očekává se velká motivace ze strany žalovaného k uzavření smíru. U předběžných opatření se vyžaduje „*accelerated procedure*“, což již občanský soudní řád obsahuje dnes (soud rozhoduje do 7 dnů).

14. Zpřístupnění důkazů (čl. 13)

Návrh směrnice dále požaduje, aby bylo možné v hromadném řízení požadovat zpřístupnění důkazních prostředků od protistrany (čl. 13 *Evidence*). Zde je třeba podotknout, že zákon o hromadném řízení rozšiřuje zpřístupnění důkazního prostředku i pro účely hromadné žaloby, a je tedy možné uzavřít, že požadavek směrnice je plně uspokojen.

15. Sankce (čl. 14)

Pro civilní řízení poměrně rozporuplné ustanovení o sankcích (čl. 14 *Penalties*), s jehož zavedením dle dostupných informací nesouhlasí většina členských států, je v kontextu českého exekučního práva zřejmě již naplněno, a to právě možností požadovat splnění v rámci exekuce a mj. v této souvislosti i tím, že jsou povinnému ukládány přiměřené pokuty. Návrh zákona v této otázce počítá s odchylnou úpravou od obecných procesních předpisů – namísto pokuty ve výši 100 000 Kč umožňuje žalovanému uložit pokutu ve výši až 10 000 000 Kč.

16. Finanční podpora kvalifikovaným subjektům (čl. 15)

Předposlední ustanovení Směrnice obsahuje pravidla o finanční pomoci pro kvalifikované subjekty (čl. 15 *Assistance for qualified entities*). Český civilní proces toto ustanovení v obecné rovině řeší možností osvobození či částečného osvobození od soudního poplatku a dalších nákladů řízení, jež bude pochopitelně možné navrhopvat i v režimu zákona o hromadném řízení. Dále je možné zmínit, že soudní poplatek bude snížen ve srovnání s tím, pokud by kvalifikovaný subjekt žaloval každé právo individuálně. Celkové náklady na zahájení řízení tak budou nižší.

Zákon dále umožňuje, aby i nezisková organizace za svoji činnost v hromadném řízení požadovala přiměřenou odměnu z přisouzené částky, přičemž s ohledem na neziskový charakter této osoby bude přiznaná částka využita k další činnosti organizace (např. k dalšímu podávání hromadných žalob).

Spotřebitelské neziskové organizace, tj. ty ve smyslu směrnice, přitom mají v rámci řízení úlevy (například nemusejí shánět podpisy, nemusejí doložit podmínku platební schopnosti apod.).

Konečně se počítá s tím, že nevyzvednuté plnění bude přiděleno Ministerstvu průmyslu a obchodu, které bude povinno tyto prostředky využít na ochranu spotřebitele – jednou z forem využití pak bude financování příslušných neziskových organizací, které se dlouhodobě ochraně spotřebitele věnují.

17. Přeshraniční vztahy (čl. 16)

Článek 16 řeší přeshraniční hromadné žaloby (*Cross-border representative actions*), zde odkazujeme na pojednání o řízení s mezinárodním prvkem v kapitole 2.3.

6. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána.

Navrhovaná právní úprava je zcela v souladu s mezinárodními smlouvami. Nad rámec toho, co již bylo řečeno v části věnující se souladnosti návrhu s ústavním pořádkem, lze dodat následující.

Žádná z mezinárodních smluv, jimiž by byla Česká republika vázána, nezakazuje přijetí zákona o hromadném řízení, a to ani v navržené podobě. Stejně tak předestřené aspekty

zákona o hromadném řízení nejsou jednotlivě, ani ve svém souhrnu v rozporu s mezinárodními závazky České republiky.

Jde-li pak konkrétně o Evropskou úmluvu o lidských právech a související judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, jedinou myslitelnou kolizi zde může být rozpor s čl. 6 Úmluvy. Judikatura Evropského soudu ve vztahu ke kolektivním žalobám na tomto poli neexistuje. Lze nicméně odkázat na výše zmíněné úvahy v mezích ústavního práva (kapitola 4), neboť čl. 6 Úmluvy do značné míry odpovídá čl. 36 a 38 odst. 2 Listiny. V tomto ohledu musí být citované články Listiny dokonce vykládány v souladu s čl. 6 Úmluvy – Listina může stanovit pouze vyšší standard ochrany. Je-li tudíž úprava v souladu s Listinou základních práv a svobod, musí nutně splňovat i požadavky plynoucí z čl. 6 Úmluvy.

Ustanovení čl. 6 Úmluvy požaduje, aby členské státy Rady Evropy poskytly lidem na svém území efektivní prostředek nápravy při rozhodování o jejich občanských právech a povinnostech. V tomto ohledu lze spíše uvažovat o tom, zda stávající právní stav v České republice, která nemá dostatečnou úpravu hromadných žalob, je v souladu s čl. 6 Úmluvy. Jak již bylo řečeno v kapitolách o nezbytnosti navrhované úpravy a hlavních principech zákona, existuje dnes na území České republiky určitá skupina nároků, které nejsou před soudy vymáhány. Důvody pro to jsou ryze praktické. Tyto nároky se oprávněným osobám nevyplatí vymáhat, a jsou nyní proto fakticky nevymahatelné. Přijetí nové právní úpravy je tedy z hlediska chápání práva na spravedlivý proces ve smyslu Evropské úmluvy bezpochyby přínosem, který je nezbytné prizmatem čl. 6 ocenit.

K jednotlivým dílčím závazkům vyplývajícím z čl. 6 Úmluvy lze konkrétněji uvést následující:

a) *K právu na přístup k soudu v kontextu navrhovaného hromadného řízení*

Článek 6 Úmluvy nezaručuje právo na spravedlivý proces jen v řízení, které již probíhá, ale přiznává též právo na přístup k soudu každému, kdo chce, aby bylo autoritativně rozhodnuto o jeho občanských právech nebo závazcích (*Golder proti Spojenému království*, č. 4451/70, rozsudek ze dne 21. února 1975, § 25), tj. právo zahájit řízení před soudy v občanských věcech. Je třeba si ale uvědomit, že právo na přístup k soudu není absolutní, a proto může být v zásadě omezeno (viz např. *García Manibardo proti Španělsku*, č. 38695/97, rozsudek ze dne 15. února 2000, § 36; *Zvolský a Zvolská proti České republice*, č. 46129/99, rozsudek ze dne 12. listopadu 2002, § 47). Jakákoli omezení však nesmí omezovat přístup jednotlivce k soudu takovým způsobem či do té míry, aby byla zasažena samotná podstata daného práva (*Ashingdane proti Spojenému království*, č. 8225/78, rozsudek ze dne 28. května 1985, § 57). Taková omezení tedy mohou být v souladu s čl. 6 odst. 1 Úmluvy pouze tehdy, pokud sledují legitimní cíl a pokud existuje spravedlivá rovnováha mezi použitými prostředky a sledovaným cílem (viz např. *Soffer proti České republice*, č. 31419/04, rozsudek ze dne 8. listopadu 2007, § 46; *Bulena proti České republice*, č. 57567/00, rozsudek ze dne 20. dubna 2004, § 29; *Guérin proti Francii*, č. 25201/94, rozsudek velkého senátu ze dne 29. července 1998, § 37).

Pro účely posouzení slučitelnosti jednotlivých aspektů navrhované právní úpravy hromadných žalob s právem na přístup k soudu dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy je tedy třeba zohlednit, zda dané procesní pravidlo zasahuje do samotné podstaty tohoto práva, tj. a) nesleduje žádný legitimní cíl nebo b) zde neexistuje rovnováha mezi zvolenými prostředky k jeho dosažení a daným legitimním cílem. Za legitimní cíl navrhované právní úpravy lze přitom v obecné rovině považovat zajištění hospodárnosti řízení a řádný a efektivní výkon soudnictví. Oba zmiňované cíle přitom sám ESLP považoval v souvislosti s omezením práva na přístup k soudu za legitimní (srov. např. *Vassilios Athanasiou a další proti Řecku*, č. 50973/08, rozsudek ze dne 21. prosince 2010, § 52; *Kröhnert proti České republice*, č. 60224/00, rozhodnutí ze dne 9. října 2001; *Špadrna proti České republice*, č. 26345/95, rozhodnutí ze dne 29. listopadu 1995). Zbývá tedy jednotlivé problematické aspekty odhlašovacího řízení posoudit z hlediska požadavku spravedlivé rovnováhy.

Prvním takovým aspektem může být **otázka vzniku překážky věci rozhodnuté** (*res iudicata*) tehdy, kdy výrok pravomocného rozsudku v odhlašovacím hromadném řízení je dle zákona závazný pro všechny členy skupiny, ledaže se z řízení výslovně odhlásili. Z hlediska práva na přístup k soudu by mohlo dojít k tomu, že později samostatně uplatněný nárok bude soudem odmítnut s tím, že při absenci odhlášení ze strany žalobce se na jeho věc vztahují účinky dříve vydaného rozhodnutí v hromadném řízení. Odmítnutí zabývat se návrhem jistě představuje omezení práva na přístup k soudu. Ve světle judikatury ESLP však nejde o zásah do samotné podstaty tohoto práva. Za klíčovou je zde třeba považovat právě možnost se z hromadného řízení ve stanovené lhůtě bez omezení svobodně odhlásit. Pro účely účinného výkonu práva odhlásit svůj nárok z hromadného řízení je významné, že návrh zákona upravuje postup pro informování veřejnosti o zahájení a průběhu takového řízení. Každý člen skupiny se tudíž může včas dozvědět, že je o jeho nároku vedeno hromadné řízení, z něhož se může odhlásit, čímž mu bude zachována možnost uplatnit svůj nárok samostatně. I když nelze předem vyloučit, že ani při největším úsilí se o zahájení takového řízení určitý člen skupiny nedozví, s ohledem na zásadu *vigilantibus iura scripta sunt* lze uzavřít, že návrh zákona v tomto smyslu nezasahuje do samotné podstaty práva na přístup k soudu. Na předpokladu, že práva náleží těm, kteří o ně pečují a dbají, je ostatně vystavěna i řada stávajících procesních předpisů (jmenovitě lze poukázat na možnost přihlášení pohledávky věřitele v insolvenčním řízení apod.).

V tomto ohledu není možné za problematické ani **omezené procesní postavení poškozených osob** v řízení, které nevystupují v roli žalobce. Zde je opět podstatné, že postavení bude pro dotčené osoby předem dané, a tedy předvídatelné, a bude tak zcela na jejich volbě, zda v souvislosti s jejich možnostmi do hromadného řízení přistoupit, resp. se odhlásit, takové postavení přijmou. Lze mít současně za to, že je případný zásah do práva na přístup k soudu dostatečně vyvážený podpůrnými mechanismy jako řádnou informovaností členů skupiny, stanovením povinnosti vést řízení v souladu se zájmem skupiny aj.

Z pohledu slučitelnosti s právem na spravedlivý proces je rovněž vhodné **posoudit úpravu postavení žalobce, který může být odvolán proti své vůli**. Přitom v roli žalobce může v závislosti na druhu hromadného řízení vystupovat člen skupiny nebo nezisková osoba. Zde je klíčové, že takové postavení je pro žalobce předem předvídatelné a pokud on

dobrovolně řízení zahájí, zahajuje jej s vědomím, že tato situace může nastat. Co se týče omezení vystoupení žalobce z řízení z vlastní iniciativy či omezené možnosti vzít žalobu zpět, ani zde nepanuje z hlediska práva na spravedlivý proces zásadní problém, a to jednak s ohledem na skutečnost, že pro žalobce jsou následky jeho postavení předvídatelné, jednak již dnes je např. zpětvzetí žaloby dle § 95 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, za určitých okolností podmíněno souhlasem ostatních účastníků řízení.

b) K právu neobviňovat sebe sama (řízení o zpřístupnění důkazního prostředku)

V následující části se považuje za vhodné zabývat se otázkou slučitelnosti navrhované úpravy zpřístupnění důkazního prostředku se zákazem sebeobviňování, které je nedílnou součástí práva na spravedlivé projednání věci ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy (*Funke proti Francii*, č. 10588/83, rozsudek ze dne 25. února 1999, § 44). Daná zásada zaručuje, že obhajoba musí v trestní věci prokázat vinu obviněného, aniž by se uchýlovala k důkazům získaným prostřednictvím donucení nebo nátlaku bez ohledu na vůli obviněného. V tomto ohledu je právo neobviňovat sebe sama úzce spojeno s presumpcí neviny dle čl. 6 odst. 2 Úmluvy (*Saunders proti Spojenému království*, č. 19187/91, rozsudek velkého senátu ze dne 17. prosince 1996, § 68).

Návrh zákona upravuje zpřístupnění důkazního prostředku, v rámci něhož může soud uložit osobě, která má nebo měla pod svou kontrolou písemnosti nebo jiné prostředky, kterými lze zjistit stav věci, aby je zpřístupnila nebo sdělila, kde se dle jejích poznatků nacházejí. Z povahy věci přitom plyne, že díky zpřístupnění těchto dokumentů může daná osoba přispět ke svému neúspěchu v rámci hromadného řízení.

V judikatuře Soudu nalezneme dva druhy případů, v nichž Soud shledal porušení práva mlčet a nepřispívat k vlastnímu obvinění (*Weh proti Rakousku*, č. 38544/97, rozsudek ze dne 8. dubna 2004, § 41 a násl.; či též *Shannon proti Spojenému království*, č. 6563/03, rozsudek ze dne 4. října 2005, § 32). Zaprvé jde o případy, v nichž se Soud zabýval použitím opatření, která směřují k získání informací a důkazů, které mohou přispět k usvědčení dotčené osoby v již probíhajícím nebo zamýšleném trestním řízení, tedy o situace, kdy je článek 6 na dané řízení použitelný ve své trestní složce, jelikož jde o řízení o oprávněnosti trestního obvinění (*Funke proti Francii*, cit. výše, § 43; *J. B. proti Švýcarsku*, č. 31827/96, rozsudek ze dne 3. května 2001, § 48–71). Tato linie judikatury však není přílehavá, jelikož na hromadné řízení zahájené za účelem vymožení soukromoprávního nároku nelze pohlížet jako na kvazi-trestní řízení ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy (viz kritéria vypočtená ve věci *Engel proti Nizozemsku*, č. 5100/71 a další, rozsudek ze dne 8. června 1976, § 82).

Dle prvního kritéria je třeba zkoumat, zda ustanovení definující delikt, z něhož je dotčený „obviněn“, spadá dle právního řádu žalovaného státu do oblasti trestního práva (viz např. *Campbell a Fell proti Spojenému království*, č. 7819/77, rozsudek ze dne 28. června 1984, § 70). Druhým kritériem je samotná povaha deliktu. ESLP se v této souvislosti zabývá zejména otázkou, zda dotčený delikt vyplývá z porušení právní normy, která je adresována obecně všem, nebo normy dopadající jen na určitou skupinu osob se zvláštním postavením (srov. *Ezeh a Connors proti Spojenému království*, č. 39665/98 a 40086/98, rozsudek velkého senátu ze dne 9. října 2003, § 103). Nadto ESLP při posuzování celkové povahy deliktu

přihlíží k zájmům chráněným příslušnou normou a k účelu uložené sankce (srov. např. *Kurdov a Ivanov proti Bulharsku*, č. 16137/04, rozsudek ze dne 31. května 2011, § 39). Poslední, třetí kritérium představuje druh a stupeň závažnosti sankce, kterou bylo v daném případě možné za konkrétní delikt uložit (viz *Öztürk proti Turecku*, č. 8544/79, rozsudek pléna ze dne 21. února 1984, § 50). Druhé a třetí kritérium nejsou nezbytně v postavení kumulativním, nýbrž alternativním, a proto pro konstatování použitelnosti čl. 6 odst. 1 Úmluvy v jeho trestní složce postačí, pokud je splněno alespoň jedno z těchto kritérií (srov. *Jussila proti Finsku*, č. 73053/01, rozsudek velkého senátu ze dne 23. listopadu 2006, § 31). Tím ovšem není vyloučena možnost kumulativního nahlížení na tato kritéria, pokud jejich samostatné posouzení neumožňuje učinit jednoznačný závěr o existenci trestního obvinění (srov. *Bendenoun proti Francii*, č. 12547/86, rozsudek ze dne 24. února 1994, § 47; *Garyfallou AEBE proti Řecku*, č. 18996/91, rozsudek ze dne 24. září 1997, § 33).

V první řadě je třeba podtrhnout, že hromadné řízení není dle vnitrostátní právní úpravy kvalifikováno coby řízení trestní. Naopak, jde o odnož občanského soudního řízení. Pokud jde o druhé kritérium, právní úprava omezuje okruh osob, proti nimž může být hromadné řízení vedeno, půjde o podnikatele, tj. osoby se zvláštním postavením. Účel daného řízení není represivní anebo preventivní, nýbrž zcela jednoznačně reparační. Smyslem je tudíž náhrada škody, která byla způsobena poškozeným osobám a současně s tím i narovnání tržního prostředí, jelikož svým protiprávním jednáním získala odpovědná osoba konkurenční výhodu oproti ostatním soutěžitelům. Reparační funkce má v případě hromadných řízení zjevně dominantní úlohu. Ve světle třetího kritéria je třeba připustit, že žalovanému může v hromadném řízení hrozit uložení povinnosti k náhradě škody ve značné výši. Judikatura Soudu připouští, že k naplnění třetího kritéria může postačovat i uložení citelného peněžitého trestu, avšak zejména tam, kde je represivní a odrazující povahy (srov. *Bendenoun proti Francii*, cit. výše, § 47), což není případ hromadných řízení. Při posuzování závažnosti hrozící sankce je navíc třeba přihlížet k celkovému kontextu projednávaného případu, tj. mimo jiné i s přihlédnutím k majetkovým poměrům konkrétního stěžovatele (obdobně např. *Koprivica proti Černé Hoře*, č. 41158/09, rozsudek ze dne 22. listopadu 2011; *Schirmer proti Polsku*, č. 68880/01, rozsudek ze dne 12. března 2003, § 44; *Lavrechov proti České republice*, č. 57404/08, rozsudek ze dne 20. června 2013, § 41). Ani peněžitá sankce, která by se nezávislému pozorovateli mohla jevit závažná, nemusí být ve skutečnosti citelná vzhledem k ročnímu zisku právnické osoby, již byla uložena. Závažnost hrozící sankce však sama o sobě nemůže být postačující k tomu, aby bylo možné považovat hromadná řízení za řízení o trestním obvinění. V takovém případě bychom museli považovat všechna občanskoprávní řízení o náhradu škody, která dosahuje značné výše, za kvazi-trestní. Pro tento závěr však v judikatuře ESLP nenajdeme oporu. S ohledem na uvedené je proto možné učinit závěr, že na dané řízení není čl. 6 odst. 1 Úmluvy v jeho trestní složce použitelný.

Uvedený závěr je možné podpořit i odkazem na skutečnost, že zákon výslovně vylučuje užití získaných důkazů k tomu, aby byly proti osobě, která je zpřístupnila, použity v trestním řízení, popřípadě aby proti této osobě bylo na jejich základě trestní řízení zahájeno (k tomu viz např. *Saunders proti Spojenému království*, cit. výše, § 82–83; *H. a J. proti Nizozemsku*, č.

978/09, rozsudek ze dne 13. listopadu 2014 nebo *Shannon proti Spojenému království*, č. 6563/03, rozsudek ze dne 4. října 2005, § 38).

7. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované úpravy na státní rozpočet a ostatní rozpočty, na podnikatelské prostředí, dále sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí.

7.1 Hospodářský a finanční dopad navrhované úpravy na státní rozpočet a ostatní rozpočty

Přijetí právní úpravy si zřejmě vyžádá mírné finanční dopady na státní rozpočet, zejména z počátku zavádění hromadných žalob do praxe. Zároveň však zajišťuje do rozpočtu příjmy. Je tedy možné, že celkový dopad předkládaného zákona na státní rozpočet bude neutrální a z dlouhodobého hlediska spíše pozitivní.

Návrh nebude mít dopad na jiné veřejné rozpočty, např. rozpočty krajů či obcí.

Z hlediska hospodářského a finančního dopadu na státní rozpočet je nezbytné jednotlivé náklady a příjmy rozdělit do následujících kategorií:

- a) *náklady pro soudy na vedení hromadných řízení;*
- b) *náklady na vývoj a provoz rejstříku hromadných řízení;*
- c) *příjmy z hromadných žalob.*

a) Náklady pro soudy na vedení hromadných řízení

Pokud jde o dopady na soudy, je možné v dlouhodobém horizontu očekávat pozitivní dopady. Ty se projeví zejména v tom, že na straně soudů dojde k úbytku některých případů, které se nově přesunou do jednoho hromadného řízení. Je sice pravdou, že zároveň se objeví případy nové, jejich uplatňování však bude efektivní a z pohledu státu velmi výhodné (celý spor se projedná najednou). Z dlouhodobého hlediska lze proto předpokládat, že se soudcům uleví od opakujeících se totožných či podobných případů, a budou se tak moci více věnovat dalším případům a sporům, které jsou ryze individuální, čímž se celý systém soudnictví zefektivní a zrychlí. S ohledem na skutečnost, že tyto náklady mají povahu fixních nákladů, není možné počítat s tím, že by došlo k přímé úspoře financí, které si chod soudního systému mandatorně vyžaduje. Nicméně prostředky plynoucí do justice budou nadále využity více účelně a efektivně. Důsledkem této skutečnosti dojde ke zrychlení řízení, k nárůstu důvěry v justici, a stát nebude tak často čelit nárokům z titulu odpovědnosti státu za průtahy v řízení, protože počet řízení klesne a tím klesne i celková délka jednotlivých řízení. Úsporu lze proto v delším časovém horizontu očekávat v oblasti vyplacených částek z důvodu nepřiměřené délky řízení.

U přihlašovacího hromadného řízení, které je základním modelem, se počítá již dnes s aktivitou oprávněných, tudíž lze odhadovat, že tito žalují i dnes. V tomto případě tak budou dopady na státní rozpočet veskrze pozitivní, neboť se podaří uvolnit ruce části soudců, kterým by jinak individuální žaloby napadly, a ti se tak budou moci efektivněji věnovat zbývajícimu nápadu.

Uvedené obecné trendy lze podpořit kvalifikovaným odhadem dopadu zavedení hromadných žalob na náklady státu (financování soudního řízení).

i. Určení nákladů na jeden den práce soudu v jednom řízení

K tomu, aby bylo vůbec možné poskytnout hrubý odhad možných ekonomických dopadů na soudní systém, je nutné si určit, jaké náklady si vyžaduje soudní řízení v agendě „C“ a kolik činí výdaje státu na jeden den takového řízení.

Náklady na jedno soudní řízení se přitom liší podle toho, zda jde o řízení před soudem okresním, anebo krajským. Náklady na jeden den řízení lze spočítat vydělením průměrných nákladů na jedno řízení před příslušným soudem (okresním/krajským) v agendě „C“ počtem dní, jak dlouho jedno takové řízení v agendě „C“ na okresních/krajských soudech (jakožto soudech prvního stupně) trvá⁷:

➔ Okresní soud (agenda „C“)

- Průměrné náklady na 1 řízení - 5.737,96 Kč
- Průměrná délka 1 řízení - 424,25 dnů (tj. cca 1 rok, 2 měsíce)
- 1 den řízení - cca 13,5 Kč.

➔ Krajské soudy (agenda „C“)

- Průměrné náklady na 1 řízení - 27.364,27 Kč⁸
- Průměrná délka 1 řízení (KS jako soud 1. stupně) - 703,25 dnů (tj. cca 2 roky)
- 1 den řízení cca 38,9 Kč.

Nyní je nutné kvalifikovaně odhadnout náklady na řízení hromadné. Vzhledem k tomu, že řízení bude vedeno před krajskými soudy, lze vycházet z čísel zjištěných u krajských soudů. Zároveň je však nutné si připustit, že řízení o hromadné žalobě bude ze strany soudu vyžadovat vyšší námahu – půjde o spory s velkým počtem osob, bude muset být zajištěna komunikace s širším okruhem osob, lze předpokládat nákladnější dokazování atd. Zároveň bude řízení náročnější i z hlediska časového. **V tomto ohledu je proto možné předpokládat,**

⁷ Údaje o nákladech na jedno soudní řízení byly poskytnuty oddělením justiční analýzy a statiky ministerstva - jde o průměrné náklady na jedno soudní řízení v agendě „C“ (se zahrnutím i zjednodušených typů řízení, jako je např. rozkazní řízení) za poslední 4 roky (tj. 2013-2016). Údaje o průměrných délkách jsou obsaženy ve Výroční statistické zprávě resortu justice, jež je dostupná na internetových stránkách ministerstva pod odkazem <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=387&d=355369>; opět jde o průměr za roky 2013-2016.

⁸ Uvedené číslo se týká obecně rozhodování krajských soudů v agendě „C“ bez ohledu na to, zda rozhodují jako soudy odvolací či soudy prvního stupně.

že průměrná náročnost finanční i časová u řízení před krajským soudem bude v případě řízení o hromadné žalobě navýšená o 40% oproti průměrnému řízení před krajským soudem, rozhoduje-li jako soud prvostupňový.

➔ **Hromadné řízení (koeficient 1,4 vůči agendě „C“ na KS) – kvalifikovaný odhad**

- Očekávané průměrné náklady na 1 den řízení cca 55 Kč (1,4 x náklady na individuální řízení před KS po zaokrouhlení)
- **Očekávaná průměrná délka řízení, pokud dojde k certifikaci a zároveň nebude uzavřen soudní smír** (tj. proběhne řádné hromadné řízení): cca 985 dní (tj. cca 2,6 let – 1,4x délka řízení před krajským soudem jakožto soudem prvního stupně)
 - Očekávané průměrné náklady na 1 řízení - cca 52.690 Kč

ii. Modelové příklady

Nyní je na místě vymezit typové případy, v nichž bude připadat hromadná žaloba v úvahu. Právě pomocí nich lze totiž ve výsledku určit orientační náklady na straně státu za rok.

Dále uvedené ilustrativní případy jsou každoročně generovány v soukromoprávních vztazích, přičemž jsou určitým způsobem za stávajícího stavu řešeny. Nárůst resp. úbytek nákladů lze přitom stanovit za pomoci srovnání stávajícího stavu uplatňování těchto případů s tím, jak by mohly být řešeny za existence zákona o hromadném řízení. Zvažovány jsou náklady komplexně vč. nákladů administrativních, nákladů na platy soudců a jiného justičního personálu, náklady na papír, na vybavení soudu apod.

Pro ilustraci byly zvoleny tři konkrétní modelové situace, které se liší jak výší a povahou nároků, tak i celkovou velikostí skupiny. Snahou bylo pokrýt typické kauzy, na něž se může institut hromadných žalob uplatnit. Zároveň je potřebné odlišovat

- a) skutečný stav, který platí dnes - tj. nejsou-li uplatňovány nároky všechny,
- b) hypotetický stav, který by mohl za stávajícího stavu nastat - tj. kdyby byly všechny nároky uplatňovány v individuálním řízení,
- c) stav po zavedení hromadných žalob.

Přitom je třeba brát v úvahu, že přinejmenším v první fázi bude zákon omezen jen na práva spotřebitelů.

Modelový příklad A - menší skupina s relativně vysokými nároky

V tomto případě je skupina malá a ohraničená, nároky jednotlivých členů jsou však vysoké. Můžeme zvažovat například situaci, kdy je vymáhána imateriální újma z důvodu vadnosti prsních implantátů. Poškozených osob, resp. nároků je 69. Výše jednotlivého nároku dosahuje cca 140 000 Kč. Vzhledem k tomu, že řízení bude zřejmě složitější, lze předpokládat, že na jednom stupni v individuálních kauzách potrvá cca 730 dní (tj. 2 roky). Vzhledem k výši nároků je takovýchto kauz vedeno 60 (tj. cca 85 % všech případů).

Modelový příklad B - velká skupina s nízkými nároky

Příkladem této situace jsou nízké poplatky, které svým klientům ve velkém účtuje jistá společnost. Tyto poplatky jsou za hranicí zákona, dosahují však minimální výše, a poškozeným se tak nevyplatí utrpěnou škodu vymáhat.

Ilustrativně si lze představit skupinu o 300 000 členech, kdy každému z nich vznikla škoda ve výši 150 Kč. Vzhledem k jednoduchosti věci lze předpokládat, že takovéto individuální řízení nebude trvat déle než jeden rok - tj. cca 365 dní. Vzhledem k nízkým poplatkům lze v současnosti předpokládat, že počet řízení, která se dnes z jednoho takového modelového příkladu vedou, je maximálně 10 (tj. 0,0003%).

Modelový příklad C - velká skupina s relativně vysokými nároky

Představme si situaci, kdy je podvodným jednáním poškozena skupina čítající 40 000 členů, přičemž každý z nich utrpěl škodu ve výši 30 000 Kč. Jde o obtížnější kauzu, tudíž řízení v prvním stupni bude trvat cca 550 dní (1 rok 6 měsíců). V tomto případě lze v současnosti předpokládat, že se k řízení odhodlá 2 000 členů skupiny, tj. 5 % všech poškozených.

iii. Celkový počet hromadných případů a finanční dopady jejich soudního řešení – stávající stav

Definovány byly různé typové situace, s nimiž se v dnešní době společnost potýká. Nyní je nutné se zamyslet nad tím, kolik takovýchto případů s hromadným dopadem orientačně vzniká ve společnosti za rok a jak se nároky spadající do těchto případů ve stávajících podmínkách právního řádu uplatňují.

Uvažujme, že ročně vznikne 50 případů v oblasti ochrany spotřebitele, které by mohly být teoreticky uplatňovány cestou hromadného řízení. Z toho případy A a B čítají po 20 věcech, případ C po 10.

Pokud jde o modelový typ A, kdy na straně žalobce figuruje menší skupina s relativně vysokými individuálními nároky, můžeme uvažovat, že tyto kauzy se vzhledem k výši individuálních nároků dostanou k soudu všechny. Vzhledem k výši nároků je přitom vysoké i procento uplatňovaných nároků v každém jednotlivém případě hromadné události. Lze mít za to, že ze zvažované skupiny 69 je takovýchto kauz vedeno 60 (tj. cca 85% všech případů - viz výše). Celkem je tedy za účinné právní úpravy uplatňování 60 x 20 individuálních žalob modelového typu A – tj. celkem 1200 případů ročně.

U modelových příkladů typu B lze vzhledem k minimálnímu přínosu pro potenciálního žalobce v současnosti předpokládat, že počet řízení, která se dnes v jednom takovém modelovém příkladu vedou, je maximálně 10 (tj. 0,0003%). Tj. žalob je ve vztahu k jedné události odhadem 10 za rok, při počtu všech případů jde o 200 individuálních žalob tohoto typu (20 x 10).

U modelového typu C lze předpokládat, že se k řízení odhodlá jen 5 % ze všech poškozených, tj. 2 000 členů skupiny. Celkem se tak dnes odhadem vede 2 000 x 10 individuálních žalob – tj. celkem 20 000.

Po zjištění nákladnosti řízení před soudem prvního stupně na jeden den a zároveň po stanovení odhadovaného počtu „kolektivních“ případů, s nimiž se soudnictví dnes potýká, můžeme vypočítat náklady, které si řešení hromadných kauz za stávajícího stavu právní úpravy vyžaduje.

Pro výpočet budou využity tyto zjištěné údaje:

- Náklady na jeden den řízení v agendě „C“ jsou před okresními soudy cca 13,5 Kč.
- V případech typu A se řízení vede o 60 individuálních nárocích, přičemž takovýchto kauz se k soudu za rok dostane 20. Délka řízení bude průměrně dosahovat 730 dní.
- V případech typu B se řízení vede o 10 individuálních nárocích, přičemž takovýchto případů se za rok vyskytne 20. Délka řízení se bude pohybovat okolo 365 dní.
- V případech typu C se dnes vede řízení o cca 2 000 individuálních nárocích, protože celkem společenská situace vytváří 10 takovýchto situací ročně. Délku řízení lze odhadovat na 550 dní.

Na základě uvedených údajů lze provést kvalifikovaný odhad možných nákladů na vedení soudních řízení:

- Jde-li o modelovou kauzu A, žaluje v jednom případě 60 poškozených. Náklady na vedení řízení budou 730 x 13,5, tj. 9.855 Kč za 1 řízení; vedeno jich je 60 a celkové náklady tak dosáhnou cca **591 300 Kč**.
- U modelového případu B stát za soudní projednání vynaloží 365 x 13,5, tj. 4.927,5 Kč za jedno řízení, celkem tedy **49 275 Kč**.
- Pokud jde konečně o případ typu C, náklady budou dosahovat v odhadované výši 550 x 13,5, tj. 7.425 Kč za jedno řízení, celkem však **14 850 000 Kč**.

Celkové náklady, zvažujeme-li všechny situace, které odhadem ročně v České republice vznikají, shrnuje následující tabulka:

Tabulka č. 1 - Náklady na individuální vymáhání skupinových nároků - odhad skutečného stavu

typ řízení	Náklady na 1 řízení	Náklady na jeden modelový případ	počet případů	náklady na počet řízení – odhad stávajícího stavu	Hypotetické náklady – a uplatňování všech nároků za stávajícího stavu
A	9 855	591 300,00	20	11 826 000	13 599 900
B	4 927	49 275	20	985 500	29 562 000 000
C	7 425	14 850 000	10	148 500 000	2 970 000 000
SUMA		15 490 575		161 311 500,00	32 545 599 900
			CELKEM	161 311 500,00	32 545 599 900

Lze shrnout, že uplatňování nároků, které je možné klasifikovat jako hromadné, dnes státní rozpočet ročně zatěžuje odhadem ve výši **161 311 500,00 Kč**. Tyto relativně nízké částky jsou dány mimo jiné tím, že ne všechny individuální spory, které jsou produktem současného stavu a mají dopad na širší okruh osob, se k soudu vůbec dostanou.

Pokud by přitom měly být dnes hypoteticky uplatňovány nároky všechny, a to formou individuálních žalob, soudy by zřejmě byly zahlceny projednáváním stejných či obdobných skutkových a právních otázek a náklady státu by se tak násobily. Hypotetické náklady režimu bez existující možnosti žalovat hromadně by tam mohly být mnohonásobně vyšší a dosahovat řádově jednotek až desítek miliard (dle výpočtu kvalifikovaného odhadu cca 32,5 mld.).

iv. Možné scénáře vývoje a s tím související odhady dopadu na rozpočet – po zavedení zákona o hromadném řízení

Nyní je zapotřebí zjistit, jak se zavedení hromadných řízení projeví na strukturu a počet uplatňovaných nároků *ve srovnání se stávajícím stavem* a jak se tato změna promítne do nákladů státního rozpočtu.

Je nepochybné, že část hromadných nároků, které jsou dnes uplatňovány individuálně, se přesune do režimu hromadných žalob a bude řešeno v jednom jediném soudním řízení. Nadto je možné očekávat, že se objeví případy, které doposud české soudy vůbec neřešily, neboť se nikomu z poškozených z ekonomického hlediska nevyplatilo tyto nároky v individuálním řízení uplatňovat.

Stěžejní je přitom otázka, *kolik* z výše zmiňovaného počtu „hromadných událostí“ (tj. z 50 potenciálních kauz za rok, jak byly vymezeny výše) se napříště bude uplatňovat v nově zavedeném režimu. Vzhledem k tomu, že využití hromadné žaloby při vymáhání práv bude dobrovolné a bude záviset na vůli a přání členů skupiny, na ochotě žalobců vybrané spory financovat a na dalších v tuto chvíli nespecifikovatelných okolnostech, nelze dopředu s jistotou určit, jak přesně se zavedení hromadných žalob na strukturu uplatňovaných nároků projeví.

Stále je třeba mít na paměti, že působnost zákona je pro začátek omezena jen na spory týkající se práv spotřebitelů, což může počet sporů snížit.

Z tohoto důvodu je na místě zvažovat možné alternativy. V úvahu připadají tyto tři možné scénáře:

1. **Scénář konzervativní**, v němž se počítá s rezervovaným přístupem k novému institutu ze strany praxe. Hovoříme-li přitom o konzervativním přístupu, očekáváme řádově 5-10 hromadných žalob za rok, z toho zbytek bude uplatňován ve stávající podobě anebo uplatňován nebude.
2. **Scénář vyvážený**, kdy dojde k rovnocennému uplatňování žalob hromadně a individuálně. Lze počítat s cca 20 hromadnými žalobami za rok oproti 30 případům,

kteře se hromadně uplatňovat nebudou a budou nadále uplatňovány individuálně anebo uplatňovány nebudou vůbec.

3. **Scénář progresivní** počítá s tím, že většinu případů, které se typově na kolektivní řízení hodí, bude praxe řešit prostřednictvím hromadných žalob. S ohledem na možné výkyvy i neuplatňování určitých kauz vůbec lze vycházet ze 40 žalob ve formě hromadného řízení oproti 10 kauzám, které touto formou uplatňovány nebudou.

Vzhledem k socioekonomickým poměrům v České republice a zejména z důvodu zdrženlivého přístupu české společnosti k čemukoliv novému či netradičnímu je v tuto chvíli možné vyloučit, že by přinejmenším v následujících dvaceti letech došlo k naplnění tzv. progresivního scénáře. Tato varianta je z důvodu konzervativního naladění společnosti a apriorní skepsi vůči implantovaným institutům velmi nepravděpodobná, což ostatně dokládají i zkušenosti dalších evropských států, které se rovněž zprvu potýkaly se sníženým zájmem o hromadné žaloby.⁹

a) Scénář konzervativní

Dojde-li ke konzervativnímu využívání hromadných žalob, přesune se jen část z celkového počtu 50 hromadných událostí za rok z vymáhání individuálního do vymáhání prostřednictvím hromadných žalob. Konkrétně lze předpokládat, že se ročně uplatní asi 5-10 hromadných žalob. Dodržíme-li strukturu rozložení „modelových příkladů“, většina z podaných hromadných žalob bude spadat do kategorie modelového příkladu typu A nebo B. Tj. při počtu 10 žalob ročně jde o cca 4 případy A, 4 případy B a dále dva případy C.

Musí být přitom brán ohled na to, že dojde jen k „přesunu“ části kauz, které se dnes uplatňují individuálně, do režimu hromadného. Tj. stále je nutné zvažovat, že individuální uplatňování nároků, které vznikly větší skupině lidí, zcela nevymizí. To platí tím spíše, že v první fázi se zákon uplatní jen v oblasti práv spotřebitelů.

Výsledný vliv na strukturu a náklady znázorňuje následující tabulka.

⁹ Viz např. německé zkušenosti s institutem tzv. Musterfeststellungsklage, kdy za prvních 10 měsíců od účinnosti bylo podáno 5 kolektivních žalob – viz https://www.bundesjustizamt.de/DE/Themen/Buergerdienste/Klageregister/Bekanntmachungen/Klagen_node.html;jsessionid=891AAC72AAA82948193A327709553137.2_cid361.

Tabulka č. 2 - Odhadované náklady státu při naplnění konzervativní varianty uplatňování hromadných žalob

A. Individuální žaloby			
typ řízení	Náklady 1 řízení	počet řízení	náklady na počet řízení
A	591 300,00	16	9 460 800
B	49 275	16	78 8400
C	14 850 000	8	118 800 000
SUMA	15 490 575	40	129 049 200
B. Kolektivní žaloby			
typ řízení	Náklady 1 řízení	počet řízení	náklady na počet řízení
A	52 690	4	211840
B	52 690	4	211840
C	52 690	2	105920
SUMA	158 070	10	529 600
		CELKEM	129 578 800

b) Scénář vyvážený

Nastane-li scénář vyvážený, přesune se přibližně polovina z celkového počtu 50 hromadných událostí za rok z vymáhání individuálního do vymáhání prostřednictvím hromadných žalob – tj. 20. Dodržíme-li opět strukturu rozložení „modelových příkladů“, většina z podaných hromadných žalob bude spadat do kategorie modelového příkladu typu A nebo B; v procentuálním poměru 80 % očekáváme 16 takovýchto žalob; v modelovém případě typu B bude takovýchto žalob 4.

Výsledný vliv na strukturu a náklady znázorňuje následující tabulka.

Tabulka č. 3 - Odhadované náklady státu při naplnění vyvážené varianty

A. Individuální žaloby			
typ řízení	Náklady 1 řízení	počet řízení	náklady na počet řízení
A	591 300,00	12	7 095 600
B	49 275	12	591 300
C	14 850 000	6	89100000
SUMA	15 490 575	30	96 786 900
B. Kolektivní žaloby			
typ řízení	Náklady 1 řízení	počet řízení	náklady na počet řízení
A	52 690	8	421 520

B	52 690	8	421 520
C	52 690	4	210 760
SUMA	158 070	20	1 053 800
		CELKEM	97 840 700

c) Scénář progresivní

V tomto scénáři bude většina sporů projednávána hromadně, pouze 10 individuálně.

Tabulka č. 4 - Odhadované náklady při naplnění progresivní varianty

A. Individuální žaloby			
typ řízení	Náklady 1 řízení	počet řízení	náklady na počet řízení
A	591 300,00	4	2 365 200
B	49 275	4	197 100
C	14 850 000	2	29 700 000
SUMA	15 490 575	10	32 262 300
B. Kolektivní žaloby			
typ řízení	Náklady 1 řízení	počet řízení	náklady na počet řízení
A	52 690	16	843 040
B	52 690	16	843 040
C	52 690	8	421 520
SUMA	158 070	40	2 107 600
		CELKEM	34 369 900

vi. Shrnutí možných dopadů na státní rozpočet

Předchozí řádky představily kvalifikované náklady přijetí zákona o hromadném řízení. Poznátky takto získané shrnuje následující tabulka.

Situace	Náklady na vymáhání
Stávající stav	161 311 500,00
Konzervativní scénář uplatňování hromadných žalob	129 578 800
Vyvážený scénář uplatňování hromadných žalob	97 840 700
Progresivní scénář uplatňování hromadných žalob	34 369 900

Na základě poznatků výše uvedených je možné učinit následující závěry:

- Zavedení hromadných žalob se **neprojeví nárůstem požadavků na státní rozpočet, pokud jde o posílení justice**. O to více to platí v první fázi, kdy se řízení omezuje jen na uplatňování práv souvisejících s ochranou spotřebitele.
- Zavedení hromadných žalob **nebude mít zásadní vliv na náklady státu** vynakládané na soudní řízení.
- V případě, že se prosadí nejpravděpodobnější konzervativní varianta, mělo by dojít k **mírnému poklesu nákladů**, které dnes putují na řešení obdobných věcí. **Tyto náklady v podobě uvolnění kapacity části soudců a nesoudního personálu budou moci být využity na řešení jiných soudních řízení**, čímž dojde k efektivnějšímu využití finančních prostředků v justici.
- Tím, že soudcům ubyde práce na věcech, které je možné řešit v jediném soudním řízení, dojde ke **zrychlení soudního řízení**, zvýšení důvěry v českou justici a zejména k úbytku žalob na náhradu újmy vzniklou nepřiměřeně dlouhým řízením podle zákona č. 82/1998 Sb., z čehož lze dovozovat znatelné úspory ve státním rozpočtu.
- Tento přínos, tj. možnost ulehčit některým soudcům koncentrací sporů do jediného soudního řízení, a tím zefektivnit fungování českého soudnictví, se přitom bude **umocňovat tím více, k čím většímu využívání hromadných žalob dojde**. O tom svědčí trend ve vztahu k jednotlivým uvažovaným variantám a jejich požadavkům na státní rozpočet.
- V neposlední řadě nelze zapomínat, že hromadné žaloby budou sloužit též jako prevence před náhlým nárůstem vymáhání individuálních nároků, které vznikly na základě hromadné události, a které mají obrovský potenciál zahltit české soudy a buď jednorázově, nebo též i dlouhodobě zásadním způsobem zvýšit nároky na státní rozpočet.

Lze tedy předpokládat, že **stávající soudcovský a administrativní aparát, který je přidělen k projednávání určitého množství řízení, se do budoucna pouze přerozdělí tak, aby vyřizoval jiné typy sporů, a naopak se mu se zavedením hromadných žalob více uvolní ruce k projednávání náročnějších a složitějších kauz**.

Je proto možné odhadovat, že ačkoliv zřejmě nedojde ke snížení fixních nákladů, tyto náklady, které si chod soudního systému mandatorně vyžaduje, budou nadále využity účelněji a efektivněji než dnes. Důsledkem této skutečnosti dojde ke zrychlení řízení, k nárůstu důvěry v justici, a stát nebude tak často čelit nárokům z titulu odpovědnosti státu za průtahy v řízení. Úsporu lze tak v delším časovém horizontu očekávat v oblasti vyplacených částek z důvodu nepřiměřené délky řízení.

b) Náklady na vývoj a provoz rejstříku hromadných řízení

Rejstřík hromadných řízení je koncipován jako relativně jednoduchá webová aplikace, která uživatelům zpřístupňuje okruh informací o vedených hromadných žalobách. Vývoj aplikace bude vyžadovat programovací práce několika IT specialistů, testování a postupné zavádění do reálné praxe v souhrnné délce přibližně 150 - 200 hodin práce.

Na základě tohoto odhadu pracovní zátěže se dají náklady na vývoj rejstříku hromadných řízení odhadovat na **2 až 6 milionů Kč**.

Jakmile bude vývoj rejstříku hromadných řízení ukončen, bude potřeba vynakládat náklady na bezproblémový provoz. Tyto náklady se budou skládat z nákladů provozu serveru, na kterém budou uložena data, která jsou v rejstříku hromadných řízení zpřístupněna. Tyto náklady jsou však **zanedbatelné, nebo žádné**.

Rejstřík hromadných řízení bude také ke své plné funkčnosti vyžadovat údržbu IT specialisty. Náklady na tuto údržbu budou spočívat v následné správě rejstříku ze strany vývojářů, která bude zahrnovat údržbu, opravu chyb, další rozvoj systému, zajištění aktualizace, případně další rozvoj aplikace. Následná správa bude také zahrnovat, alespoň v prvních měsících provozu, provoz help-desku, kde mohou být zodpovězeny dotazy uživatelů.

Celkové náklady na následnou správu rejstříku hromadných řízení je možné odhadnout na **50 000,- Kč měsíčně**, přičemž tato správa by měla vzhledem k dosavadním zkušenostem v obdobných případech trvat 5 let, tj. 5 x 12 měsíců. Jednalo by se tedy o **600 000,- Kč ročně**, respektive **3 000 000,- Kč za pět let** provozu rejstříku hromadných řízení.

c) Příjmy z hromadných žalob

Vedle nákladů má však předkládaný zákon také pozitivní finanční a hospodářské dopady, neboť lze předpokládat příjmy z několika zdrojů:

- o **příjmy ze soudních poplatků;**
- o **příjmy z plnění, které nebylo vyzvednuto ze soudní úschovy;**
- o **příjmy z pokut** udělovaných v hromadném řízení, zejména pokut udělovaných při výkonu rozhodnutí.

Výši příjmu nelze v tuto chvíli jakkoliv odhadnout, neboť jde o zcela nový institut, který se do právního řádu zavádí poprvé. Přesto lze očekávat, že přinejmenším z delšího časového hlediska se náklady a příjmy vyrovnají, a dokonce, že z dlouhodobého horizontu převáží příjmy z hromadných žalob nad náklady na jejich vedení a administraci.

e) Shrnutí dopadu na státní rozpočet

Celkové náklady spojené s přijetím hromadných žalob tak spočívají v

- o 2 – 6 milionů Kč za vývoj rejstříku hromadných řízení;
- o 3 000 000,- Kč za pět let provozu rejstříku hromadných řízení.

Prostředky na uhrazení těchto nákladů budou zabezpečeny v rámci schváleného rozpočtu kapitoly Ministerstva spravedlnosti na příslušný rok.

Naopak příjmy ze zavedení hromadných žalob se budou získávat z vybraných soudních poplatků, plnění, která zůstala nevyzvednutá ze soudní úschovy, a z uložených pokut. Zapomínat nelze ani na pozitivní dopad na soudnictví v České republice.

7.2 Dopady na podnikatelské prostředí

i. Obecně k dopadům

Z kapitol 2 a 3 vyplývá, že dosavadní právní prostředí v České republice nahrává nezdravému podnikatelskému chování. Ti, kteří využívají faktické nevymahatelnosti bagatelních částek, z tohoto profitují na úkor většiny, která jedná v právním styku poctivě. Získávají tak neoprávněnou konkurenční výhodu, s níž mohou operovat v rámci své podnikatelské strategie.

Se zavedením nové právní úpravy by nicméně mělo dojít k výraznému zlepšení této situace, protože

- a) **bude existovat efektivní nástroj**, který v právním řádu dnes chybí, jenž umožní hospodárné kolektivní vymáhání stejných či stejnorodých nároků;
- b) existence efektivního nástroje bude **motivací, jež by měla od podobného nekalého jednání odrazovat**.

Z pohledu podnikatelů je možné též přivítat, že zavedení hromadných žalob přispěje také těmito zlepšeními:

- a) dojde k efektivnějšímu a hospodárnějšímu soudnímu postupu, tj. k urychlení soudních řízení v České republice obecně;
- b) i pokud podnikatel bude žalovaným, bude pro něj hromadné řízení v obecné rovině představovat úsporu času i financí;
- c) pokud podnikatelé budou obětí nepoctivého konkurenčního boje, může jim hromadné řízení nepřímo posloužit, neboť jejich nepoctivý konkurent bude hrozbou hromadného řízení motivován od svého nepoctivého jednání upustit.

Co se týče negativních dopadů na podnikatelské prostředí ve chvíli, kdy bude podnikatel figurovat na místě žalovaného, bude se tento dopad odvíjet od počtu podaných hromadných žalob. S ohledem na socioekonomické poměry a z důvodu zdrženlivého přístupu české společnosti k novým věcem je v tuto chvíli možné odhadnout, že využití institutu hromadných žalob bude minimálně v prvních letech účinnosti zákona spíše malé, o čemž svědčí i zkušenosti zahraničních členských států (srov. k tomu výše). Podle průzkumů zemí, kde již tento institut byl zaveden, dokonce k navyšování nákladů pro podnikatelské prostředí nedošlo.

Na tomto místě je třeba předesílit, že stranou možných negativních dopadů zůstávají ty dopady na podnikatele, které vyplývají z vypořádání legitimních a oprávněných žalob. Uvedené dopady nejsou do odhadu zahrnuty, protože se jedná o legitimní uplatňování právních nároků, které již dnes v praxi existují a podnikatelé jejich uplatňování tak musí již

dnes zahrnovat do své ekonomické strategie, popř. do ekonomického rizika. Jedná se o vymáhání stejných právních nároků, které jsou vymáhány i v současnosti, liší se pouze forma soudního řízení, která je pro stát a účastníky řízení podstatně efektivnější. O tom svědčí i zkušenosti ze zahraničí. Země, kde mají s hromadnými žalobami delší zkušenosti, jako např. Švédsko, kde úprava tohoto institutu funguje již od roku 2002, si chválí efektivitu uplatňování práv tímto způsobem a pozitivní efekt, který tento institut má na přístup ke spravedlnosti. Důvodem je především to, že podání hromadné žaloby nemusí mít vždy v rámci tradičního soukromoprávního soudního řízení alternativu.¹⁰

Může být namítáno, že ne všechny nároky jsou dnes vymáhány a tudíž ne všechna existující hmotná práva jsou podnikateli v rámci strategie zvažována. Uvedené tvrzení platí jen omezeně, a sice na ty případy, kdy dochází k jevu tzv. racionální apatie. Jedná se o nároky v bagatelní výši, které se s ohledem na jejich nízkou hodnotu nevyplatí vymáhat (modelový případ typu B, s nímž je pracováno výše v kapitole 7.1). Je nicméně třeba si připustit, že tento efekt faktické „nevymahatelnosti“ je nežádoucí a vede k celé řadě praktických problémů. Jedním z cílů a benefitů hromadných žalob, jak byly vymezeny v předchozích kapitolách, přitom je, aby tyto nároky byly již napříště vymáhány, jelikož z hlediska celkového podnikatelského prostředí bude mít takové vymáhání pozitivní dopady. V delším časovém horizontu uvedená změna povede k narovnání podnikatelského prostředí, kdy stávající stav nevymahatelnosti určitého typu nároků nahrává té části podnikatelů, kteří jednají nepoctivě, a většina, která dodržuje pravidla hry, na tom trpí.

Do celkového negativního odhadu tak mohou být legitimně zahrnuty jen ty náklady na podnikatelské prostředí, které případně mohou vzejít ze spekulativních či šikanózních žalob podaných s cílem poškodit protistranu.

ii. Srovnání s obdobným institutem českého práva – míra zneužívání insolvenčních návrhů

Ačkoliv mezi podáním hromadné žaloby podle navrhovaného zákona a podáním insolvenčního návrhu existuje mnoho rozdílů, rizika jsou u obou těchto institutů podobná – oba mohou v případě svého zneužití poškodit dobré jméno toho, proti komu je návrh zaměřen a způsobit mu tak reputační poškození.

Podání insolvenčního návrhu se však od podání hromadné žaloby procesně liší. Soud především musí insolvenční návrh zveřejnit do dvou hodin od podání – je zde tedy patrný důraz na rychlost zveřejnění. Vzhledem k tomu, že pouhé zveřejnění insolvenčního návrhu může znamenat určité reputační riziko pro subjekt, na který je tento návrh podán, se jedná o velmi krátkou lhůtu s velkým rizikem z hlediska reputačního poškození.

Pokud má však soud důvodné pochybnosti o důvodnosti insolvenčního návrhu, může do druhého pracovního dne rozhodnout o nezveřejnění insolvenčního návrhu. Soud potom může do 7 dní od podání návrhu rozhodnout o zjevné bezdůvodnosti tohoto návrhu.

Soud je tedy i v případě, že má o insolvenčním návrhu důvodné pochybnosti, vázán poměrně přísnými lhůtami v řádu několika dní. Oproti tomu v případě podání návrhu na hromadnou

¹⁰ Zdroj: Leia Russell, Tiana. (2019). EXPORTING CLASS ACTIONS TO THE EUROPEAN UNION.

žalobu má soud 6 měsíců pouze na prozkoumání přípustnosti této žaloby, přičemž uvedená lhůta může být v důvodných případech dále prodloužena. Soud má tedy ve srovnání s insolvenčními návrhy výrazně větší prostor pro detailní prozkoumání návrhu, a tedy zamezit podání šikanózní hromadné žaloby, a tím i případnému reputačnímu riziku.

Rovněž je třeba připomenout, že návrh zákona má proti podávání šikanózních hromadných žalob celou řadu ochranných opatření, která by měla možnosti zneužití výrazně ztížit, případně zcela vyloučit. Tímto ochranným opatřením je právě a především samostatné řízení o přípustnosti hromadné žaloby, dále je zde výslovná povinnost soudu zkoumat, zda není žaloba zneužívající, rovněž je potřebné zvažovat i vysoké transakční náklady (soudní poplatek, podmínka platební schopnosti, návrh na složení jistoty do úschovy soudu, povinné advokátní zastoupení apod.), které činí institut hromadných žalob nevhodným ke zneužití.

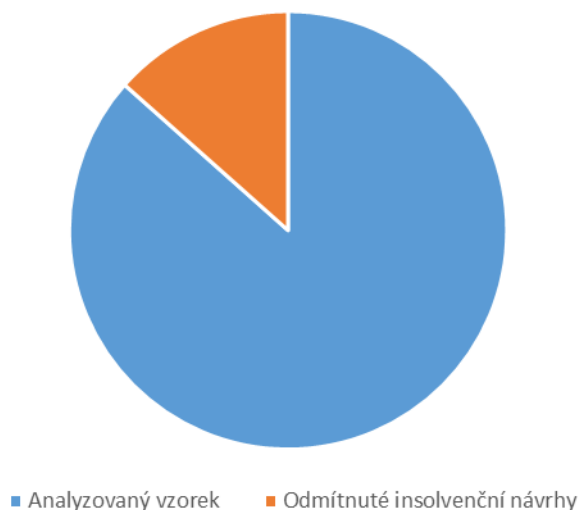
I přes uvedené rozdíly mezi oběma procesními nástroji je možné mezi nimi porovnávat a využít dosavadní znalosti o šikanózních insolvenčních návrzích při kvalifikovaném odhadu dopadů případných šikanózních zneužívajících hromadných žalob na podnikatele.

Při posuzování této otázky je zapotřebí se podívat do blízké minulosti. V období před nabytím účinnosti novely insolvenčního zákona č. 64/2017 Sb. (tj. do 30. 6. 2017) existovala negativní praxe podávání tzv. šikanózních insolvenčních návrhů. Typickým cílem, podobně jako by se mohlo potenciálně projevit u hromadných žalob, nebylo domoci se své pohledávky a paradoxně ani ovládnout insolvenční řízení a cíleně z něj vyvádět majetek, nýbrž využít negativní publicity insolvenčního rejstříku. Důvodem je psychologické vnímání podnikatele rovnou jako entity v úpadku, byť proti němu bylo „teprve“ zahájeno insolvenční řízení. Problém spočíval v tom, že každý insolvenční návrh před 1. 7. 2017 byl automaticky do 2 hodin zveřejněn bez jakékoliv obsahové kontroly.

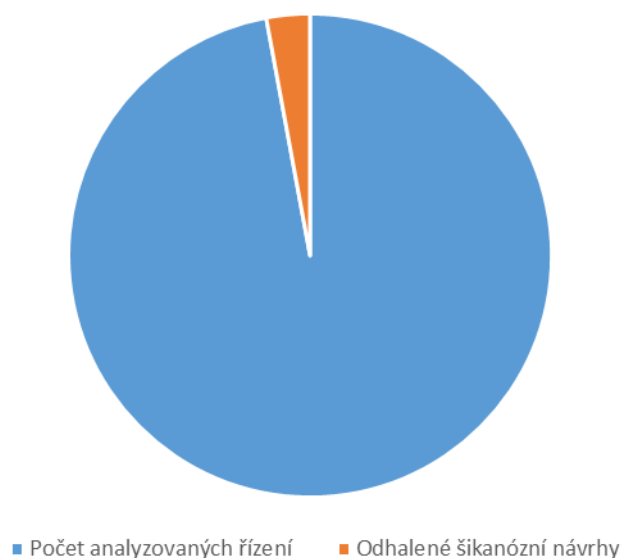
„Věřitelé“ typicky sledovali poškození dobrého jména obchodní konkurence, oslabení důvěryhodnosti na trhu, znevýhodnění konkurenčních soutěžitelů při ucházení se o veřejné zakázky, zhoršení postavení při získávání úvěrů od bank, což jsou záměry, které by u hromadných žalob v případě jejich zneužití hrozily také. Teoreticky se jednalo o levný způsob, jak způsobit své konkurenci problémy – zejména tehdy, provádělo-li se to přes právnické osoby s nejasnou vlastnickou strukturou nebo tzv. „bílé“ koně.

Důvodová zpráva k novele č. 64/2017 Sb. uvádí, že z analyzovaného vzorku 3 222 řízení bylo cca 500 ukončeno podle § 128/§128a insolvenčního zákona (tedy odmítnuto a odmítnuto pro zjevnou bezdůvodnost), což dává podezření, zda se nejednalo o potenciálně šikanózní insolvenční návrhy. Na užším vzorku detailněji zkoumaných cca 100 řízení se jako šikanózní podařilo označit 2-3 návrhy, kde panovalo přesvědčení, že šlo o záměrný pokus poškodit zájmy jiného soutěžitele, ohrozit nebo poškodit jeho postavení na trhu nebo zhatit jeho účast ve veřejných soutěžích.

Poměr insolvenčních návrhů odmítnutých podle § 128/§128a

Poměr šikanózních insolvenčních návrhů

Důvodová zpráva tehdy uvedla, že „Lze tedy shrnout, že se insolvenční řízení zahájená na základě šikanózních insolvenčních návrhů vyskytují v nezanedbatelném množství, tzn., že představují 6 % z těch insolvenčních řízení, v nichž insolvenční soudy rozhodují o odmítnutí insolvenčního návrhu podle § 128 nebo 128a insolvenčního zákona. To by značilo, že nejde ani o 1 % z celkového počtu zahájených insolvenčních řízení, kdy v případě, že je přímým cílem takového šikanózního insolvenčního návrhu poškodit ekonomické zájmy dlužníka (typicky například zamezit jeho dalším strategickým krokům, nebo omezit jeho ekonomické aktivity obvykle účastí ve veřejné soutěži), je nutno připustit, že je pravděpodobná četnost výskytu takovýchto šikanózních insolvenčních návrhů nižší než půl procenta z celkového počtu všech zahájených insolvenčních řízení.“

Není možné zcela přesně kvantifikovat, kolik šikanózních insolvenčních návrhů bylo před 1. 7. 2017 podáno. Je ale možné uzavřít, že v případě podávání insolvenčních návrhů bylo na základě provedené analýzy nalezeno pouze několik insolvenčních návrhů, které by bylo možné označit jako šikanózní. Tyto návrhy tvořily méně než 1% celkového počtu insolvenčních návrhů.

Ve srovnání s návrhem řízení o hromadném řízení však u podávání insolvenčních návrhů absentuje preventivní fáze, ve které soud zkoumá přípustnost návrhu v rozsahu, v jakém ji zkoumá u návrhu hromadných žalob. Lze tedy uzavřít, že je pravděpodobné, že hromadné žaloby budou zneužívány ještě méně než insolvenční návrhy, **tedy méně než 1 %**.

iii. Dopady hromadných žalob na podnikatelské prostředí v jiných zemích EU

V rámci snahy lépe posoudit možné negativní dopady na podnikatelské prostředí v ČR byly osloveny země Evropské Unie, které již s hromadnými žalobami v té či oné podobě ve svém právním řádu zkušenosti mají a mohly tak za určitou dobu vyhodnotit případné negativní vlivy tohoto institutu na podnikatelské prostředí. Dotazy byly rozeslány zástupcům všech zemí Evropské unie. Dále se vychází z reakcí zemí, které svou odpověď v rámci šetření poskytly. Dotazy směřovaly jednak na zjištěné dopady na podnikatelské prostředí, a dále též případné možné dopady na cenovou hladinu.

Různorodé odpovědi, které jsme v návaznosti na tyto dotazy obdrželi, shrnujeme do následující tabulky:

Země	Zkušenosti s kolektivními žalobami	Zjištěn negativní dopad na podnikatelské prostředí?	Zjištěn dopad na cenovou hladinu?
Bulharsko	od roku 2000	NE	NE
Rakousko	od 90. let ¹¹	NE	NE
Německo	od 1. 11. 2018	odhadován celkový dopad pozitivní	NE
Švédsko	od roku 2002	NE	NE
Dánsko	od roku 2008	NE	NE
Velká Británie	od roku 2015	NE	NE

Na základě výše uvedené tabulky je možné uzavřít, že žádná ze zemí Evropské unie, která se k dotazu vyjádřila, nezjistila přímé negativní dopady na podnikatelské prostředí, které by byly

¹¹ V Rakousku neexistuje právní úprava, nicméně v praxi se vyvinula tzv. „hromadná žaloba podle rakouského práva“ (Sammelklage nach österreichischem Recht).

spojeny se zavedením kolektivních žalob, a ani neevduje dopady tohoto institutu na cenovou hladinu. Český zákon staví na kontinentálních základech (vůdčím principem hromadného řízení je přihlašovací hromadné řízení, odhlašovací hromadné řízení je výjimkou pro bagatelní spory, pročez se hodí připomenout, že například Velká Británie a Dánsko odhlašovací hromadné řízení ve svém řádu upravují, akcentuje se silná role neziskových subjektů, řízení je omezeno jen na práva týkající se spotřebitelů apod.). Je tedy pravděpodobné, že podobné dopady se nevyskytnou ani v České republice, příp. se vyskytnou v minimální míře.

iv. Podíl zneužívajících hromadných žalob podle odhadu celkového množství podaných hromadných žalob – možné vývojové scénáře

Institut hromadných žalob je v českém právním prostředí zcela novým prvkem a je velmi obtížné odhadnout míru jeho potenciálního využívání. Odhady míry využití hromadných žalob jsou tedy pouze modely, založené na kvalifikovaném odhadu, který vychází z toho, že v České republice vznikne přibližně 50 hromadných událostí ročně, na základě kterých bude možné podat hromadnou žalobu. Je možné opětovně počítat se třemi různými scénáři vývoje:

- a) **Scénář konzervativní**, v němž se počítá s rezervovaným přístupem k novému institutu ze strany praxe. Hovoříme-li přitom o konzervativním přístupu, očekáváme řádově 5-10 hromadných žalob za rok.
- b) **Scénář vyvážený**, kdy doje k rovnocennému uplatňování žalob hromadně a individuálně. Lze počítat s cca 20 hromadnými žalobami za rok oproti 30 případům, které se hromadně uplatňovat nebudou a budou dále vymáhány individuálně.
- c) **Scénář progresivní** počítá s tím, že většinu případů, které se typově na kolektivní řízení hodí, bude praxe řešit prostřednictvím hromadných žalob. S ohledem na možné výkyvy i neuplatňování určitých kauz vůbec lze vycházet ze 40 žalob ve formě hromadného řízení oproti 10 kauzám, které touto formou uplatňovány nebudou.

Nyní je možné kvalifikovaně zhodnotit jednotlivé scénáře z hlediska možného zneužití podání hromadných žalob v rámci odhadovaného množství. Lze pracovat s předpokladem, že maximálně 5% podaných hromadných žalob bude vedeno spekulativními nebo šikanózními motivy (uvedené číslo odpovídá více než pětinasobku počtu odhalených šikanózních insolvenčních návrhů, je tedy z opatrnosti „nadhodnoceno“). Současně však lze počítat s tím, že většina z těchto žalob, cca 80% z nich, bude soudem odhalena v rámci řízení o přípustnosti hromadné žaloby.

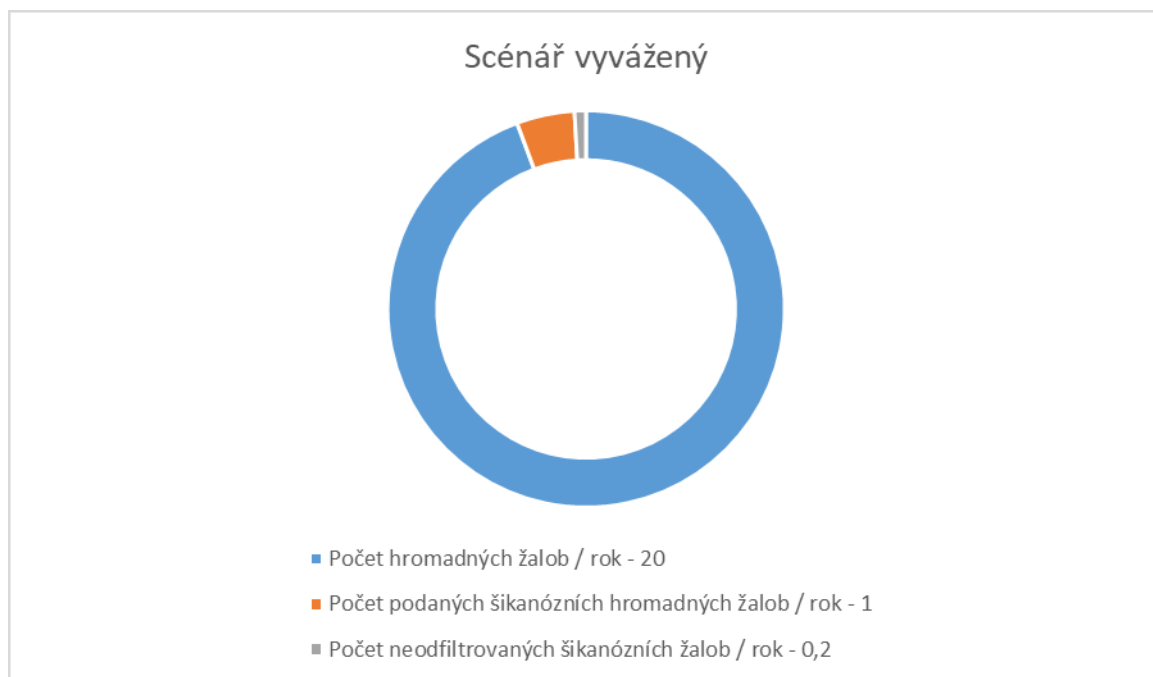
1. Scénář konzervativní

V případě rezervovaného přístupu k institutu hromadným žalob, tedy v případě podávání přibližně 5-10 hromadných žalob za rok, bude na základě modelu podána zneužívající hromadná žaloba pouze jednou za několik let, konkrétně jednou za 2-4 roky. 80% z těchto problematických hromadných žalob však bude v rámci řízení o přípustnosti odhaleno a odmítnuto jako nepřístupné. Hromadná žaloba podaná s **šikanózním účelem** by tak měla řízením o přípustnosti úspěšně projít **maximálně jednou za 10-20 let**.

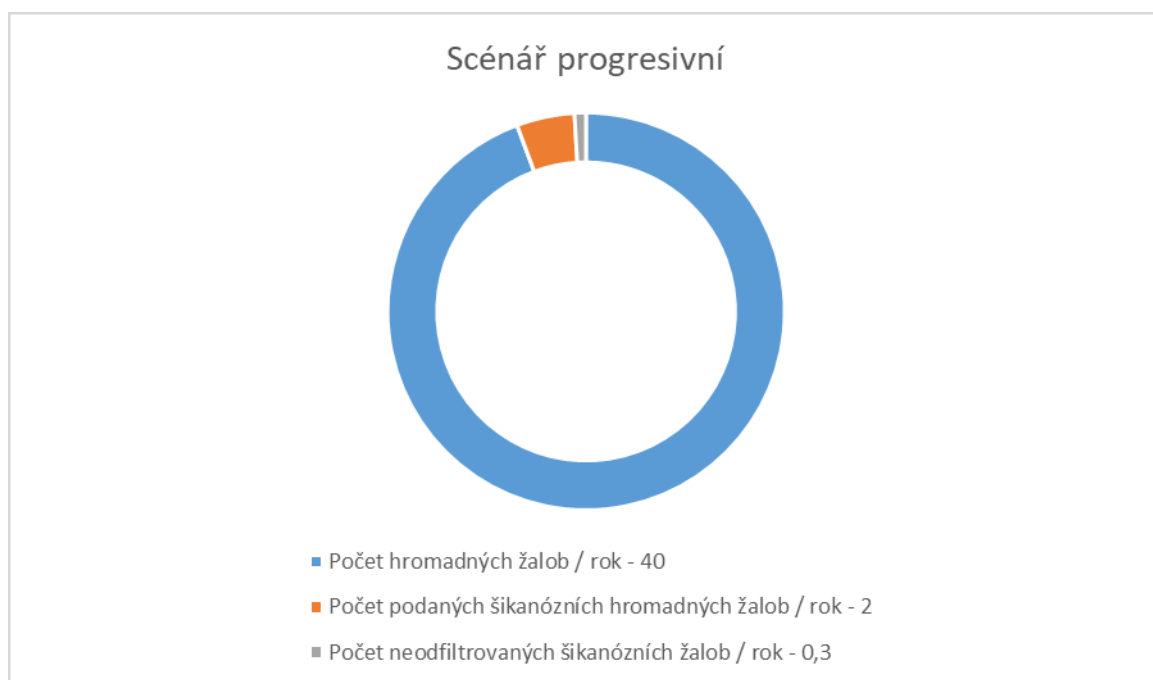
2. Scénář vyvážený

Vyvážený scénář počítá s přibližně 20 podanými hromadnými žalobami za rok. Na základě tohoto modelu bude podána **jedna šikanózní žaloba za rok**. Odhalit se potom soudům v rámci řízení o přípustnosti nepodaří **jednu** problematickou žalobu **za 5 let**.

3. Scénář progresivní

Při tomto scénáři bude podáno 40 hromadných žalob za rok. **2 z těchto žalob** budou mít **spekulativní charakter**. Filtrem řízení o přípustnosti projde **jedna** spekulativní hromadná žaloba **za 2,5 let**. Tento scénář však není z důvodů své nepravděpodobnosti do dalších výpočtů zahrnut.

v. Předpoklad využívání hromadných žalob a odhad dopadů na podnikatele

Jednotlivé modely je možné uzavřít s tím, že v rámci všech tří scénářů by mělo být podáno velmi malé množství spekulativních žalob, z nichž naprostá většina bude soudem v řízení o přípustnosti odmítnuta. V těchto případech tedy nebude hrozit poškození dobrého jména obchodní konkurence, oslabení důvěryhodnosti na trhu, znevýhodnění konkurenčních soutěžitelů při ucházení se o veřejné zakázky, apod., neboť v této fázi není ještě informace o hromadné žalobě uveřejněna v rejstříku hromadných řízení. Případné negativní dopady do certifikace tak budou minimální.

Modelování jednotlivých variant je možné shrnout do následující tabulky:

Název varianty	Počet hromadných žalob	Počet podaných šikanózních hr. žalob	Počet projednaných šikanózních hr. žalob
Scénář konzervativní	5-10	1x za 2-4 roky	1x za 10-20 let
Scénář vyvážený	20	1x za rok	1x za 5 let
Scénář progresivní	40	2x za rok	1x 2,5 let

Uvedená rizika hrozí až v případě, že projde šikanózní hromadná žaloba filtrem řízením o přípustnosti hromadné žaloby. Takovýto případ však s ohledem na očekávaný počet hromadných žalob bude nastávat jednou za několik let – a negativní dopad na podnikatelské prostředí tak bude velmi malý.

Dopady takové zneužívající hromadné žaloby lze odhadovat z hlediska dobrého jména společnosti na desítky tisíc až statisíce, v případě známých obchodních korporací i řádově miliony. Při zastupování žalovaných při hromadné žalobě bude dále zapotřebí specializovaných advokátů s vyšší hodinovou sazbou. Pokud se však bude jednat o spekulativní či šikanózní návrh, nebude zapotřebí, aby advokát činil velké množství úkonů, aby povahu hromadné žaloby prokázal. Je tedy možné očekávat zaúčtování 40 – 80 hodin práce advokáta, v nejsložitějších případech až 150 hodin právních služeb. V případě žaloby, která nebude v přípravném řízení odfiltrována, je tedy možné očekávat náklady na právní zastoupení ve výši vyšších desítek tisíc, maximálně nižších stovek tisíc pro případ těch nejsložitějších sporů. K těmto nákladům je možné dále připočíst nižší desítky tisíc interních nákladů na čas zaměstnanců společnosti věnovaný schůzkám a studiu právních podkladů, které budou s hromadnou žalobou spojeny.

Na tomto místě je nicméně potřeba podotknout, že zákon o hromadném řízení počítá s povinnou jistotou, popř. jiným zajištěním (pojištění, bankovní záruka), popř. u přihlašovacího hromadného řízení s jistotou, která je zřizována na návrh žalovaného, z níž bude příp. možné uvedené náklady uspokojit. Celkové finanční dopady tak i v případě zneužívajících hromadných žalob budou velmi nízké.

vi. Předpokládaný dopad na právnické osoby veřejného práva

Počet hromadných žalob v oblasti právnických osob veřejného práva je možné očekávat v nejvýše obdobném množství jako u právnických osob soukromoprávních. Šikanózní hromadná žaloba bude vůči právnickým osobám veřejného práva podobně nevhodným nástrojem, jako je nevhodná vůči soukromoprávním právnickým osobám, tedy pravděpodobnost reputačního poškození pomocí spekulativní hromadné žaloby bude stejná, jako je tomu u osob soukromoprávních. S ohledem na nízký počet těchto osob bude ze statistického hlediska dopad ještě nižší.

Ani v případě právnických osob veřejného práva tedy není možné očekávat žádné významné dopady.

vii. Předpokládaný dopad na cenovou hladinu

Vzhledem k očekávanému počtu hromadných žalob a s ohledem na minimální předpokládaný počet šikanózních hromadných žalob, kdy filtrem řízení o přípustnosti může projít šikanózní hromadná žaloba pouze jednou za 20 let, resp. jednou za 5 let, lze mít za velice nepravděpodobné, že by zavedení institutu hromadných žalob mělo jakýkoliv dopad na výši cenové hladiny v České republice. Uvedená skutečnost je potvrzena i ostatními zeměmi EU, které potvrdily, že neevidují dopad zavedení kolektivních řízení na tamní cenovou hladinu.

viii. Shrnutí dopadů

V průběhu vzniku návrhu zákona o hromadném řízení byla snaha zajistit silné preventivní prostředky proti zneužití tohoto institutu jednou z priorit. Preventivní prvky byly dále výrazně posíleny v průběhu připomínkového řízení na základě uplatněných připomínek. Návrh zákona byl též prozatím omezen jen na spotřebitele.

Z hlediska snahy o reputační poškození konkurence – ve formě poškození dobrého jména své obchodní konkurence, oslabení důvěryhodnosti na trhu, znevýhodnění konkurenčních soutěžitelů při ucházení se o veřejné zakázky nebo zhoršení postavení při získávání úvěrů od bank jsou hromadné žaloby nevhodným nástrojem především kvůli výrazně vysokým transakčním nákladům na podání návrhu. Tyto náklady vyplývají např. z podmínky platební schopnosti.

Druhým prevenčním prvkem proti zneužití je řízení o přípustnosti hromadné žaloby. V rámci tohoto řízení, které předchází řízení o hromadné žalobě samotné, soud zkoumá splnění všech podmínek a přípustnost hromadné žaloby. Soud má přitom dostatečnou časovou kapacitu zvážit všechny relevantní okolnosti a odhalit případnou žalobu podanou se spekulativním nebo šikanózním účelem – tato lhůta je stanovena jako půlroční, nicméně v případě důvodů zvláštního zřetele hodných může soud tuto lhůtu prodloužit. Tato lhůta je tedy časově dotována poměrně štedře a důvodem je právě výrazný akcent prevenčních prvků tak, aby nemohlo dojít ke zneužití.

Dá se tedy uzavřít, že institut hromadných žalob tak, jak je navrhován, je skutečně nevhodným nástrojem pro případné zneužití. Přijetí návrhu s sebou přinese dopady, ale ty se budou téměř výhradně týkat nepoctivých společností a celkově budou mít na podnikatelské prostředí pozitivní vliv. Poctivých společností, které plní své povinnosti plynoucí z právních předpisů, by se dopady měly dotýkat pouze v případě, kdy bude institut hromadných žalob zneužit. Díky zabudovaným preventivním opatřením v návrhu tohoto zákona by však k tomuto zneužití mělo dojít pouze velmi výjimečně, protože s ohledem na transakční náklady spojené se zahájením hromadného řízení se to případnému škůdci nevyplatí a pokud by k tomu mělo výjimečně dojít, měla by být taková žaloba odhalena v rámci řízení o přípustnosti hromadné žaloby.

V případě legitimního využití institutu hromadných žalob je obtížné dopad na podnikatelské prostředí vyčíslit, protože bude tento institut představovat legitimní vymáhání právních nároků, stejně jako soukromoprávní spory v současnosti. Tyto nároky však budou vymáhány pomocí jiného nástroje, který bude pro stát a účastníky podstatně efektivnější.

Realistické závěry ohledně zanedbatelných dopadů na podnikatelské prostředí posiluje také srovnání s podobným institutem českého právního řádu, a to s insolvenčními návrhy, které mohou být použity za účelem reputačního poškození podnikatelské konkurence. Analýza však ukázala, že reálně zneužito bylo **méně než 1%** insolvenčních návrhů. U hromadných žalob je možné očekávat ještě menší míru zneužití, protože jsou náklady na podání hromadné žaloby vyšší než u insolvenčních návrhů, a současně insolvenční návrh před soudem neprochází samostatným řízením o přípustnosti, tak jako je tomu v návrhu zákona o hromadném řízení.

Na základě výpočtu jednotlivých odhadovaných modelů využití hromadných žalob vychází počet šikanózních návrhů na hromadné žaloby, které se současně nepodaří odfiltrovat v první fázi řízení, na pouhou 1 žalobu za 10-20 let, respektive 4 roky. Při tomto množství není možné očekávat významné dopady na podnikatelské prostředí.

Lze proto shrnout, že celkové náklady na podnikatelské prostředí budou zanedbatelné, a pozitivní dopady přijetí zákona budou nad těmito zanedbatelnými náklady převažovat.

7.3 Sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny

Zákon o hromadném řízení nebude mít dopad na rodinu. Nepřímo pozitivní dopad je však možné očekávat v oblasti ochrany specifických skupin obyvatel, jako jsou osoby se zdravotním postižením či národnostní menšiny.

Skupinou slabších, která bude z přijetí zákona profitovat především, jsou spotřebitelé, jimž se přijetím zákona výrazně zlepší přístup k justici – budou moci snáze uplatňovat i bagatelní nároky, aniž by byli zatíženi poplatkovou povinností či hrazením nákladů řízení.

7.4 Dopady na životní prostředí

Vzhledem k tomu, že se navrhovaná právní úprava dotýká čistě oblasti civilního procesu, nelze očekávat jakékoliv negativní dopady na životní prostředí. Bude-li pravomoc do budoucna rozšířena, je možné očekávat, že dopady na životní prostředí budou pozitivní.

8. Zhodnocení dopadu navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů.

Dopady navrhované právní úpravy na ochranu soukromí a osobních údajů je možné rozdělit na dvě části.

8.1 Dopady na soukromí a ochranu osobních údajů, k nimž došlo mimo rámec řízení o hromadném řízení

První kategorie dopadů se týká ochrany soukromí a osobních údajů v obecné rovině, tedy jaká úroveň ochrany je soukromí a osobním údajům v České republice poskytována nyní a jaká jim bude poskytována po přijetí zákona.

Po této stránce lze přijetí zákona o hromadném řízení do budoucna považovat za velmi vítaný a významný posun v oblasti ochrany citlivých dat na našem území, neboť v období digitální společnosti se případný zásah do soukromí či zneužití osobních údajů týká zpravidla velké skupiny osob. I v oblasti práv spotřebitelů je možné porušit ochranu osobních údajů, a logicky tak bude možné případná práva vzniklá zásahem do soukromí či osobních údajů uplatňovat hromadně za všechny poškozené. Mechanismus ochrany a zejména vymáhání bude tudíž posílen o efektivní nástroj, který ve svém důsledku povede i ke snížení počtu zneužití a zásahů, neboť hromadné žaloby obecně mají též preventivní a odrazující efekt.

8.2 Dopady na soukromí a ochranu osobních údajů, k nimž dojde v souvislosti s řízením o hromadných žalobách (zejm. problematika veřejně přístupného rejstříku hromadných řízení)

Z kapitoly 8.1 jednoznačně vyplývá, že přijetí zákona o hromadném řízení bude mít na obecnou úroveň ochrany citlivých informací pozitivní vliv. Přesto se ani sám zákon nevyhne tomu, aby s osobními daty dotčených osob nenakládal.

Zákon počítá se zpracováním osobních údajů fyzických osob (tj. zejména členů skupiny) příslušnými zpracovateli (tj. soudy a žalobci) v rozsahu a míře nezbytné k dosažení účelu zákona, a především k ochraně ostatních práv subjektů, jako např. právu na přístup k soudu, právu na spravedlivý proces apod.

Zejména je v této souvislosti nezbytné poukázat na vznik rejstříku hromadných řízení, který bude veřejně přístupným informačním systémem veřejné zprávy a bude sloužit jako hlavní kanál pro případné šíření oficiálních informací o probíhajících hromadných řízeních.

Navrhovaná právní úprava tak má nepochybně dopady na ochranu soukromí a osobních údajů.

Při zvažování nezbytnosti a přiměřenosti rozsahu dopadů je nezbytné v první řadě pamatovat na následující:

- Zaprvé, právo fyzických osob na ochranu v souvislosti se zpracováním osobních údajů je právem základním (viz čl. 8 odst. 1 Listiny základních práv EU a čl. 10 odst. 2 a 3 Listiny základních práv a svobod). Nicméně **právo na ochranu osobních údajů není právem absolutním**; musí být posuzováno v souvislosti se svou funkcí ve společnosti a v souladu se zásadou proporcionality musí být v rovnováze s dalšími základními právy. V kontextu tzv. hromadných žalob zejména s právem na účinnou soudní ochranu a právem na spravedlivý proces, která jsou základním důvodem opodstatňujícím případné zpracovávání osobních dat.
- Zadruhé, jakékoliv zpracování osobních údajů by mělo být **prováděno zákonným a spravedlivým způsobem. Účel, rozsah, způsob a další podrobnosti stran zpracování osobních údajů tak budou jasně a srozumitelně stanoveny v zákoně.**

V této otázce je třeba říci, že zákon tato omezení, popř. rozsah stanoví. Činí tak zejména v otázkách vedení rejstříku hromadných řízení, v otázkách uveřejňování, v otázkách seznamu přihlášených a odhlášených členů apod.

Navrhovaná právní úprava tzv. hromadných žalob navíc do značné míry navazuje na stávající právní úpravu, kdy právní úpravu obsaženou v procesních kodexech (jako např. § 44 OSŘ) a jiných právních předpisech (viz např. vyhlášku č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů, nebo instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001–Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ve znění pozdějších předpisů) je nezbytné považovat za *lex specialis* vůči ustanovením zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů. V tomto slova smyslu tak již nyní je pro fyzické osoby účastníci se soudního řízení jasné a transparentní, jaké údaje jsou v souvislosti se soudním řízením shromažďovány, používány nebo jinak zpracovávány, jakož i v jakém rozsahu a jakými prostředky. Navrhovaná právní úprava na tomto stavu ničeho měnit nebude; toliko vhodně upraví drobné odchylky vynucené zvláštní povahou řízení o tzv. hromadných žalobách.

- Zatřetí, **zásada transparentnosti vyžaduje, aby všechny informace a všechna sdělení týkající se zpracování těchto údajů byly snadno přístupné a srozumitelné a podávané za použití jasných a jednoduchých jazykových prostředků.** Tohoto cíle bude dosaženo nejen jasnou a srozumitelnou právní úpravou, nýbrž i publikací rozhodných informací prostřednictvím veřejné datové sítě. Subjekty údajů tak budou inter alia informovány o totožnosti správce nebo účelu zpracování jejich osobních údajů. Srozumitelnosti by mělo přispět i oznámení o zahájení hromadného řízení, které by se mělo v ideálním případě doručovat adresně všem dotčeným osobám.

- Začtvrté, navrhovaná právní úprava **výslovně počítá s tím, že zpracování osobních údajů pro potřeby řízení o tzv. hromadných žalobách bude přiměřené, relevantní a omezené na to, co je nezbytné z hlediska účelu, pro který budou zpracovávány.** Za tímto účelem bude rovněž omezena doba, po kterou budou osobní údaje uchovávány, a to na nezbytné minimum, a to v návaznosti na instrukci Ministerstva spravedlnosti ze dne 19. prosince 2008, č. j. 94/2007-OIS-ST, kterou se vydává skartační řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ve znění pozdějších předpisů.
- Zapáté, zpracování osobních údajů bude probíhat **způsobem, který zaručí náležitou bezpečnost a důvěrnost těchto údajů.** Neoprávněný přístup k osobním údajům a k zařízení používanému k jejich zpracování nebo jejich neoprávněné použití bude vyloučeno. Navrhovaná právní úprava v tomto ohledu počítá s využitím již existujících technických a programových prostředků, kterými (budoucí) zpracovatelé v současnosti disponují (např. v podobě informačních systému používaných soudy, zejména insolvenčního rejstříku). Co se rejstříku hromadných řízení týče, bude veřejný a spravován Ministerstvem spravedlnosti ČR, a přístup do něj bude mít jen ministerstvo a soudy, což bude rovněž garantovat zajištění shora uvedených zásad.

Ve světle výše uvedeného lze proto uzavřít, že jakkoliv je možné legitimně očekávat dopady navrhované právní úpravy na oblast soukromí a ochrany osobních údajů v průběhu samotného hromadného řízení, všechny tyto dopady byly pečlivě zváženy a vyhodnoceny, přičemž navrhovaná právní úprava poskytuje dostatečné garance zajišťující řádnou ochranu dotčených práv fyzických osob.

9. Zhodnocení korupčních rizik navrhovaného řešení (CIA)

9.1 Dopady na korupční rizika

Předkladatel provedl zhodnocení korupčních rizik, jak stanoví čl. 4 odst. 1 písm. h) Legislativních pravidel vlády, a to podle Metodiky CIA (Corruption Impact Assessment; Metodika hodnocení korupčních rizik), kterou uveřejnil Vládní výbor pro koordinaci boje s korupcí.

Korupční rizika jsou teoreticky spojena s každým nově zaváděním institutem. V případě zavedení tohoto procesního prostředku kolektivní ochrany individuálních práv však nelze hovořit o nějakém nadměrném zvýšení rizika na straně soudů. Jedná se tedy o běžné riziko potenciálně související s každou novou úpravou. Nicméně vzhledem k tomu, že jde o pravomoc soudů, kterou mají již dnes (rozhodovat o sporech z vybraných oblastí práva), pouze je tato forma transformovaná do jiné podoby (namísto individuálně se práva budou vymáhat kolektivně), je riziko vzniku korupčního potenciálu, resp. zhoršení oproti stávajícímu stavu, zcela nevýznamné.

Lze dokonce říci, že riziko korupce by se přijetím zákona snížilo. Tlak na orgány veřejné moci, které nyní musí suplovat chybějící aktivitu v soukromém sektoru (srov. kapitolu 3.2.g), poklesne. Tím poklesne i jejich význam a též korupční potenciál na jejich straně.

9.2 Přiměřenost

Cílem předkládaného návrhu zákona je zavést do právní úpravy vhodný procesní nástroj kolektivní ochrany individuálních práv, který zatím český právní řád postrádá. Na tuto skutečnost apeluje jednak odborná veřejnost a judikatura, ale i samotná Evropská unie. Zejména na poli ochrany práv spotřebitelů jsou patrné značné nedostatky neexistence takové úpravy. Návrh je tak svým rozsahem přiměřený množině vztahů, které má za cíl upravovat.

Kompetence orgánů veřejné moci jsou návrhem zákona stanoveny pouze v nezbytném rozsahu. Jedná se o kompetence související se zavedením rejstříku o hromadných řízeních a dále primárně rozhodovací kompetence soudů. Kompetence orgánů veřejné moci úpravou nejsou neúměrně rozšiřovány. Ba naopak. Tlak na činnost a kompetence orgánů veřejné moci bude přijetím právní úpravy nižší, neboť iniciativu ochrany spotřebitelů převezmou soukromé subjekty. Těm se do rukou konečně dostane procesní nástroj, kterým budou moci efektivně uplatňovat svá existující práva a přestanou být závislí na kontrolní a dohledové činnosti správních orgánů.

Samotné zřízení rejstříku hromadných řízení je jedním z hlavních prostředků, prostřednictvím něhož lze veřejnost informovat o právě probíhajících sporech. Skutečnost, že tyto informace budou veřejně dostupné, má vliv na samotné řízení, neboť zde bude dána možnost pro osoby, které mají obdobný nárok proti témuž žalovanému, aby uplatnily (opt-in) svůj nárok nebo aby z řízení vystoupily (opt-out). Zřízení tohoto místa přispěje k větší míře transparentnosti a umožní tak do jisté míry „kontrolu“, zda jednotlivé řízení probíhá řádně, v jaké je fázi apod.

9.3 Efektivita

Návrh zákona reaguje na situaci, kdy platná právní úprava dostatečně neupravuje kolektivní ochranu individuálních práv. Cílem zákona je co nejrychleji toto hluché místo v české legislativě zaplnit tak, aby výsledná právní úprava byla v souladu s požadavky soudní praxe a odborné veřejnosti a odrážela v mezích, v nichž to bylo shledáno případné, doporučení Evropské unie.

9.4 Odpovědnost

V tomto směru je z návrhu zřejmé, který orgán je kompetentní danou věc rozhodnout a že nebude docházet k nadměrnému soustředění pravomocí u jednoho konkrétního orgánu.

Příslušné orgány soudní soustavy a konkrétní osoby příslušné k rozhodnutí jsou určeny dle stávajících předpisů (zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, zákon č. 6/2006 Sb., o soudech a soudcích, zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství).

9.5 Opravné prostředky a kontrolní mechanismy

Návrh zavádí dostatečné procesní opravné prostředky a stejně tak je pamatováno i na poučení o možnosti jejich podání. V zákoně bude zachován standard ochrany proti nesprávným či nespravedlivým rozhodnutím, a to na základě řádného či mimořádného opravného prostředku, jak je znám z obecné právní úpravy. Nadto je zaváděn zvláštní zjednodušený opravný prostředek v podobě tzv. námitky. Kontrolní mechanismy tudíž nejsou návrhem dotčeny.

10. Dopady na bezpečnost a obranu státu

Navrhované varianty úpravy nebudou mít dopad na bezpečnost a obranu státu.

11. Přezkum účinnosti regulace

Návrh právní úpravy vychází z celospolečenského diskurzu a potřeby přijetí nové právní úpravy po vzoru zahraničních úprav. Cílem navrhovaného řešení v podobě nového zákona je jeho důsledné zpracování a maximální možné omezení počtu následných novel a doplňků.

Přezkum účinnosti regulace nové právní úpravy provede Ministerstvo spravedlnosti po 5 letech. Jde o adekvátní dobu pro sběr dat a posouzení prvotních zkušeností s novou regulací.

V této souvislosti budou zejména zjišťovány (a jako indikátory účinnosti regulace byly zvoleny) následující údaje:

- počet hromadných žalob podaných za rok;
- zda bylo řízení vedeno jako přihlašovací hromadné řízení či odhlašovací hromadné řízení;
- zda bylo požadováno peněžité plnění či jen nárok zdržovací či na určení;
- kdo vystupoval v roli žalobce;
- počet řízení, v nichž soud rozhodl o přípustnosti hromadné žaloby;
- počet uzavřených smírů a případný jiný výsledek řízení (vyhověno/zamítnuto);
- délka jednotlivých řízení o hromadných žalobách;
- průměrná výše odměny žalobce;
- průměrné procento z присouzené částky, které zůstane v soudní úschově nevyzvednuto a jak se bude dařit tuto částku využít na ochranu spotřebitele.
- počet osob, které průměrně navštěvují rejstřík hromadných řízení;
- průměrné procento a počet lidí, kteří přistoupili do přihlašovacího hromadného řízení;
- průměrné procento a počet lidí, kteří se odhlásili z odhlašovacího hromadného řízení.

II. Zvláštní část

K § 1 (Předmět právní úpravy):

V souladu s legislativní tradicí se navrhuje v úvodu vymezit nejprve předmět právní úpravy. Zákon o hromadném řízení v té nejobecnější rovině upravuje podmínky a postup soudů v řízeních, v nichž se projednávají a rozhodují spory o právech více osob, které se vyznačují stejným či obdobným skutkovým nebo právním základem. Podkladem pro takový postup je přitom jediná, tzv. hromadná žaloba.

V souladu s některými zahraničními právními úpravami se tedy navrhuje do českého právního prostředí zavést institut kolektivní žaloby (*collective action*, *Sammel- či Gruppenklage*, *action de groupe*) označovaný v českém jazyce vžitým pojmem „hromadná žaloba“.

Zároveň je v zákoně upravena i otázka navazujícího výkonu rozhodnutí pro případ, že nebylo na základě pravomocného rozhodnutí ve věci plněno dobrovolně, za subsidiárního použití exekučního řádu. V nezbytné míře bylo též potřebné ošetřit otázky návaznosti na případný úpadek některého z aktérů hromadného řízení, neboť ani tuto situaci nelze v praxi vyloučit. K tomu blíže srov. zejména kapitolu 2.2.c a dále část upravující vztah hromadného řízení k výkonu rozhodnutí a insolvenční.

Ústředním pojmem zákona je pojem hromadného řízení. Hromadné řízení se zde staví do protikladu k individuálnímu řízení [§ 2 písm. d)] jakožto řízení podle obecných procesních předpisů bez ohledu na to, zda se toto „individuální“ řízení dotýká práv či oprávněných zájmů jedné či více osob.

Hromadné řízení je postupem, který umožňuje na základě jedné žaloby uplatňovat práva více osob za podmínky, že tato práva se vyznačují skutkovou nebo právní souvislostí (není zde tedy nezbytné, aby bylo naplněno obojí *cumulative*). Obecné vymezení hromadného řízení je dále doplněno podmínkami, které musí být naplněny, aby hromadná žaloba byla přípustná a bylo možné o ní věcně rozhodnout (viz k tomu § 33 a násl.). Vymezení hromadného řízení je na jedné straně poměrně obecné, přičemž tato obecnost je záměrem, neboť se předpokládá, že zákonodárce nedokáže od stolu dohlédnout, pro jaké všechny případy může být kolektivní postup vhodný a pro které se naopak nehodí. Definice je však do té míry konkrétní, aby bylo možné odlišit hromadné řízení od řízení individuálního. Konečně je flexibilní, aby bylo možné v praxi a v konkrétním případě posoudit, zda společné otázky (ať už povahy právní či skutkové) jsou dominantní, a hromadné řízení se tak v daném případě jeví být rozumným.

Z hlediska terminologie „práv či oprávněných zájmů“ je třeba zdůraznit, že se zde nenabourává formální pojetí předmětu řízení ani formální pojetí účastenství, resp. členství ve skupině. Hovoří se zde pochopitelně o právech či oprávněných zájmech tvrzených v žalobě, o jejichž odůvodněnosti rozhoduje v hromadném řízení soud. Pojem oprávněný zájem je používán pro případy, kdy je v žalobě požadováno něco jiného než právo na plnění, tj. zejména, jde-li o negativní určovací žalobu.

K § 2 (Vymezení některých základních pojmů):

V uvedeném ustanovení se navrhuje pro přehlednost vymezit základní pojmy, s nimiž bude dále v zákoně často pracováno. Jde o pojmy vlastní hromadnému řízení.

K písm. a)

Na úvod se vymezuje pojem „hromadná žaloba“. Tento termín byl upřednostněn oproti pojmům „reprezentativní žaloba“, „zástupná žaloba“ či „skupinová žaloba“ jakožto jednotlivým typům hromadných žaloby. Důvodem byla jednak skutečnost, že pojem „hromadná žaloba“ je pojmem v českém právním prostředí vžitým a nejčastěji s kolektivním řízením spojovaným, zároveň je to pojem obecný a nadřazený. Zákon přitom obsahuje jak prvky žaloby reprezentativní (zejm. žaluje-li nezisková osoba), tak prvky žaloby skupinové (zejm. žaluje-li člen skupiny). Uvedený pojem konečně do budoucna umožňuje případné změny v koncepci či přidání dalších institutů do zákona.

Hromadná žaloba je definována v souladu se standardním pojmáním tohoto institutu, zde odkazem na definici hromadného řízení – jde tedy o návrh, kterým se zahajuje hromadné řízení ve smyslu § 1.

K písm. b)

Základní podmínkou existence hromadného řízení je existence určité skupiny osob. Skupinou se v tomto zákoně rozumí souhrn všech osob (členů skupiny), jejichž práva či oprávněné zájmy se v hromadném řízení projednávají. Pojem skupiny je tedy vymezen odkazem na definici hromadného řízení v § 1, respektive odkazem na hromadnou žalobu podle § 2 písm. a) – skupinu vymezuje žalobce v hromadné žalobě a s definitivní platností je určena v usnesení soudu o přípustnosti hromadné žalobě. Co není definováno, je pojem „člen skupiny“, kterýžto je již implicitně obsažen v pojmu skupina. Členové skupiny jsou tedy osobami, které tvoří skupinu.

Skupina vzniká podáním hromadné žaloby tím, že ji žalobce v této žalobě vymezí.

K písm. c)

Základním definičním znakem skupiny, která předurčuje možnost zahájení hromadného řízení podáním hromadné žaloby, je vymezení stejného či obdobného skutkového nebo právního základu. Právě definice stejného či obdobného skutkového nebo právního základu tak definuje skupinu jako soubor osob odlišných od ostatních osob. Jelikož tento pojem je používán dále v celém zákoně a je na něj opakovaně odkazováno, navrhuje se zavedení výstižného pojmu tzv. „předpokladů členství ve skupině“.

Příkladem vymezení předpokladů členství ve skupině je např.: „každý, kdo v období od 1. ledna 2018 do 1. ledna 2019 uzavřel se společností ALFA smlouvu o poskytování služeb BETA, přičemž tato smlouva obsahovala doložku ve znění *tuto smlouvu nelze vypovědět bez souhlasu společnosti ALFA*.“

Je však třeba zdůraznit, že vymezení skupiny i předpokladů členství ve skupině je ryze procesního rázu – určuje jej žalobce v hromadné žalobě. Toto vymezení neříká nic o tom, jaké jsou skutečné hmotně-právní poměry mezi stranami, zejména zda vůbec skupina existuje, nebo zda této skupině vzniklo tvrzené právo.

K písm. d)

Navrhuje se hned v úvodu vymežit i pojem „individuálního řízení“, které je v rámci zákona používáno k odlišení postupu podle občanského soudního řádu na základě „běžné“ žaloby a odlišení postupu podle tohoto zákona na základě žaloby hromadné.

Definice je návodná, neboť hovoří o „občanském“ (nikoliv tedy správním či trestním) „soudním“ (nikoliv tedy např. správním řízením) řízení „sporném“ (nikoliv tedy řízením podle zákona o zvláštních řízeních soudních), pročež je nerozhodné, zda se uvedené „individuální řízení“ týká tvrzených práv dvou osob – žalobce a žalovaného – anebo zda se dotýká tvrzených práv či oprávněných zájmů více osob.

Uvedený dovětek dopadá na situace různé formy mnohosti účastníků řízení (tj. např. společenství ve sporu či vedlejší účastenství), ale také na případy zvláštní překážky litispendence podle § 83 odst. 2 OSŘ, do níž se promítají zvláštní případy procesní legitimace upravené v hmotném právu, zejména jde o procesní legitimaci spotřebitelské organizace podle § 25 odst. 2 zákona o ochraně spotřebitele, § 2898 OZ či § 390 ZOK.

K § 3 (Druhy hromadných žalob):

V úvodu zákona se navrhuje též vymežit, jaká práva lze hromadnou žalobou uplatňovat. Hromadná žaloba v předkládaném návrhu zákona je univerzálním prostředkem koncentrace soudního projednávání podobných věcí, nejprve v oblastech týkajících se ochrany spotřebitele. Z tohoto základního východiska, které bylo při přípravě zákona sledováno, vyplývá též rozsah uplatnitelných práv.

Tento rozsah je ve své podstatě natolik široký, že zahrnuje všechny typy nároků, s nimiž se lze v soudních řízeních v civilních věcech setkat – od žaloby určovací, přes žalobu negatorní či restituční (výjimkou jsou žaloby statusové). Protože se však ne všechny právní řády vydaly tímž směrem a uplatnění hromadných žalob co do „životních situací“ a „typů nároků“ určitým způsobem omezují¹², bylo shledáno jako vhodné všechny uplatnitelné nároky v zákoně vypočíst.

Jmenovitě je tedy možné uplatňovat:

a) splnění povinnosti, která vyplývá ze zákona, z právního poměru nebo z porušení práva,

Je zřejmé, že cílem je zajistit co nejširší uplatnění hromadné žaloby v žalobách na plnění, týká-li se spor práv spotřebitelů. V tomto smyslu jsou zahrnuty jak žaloby na náhradu újmy, navrácení v předešlý stav, tak i žaloby na zdržení. Z hlediska „druhu“

¹² K tomu např. čl. 1 odst. 2 polského zákona o domáhání se nároků ve skupinovém řízení.

nároku je bez rozdílu, zda tento byl založen zákonem, smlouvou či jiným právním poměrem nebo jejich porušením. Důležité je, aby vyplýval z poměrů mezi podnikatelem a spotřebiteli (tj. b2c vztahy).

b) určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není.

Vedle žalob požadujících plnění je přípustná i žaloba na určení. Formulace použitá v návrhu je standardní (srov. § 80 OSŘ). Jelikož však určovací žaloby mohou být ospravedlněny i tam, kde by šlo v individuálním řízení žalovat na plnění (nicméně v konkrétním případě není pro účely hromadné žaloby požadavek plnění vhodný), tj. tam, kde by nebyl dán „naléhavý právní zájem“, zákon výslovně uvádí jinou úpravu. Žaloba na pouhé určení určitých skutkových či právních podmínek vzniku tvrzené povinnosti (tj. zejména podmínek odpovědnosti), je přípustná, bylo-li by s ohledem na velikost skupiny a povahu tvrzených práv nehospodárné, aby se v hromadném řízení určovala hodnota práva jednotlivého člena skupiny. Jde například o hromadnou železniční nehodu, kde bylo zraněno na 200 osob a každá utrpěla jinou újmu (zlomená noha, šok, smrt apod.), přičemž se vyplatí společně alespoň najít, kdo je za takové neštěstí odpovědný. Žalobce tak může žalovat na určení odpovědnosti žalovaného při určitém jednání, tj. může po soudu požadovat „jen“ zodpovězení otázky, zda se žalovaný dopustil protiprávního jednání, zda toto jednání zavinil dle obecných ustanovení povinnosti k náhradě újmy a zda je zde případný kausální nexus mezi možnými újmami členů skupiny.

Jde tedy o snahu prolomit v těchto případech ustálenou judikaturu týkající se výkladu pojmu naléhavý právní zájem, podle níž žaloba zpravidla není opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti.¹³

Vyčíslení jednotlivých nároků pak bude ponecháno na zvláštních samostatných žalobách jednotlivých členů skupiny. Uvedený mechanismus je principiálně inspirován institutem tzv. *Musterfeststellungsklage* zakotveným v § 606 a násl. německého ZPO.

Na rozdíl od Německa však dané pravidlo nebrání žalobci, aby žaloval na plnění. Je ale možné, že takové řízení bude zbytečně zdlouhavé, a rychlejší by bylo, pokud by nejprve bylo rozhodnuto o určení, zda došlo k porušení povinnosti, a následně by jednotlivci mohli individuálně dožalovat již jen konkrétní výši. Nelze pak ani vyloučit, že soud v některém z těchto případů vyhodnotí hromadnou žalobu jako nevhodnou pro projednání sporu, a hromadné řízení tak nepřipustí s odkazem, že má být žalováno individuálně.

¹³ Srov. již například rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24.2.1971 sp. zn. 2 Cz 8/71, uveřejněný pod č. 17 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1972, opakovaně potvrzený dalšími rozhodnutími, např. 22 Cdo 4881/2015 či 21 Cdo 2287/2017.

K § 4 a 5 (Přihlašovací a odhlašovací hromadné řízení):

Na vymezení základních pojmů navazuje ustanovení § 4 a 5, v nichž je hromadné řízení děleno na dva druhy. V souladu se schváleným věcným záměrem zákon odlišuje:

a) Tzv. „přihlašovací hromadné řízení“ - § 4

Pojem „přihlašovací hromadné řízení“ odpovídá z angličtiny pocházejícímu vžitému označení „opt-in“. V tomto způsobu vedení hromadného řízení je projednáváno a rozhodováno o právech členů skupiny, kteří se do řízení výslovně přihlásili.

Podmínky, za nichž je možné vést přihlašovací hromadné řízení, a jak se postupuje při přihlašování, jsou upraveny v § 33 (podmínky přihlašovacího hromadného řízení) a § 55 a násl.

Z odstavce druhého pak vyplývá, že přihlašovací hromadné řízení je zásadou, jde o základní a univerzální formu vedení řízení, která má v zákoně přednost. Naproti tomu odhlašovací hromadné řízení by mělo být výjimkou a mělo by se používat pouze tehdy, jsou-li vedle obecných podmínek hromadného řízení naplněny i další výrazně zpřísněné podmínky, které tento způsob vedení odůvodňují.

b) Tzv. „odhlašovací hromadné řízení“ - § 5

Pojem vymezení v § 5 je českým legislativním ekvivalentem pro poměrně ustálené označení opt-out systému kolektivních žalob. V české odborné terminologii hromadných žalob pojem „opt-out“ již zdomácněl, přesto jej nebylo možné pro účely legislativního vyjádření použít, neboť nejde o slovo českého původu. Zvolen byl nakonec pojem „odhlašovací hromadné řízení“, který se může jevit trochu netradičním, nicméně je výstižný a poměrně krátký. Lze uvést, že tento výraz byl nakonec upřednostněn před jinými označeními, která se anglické označení snažila opsat (např. „hromadné řízení, z něhož se členové skupiny odhlašují“, „hromadné řízení, z něhož členové skupiny mohou vystoupit“ apod.).

Odhlašovací hromadné řízení je tedy způsobem vedení hromadného řízení, kdy všichni dotčení členové skupiny (respektive jejich práva či oprávněné zájmy) jsou *ex lege* zahrnuti do hromadné žaloby. Jestliže pak nechtějí být tyto osoby výsledkem kolektivního sporu vázány, mají právo se z řízení odhlásit a uplatňovat svůj nárok individuálně. Výjimkou jsou členové skupiny ze zahraničí (rozhodným okamžikem je podání hromadné žaloby), kteří se vždy musí do řízení aktivně přihlásit.

Podmínky, kdy je možné vést odhlašovací hromadné řízení, jsou zakotveny v § 34 a násl. Podmínky, za nichž je možné se odhlásit, jsou upraveny v § 107 a násl. Z uvedených pravidel je zřejmé, že odhlašovací hromadné řízení je možné vést jen ve velmi omezených případech, pokud to odůvodňují konkrétní okolnosti případu, a z důvodu obavy před možným zneužitím zákon počítá s celou řadou dalších pojistek, které mají zneužití zabránit.

Pokud jde o vymezení obou způsobů, platí, že zatímco u přihlašovacího hromadného řízení se účel koncentruje jen na zefektivnění vymáhání soukromých subjektivních práv, případně na

hospodárnost řízení a odbřemenění soudů, u odhlašovacího hromadného řízení se k tomuto přidává i další aspekt. Přínosem odhlašovacího hromadného řízení má být také okolnost, že se vymáhání určitého typu nároků ekonomicky a racionálně smýšlející osobě vůbec vyplatí. Jde tedy o jediný smysluplný nástroj pro vymáhání tzv. difúzních škod, který procesní právo z hlediska všech možností nabízí. Z toho zároveň vyplývá, že hromadná žaloba v opt-out režimu má i nezanedbatelné preventivní účinky na chování potenciálních škůdců a zprostředkovaně též pozitivní efekt na kvalitu a úroveň českého podnikatelského prostředí.

K § 6 (Vztah k obecné procesní úpravě):

Hromadná žaloba není nic jiného než procesní úkon, který umožňuje vybraným subjektům zahájit řízení o soukromých subjektivních právech skupiny, přičemž od obecného civilního procesu se tato forma v základu liší „pouze“ tím, že jde o projednání společné. Hromadné řízení tedy představuje jen zvláštní druh civilního řízení, a je proto zcela přirozené, že se na otázky neupravené v zákoně o hromadném řízení použijí pravidla platná pro civilní proces. Ačkoliv český zákonodárce nakonec volí jinou koncepci (k důvodům viz kapitulu 2.2 obecné části důvodové zprávy) a upravuje hromadné žaloby v samostatném zákoně, není v zahraničí dokonce výjimkou, že jsou hromadné žaloby přímo součástí civilně procesních kodexů (tak kupříkladu v Německu, Maďarsku, Norsku či USA). To, že se občanský soudní řád použije na zákon o hromadném řízení subsidiárně, tudíž netřeba dlouze odůvodňovat.

Uvedené základní myšlenkové východisko, z něhož zákon o hromadném řízení čerpá, je nicméně inherentně omezeno několika odlišnostmi, jimiž se hromadné řízení vyznačuje. Tyto odlišnosti se promítají do výjimek vyjádřených obecně v § 6 formulací „nestanoví-li zákon jinak“, přičemž dílčí odchylky jsou dále stanoveny na jednotlivých místech zákona.

Nejzásadnější odlišnosti jsou ošetřeny přímo v zákoně tak, že uplatnění určitých pravidel obecného civilního procesu je zcela vyloučeno. Konkrétně jde o ustanovení § 66 a § 99 předkládaného zákona, jež v hromadném řízení zcela vylučují aplikaci ustanovení § 114b odst. 5, § 114c odst. 6 a 7 a § 118b, § 153a odst. 3, § 153b, § 172, § 173, § 174, § 174a, § 174b a § 175 občanského soudního řádu. K důvodům vyloučení právě těchto ustanovení srov. odůvodnění pod § 66 a 99 návrhu.

Ve zbytku se uplatní subsidiarita.

Z hlediska dalších procesních předpisů je kruciólní vztah k exekučnímu řádu a insolvenčnímu zákonu – k tomu lze odkázat jednak na obecné pojednání v kapitole 2.2.c obecné části důvodové zprávy, a dále zejména na důvodovou zprávu u části čtvrté věnující se právě specifikům vztahu zmíněných předpisů.

K § 7 (Pravomoc soudu):

Hromadné řízení bude v českém procesním právu novinkou. Obsahuje celou řadu prvků, s nimiž nemají dosud české soudy zkušenosti, a nelze dopředu přesně odhadovat, jak se nakonec prosadí v praxi.

Ze všech těchto důvodů se nakonec navrhuje v první fázi účinnosti zákona omezit pravomoc soudů pouze na ty případy, v nichž se řeší spory vyplývající z právních poměrů mezi podnikatelem (v roli žalovaného) a spotřebiteli (v roli členů skupiny). Zákon se tak omezuje na vymáhání nároků, jež se týkají práv spotřebitelů a vyplývají ze vztahů b2c.

Spotřebitelská oblast se s problémem racionální apatie potýká nejvíce, a je tudíž logické, že má-li se hromadné řízení do českého právního řádu zavést, spotřebitelské spory jsou první na řadě.

Ukáže-li se přitom v budoucnu, že se hromadné řízení osvědčilo, je možné pravomoc soudů rozšířit. Stejnou cestou se ostatně vydávají i zahraniční právní řády, kupříkladu Francie, Nizozemsko či Polsko, které postupem času své kolektivní mechanismy doplňují o další právní odvětví.

Jelikož se hovoří o „sporech“, implicitně z toho vyplývá, že vyloučena jsou ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních – tj. typicky věci, o nichž nelze uzavřít smír (věci rodinněprávní, statusové apod.).

Z povahy věci jsou dále vyloučeny nároky, které vznikly při jednání státu popřípadě při jednání územních samosprávných celků jako suveréna. Jde o práva podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem nebo podle jiných zákonů, které upravují právo na náhradu újmy způsobené při výkonu veřejné moci (např. odpovědnost Policie ČR apod.). Tyto nároky vznikají z činnosti státu a územních samosprávných celků při výkonu vrchnostenské pravomoci, kdy tito vystupují jako suverén a nikoliv v roli právnické osoby soukromého práva.

K § 8:

K odst. 1

V souladu se schváleným věcným záměrem se u věcí, v nichž podle § 7 odst. 1 OSŘ rozhoduje jiný orgán než soud a soud toto rozhodnutí následně posuzuje „jen“ podle části páté OSŘ, podle zvláštních právních předpisů nepostupuje, byla-li věc zahájena podáním hromadné žaloby. Zjednodušeně řečeno, povinnost (anebo u finančního arbitra možnost) jít nejprve ke správnímu orgánu neplatí tam, kde je ve věci podána hromadná žaloba.

Ustanovení míří typicky na spory, které projednávají a rozhodují finanční arbitr podle zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů, Český telekomunikační úřad podle zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů, či Energetický regulační úřad podle zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Toto řešení nijak do stávající pravomoci vyjmenovaných orgánů nezasahuje – stávající pravomoc zůstává nedotčena. Ustanovení dopadá jen na vztah k nově zaváděnému hromadnému řízení.

Uvedené řešení bylo nakonec upřednostněno proto, že v řízeních před výše vypočtenými orgány ke vzniku tzv. hromadných událostí dochází, a lze se do budoucna domnívat, že se tak bude dít stále častěji. Zároveň však bylo na základě diskuze s uvedenými orgány a při zohlednění jejich kapacity a ročního nápadu zjištěno, že tyto orgány nejsou schopny samy vést řízení o hromadných návrzích. Nebylo tedy možné v kontextu českého postavení, finančního a personálního zabezpečení těchto orgánů vytvořit jakési hromadné správní řízení, které je umožněno i připravovanou směrnicí o zástupných žalobách. Pokud by zároveň nebyla návaznost na zákon o hromadném řízení ošetřena zvoleným způsobem, ztratila by hromadná žaloba značnou část svého potenciálu a možnost využití v praxi.

K odst. 2

Stejně jako v případech paralelního individuálního a hromadného soudního řízení je třeba řešit i situaci, kdy probíhá řízení před jiným orgánem (např. ČTÚ) a následně je podána hromadná žaloba v téže věci, popřípadě, je-li zahájeno hromadné řízení a následně je podán individuální návrh před jiný orgán v téže věci. Pro řešení této kolize plně postačuje odkázat na postup při řešení obdobné situace v řízení před soudem.

Obecně platí, že do uplynutí lhůty pro přihlašování/odhlašování musejí (a v případě finančního arbitra mohou) individuální žalobci svojí věc předložit příslušnému správnímu orgánu, pročež tento ji musí projednat bez ohledu na podanou žalobu. Podání, popř. připuštění hromadné žaloby tedy nemá na dosud zahájená řízení před správními orgány žádný vliv. Pokud se budou chtít jednotlivci do hromadného řízení zapojit, hrají zde klíčovou úlohu. Mohou se sice do hromadného řízení připojit, musí však příslušný orgán o této okolnosti informovat. Rovněž se v zákoně na několika místech počítá s tím, že soud má povinnost správnímu orgánu zasílat základní informace o řízení – tj. zejména mu poskytnout usnesení o přípustnosti hromadné žaloby/zastavení řízení, jiné rozhodnutí, kterým se řízení končí či doručit mu jednotlivé seznamy, na základě nichž může následně správní orgán posuzovat překážku litispendence.

K § 9 (Věcná příslušnost):

Navrhuje se, aby v prvním stupni byly k projednání hromadné žaloby příslušné krajské soudy. Uvedené rozhodnutí je odůvodněno několika faktory.

Zprvce a především je třeba říci, že hromadné řízení bude zpravidla po stránce hmotného a zejména procesního práva řízením složitým. Lze očekávat, že bude probíhat na několika úrovních, budou se v něm řešit různé hmotné i procesní otázky a budou se zde aplikovat velmi specifická pravidla (např. řízení o zpřístupnění důkazního prostředku, fáze přerозdělení vysouzené částky apod.). Z tohoto důvodu bude hromadné řízení vyžadovat na straně soudu velké nároky co do odbornosti i zkušenosti jednotlivých soudců v otázkách hmotného a

procesního práva. Krajské soudy tak byly v tomto ohledu vyhodnoceny jako vhodnější fórum k projednávání hromadných žalob.

Zadruhé je třeba brát v úvahu, že počet hromadných sporů nebude z jejich definice ve srovnání s individuálními spory příliš častý. Očekává se, že ročně bude takovýchto sporů zahájeno v řádu jednotek, max. desítek. Pokud by byla dána obecná soudní příslušnost soudům okresním jakožto soudům prvního stupně, znamenalo by to v praxi, že by se jednotlivé okresní soudy s hromadnou žalobou setkávaly velmi zřídka a nemohly by se tedy na tuto problematiku dostatečně „specializovat“.

Zatřetí hovoří pro příslušnost krajských soudů to, že hromadné řízení čerpá inspiraci a bude se v některých ohledech velmi podobat insolvenčnímu řízení. I tato okolnost nasvědčuje tomu, že krajské soudy jsou pro prvostupňové projednávání a rozhodování hromadných sporů vhodnější.

Vzhledem k tomu, že zákon nestanoví jinak, rozhoduje v prvním stupni krajský soud samosoudcem (viz § 36a odst. 3 OSŘ).

Místní příslušnost se bude řídit obecnými pravidly, tj., primárně sídlem/bydlištěm žalovaného (viz k tomu blíže § 85 – 86 OSŘ), subsidiárně má však žalobce na výběr a předpokládá se, že využije takový klíč k určení příslušnosti soudu, který umožní koncentraci všech uplatňovaných nároků u jednoho soudu (typicky k tomu může dopomoci kritérium místa, kde došlo k události, která zakládá právo na náhradu újmy). Je třeba zdůraznit, že možnost volby místní příslušnosti je na žalobci a soud by neměl v řízení alternativní místní příslušnosti využívat k tomu, aby se snažil projednávanou věc postoupit jinam. Je-li tedy některé z možných kritérií splněno, musí soud volbu žalobce respektovat.

Obecně ke zvláštním subjektům

V hlavě III se navrhuje upravit subjekty hromadného řízení. Zákon nejprve vymezuje zvláštní subjekty, které mají za splnění zákonných podmínek v řízení určité specifické postavení. Těmito zvláštními subjekty jsou:

- člen skupiny (v roli žalobce nebo zúčastněného člena skupiny),
- nezisková osoba a
- správní orgán nebo subjekt mimosoudního řešení spotřebitelských sporů.

Tyto subjekty nijak nemodifikují základní pravidlo občanského soudního řádu, podle něž účastníky řízení jsou žalobce a žalovaný. Hovoří-li zákon o žalobci, je jím ten, kdo podal hromadnou žalobu (může jich být pochopitelně více), popřípadě ten, kdo nastoupil na jeho místo. Žádná změna nenastává ani u definice žalovaného – tím je osoba, která je v žalobě jako žalovaný označena, tj. osoba, proti níž hromadná žaloba směřuje. Právě uvedené se *mutatis mutandis* uplatní také pro označení „účastník“ řízení, kterým je stejně jako v individuálním sporu žalobce a žalovaný.

Ve světle výše uvedeného je nyní třeba říci, co se v části o subjektech řízení upravuje nad rámec těchto obecně platných pravidel. V části věnující se subjektům se řeší jednak otázka, kdo může podat hromadnou žalobu, tj. kdo může být v hromadném řízení účastníkem, resp. žalobcem. Dále se zde upravuje postavení členů skupiny, o jejichž tvrzeném hmotně-právním postavení se v řízení rozhoduje. Konečně se zvláště a odlišně od obecného civilního procesu upravují určité odchylky týkající se role a postavení žalobce v hromadném řízení, neboť je nezbytné zohlednit, že žalobce v hromadném řízení na rozdíl od řízení individuálního neuplatňuje (jen) svá práva, ale hájí zájmy celé skupiny.

K § 10 (Postavení člena skupiny v hromadném řízení):

Je nutné pojmově odlišovat *členy skupiny, resp. skupinu ve smyslu hmotného práva* – tj. souhrn všech hmotně-právně dotčených osob – a *členy skupiny, resp. skupinu ve smyslu procesním* – tj. souhrn všech osob, jejichž tvrzených práv se žalobce v hromadném řízení domáhá. Právě skupina, resp. člen skupiny ve smyslu procesním jsou používány v rámci zákona. Pokud tedy zákon hovoří o členovi skupiny, resp. o skupině, myslí tím osobu, o níž se žalobce domnívá či o níž žalobce tvrdí, že splňuje určité definiční znaky vymezené v hromadné žalobě. To, zda je skutečným hmotněprávním nositelem daného nároku, rozhodne soud v konečném rozsudku.

Z důvodu existence skupiny a členů skupiny, jejichž nároky jsou v řízení předmětem projednání, je třeba se také zabývat otázkou, jaké bude postavení těchto členů v řízení. Nabízí se, že budou účastníky řízení po boku osoby, která podala hromadnou žalobu, že budou vedlejšími účastníky, případně, že nebudou účastníky řízení vůbec s tím, že buď mají, nebo nemají v řízení garantováno určité postavení.

Bývá zcela standardní, že členové skupiny mají v zahraničních právních řádech omezená práva, popřípadě nemají práva žádná (k tomu srov. například německou úpravu reprezentativní *Musterfeststellungsklage* či návrh unijní úpravy ve směrnici o reprezentativních žalobách, zejm. čl. 3). Stávající právní řád hromadné řízení nezná a nezná tedy procesní postavení, které by dokázalo procesní postavení členů skupiny zcela vystihnout. Z tohoto důvodu návrh zákona nakonec nepřebírá žádný z „osvědčených“ institutů pro vymezení postavení členů skupiny (jako například vedlejší účastenství podle § 93 OSŘ apod.) a konstruuje zcela novou procesní kategorii „zúčastněného člena skupiny“, který není účastníkem řízení, ale má procesní postavení *sui generis*. K tomu viz dále komentář u § 11 a násl.

K odst. 1

Odstavec 1 v návaznosti na procesní legitimaci člena skupiny řeší následky, kdy člen skupiny za podmínek zákona podal hromadnou žalobu. Takovýto člen skupiny je žalobcem v hromadném řízení. Žalobcem se ale může stát i tím, že nastoupí na místo jiného žalobce – člena skupiny.

K odst. 2

Z hlediska postavení členů skupiny však není ani tak klíčový odstavec 1, nýbrž odstavec 2. Jednak nebude většina členů skupiny žalobcem, a tedy ani účastníkem řízení. Odstavec druhý pak upravuje postavení právě těchto členů, tj. naprosté většiny anebo všech členů skupiny, kteří nejsou stranou hromadného řízení, ale do řízení se stanoveným způsobem zapojili. Tito členové skupiny se nazývají zúčastněnými členy skupiny.

Ustanovení staví na jisto, že člen skupiny, který nepodal hromadnou žalobu, popř. který nastoupil na jeho místo, není stranou řízení – není žalobcem – není účastníkem.

Uvedený přístup zvolený v návrhu je pouze jedním z možných. Existují též přístupy, kdy členové skupiny jsou stranou řízení se všemi právy, i přístupy, kde členové skupiny nejsou stranou řízení a v zásadě nemají v řízení ani žádná práva.

Zvolené řešení bylo nakonec upřednostněno oproti dalším dvěma alternativám, protože nejlépe reflektuje podstatu a základní účel hromadného řízení. Promítá se v něm snaha o vyvážení dvou veskrze protichůdných zájmů – zájmu na zachování individuálního práva na spravedlivý proces členů skupiny na straně jedné a potřebě zajistit účelné a funkční hromadné řízení tak, aby nebylo z důvodu velkého počtu aktivních osob paralyzováno na straně druhé.

K odst. 3

Návrh zákona se nakonec přiklání ke koncepci žaloby skupinové, z čehož mj. vyplývá, že pokud se alespoň jeden člen, který má zájem o prosazení svého práva, neobjeví, není možné hromadné řízení zahájit. Výjimkou je autonomní procesní legitimace neziskové osoby, vyplývající z její neziskové a dobročinné povahy. Mimo to jde o požadavek, k němuž bude ČR v brzké budoucnosti zavázána směrnicí o zástupných žalobách.

Tento člen skupiny je žalobcem a v zahraničí se nazývá též pojmem zástupce skupiny (v angličtině označovaný jako „*named plaintiff*“ nebo „*group representative*“). Zástupcem skupiny je velmi zjednodušeně řečeno ten člen skupiny, který se rozhodl vystoupit z davu a uplatňovat své právo u soudu. V roli zástupce může vystupovat i více členů skupiny, pokud se na tom mezi sebou dohodnou.

Odstavec třetí vymezuje, jakou úlohu žalobce-člen skupiny, resp. jeho právo či oprávněný zájem, v řízení má. Hromadné řízení se musí odvíjet od projednání jednoho nároku, na němž soud nejprve zkoumá, zda jsou vůbec dány důvody pro vyhovění hromadné žalobě. Právě nárok žalobce je jakýmsi odrazovým můstkem, který soud v hromadném řízení především zkoumá a od jehož posouzení se celé hromadné řízení odvíjí.

Vedle „odvahy“ brát se za práva všech členů skupiny musí zároveň žalobce disponovat právem, které je pro skupinu příznačné, přičemž příznačnost se hodnotí vzhledem ke stejným či obdobným skutkovým nebo právním otázkám. Toto je zkoumáno jako jedna z podmínek hromadného řízení (k tomu srov. § 33). Požadavek na příznačnost je odůvodněn odstavcem 3, podle nějž se právě nárokem žalobce soud zabývá primárně a jako prvním.

K § 11 a 12 (Zúčastněný člen skupiny)

V § 10 odst. 2 se definuje pojem „zúčastněný člen skupiny“. Jeho postavení je dále rozvedeno v § 11 a 12.

Nejprve se řeší postavení tohoto člena skupiny. Zúčastněný člen skupiny není účastníkem, ani vedlejším účastníkem, společníkem či jiným dosud známým institutem procesního práva. Jeho postavení je možné charakterizovat jako *sui generis* garantované postavení, jehož obsah je vymezen v zákoně o hromadném řízení. Zúčastněný člen skupiny má v řízení pouze vybraná procesní práva, která mu garantuje právě a jen zákon o hromadném řízení (jedná se o taxativní výčet).

Procesními právy zúčastněného člena skupiny jsou

a) **Právo vyjádřit se.** Jde o podstatu práva na spravedlivý proces, která je citovaným pravidlem chráněna. Obsah práva je poměrně podrobně rozveden již v judikatuře vrcholných soudů, lze však uvést demonstrativně právo, aby bylo stanovisko člena skupiny vyslechnuto ústně přímo na jednání, písemně mimo jednání, aby člen skupiny mohl navrhopvat důkazní návrhy, přicházet se skutkovými tvrzeními apod. Člen skupiny má tedy právo se k věci vyjádřit, které je obsahem práva vyjádřit se v širším smyslu. Způsob uplatnění práva je dále konkretizován v § 67 a násl. a k podrobnostem odkazujeme na tam uvedené závěry.

b) Členové skupiny mají též **právo nahlížet do spisu.** Otázka nahlížení do spisu by zřejmě plynula již z obecné právní úpravy, která jej neomezuje jen na účastníky řízení (viz § 44 odst. 2 OSŘ), nicméně zde se tato skutečnost zaprvé stanoví najisto, zadruhé se brání tomu, aby u každého jednotlivého člena skupiny bylo nezbytné žádat předsedu senátu. Tím pochopitelně není dotčeno, že musí být členství ve skupině osvědčeno.

c) Zúčastnění členové skupiny **mají též právo požadovat odvolání žalobce a vstup nového žalobce do hromadného řízení.**

d) Konečně mají zúčastnění členové skupiny též **právo podávat námítky** tam, kde to stanoví zákon. Námitka je zvláštním zjednodušeným opravným prostředkem, který se zásadně projednává na principu autoremedury, tj. podání námítky nemá devolutivní účinek. Členům skupiny je uvedené právo svěřeno proto, že jim zásadně nepřísluší, aby podávali proti rozhodnutí soudu řádné či mimořádné opravné prostředky. Zákon dále stanoví, jak se námítky podávají, posuzují a jak se o nich rozhoduje.

e) Je třeba podotknout, že uvedený seznam je seznamem „aktivních“ práv členů skupiny, a to navíc ještě ne úplným. Mimo zde uvedená práva má člen skupiny také například právo nechat se **zastoupit advokátem**, které vyplývá již z čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, a dále též kruciální právo se do řízení za podmínek zákona přihlásit, popř. z něj vystoupit. Vedle těchto „aktivních práv“ mají členové skupiny i některá „pasivní“ práva, která jsou reflexí povinnosti, jež je ukládána jiné osobě, zpravidla žalobci. Typickým příkladem je právo na informace, které je třeba dovodit z povinnosti žalobce a soudu členy skupiny v dostatečné míře informovat, právo, aby žalobce jednal v jejich zájmu, právo požadovat odvolání žalobce apod.

Z tohoto důvodu se stanoví obecná zbytková klauzule. Co je však důležité, všechna práva musí vyplývat přímo ze zákona o hromadném řízení a nemohou vyplývat z jiných zákonů, např. z občanského soudního řádu.

V § 12 se zpřesňuje, kdo ze „členů skupiny“ (ve smyslu procesním, jak je vymezil žalobce v hromadné žalobě) je v tom kterém řízení „zúčastněným členem skupiny“, jemuž přísluší postavení dle § 11. Vymezení navazuje na definici přihlašovacího a odhlašovacího hromadného řízení podle § 4 a 5.

K § 13 a 14 (Nezisková osoba, Bezdlužnost):

Další klíčovou postavou hromadného řízení je nezisková osoba. Role neziskové osoby odpovídá pozici tzv. oprávněného subjektu (*qualified entity*) upraveného ve stávající směrnici o žalobách na zdržení se protiprávního jednání, resp. připravované směrnici o zástupných žalobách. „Neziskovou osobou“ je tedy neziskový subjekt, který bez ohledu na formu (být standardně půjde o spolek či ústav) nerozděluje zisk nebo jiné vlastní zdroje mezi své členy, statutární či jiné orgány, zakladatele apod.

Vzhledem k tomu, že role neziskové osoby v zákoně je rozhodující, a to zejména v odhlašovacím hromadném řízení, je rolí jakési pojistky před tím, aby byla zahajována bezdůvodná, šikanózní, zneužívající či jinak neopodstatněná řízení, navrhuje se podmínky pro činnost neziskové osoby výrazně zpřísnit.

Co se týče jednotlivých podmínek činnosti, důležité jsou jak podmínka neziskovosti (přičemž neziskovost neznamená, že subjekt nemůže vytvářet zisk, ale že případný zisk využívá ke své další dobrovolnické činnosti a nerozděluje jej mezi své členy), tak i podmínka nezávislosti. Tuto podmínku je potřeba vykládat tak, že nezisková osoba není přímo závislá na jediném financujícím subjektu (nejde tedy o nadační fond jedné korporace apod.), ale pokud získává prostředky i z darů a příspěvků, musí být zjevné, že tyto dary a příspěvky nemohou ovlivnit oblasti či společnosti, proti jejichž činnosti se vymezuje.

Podmínka činnosti v oblasti ochrany práv či zájmů znamená, že organizace může hájit jen zájmy spotřebitelů, spotřebitelů v letecké dopravě, na finančních trzích apod.

Na to navazuje další podmínka – právnická osoba nejen, že se musí věnovat ochraně zájmů, ale též musí mít v této oblasti potřebné znalosti. Toto kritérium se bude zkoumat ve vztahu k osobě, která za ni v řízení jedná, přičemž nejde o advokáta, ale některou z osob vymezených v § 21 OSŘ.

Podmínky jsou nastaveny tak, aby úlohu garanta a klíčového hráče mohly plnit jen etablované neziskové organizace, které ve své oblasti působí již delší dobu a svoji činnost vykonávají aktivně a nezávisle. Uvedené je zajištěno podmínkou *aktivní* činnosti minimálně po dobu dvou let, což se již osvědčilo v úpravě spotřebitelských organizací podle § 25 OchrSpotř. Vylučuje se tedy existence *ad hoc* neziskových subjektů, které by mohly pod rouškou dobročinnosti hromadné řízení zneužívat v rámci konkurenčního boje či k poškození členů skupiny.

Z důvodu transparentnosti musí zároveň nezisková organizace o své činnosti informovat veřejně na svých internetových stránkách, z nichž musí jednoznačně vyplývat, že podmínky podle tohoto zákona splňuje (zejm. podmínku aktivity po dobu alespoň 2 let).

Nezisková osoba dále musí být bezdlužná (blíže definováno v § 14) a musí mít splněny povinnosti vyplývající z jejího zápisu do veřejného rejstříku.

Pro ulehčení pozice spotřebitelských organizací se zároveň v odstavci druhém výslovně zavádí pravidlo, že neziskovou osobou je vždy ten, kdo je zapsán na seznamu oprávněných osob vedeném Evropskou komisí v souladu s § 25 OchrSpotř. Tyto neziskové subjekty totiž již prošly výraznou kontrolou a podmínky pro jejich činnost odpovídají podmínkám vymezením v § 13 zákona. Tyto osoby jsou dále označovány jako „spotřebitelské neziskové osoby“ a v souladu s požadavky unijního práva mají určité zvláštní postavení. Uvedené osoby jsou neziskovými osobami podle tohoto zákona již jen z titulu, že jsou zapsány na seznam.

K § 15:

Ustanovení upravuje procesní otázku, jakým způsobem se v konkrétním hromadném řízení zjišťuje, že podmínky § 13 jsou splněny. Veškerá iniciativa v tomto ohledu leží na samotné neziskové osobě, která musí při prvním svém úkonu v řízení doložit, že odpovídá podmínkám vymezeným v § 13. Pokud uvedené nedoloží anebo má-li soud za to, že podmínky nesplňuje, nelze ji do řízení připustit. U „obecných“ neziskových osob musí být doloženy podmínky odst. 1, spotřebitelská nezisková osoba musí doložit zápis na seznam podle odst. 2.

K § 16 (Postavení neziskové osoby v hromadném řízení):

Stejně jako u člena skupiny se navrhuje stanovit, jaké má nezisková osoba postavení. Podá-li v souladu s podmínkami zákona hromadnou žalobu, stává se žalobcem v hromadném řízení. Totéž platí, vstoupí-li na místo jiného žalobce-neziskové osoby.

K § 17 (Správní orgán a subjekt mimosoudního řešení sporů):

K odst. 1

S ohledem na specifika řízení i omezení pravomoci správních orgánů zákon explicitně umožňuje vybraným specializovaným subjektům, aby se do řízení zapojily formou tzv. vyjádření k věci samé. Uvedené pravidlo je pro českou procesní legislativu novinkou¹⁴ a ve své podstatě jde o uzákonění institutu známého z anglosaského práva pod označením *amicus curiae* neboli přítel soudu. Ačkoliv z pohledu zákona je atypický, *amicus curiae* není pro české právo úplně cizí, jak by se na první pohled mohlo zdát. Koncept se již poměrně vžil v řízení před Ústavním soudem¹⁵, v němž se nezřídka kdy názor třetí osoby, která není účastníkem řízení, osvědčil. Návrh zákona zde na tuto osvědčenou praxi navazuje a výslovně opravňuje neziskovou osobu k tomu, aby mohla vyjádřit soudu svůj názor formou písemného vyjádření.

¹⁴ Insitut *amicus curiae* či *amicus curiae* brief se využívá v řízení před Ústavním soudem,

¹⁵ Srov. kupř. nálezy Pl. ÚS 24/07, IV. ÚS 3035/15 či Pl. ÚS 16/14.

Jmenovitě toto oprávněná mají finanční arbitra, Český telekomunikační úřad a Energetický regulační úřad, a dále subjekty oprávněné vést spotřebitelské ADR podle zákona o ochraně spotřebitele (oprávnění uděluje MPO).

Rozhodnutí v hromadné žalobě může mít zásadní dopad do práv a povinností velké skupiny osob, z tohoto důvodu je potřebné zajistit, aby soud měl k dispozici co nejvíce relevantních podkladů, na jejichž základě lze zodpovědně rozhodnout. Proto zákon dává výslovnou možnost vybraným entitám, aby své znalosti a zkušenosti soudu sdělily a on je mohl vzít při rozhodování v potaz.

S jejich názorem se soud vypořádá nejpozději v rozhodnutí, kterým se řízení končí.

K § 18 a 19 (Právo podat hromadnou žalobu)

Citovaná ustanovení řeší otázku procesní legitimace k podání hromadné žaloby. Přihlašovací hromadné řízení může zahájit buď člen skupiny, nebo nezisková osoba (myšleno „obecná“ dle § 13 odst. 1), získali-li písemný souhlas alespoň 10 dalších členů skupiny. Alternativně může řízení zahájit „spotřebitelská nezisková osoba“, která v souladu s návrhem směrnice souhlas nepotřebuje.

Pokud jde o postavení spotřebitelské neziskové osoby, zákon předpokládá, že zájmy členů skupiny hájí tato nezisková osoba již ze své podstaty, a mandát tak ke vzniku procesní legitimace získat nemusí. Jde o princip reprezentativní žaloby, který je výslovně požadován i v návrhu směrnice o zástupných žalobách, kde se rovněž předpokládá, že k podání zástupné žaloby nemusí kvalifikovaný subjekt získat (předem) souhlas byť jen 1 člena skupiny.

Zrcadlově k předchozí úpravě se řeší též procení legitimace k podání hromadné žaloby k zahájení odhlašovacího hromadného řízení. S ohledem na zvýšení zneužívající potenciál odhlašovacího hromadného řízení jsou kritéria pro podání žaloby zpřísněna.

Člen skupiny či nezisková osoba musí k podání žaloby přiložit písemný souhlas alespoň 100 členů skupiny. Lze si jen stěží představit, že by se žalobci podařilo sehnat souhlas takového počtu členů, pokud by chtěl hromadnou žalobu zneužít či poškodit žalovaného. Uvedený počet tak bude působit proti případným snahám o využití odhlašovacího řízení v rámci konkurenčního boje. Z tohoto důvodu by se měl výjimečně uplatnit nejen pro členy skupiny, ale i pro neziskové organizace.

Jedinou výjimku má ze zákona spotřebitelská nezisková osoba, která odpovídá tzv. *qualified entity* ve smyslu návrhu směrnice o zástupných žalobách zapsané na seznam Evropské komise (srov. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52016XC0930\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52016XC0930(03)) nebo také <https://www.mpo.cz/cz/ochrana-spotrebitele/uzitecne-kontakty/kontakty-na-vybrane-spotrebitejske-organizace--5724/>). Tyto NGO jsou důvěryhodné, etablované, posuzované ze strany MPO a pod celospolečenským drobnohledem; riziko zneužití z jejich strany je tak minimální. Pokud by zároveň zákon i na tyto subjekty uvedený požadavek 100 podpisů požadoval, vznikl by rozpor s návrhem směrnice. Směrnice explicitně uvádí, že k podání reprezentativní žaloby a zahájení hromadného řízení nesmí být potřeba souhlasu člena skupiny. Směrnice navíc požaduje, aby členské státy kvalifikovaným subjektům nekladly

zbytečné překážky. Jedná se tedy o pravou reprezentativní žalobu, kterou je možné zahájit odhlašovací hromadné řízení.

K § 20 a 21 (Postavení žalobce v hromadném řízení)

Vedle zvláštní úpravy specifických subjektů hromadného řízení obsahuje zákon i několik ustanovení upřesňujících pozici žalobce. Žalobce je jednou ze dvou tradičních stran civilního sporu. Ve standardním individuálním řízení hájí žalobce své zájmy a jeho postavení je tak v tomto ohledu neomezeno a korigováno jen snahou o zajištění efektivity řízení, popřípadě zájmem žalovaného (nezbytný souhlas soudu se změnou žaloby, souhlas žalovaného se zpětvzetím žaloby apod.). Hromadné řízení se však v dané otázce zásadně odlišuje, když hromadný žalobce nehájí (jen) své zájmy. Jeho ústřední povinností je vystupovat v řízení v zájmu celé skupiny, tj. v zájmu všech členů skupiny, pro něž je výsledek sporu relevantní.

K § 20

Žalobce v hromadném řízení vystupuje jako plnohodnotný účastník řízení (nejde v tomto smyslu o procesního zástupce), musí tedy zcela logicky jednat v řízení vlastním jménem. Z výše uvedeného je dále zřejmé, že byť žalobce v řízení jedná primárně v zájmu skupiny, má v řízení i vlastní zájmy, které nemusí vždy zcela odpovídat zájmům skupiny jako celku. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby měl žalobce v zákoně výslovně uloženou povinnost jednat v řízení v zájmu skupiny jako celku. Žalobce tedy jedná sám, jedná vlastním jménem, nejedná však ve vlastním zájmu, ani v zájmu jednotlivých členů skupiny, ale po celou dobu jedná v zájmu skupiny jako celku.

Z hlediska standardu chování žalobce se zákon přiklání k již osvědčenému měřítku jednání s řádnou péčí. Uvedené řešení bylo zvoleno zejména proto, že pojem řádné péče jakožto procesního ekvivalentu péče řádného hospodáře je dostatečně široký na to, aby pokryl všechny eventuality reálné činnosti žalobce, zároveň je však v české doktríně i aplikační praxi již poměrně ustálen, tudíž nebude vyvolávat zbytečné výkladové nejasnosti.

V případě žalobce – právnické osoby platí povinnost uvedená v odst. 1 a 2 pro fyzickou osobu, která za ni v hromadném řízení jedná (u jiných právnických osob osoby vymezené v § 21 OSŘ). Dané pravidlo se však neuplatní pro advokáta žalobce, který je jen procesním zástupcem na základě procesní plné moci.

K § 21

V § 21 dochází k dalšímu rozvedení výše uvedených myšlenek, neboť se zde stanoví povinnosti žalobce, které má tento nad rámec obecných povinností strany řízení. Ve své podstatě jde též o rozvedení pojmu řádné péče a nelze proto vyloučit, že případný okruh povinností bude v rozhodovací praxi soudů rozšířen (odtud použití slova „zejména“).

Žalobce má proto zejména:

- a) *povinnost obstarávat podklady a důkazy svědčící ve prospěch skupiny;*

Jde o standardní formu získávání důkazních prostředků, která platí i v individuálním řízení, zde je nicméně činěna ve prospěch skupiny. Nejde o detektivní činnost.

b) *dále má povinnost přijímat a vyřizovat návrhy a podněty členů skupiny;*

Uvedené probíhá neformálně, neboť žalobce není státním orgánem ani osobou, která by měla propůjčené veřejné pravomoci.

c) *povinnost informovat členy skupiny o průběhu hromadného řízení;*

Povinnost je dále rozvedena v ustanoveních o uveřejňování informací.

d) *povinnost brát ohled na práva žalovaného, zejména při informování členů skupiny o průběhu a výsledcích řízení.*

Pravidlo pochopitelně neznámá, že by žalobce měl hájit žalovaného či jeho práva a zájmy. Pouze se tím vyjadřuje povinnost žalobce, aby při své činnosti zohledňoval i práva žalovaného, vědomě nekonal tak, aby žalovanému vznikala zbytečná a neoprávněná újma. Zejména by se měl žalobce vyvarovat úmyslných či dokonce lstivých praktik, jejichž cílem je poškodit pověst žalovaného, ačkoliv k tomu není důvod, či donutit žalovaného uzavřít smír, byť právo je na jeho straně (z pohledu žalovaného může být uzavření smíru a tím rychlé odklizení sporu v konkrétním případě „menším zlem“, než pokud by nechal řízení doběhnout do vítězného konce).

K § 22 (Procesní nástupnictví):

V § 22 se navrhuje upravit odchylky od právní úpravy procesního nástupnictví v § 107 a 107a OSŘ, které jsou vyžadovány zvláštními požadavky na kvalitu a vlastnosti žalobce v hromadném řízení (srov. k tomu část věnující se zvláštním subjektům hromadného řízení).

Pokud nastane situace, kdy dojde ke změně osoby, která je žalobcem (např. tím, že zemře, dojde k zániku neziskové osoby apod.), je potřeba zkoumat, zda má právního nástupce, který splňuje podmínky subjektu, jenž má možnost podle tohoto zákona podat danou hromadnou žalobu. V případě, že nástupce tyto podmínky nesplňuje, není-li zde žádný nástupce anebo nemá-li nástupce zájem o další působení v řízení, odkazuje úprava na postup, kdy došlo k odvolání žalobce a hledá se žalobce nový. Kterýkoliv člen skupiny pak může v této chvíli navrhnout, aby do řízení jako žalobce vstoupila jiná osoba. Blíže viz § 26.

Co se týče procesního nástupnictví u členů skupiny, kteří nejsou žalobcem, zde zákon upravuje odlišný postup v § 63.

Tímto ustanovením pochopitelně nejsou dotčena zvláštní pravidla pro odvolání či výměnu žalobce.

K § 23 – 27 (Odvolání žalobce):

Žalobce žaluje vlastním jménem, musí nicméně jednat v zájmu jiných osob, jejichž práva jsou v hromadném řízení projednávána. Pro to, aby svoji úlohu v řízení plnil řádně, stanoví zákon

žalobci četné povinnosti. Je proto nezbytné ošetřit situaci, kdy žalobce začne některou ze svých povinností porušovat.

Pro tyto případy upravuje zákon institut tzv. odvolání žalobce, který je sankcí za to, že žalobce nedodrží některou z povinností, anebo řešením situace, kdy žalobce přestal splňovat podmínky, které jsou na něj v zákoně kladeny. K odvolání tedy dochází z rozhodnutí soudu.

K § 23

V prvním ustanovení jsou řešeny základní podmínky, za nichž může k odvolání žalobce dojít. Tyto podmínky jsou stanoveny tak, aby k odvolání nemohlo dojít při jednotlivém drobném porušení povinností, nýbrž pouze tehdy, došlo-li k flagrantnímu překročení zákona. K jednotlivým důvodům lze uvést následující:

a) *přestane-li splňovat podmínky podle tohoto zákona,*

Dané pravidlo se týká zejména situace, kdy člen skupiny přestane být členem skupiny nebo se zjistí, že jeho nárok není „příznačný“.

U neziskové osoby by mohlo jít o případ, kdy přestane být nezávislá nebo nezisková apod.

b) *nezastupuje-li odpovídajícím způsobem zájem skupiny,*

Žalobce má obecnou povinnost hájit zájmy skupiny (§ 18). To, že žalobce hájí zájem skupiny na odpovídající úrovni, je rovněž jednou z podmínek, aby byla žaloba certifikována [viz § 31]. Dalo by se dokonce říci, že jde o alfu a omegu působení žalobce v řízení. Ukáže-li se tedy, že žalobce nezastupuje zájem skupiny na odpovídající úrovni, soud jej odvolá.

c) *jedná-li zřejmě v zájmu žalovaného,*

Ačkoliv se může jevit, že písmeno c) spadá pod písmeno b), je nezbytné tuto situaci ošetřit zvlášť. Riziko, že k obdobnému jednání bude docházet, je imanentní každé hromadné žalobě, proto je na místě, aby bylo uvedené jednání zdůrazněno výslovně. Výjimečně nebude dán důvod pro odvolání žalobce, a sice, je-li jednání „v zájmu žalovaného“ také v zájmu skupiny (typicky u smíru).

d) *bylo-li rozhodnuto o tom, že žalobce je v úpadku nebo hrozícím úpadku,*

Situace úpadku žalobce je závažná pro všechny zúčastněné, neboť dochází ke ztrátě dispozičních oprávnění a potenciálně k riziku přerušení řízení. Jde tedy o zcela objektivní skutečnost, kdy musí okamžitě dojít k odvolání žalobce a k nástupu někoho nového. Dostane-li se tedy žalobce do úpadku, popř. hrozícího úpadku, má to zásadní důsledky i pro hromadné řízení.

e) *vyjde-li najevo, že při plnění podmínky transparentního financování uvedl údaje o prostředcích na financování své činnosti v hromadném řízení záměrně nesprávně,*

údaje zkreslil nebo pokud část údajů či jiných rozhodných skutečností záměrně zamlčel,

Uvedené pravidlo souvisí s povinností žalobce splnit podmínku transparentního financování a upravuje se zde následek, dojde-li později v průběhu řízení ke zjištění, že tato podmínka nebyla ze strany žalobce záměrně řádně splněna.

f) *porušuje-li jinak své povinnosti závažným způsobem.*

Zbytková klauzule míří na další situace, které může přinést aplikace zákona v praxi a jež nelze zodpovědně předvídat. Je nicméně zdůrazněno, že porušení povinností musí být závažné. V praxi může jít o kupříkladu o nedostatečné informování členů skupiny v rozporu s tím, co uložil žalobci soud, o to, že žalobce nebude systematicky vyřizovat podněty a návrhy členů skupiny apod.

Pro odvolání platí, že dospěje-li soud k závěru, že některá z podmínek je naplněna, odvolá žalobce i bez návrhu. Popřípadě je možné, aby řízení o odvolání iniciovali členové skupiny (odpovídající počet v odst. 1). V takovém případě zákona pamatuje na to, že zájem skupiny musí být reprezentován při podávání návrhu určitým kvalifikovaným počtem členů skupiny. Tento počet je při zohlednění zahraničních zkušeností s aktivitou (či spíše pasivitou) členů skupiny stanoven poměrně nízko na 20 % z celkového počtu zúčastněných či aktivních zúčastněných členů skupiny. Návrh členů skupiny je podáním ve smyslu procesním a musí kromě obecných náležitostí obsahovat i doklad o tom, že je splněno nezbytné kvórum. Zároveň i v případě, že je odvolání iniciováno na návrh členů skupiny, musí být splněna některá z podmínek v odstavci druhém. Čili členové skupiny nemohou požadovat odvolání žalobce například jen proto, že se jim nelíbí styl, jakým řízení vede, neporušuje-li tím žalobce své povinnosti.

K § 24

Navrhuje se blíže upravit postup a rozhodnutí soudu.

V případě, že soud sám dospěje k názoru, že je na místě žalobce odvolat anebo byl-li podán návrh na odvolání, musí soud nejprve, než ve věci rozhodne, dát žalobci a členům skupiny možnost, aby se k odvolání vyjádřili. Tuto možnost zpravidla uveřejní v rejstříku hromadných řízení nebo jiným vhodným způsobem tak, aby se o tom členové skupiny dozvěděli. K projednání může nařídít jednání.

O odvolání rozhoduje soud usnesením, kterým buďto žalobce odvolá, nebo rozhodne o zamítnutí návrhu na odvolání. Proti rozhodnutí soudu jsou přípustné námitky ze strany členů skupiny – a to jak proti rozhodnutí, kterým soud žalobce odvolal, tak proti rozhodnutí, kterým rozhodl o zamítnutí návrhu. Z tohoto důvodu je nezbytné uveřejnění příslušného usnesení v rejstříku hromadných řízení.

K § 25

Odvolání (a případně další opravné prostředky) je přípustné jen proti rozhodnutí o odvolání žalobce a může jej podat jen tento odvolaný žalobce. Žalovaný nemá z pohledu institutu odvolání žádný zájem na tom, kdo je žalobcem; k jeho ochraně před případným jednáním žalobce slouží jiné nástroje (možnost podávat předběžná opatření, možnost požadovat, aby žalobce složil jistotu na náhradu nákladů řízení apod.).

Přitom platí, že nerozhodne-li soud v usnesení o odvolání žalobce jinak, je žalobce povinen do doby právní moci tohoto usnesení učinit v hromadném řízení vše, co nesnese odkladu, aby členům skupiny nevznikla v hromadném řízení újma.

K § 26

Uvedené pravidlo upravuje následky, jež jsou spojeny s rozhodnutím o odvolání.

V první řadě je nutné obstarat za žalobce náhradu. V této souvislosti je třeba předeslat, že není úkolem soudu, aby obstarával náhradu odvolaného žalobce. Žalobce může navrhnout kterýkoliv zúčastněný člen skupiny. Soud přitom zkoumá, zda navržená osoba splňuje podmínky zvláštního subjektu podle tohoto zákona, pokud ano, rozhodne soud o vstupu té osoby, která byla navržena jako první.

Nenajde-li se žádná náhrada, soud rozhodne o zastavení řízení a náhradu nákladů řízení posoudí s přihlédnutím k okolnostem podle § 146 odst. 1 písm. b) či § 146 odst. 2 OSŘ.

K ochraně žalovaného před tím, aby nový žalobce nebyl insolventní, obsahuje zákon pojistku v podobě možnosti navrhnout složení jistoty na náhradu nákladů řízení.

K § 27

Z hlediska závaznosti stavu řízení pro nástupce původního žalobce je nezbytné obecnou zásadu civilního procesu uvedenou mj. v § 107 odst. 4 OSŘ do určité míry modifikovat. Nástupce je sice obecně vázán úkony provedenými dosud v řízení (tj. stavem v řízení v době jeho vstupu do řízení), to však neplatí pro jednotlivé úkony, které jsou ve *zjevném* rozporu se zájmem skupiny. Uvedené neplatí, došlo-li by tím k zásahu do práva žalovaného. Výjimka je nezbytná, neboť k odvolání dochází právě pro to, že žalobce porušoval své povinnosti, zřejmě a nejčastěji jednal v rozporu se zájmem skupiny. Není pochopitelně vyloučeno, že v konkrétním případě budou všechny úkony původního žalobce v souladu se zájmem členů skupiny, a tudíž nebude aplikace výjimky vůbec na místě.

Úkony, které jsou údajně v rozporu se zájmem skupiny, označí nový žalobce do 30 dnů od svého pravomocného vstupu do řízení. Soud je posoudí bez zbytečného odkladu a rozhodne o nich usnesením.

Výměna žalobce

Zatímco odvolání žalobce je sankcí za to, že žalobce porušuje své povinnosti, potažmo již nesplňuje podmínky pro výkon činnosti, výměna žalobce je institutem, který umožňuje aktuálnímu žalobci, aby za sebe našel náhradu a z řízení mohl vystoupit. Důvodem pro výměnu může být kupříkladu náhlá změna v osobním životě žalobce, nepředvídatelná událost

apod., která mu bude bránit v tom, aby se nadále naplno věnoval řízení a hájil v něm zájmy skupiny.

K § 28:

K odst. 1 a 2

Výměna není možná bez dalšího, je potřeba, aby k tomu existoval spravedlivý důvod – typicky právě určitá nepředvídatelná situace, na jejímž základě nelze po žalobci spravedlivě požadovat, aby v řízení i nadále působil. Výměna se děje pouze na návrh, a to návrh původního žalobce, který již musí být předem dohodnutý s jiným žalobcem, přičemž návrh musí obsahovat souhlas nového žalobce. Vedle toho by v návrhu mělo být uvedeno, z jakého důvodu k výměně dochází. I nový žalobce musí splňovat podmínky, aby mohl v řízení vystupovat (tj. jak obecné podmínky pro činnost zvláštního subjektu v hromadném řízení, tak podmínky v konkrétním případě, zejména podmínku adekvátního zastoupení).

V návrhu na výměnu musí být mimo obecných náležitostí podání obsaženo i označení nového žalobce ve smyslu údajů, které se o tomto žalobci uvádějí v rejstříku hromadných řízení a jež nového žalobce jednoznačně identifikují, a dále doklad, z něhož bude jednoznačně vyplývat, že žalobce s výměnou souhlasí.

K odst. 3

Vzhledem k tomu, že zde dochází ke změně na straně žalobce, je potřeba umožnit členům skupiny a tentokrát i žalovanému, aby se mohli k návrhu vyjádřit.

K § 29:

K odst. 1

O výměně žalobce rozhoduje soud usnesením. Vzhledem k tomu, že výměnou by nemělo dojít k poškození práv nikoho (členové skupiny nemají nárok na to, aby v jejich věci jako žalobce působila jedna konkrétní osoba, pokud i jiná osoba splňuje veškeré zákonné podmínky), není potřebné, aby bylo k rozhodnutí soudu přípustné odvolání. Z důvodů rychlosti řízení není ani vhodné v zákoně předpokládat, aby se proti rozhodnutí soudu o tom, že žalobce nevymění, mohl tento žalobce odvolat; může totiž podat nový návrh.

Ochrana členů skupiny je zajištěna tím, že členové mohou podat návrh na případné odvolání nového žalobce. Ochrana žalovaného je naproti tomu ošetřena možností požadovat složení jistoty na náhradu nákladů řízení.

K odst. 2

Zákon zde předpokládá standardní pravidlo, s nímž počítá civilní řízení pro případy výměny osoby žalobce (viz též § 107 odst. 4 OSŘ). Na rozdíl od odvolání žalobce zde není důvod pro to, aby z uvedeného pravidla byla činěna jakákoliv výjimka.

Společná ustanovení

Uvedená ustanovení upravují pravidla společná pro odvolání i výměnu žalobce.

K § 30:

Z pochopitelných důvodů významu změny osoby žalobce pro členy skupiny se navrhuje, aby pravomocné usnesení o odvolání či výměně a údaj o této skutečnosti byly zaznamenány v rejstříku hromadných řízení. To platí obdobně pro údaje o novém žalobci, kdy tyto údaje mohou být soudu známy až poté, co soud o odvolání rozhodl (viz postup předvídaný v § 26).

Je-li odvolán člen skupiny, nemá to vliv na jeho zapojení do řízení – pouze ztrácí postavení žalobce a stává se zúčastněným členem skupiny.

K § 31:

S ohledem na ochranu původního žalobce, nového žalobce i žalovaného je nezbytné ošetřit též otázku náhrady nákladů řízení a odměny a jejího rozvržení mezi oba žalobce.

Obecně se dává dotčeným osobám možnost, aby se na vypořádání náhrady nákladů řízení a odměny dohodly mezi sebou. Nedohodnou-li se však jinak, rozhodne soud usnesením o tzv. mezitímním vyúčtování náhrady nákladů řízení. V rozhodnutí soud zejména zhodnotí dosavadní vynaložené náklady na straně žalobce i žalovaného, kteréžto budou přičteny na vrub původního žalobce. Dle výsledku sporu bude na konci řízení původní žalobce oprávněn či povinen k náhradě těch nákladů, které do odvolání/výměny vznikly. Naproti tomu jeho nástupce tento nárok/povinnost mít nebude. Obdobně bude postupováno u odměny, jíž soud mezi strany rozvrhne dle jejich zásluh, doby, po kterou řízení vedly či jiných vhodných kritérií. Toto rozhodnutí nemusí soud v konečném rozhodnutí o nákladech řízení brát jako dogma, nicméně je povinen k němu přihlídnout a zohlednit jej.

K § 32 (Zastoupení žalobce):

Žalobce má v řízení rozhodující úlohu a musí hájit zájmy členů skupiny. V zájmu členů skupiny přitom vždy bude, aby je zastupoval někdo s právním vzděláním, přičemž s ohledem na povahu a složitost by jím měl být zásadně vždy jen advokát, ledaže je naplněna některá z výjimek. Osoba s právnickým vzděláním, která není advokátem, tedy v tomto případě nestačí.

Podmínky hromadného řízení

Vedle obecných podmínek soudního řízení, které vyplývají ze subsidiárně aplikovatelného občanského soudního řádu, je nezbytné splnit i další procesní podmínky stanovené toliko pro účely řízení hromadného. Teprve naplnění těchto podmínek odůvodňuje zvláštní kolektivní formu vedení řízení. Jestliže naopak podmínky splněny nejsou, hromadné řízení musí být zastaveno a jednotlivci odkázáni na individuální řízení. Je třeba zdůraznit, že při zkoumání podmínek hromadného řízení nejde o otázku důvodnosti (tj. zkoumá se jen, zda potenciálně velká skupina osob mohla utrpět určitou újmu, již se nezkoumá, zda tato újma skutečně vznikla, zda je zde příčinná souvislost, zavinění na straně žalovaného apod.).

Z hlediska podmínek je přitom nezbytné rozlišovat:

- a) obecné procesní podmínky platné pro každé soudní řízení, jež plynou ze subsidiární aplikace občanského soudního řádu, sem spadá i pravomoc soudu nebo procesní legitimace (zda jde o osobu oprávněnou podat hromadnou žalobu);
- b) podmínky přihlašovacího hromadného řízení, které musí být naplněny vždy, je-li navrhováno podání hromadné žaloby, a jejichž naplnění každopádně znamená, že je možné vést hromadné řízení univerzálním způsobem přihlašovacího řízení;
- c) zvláštní a zpřísněné podmínky pro odhlašovací hromadné řízení, které musí být nad rámec podmínek sub a) a b) naplněny, požaduje-li žalobce vedení odhlašovacího hromadného řízení a jež reflektují potenciální rizika, která jsou s touto formou vedení hromadného řízení spojena.

K § 33 (Podmínky přihlašovacího hromadného řízení):

Nejprve jsou upraveny podmínky přihlašovacího hromadného řízení, jež musí být naplněny vždy [výše sub b)]. Podmínky je nezbytné osvědčit, není tedy třeba je dokázat (to by mohlo vést k přílišnému zatížení řízení v této fázi a faktické nevyužitelnosti hromadného řízení, které by se v praxi nikdy nedostalo do druhé fáze).

Jednotlivé obecné podmínky jsou taxativní a jejich výčet nelze rozšiřovat:

- *Početnost skupiny - písm. a)*

Základní a logickou podmínkou vedení hromadného řízení je osvědčení skutečnosti, že skupina má dostatečný počet členů, který odůvodňuje vedení hromadného řízení. Některé státy stanoví konkrétní počet (kupř. Francie uvádí minimálně 2 členy, Polsko uvádí 10 členů, návrh rakouského předpisu uváděl 50), jiné ponechávají určení kritéria na soudu. Z důvodu právní jistoty se nakonec zákon přiklání k určení konkrétní hranice a vydává se při tom cestou polské právní úpravy. Pro odhlašovací hromadné řízení je stanoveno přísnější kritérium (srov. § 34).

- *Příbuznost či společnost řešených otázek, resp. základu - písm. b)*

Skutečnost, že je zde větší skupina poškozených osob, ještě automaticky neznamená, že jejich nároky mohou být uplatňovány v jedné žalobě (např. „všechny osoby, které byly dne 3. srpna 2018 na pouti“ neznamená, že všem těmto osobám vznikl nárok a že má stejnou povahu). Naplněna musí být i podmínka příbuzné (či společné) povahy řešených otázek. Podmínka je v zákoně vyjádřena tak, že práva a povinnosti, které jsou předmětem hromadného řízení, se musí vyznačovat *stejnými či obdobnými skutkovými nebo právními otázkami*. To mj. znamená, že

- a) společné otázky, resp. základ nemusí být nutně stejné, mohou být i jen obdobné;
- b) společné otázky, resp. základ mohou být jak právní, tak skutkové nebo obojí.

Nároky, které se v podstatných aspektech neshodují, potažmo se nevyznačují obdobným skutkovým nebo právním základem, tak nebude možné cestou jedné žaloby uplatnit. Naopak to, že budou nároky v nepatrných ohledech odlišné, nebude bránit jejich společnému projednání.

Posuďme následující příklad. Obdobný charakter bude dán kupříkladu v situaci, kdy byl klientům určité společnosti nezákonně účtován poplatek. U různých skupin klientů se tak nicméně dělo v různém časovém období. Je tudíž zřejmé, že se jedná o obdobný nárok, neboť vychází ze stejné skutkové a právní povahy, nicméně celková účtovaná částka bude rozdílná – právě v závislosti na časovém období. Žalobce může v rámci skupiny v obou případech vytvořit více podskupin.

Obdobná povaha bude dána též tehdy, kdy byl klientům účtován stejný poplatek, avšak některým zcela bez právního důvodu, jiným z důvodu uzavření dodatku smlouvy, který byl však neplatný. Skupina je zde spojena jen skutkovou souvislostí, nikoliv právní.

Pokud jsou odchylky větší, ale zároveň by společné projednání bylo stále výhodnější, může žalobce v rámci skupiny vytvořit více podskupin.

Naopak podobná povaha nebude dána tehdy, jestliže byl některým klientům účtován jeden poplatek na základě jedné právní skutečnosti a jiným klientům jiný poplatek na základě jiné právní skutečnosti. To, že je zde totožnost škůdce, neodůvodňuje společnou povahu nároků.

- *Podmínka typizovanosti - písm. c)*

Hromadná žaloba předpokládá, že nároky členů skupiny budou projednány primárně na podkladě posuzování nároku jediného z nich - žalobce (*named plaintiff* či *group representative*). Právě na to směřuje podmínka, že nárok zástupce skupiny musí být typizovaný - tj. musí se jednat o prototyp nároku členů skupiny, který splňuje podmínky sub c).

Príznačnost se přitom zkoumá ve vztahu ke společným otázkám, které se budou v řízení řešit a které odůvodňují vedení hromadného řízení. Príznačnost se tedy vztahuje k tomu, zda nárok člena skupiny vystupujícího v roli zástupce skupiny odpovídá typickému zástupci dané skupiny, zda je možné při posouzení daného nároku aplikovat zjištěné skutečnosti na celou skupinu (příp. alespoň většinu jejích členů).

- *Podmínka vhodnosti - písm. d)*

Mimo jiné musí být hromadné řízení z hlediska svého účelu a oprávněných zájmů členů skupiny také vhodným způsobem projednání sporu, a to na základě kritérií hospodárnosti, počtu členů a povaze tvrzených práv.

- *Podmínka odpovídajícího zastoupení - písm. e)*

Dále musí být splněno, že žalobce odpovídajícím způsobem zastupuje zájem skupiny, zejména není ve střetu zájmů se zájmem skupiny. Otázku adekvátního zastoupení zkoumá

soud nejen ve vztahu k žalobci, ale i ve vztahu k jejich případnému právnímu zástupci (v takovém případě totiž většinu úkonů činí právě advokát).

Soud bude zejména zkoumat, zda žalobce, popř. jeho advokát není ve střetu zájmů se zájmem celé skupiny (např. advokátem bude osoba, která jinak vždy hájí zájmy žalovaného, advokátem bude bratr jednatele společnosti, která je žalovanou apod.). Vychází i z údajů získaných při plnění podmínky transparentního financování.

- *Uplatnitelný nárok - písm. g)*

Žalobce se musí pochopitelně domáhat některého z práv uplatnitelných v hromadném řízení, která jsou uvedena v § 3.

- *Zákaz zneužití - písm. h)*

Hromadná žaloba konečně nesmí být jen šikanózním výkonem práva.

Uvedená podmínka není ničím jiným než promítnutím obecné zásady českého práva, která by se bez dalšího měla uplatnit i pro obecné civilní řízení soudní. Dnes je tato zásada v kontextu hmotného práva výslovně zmíněna v občanském zákoníku, a sice v § 6 a § 8 OZ, podle nichž je každý povinen jednat poctivě a zneužití práva nepožívá právní ochrany. V tomto ohledu lze zneužít i právo na podání hromadné žaloby, ať už osobě soukromoprávní nárok přísluší, či nikoliv. Vzhledem k tomu, že hromadné žaloby mají zvýšený šikanózní a zneužívající potenciál, je na místě, aby se soud ještě před tím, než vydá certifikační usnesení, zabýval otázkou, zda žaloba nemá vést pouze k dehonestaci třetích osob, nebyla podána čistě pro poškození konkurenta či dokonce za účelem jeho hospodářské likvidace. Klíčovým aspektem, který zde soud zkoumá, je i otázka finančních zdrojů, které žalobce podle podmínky transparentního financování soudu nahlásil.

Soud by se v této fázi neměl meritorně zabývat obsahem žaloby, ale spíše zkoumat, zda zde nejsou dány důvody pro neudělení certifikace z důvodů výše uvedených.

Zvláště zdůrazněny jsou situace, kdy je cílem neoprávněné poškození členů skupiny – tj. žalovaný a žalobce se dohodnou a fingují podání hromadné žaloby, anebo osoby/osob, které se zúčastní hospodářské soutěže – žalobce chce poškodit žalovaného, ale i jiné osoby (subjekty s žalovaným v koncernu, jejich společné konkurenty apod.).

- *Překážka litispendence - písm. h)*

Pro neziskovou osobu neplatí nezbytnost doložit příznačnost nároku (nezisková osoba nárok nemá).

K § 34 (Podmínky odhlašovacího hromadného řízení):

Má-li žalobce v úmyslu navrhnout vedení odhlašovacího hromadného řízení, musí pochopitelně vždy osvědčit soudu, že jsou splněny podmínky pro vedení přihlašovacího hromadného řízení (s výjimkou písm. h), která je nahrazena vlastní podmínkou). Nad rámec těchto podmínek však zákon ve snaze maximálně omezit rizika zneužití zakotvuje další,

výrazně přísnější podmínky, které musí být v případě požadavku na vedení odhlašovacího hromadného řízení naplněny.

Základní podmínky pro vedení odhlašovacího hromadného řízení jsou zakotveny v § 33. Nastavení podmínek by mělo vystihnout podstatu a účel odhlašovacího hromadného řízení a jasně ohraničit tento typ od univerzálního přihlašovacího hromadného řízení. Formulace podmínek je též v souladu s požadavkem Evropské komise obsaženým v návrhu směrnice o zástupných žalobách (viz čl. 6 předloženého návrhu).

Podmínky pro odhlašovací hromadné řízení jsou vymezeny následovně:

a) *práva členů skupiny není účelné z důvodu jejich nízké hodnoty vymáhat jednotlivě,*

Tato podmínka je tradiční pro řízení typu opt-out (srov. též čl. 6 návrhu směrnice) a vymezuje jeho základní cíl – zracionalizovat a reálně umožnit vymáhání tzv. bagatelních nároků v soudním řízení.

To, zda je účelné práva členů skupiny vymáhat jednotlivě či nikoliv, čili zda je zde přítomen problém tzv. racionální apatie, je v konkrétním případě ponecháno na uvážení soudu. Zákon nicméně poskytuje vodítko v odstavci třetím, v němž se navrhuje zakotvit *vyvratitelnou domněnku*, že práva členů skupiny není účelné vymáhat jednotlivě, jestliže výše jednoho práva nepřesahuje 3 000,-Kč, což je částka, která odpovídá hodnotě cca 100 EUR. Důležité je, že v případě opětujících se plnění soud přihlédně také k hodnotě splátek člena skupiny za období 1 roku. Uvedená úprava by měla usnadnit posuzování situací, kdy část členů skupiny se z důvodu opětujícího se plnění nachází nad stanoveným limitem, část pod tímto limitem. Jestliže by tedy nastala situace, že část členů skupiny se nachází pod hranicí 3 000 Kč a část nad touto hranicí, platí, že žalobce a potažmo soud by měli vždy celý případ posuzovat komplexně a s přihlédnutím k výši opětujícího se plnění za jeden rok. Pokud se při zohlednění těchto skutečností většina nachází nad hranicí, zřejmě to svědčí ve prospěch přihlašovacího hromadného řízení, pokud se naopak většina nachází pod hranicí, odpovídá to spíše odhlašovacímu hromadnému řízení. Konečná odpověď na otázku však záleží na konkrétních okolnostech každého případu a podle toho je třeba k zákonnému textu a jeho výkladu i přistupovat.

Závěrem je potřebné upozornit na to, že podmínka „účelnosti“ vymáhání se posuzuje procesně; tudíž nejde o hledisko hmotněprávní (v jakém případě se spotřebiteli vyplatilo zajít k obchodníkovi a požadovat reklamaci), ale hledisko procesně-nákladové (v jakém případě by se spotřebiteli vyplatilo právo dané výše vymáhat soudně se všemi riziky se soudním řízením spojenými, zejm. soudním poplatkem, odměnou advokáta a rizikem náhrady nákladů řízení).

b) *v téže věci není vedeno jiné odhlašovací hromadné řízení.*

Z povahy odhlašovacího hromadného řízení není možné, aby v téže věci byla vedena dvě takováto řízení ve věci samé. Pro praxi to znamená, že ten, kdo podá první hromadnou žalobu požadující vedení odhlašovacího hromadného řízení, bude mít při splnění všech podmínek a získání certifikace na tento typ řízení monopol.

K § 35 (Podmínka platební schopnosti):

Zákon obsahuje řadu preventivních opatření pro zabránění zneužití hromadných žalob (k tomu viz i kapitolu 2.4 obecné části důvodové zprávy), a riziko jejich zneužití je tak velmi nízké (viz i kapitolu 7.2 obecné části důvodové zprávy). Přesto nelze těmto rizikům zabránit plně. Proto se v zákoně navrhuje zavedení obecné možnosti požadovat po žalobci složení jistoty na náhradu nákladů řízení a případné újmy do soudní úschovy (viz § 89 a násl.).

Největší riziko zneužití a případné velké zátěže pro žalovaného na nákladech řízení, které se mu od žalobce po konci řízení nepodaří získat, platí bezesporu pro odhlašovací hromadné řízení, jehož předmětem byla povinnost něco konat, zejména povinnost zaplatit peněžité plnění. Pro tyto případy tak zákon úroveň prevence ještě zvyšuje a zavádí pro žalobce zákonnou povinnost (nikoliv tedy jen k návrhu žalovaného), aby doložil splnění tzv. podmínky platební schopnosti. Tato povinnost musí být naplněna v průběhu první fáze řízení a bez jejího splnění nemůže hromadné řízení pokračovat projednáváním věci samé.

Podmínka platební schopnosti je tedy zvláštní *sui generis* procesní podmínkou hromadného řízení pro vybrané žalobce a způsoby vedení hromadného řízení. *In concreto* se uplatní pro odhlašovací hromadné řízení, kdy na straně žalobce vystupuje člen skupiny či jiná nezisková osoba než ta spotřebitelská. Naopak u spotřebitelské neziskové osoby to s ohledem na její všeobecné vnímání jako pojistky proti zneužití bylo shledáno jako nadbytečné, či dokonce kontraproduktivní a rozporné s návrhem směrnice (čl. 15 požaduje, aby NGO nebyly vystaveny přílišným překážkám zejm. finančního rázu).

Podmínka platební schopnosti se vztahuje k případné povinnosti žalobce uhradit náklady řízení žalovaného.

Podmínka platební schopnosti se tedy vztahuje a zkoumá vždy ke konkrétnímu sporu a nemusí být splněna obecně. Toto řešení nakonec bylo upřednostněno i proto, že každý spor je jiný a výše případného zajištění by se měla odvíjet primárně od předmětu sporu – obecně stanovená podmínka platební schopnosti by byla pro určité případy nedostatečná, pro jiné zase zbytečně zatěžující. Uvedené opatření konečně umožní *ad hoc* zacházení s neziskovými organizacemi, které by jinak nebyly schopny obecnou podmínku platební schopnosti splnit, nicméně budou této povinnosti schopny dostát v konkrétním případě.

K § 36:

Navrhuje se dát žalobci několik možností, jak může svoji platební schopnosti v hromadném řízení doložit.

Zprv zákon umožňuje, aby žalobce složil odpovídající výši jistoty do soudní úschovy. Ze složené jistoty bude možné se následně uspokojit podle obecných ustanovení o „Uspokojení práv ze složené jistoty“, které jsou uvedeny v části věnující se nákladům řízení. Bude tedy možné z nich hojit jak případnou nezaplacenou náhradu nákladů řízení, tak i újmu, která žalovanému v souvislosti s hromadným řízením vznikla.

Alternativní možností splnění podmínky platební schopnosti je doložení pojištění pro případ vzniku výše uvedených povinností u pojišťovny oprávněné provozovat činnost na území Evropské unie nebo smluvního státu Dohody o Evropském hospodářském prostoru. Předpokládá se přitom, že s ohledem na charakter pojištění jako závazku sloužícího ke krytí nahodilých událostí může být tato možnost relevantní zejména ve vztahu k hrazení nákladů spojených s uplatněním práva v rámci pojištění právní ochrany. Zároveň není vyloučeno, aby krytí dalších povinností, ve vztahu k nimž pojištění nebude moci být sjednáno, bylo doloženo některým z dalších způsobů. Tím může být také doložení bankovní záruky, která je standardní alternativou ke složení jistoty, resp. způsobem zajištění splnění určitých povinností i podle jiných právních předpisů (např. § 41 zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů).

Pokud to soud v konkrétním případě shledá za dostatečné, je možné připustit i jinou formu zajištění (např. pojišťovna mimo EU či jiná, než bankovní záruka).

Pro všechny alternativy ke složení prostředků do soudní úschovy platí, že tyto nástroje musí v konkrétním případě představovat dostatečné zajištění pro žalovaného a plnit tak účel, pro který byla podmínka platební schopnosti do zákona vložena. Pojištění tak kupříkladu nesmí obsahovat výluky, které by mohly efektivně zabránit tomu, aby se žalovaný z pojištění hojil. Obdobně u bankovní záruky musí být podmínky, za kterých byla bankovní záruka sjednána, takové povahy, aby žalovanému zaručovaly dostatečné zajištění k náhradě nákladů řízení nebo k náhradě újmy. To platí zejména pro odpověď na otázky, v čí prospěch a na jakou dobu je bankovní záruka vystavena a jaké jsou podmínky jejího uplatnění.

Pokud přitom dojde v průběhu řízení k tomu, že některá z pojistek ztratí svůj prvotní účel (bankovní záruka byla vystavena jen na určitou dobu a tato doba již uplynula apod.), musí být poskytnuto dodatečné zajištění tak, aby podmínky § 37 byly po celou dobu řízení dodrženy (srov. ustanovení § 54, podle něž podmínky hromadného řízení, vč. podmínky platební schopnosti, zkoumá soud kdykoliv v průběhu řízení).

Podmínku platební schopnosti je možné naplnit též kombinací všech výše uvedených alternativ (zčásti jistotou, zčásti pojištěním apod.).

K § 37:

K odst. 1

Uvedené ustanovení uvádí obecnou minimální výši jistoty, která by měla odpovídat nejméně 5% hodnoty uplatňovaného plnění. Tato částka bude klíčová do výše 100 000 000. Nad žalovanou částku 100 000 000 se již plnění nezapočítává a maximální možné zajištění tak činí 5 000 000 Kč.

Hodnota byla zvolena s přihlédnutím ke statistikám, z nichž vyplývá, že částky nad 100 000 000 jsou již v aktuální právní úpravě žalovány minimálně. Do 100 000 000 jsou žaloby podávány v řádu promile procent (tj. např. 0,005% apod., což odpovídá několika desítkám případů za rok), zatímco nad 100 000 000 jde již o 0 % či jednotky případů ročně.

Uvedená kritéria jsou nicméně obecná a zákon umožňuje, aby některá ze stran požadovala stanovení zajištění v jiné výši (tj. jinou částku než 5% a jinou hranici než 5 000 000Kč). Může jít například o výjimečný citlivý spor o enormně vysoké částky, kdy ani částka ve výši 10 000 000Kč nebude dostatečná. Na druhou stranu však může řízení zahájit nezisková organizace, která nemá takové finanční prostředky k dispozici. Uvedená podmínka má mj. odrazovat od zneužití. V případě etablovaných neziskových subjektů je však již zneužití vyloučeno z důvodu, že se jedná o dobročinné, veřejně známé subjekty, které negenerují zisk a těží především ze svého dobrého jména. Případná diskreditace by je mohla nenávratně poškodit, a proto není nezbytné u nich na takto vysokých částkách trvat.

K odst. 2 a 3

Pro případy, že není žalováno peněžité plnění, stanoví zákon subsidiární pravidlo, podle něhož se v takovém případě zajištění poskytuje v penězích a odpovídá 5 % hodnoty žalovaného plnění. Nelze-li výši určit anebo lze-li ji určit jen s obtížemi, obsahuje zákon fikci, že pro tyto případy je přiměřeným zajištěním ve výši 1 000 000 Kč (tj. jistota do soudní úschovy, pojištění či bankovní záruka znějící na tuto částku). Opět jde o částku, kterou je možné na návrh strany řízení prolomit (oběma směry).

K § 38:

Z hlediska časového je povinností žalobce splnit podmínku platební schopnosti s podáním hromadné žaloby. Nesplnění vede k zastavení řízení. Pokud však soud určí jistotu ve výši odlišné od § 37, je pro časové hledisko určující lhůta, kterou určil soud ve svém usnesení. Následkem nesplnění je zastavení řízení.

Zákon umožňuje některé ze stran navrhnout, aby výše podmínky platební schopnosti byla určena odchylně od zákona. Pro tyto případy pochopitelně nelze využít lhůtu podle odst. 1. Proto pokud přijde soudu takovýto návrh, lhůtu pro doložení splnění podmínky platební schopnosti určí v usnesení, kterým o tomto návrhu rozhodl.

Vzhledem k tomu, že se podmínka platební schopnosti plní na začátku řízení, nelze vyloučit, že se v průběhu řízení o přípustnosti hromadné žaloby ukáže, že původně žalovaná částka je ve skutečnosti vyšší. Pro tyto případy zákon počítá s mechanismem dodatečného zajištění tak, aby jistota po připuštění hromadné žaloby odpovídala podílu podle § 37 ve vztahu k částce uvedené v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby.

K § 39:

Komentované ustanovení dopadá na situaci, kdy během řízení dojde k odvolání či výměně žalobce. Pravidlo řeší tuto událost na principu, že každý z žalobců by měl podmínkou platební schopnosti zajistit ty náklady, které vznikly po dobu, kdy byl v řízení. To znamená, že odcházející žalobce musí ponechat zajištění v rozsahu nákladů, které dosud vznikly žalovanému, nový žalobce musí dorovnat zbytek výše § 37. Rozdělení proběhne na bázi mezitímního rozhodnutí či dohody dle § 31. Za dodržení výše určené v § 37 se oba žalobci mohou na vyrovnání mezi sebou dohodnout jinak.

K § 40-42 (Podmínka transparentního financování)

K § 40

Z hlediska možného zneužití hromadné žaloby není důležité jen to, zda má žalobce finanční prostředky (srov. výše podmínku platební schopnosti), ale také to, odkud takové finanční prostředky získal. Pro tyto účely se navrhuje v odhlašovacím hromadném řízení zakotvit další pojistku proti případnému zneužití ve formě transparentního financování. Každý, kdo chce vést odhlašovací hromadné řízení, tak musí vůči soudu doložit, jakého původu jsou prostředky, jimiž bude hromadné řízení financovat. Tato povinnost platí jak pro žalobce, který řízení zahájil, tak pro každého jeho nástupce. Proto se její splnění neváže přímo jen k podání žaloby, ale obecně k jakémukoliv úkonu, který daný žalobce v hromadném řízení činí jako první (typicky, ale ne nutně žaloba).

Pokud žalobce tuto povinnost nesplní vůbec, soud řízení zastaví. Pokud žalobce údaje uvede nesprávně, je to důvod k jeho okamžitému odvolání – viz § 23 odst. 2 písm. e).

K § 41

Pokud zajišťuje financování žalobce třetí osoba, která je právnickou osobou, musí být zároveň spolu s prohlášením o zdrojích financování doložena její vlastnická struktura. Konkrétně zákon vyžaduje, aby bylo zjištěno, kdo je jejím skutečným majitelem. Uvedené posouzení se zajistí buď nahlédnutím do evidence skutečných majitelů (to provede sám soud), nebo poskytnutím obdobného výpisu či údaje o zahraniční právnické osobě, která není do české evidence skutečných majitelů zapsána.

To platí pro jakékoli entity bez právní osobnosti obdobně.

K § 42

V ustanovení § 42 se navrhuje stanovit, jak se údaje zjištěné o zdrojích financování v řízení mohou použít. Uvedené informace soud zohledňuje zejména při posuzování otázek adekvátního zastoupení a dále zákazu zneužití. Má-li zároveň sám žalovaný pocit, že hromadná žaloba je jen šikanózní či zjevně neopodstatněná, měl by soud k tomuto závěru sám navést.

Rozhodující pro posouzení bude otázka, zda se ze zjištěných údajů o financování nezdá, že je financující subjekt ve střetu zájmů se zájmy žalovaného nebo se zájmem skupiny, zejména, zda není jeho hospodářským konkurentem na relevantním trhu.

Část druhá – Průběh hromadného řízení v prvním stupni

V pořadí na druhém místě je upravena část věnující se hromadnému řízení v prvním stupni. Navrhovaná systematika je tradiční a odpovídá standardům procesního práva.

Pokud jde o samotné členění části druhé, nejprve jsou v Hlavě I řešeny otázky přihlašovacího hromadného řízení (tj. obecné a univerzální), v Hlavě II následně odchylky pro odhlašovací řízení (se subsidiární aplikací hlavy I), v Hlavě III se následně řeší společné ustanovení.

Z hlediska struktury Hlavy I a II je pak pořadí následující

- náležitosti a přípustnost hromadné žaloby (tzv. certifikační fáze hromadného řízení);
- hromadné řízení ve věci samé (byla-li shledána hromadná žaloba jako přípustná);
- dispoziční úkony;
- náklady řízení;
- rozhodnutí.

K § 43 (Náležitosti hromadné žaloby):

Hromadná žaloba je podáním ve smyslu obecného civilního práva procesního, zároveň jde z pohledu účastníků o to vůbec nejdůležitější podání, kterým se celé řízení zahajuje. Uplatní se na ní jak obecné náležitosti v § 42 odst. 4 OSŘ, tak náležitosti návrhu na zahájení řízení vypočtené v § 79 OSŘ.

Vedle toho se navrhuje uzákonit další nezbytné náležitosti, které musí být v žalobě uvedeny.

a) Předpoklady členství ve skupině;

K vymezení pojmu srov. odůvodnění k § 2 písm. c)

b) návrh na vedení přihlašovacího hromadného řízení a uvedení všech skutečností a navržení důkazů, které svědčí o naplnění obecných podmínek pro vedení hromadného řízení podle tohoto zákona;

Aby byla hromadná žaloba hromadnou žalobou, musí obsahovat jednoznačný projev vůle žalobce, že chce, aby byla věc projednána v hromadném řízení. Nelze tedy zahájit hromadné řízení *ex officio*, byť by k tomu měl soud sebelepší důvody. Projednání věci kolektivně je tedy jen a pouze na vůli osoby, která řízení zahajuje – žalobce činí volbu, jakou formou se spor povede.

Zároveň musí být v žalobě uvedeny všechny okolnosti a důkazy, které svědčí ve prospěch toho, že jsou splněny podmínky uvedené v § 33.

c) písemný souhlas alespoň 10 členů skupiny s vedením přihlašovacího hromadného řízení, není-li žalobce spotřebitelskou neziskovou osobou;

Pokud jde o přihlašovací hromadné řízení, souhlas musí být obsažen v žalobě člena skupiny a „obecné“ neziskové osoby.

- d) *bude-li žalobce požadovat odměnu, návrh procentuální výše této odměny a uvedení všech skutečností a důkazních prostředků, které svědčí o přiměřenosti navržené výše; popř. sdělení, že odměnu nepožaduje.*

V případě, že žalobce bude v souladu s § 96 a násl. požadovat odměnu, měl by v žalobě již navrhnout její výši a uvést, jak k této výši dospěl. Žalobce využije zejména kvalifikovaných matematických odhadů či pravděpodobnosti, zohlední případná rizika, výši soudního poplatku a poplatku za úkon advokáta apod. Výše odměny se určuje v procentech a je třeba se řídit dalšími pravidly § 96 an.

Výše by měla být uvedena již v žalobě, neboť žaloba je podkladem pro rozhodnutí soudu o certifikaci, přičemž v rozhodnutí o certifikaci soud mj. určuje výši odměny, kterou žalobce obdrží v případě úspěchu ve věci. Více k odměně viz odůvodnění k § 96 a násl.

U neziskové osoby musí hromadná žaloba dále obsahovat tvrzení a důkazní prostředky dokládající splnění podmínek dle § 13 a dále také to, že tato osoba má ochranu práv či zájmů, o nichž se hromadné řízení vede, ve svém účelu.

Neobsahuje-li všechny potřebné náležitosti, vyzve soud žalobce k jejich nápravě v souladu s § 43 OSŘ. V případě nedoplnění ji soud odmítne.

K § 44 (Řízení o přípustnosti hromadné žaloby):

Ustanovení definuje postup soudu v první fázi řízení, tzv. řízení o přípustnosti hromadné žaloby. V zahraničí a odborné literatuře je tato část obvykle nazývána jako certifikace (*certification*).

K odst. 1

Základní smysl a účel zkoumání přípustnosti hromadné žaloby vyplývá již z odstavce prvního. Cílem této oddělené fáze je posoudit a rozhodnout, zda jsou splněny podmínky pro vedení hromadného řízení (a případně jaká forma je pro daný typ řízení vhodnější). Má se tak zabránit vedení vleklých sporů, kdy soud po několika letech rozhodne, že vlastně vůbec neměla být hromadná žaloba podána, protože nebyly splněny nezbytné podmínky.

K odst. 2

Vzhledem k důležitosti této fáze řízení je potřebné, aby návrh žalobce s případnou replikou žalovaného mohl soud dostatečně posoudit. Dává se tak soudu ke zvážení, aby se i ve fázi přezkumu podmínek mohlo konat v řízení jednání a všechny sporné otázky mohly být projednány před soudem ústně a bezprostředně.

K odst. 3

Soud rozhoduje usnesením. Dále se uvádí obecná pořádková lhůta, v níž by soud měl své rozhodnutí vydat. Nejsou-li dány důvody zvláštního zřetele hodné, měl by soud rozhodnout o přípustnosti hromadné žaloby do 6 měsíců od zahájení řízení. Důvodem zvláštního zřetele hodným může být například probíhající spor o vydání důkazního prostředku, obstarávání

znaleckého posudku apod. Šestiměsíční lhůta byla nakonec vyhodnocena jako dostatečná a přiměřená, neboť v certifikační fázi jsou zkoumány pouze podmínky hromadného řízení a soud se nezabývá meritem věci.

K § 45 (Usnesení o přípustnosti hromadné žaloby):

O přípustnosti rozhoduje soud usnesením, které, pokud je hromadná žaloba přípustněna, se nazývá usnesením o přípustnosti hromadné žaloby. Náležitosti tohoto usnesení jsou upraveny v § 45.

Usnesení musí obsahovat obecné náležitosti vyplývající z občanského soudního řádu, zejména to, co je uvedeno v § 157 OSŘ. Zákon dále specifikuje, co musí být vedle obecných náležitostí obsahem výroku:

a) *že je vedeno přihlašovací hromadné řízení,*

Soud ve výroku dále určí, že je vedeno hromadné řízení přihlašovací..

b) *vymezení předmětu sporu a právního základu hromadné žaloby,*

Soud v návaznosti na provedené dokazování musí též jasně vymezit předmět sporu. Kupříkladu tak, že v řízení je po společnosti *Alfa, a.s.* požadováno vrácení bezdůvodného obohacení, které spočívá v naúčtování částky ve výši 50 Kč za měsíc bez právního důvodu.

c) *vymezení skupiny a jejích členů,*

Jak postupovat při vymezení skupiny a jejích členů rozvádí § 46. Navazuje se na vymezení předpokladů žalobce v hromadné žalobě.

d) *uvedení procentuální výše odměny, pokud žalobci podle tohoto zákona náleží,*

Odměna náleží žalobci za podmínek § 96. Na základě návrhu žalobce a po posouzení výše odhadované odměny v rámci zákonných mantinelů vypočtených v § 97 musí soud rozhodnout, jaká výše bude v projednávané věci přiměřená. Soud přitom vychází z kritérií § 97 a z podkladů, které žalobce při určování výše odměny předložil v hromadné žalobě. K ověření daných údajů a posouzení kritérií může soud ustanovit znalce, který za pomoci kvalifikovaných matematických metod a pravidel pravděpodobnosti odpovídající výši odměny určí. Tento údaj je potřebné stanovit již nyní, neboť výše odměny, čili to, o čem se nároky členů skupiny snížily, je jistě jedním z faktorů, který budou členové skupiny brát v potaz ve svém rozhodování, zda do řízení vstoupit, či nikoliv. Tím, že bude o výši odměny rozhodnuto již v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby, se už takto na začátku „odkryjí karty“ a všechny dotčené subjekty budou moci učinit kvalifikované rozhodnutí, zda se jim členství ve skupině vyplatí, anebo zda je pro ně výhodnější žalovat samostatně.

- e) *lhůtu pro přihlašování, kterou soud určí s ohledem na povahu sporu a velikost skupiny nejméně v délce 2 měsíců, nejvíce v délce 6 měsíců od uveřejnění pravomocného usnesení o přípustnosti hromadné žaloby v rejstříku hromadných řízení,*
- f) *způsob uveřejňování informací o probíhajícím hromadném řízení.*

Způsob uveřejňování je blíže definován v části, která se věnuje uveřejňování informací a kde je též rozvedeno, jaké všechny okolnosti by soud měl při stanovování brát v úvahu a co všechno může případně využít. Viz odůvodnění k § 85 a násl.

Všechny údaje, které má dle § 45 rozhodnutí o přípustnosti hromadné žaloby obsahovat, jsou velmi důležité, neboť budou k dispozici ve veřejně dostupném rejstříku hromadných řízení a na jejich základě budou potenciální členové skupiny muset být schopni učinit kvalifikované rozhodnutí, zda splňují předpoklady členství ve skupině a zda se jim toto členství ve skupině vyplatí. Podle toho se budou moci rozhodnout, zda mají zájem do řízení přistoupit, či nikoliv.

K § 46 (Vymezení skupiny a jejích členů):

K odst. 1

Ustanovení § 46 obsahuje návod pro soud, jakým způsobem má v usnesení vymezit skupinu a její členy. Postup je odlišný podle toho, zda členové skupiny již byli identifikováni (zejména v žalobě, popřípadě svojí aktivitou vůči soudu či žalobci během certifikace), či nikoliv.

V prvním případě soud vymezí identifikační údaje členů skupiny podle obecného předpisu – nyní v souladu s § 79 OSŘ (viz též § 157 OSŘ).

Ve druhém případě soud vyjmenuje obecné znaky, které jsou určeny stejným či obdobným skutkovým nebo právním základem. Klíčová je tedy společná otázka či společné otázky, které se v řízení řeší. Přičemž toto vymezení musí být takové, aby v přihlašovacím hromadném řízení bylo pro případné členy skupiny jejich členství ve skupině rozpoznatelné a mohli se na základě vymezení do hromadného řízení přihlásit. Soud přitom použije předpoklady členství ve skupině.

Příkladem takového vymezení je například následující popis: Členství ve skupině splňuje každý, kdo uzavřel smlouvu se společností *Alfa, a.s.* o poskytování služeb *beta* mezi 1. lednem a 31. březnem 2019, a komu zároveň tato společnost naúčtovala poplatek ve výši 50,-Kč, aniž za něj poskytla služby. Poplatek byl strhnut ve prospěch čísla účtu: 123456789/1111.

K odst. 2

Překračuje-li počet členů skupiny 20 osob, může soud při vymezení členů skupiny použít postup podle § 127, který předpokládá vytvoření zvláštního seznamu, na který se ve výroku odkazuje a jenž je přílohou rozhodnutí soudu.

K § 47 (Zastavení přihlašovacího hromadného řízení):

Zákon zde upravuje postup soudu, pokud dospěje k závěru, že hromadná žaloba není přípustná. Otázka přípustnosti není otázkou hmotného, ale procesního práva. Proto soud rozhodne nemeritorně o zastavení řízení z důvodu, že hromadná žaloba není přípustná.

O této skutečnosti je žalobce povinen informovat členy skupiny a sdělit jim, že mohou podat individuální žalobu. Členové skupiny totiž mohli být v dobré víře, že je řízení o jejich nároku zahájeno, a měli by tak být o výsledku posouzení zpraveni. Podání informace může být čistě neformální jako kupříkladu emailem. Toto informování je o to důležitější, že při zastavení řízení ještě před certifikací nedošlo k aktivaci právní úpravy o uveřejňování v rejstříku hromadných řízení, tudíž žádná informace o výsledku certifikačního řízení se v tomto případě v rejstříku neobjeví.

K § 48 (Doručení usnesení):

Pozitivní či negativní usnesení doručí soud stranám řízení vždy do vlastních rukou. Toto usnesení je též potřeba doručit příslušnému správnímu orgánu, který by jinak, v případě individuálního sporu, měl pravomoc o věci přednostně rozhodnout (typicky ČTÚ, ERÚ či finanční arbitr). Cílem je zajistit jednotnost postupu tak, aby uvedený orgán měl k dispozici informaci o zahájení hromadného řízení co nejdříve a mohl podle toho činit příslušné kroky (zejm. by měl tímto zjistit, že došlo k certifikaci a že po uplynutí příslušné lhůty vznikne v této věci překážka litispendence).

Pro případ pozitivního rozhodnutí jde však zákon dále. Soud má povinnost usnesení o přípustnosti hromadné žaloby uveřejnit též v rejstříku hromadných řízení, v němž bude toto rozhodnutí přístupné dálkově. Den uveřejnění usnesení v rejstříku je též dnem doručení členům skupiny.

K § 49 (Opravné prostředky):

O certifikaci rozhoduje soud usnesením, proti kterému je přípustné odvolání. Odvolání mohou podat obě strany řízení (nikoliv členové skupiny). Právní moc usnesení o přípustnosti hromadné žaloby má dalekosáhlé důsledky. Zejména pokud je hromadné žalobě vyhověno, znamená to, že se musí rozhodnutí bez zbytečného odkladu uveřejnit v rejstříku a členům skupiny běží lhůta pro přihlašování/odhlašování. Z tohoto důvodu je nezbytné zabezpečit, aby k těmto následkům mohlo dojít až ve chvíli, kdy již přípustnost hromadného řízení bude definitivně postavena na jisto. Proto zákon upravuje odchylku od obecné úpravy právní moci a vykonatelnosti usnesení tak, že podání odvolání i (u negativního rozhodnutí i dovolání) má ve vztahu k nim odkladný účinek.

Proti rozhodnutí o odvolání je dovolání přípustné jen tehdy, pokud soud řízení zastavil, případně žalobu odmítl. Cílem je zajistit, aby bylo dříve, než se začne projednávat věc sama, definitivně postaveno na jisto, že hromadné řízení je přípustné.

V zájmu urychlení se dále požaduje, aby odvolací i dovolací soud dodrželi lhůtu stanovenou i pro rozhodnutí soudu 1. stupně, tj. 6ti měsíců. Otázka posouzení přípustnosti je jen otázkou procesní, soud nezkoumá meritum věci, proto by to nemělo být pro soudy problematické.

K § 50-52 (Překážka zahájení řízení):

V uvedených pravidlech se navrhuje upravit vztah mezi více hromadnými řízeními a mezi řízením hromadným a řízením individuálním, a to s ohledem na překážku litispendence.

Přihlašovací hromadné řízení (§ 50)

Z důvodu posílení efektivity a hospodárnosti se navrhuje upravit vztah více přihlašovacích řízení tak, aby v téže věci – která má pro účely hromadného řízení specifickou definici (řízení o právech či oprávněných zájmech osob se stejným či obdobným skutkovým nebo právním základem v rozsahu vymezeném v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby) – nebylo možné vést vícero přihlašovacích hromadných řízení. Klíčovým okamžikem je připuštění hromadné žaloby. Pokud by bylo umožněno vedení vícero paralelních přihlašovacích hromadných řízení, hrozí, že by smysl a účel právní úpravy nebyl naplněn (v téže věci by se vedly desítky přihlašovacích hromadných řízení namísto jediného).

Možnost vedení odhlašovacího hromadného řízení však zůstává nedotčena za podmínky, že jsou pro to splněny příslušné podmínky. Může tedy nastat situace, že bude v téže věci (ve smyslu stejných či obdobných skutkových nebo právních otázek) vedeno jedno přihlašovací a jedno odhlašovací hromadné řízení. Důvod pro tento odlišný přístup je v tom, že nově soud nemůže způsob vedení změnit. Pokud by pak ale připuštění přihlašovacího hromadného řízení mělo vyloučit vedení odhlašovacího hromadného řízení, ačkoliv jsou pro něj splněny zákonné podmínky, znamenalo by to v praxi obrovské riziko zneužití ze strany potenciálního žalovaného, který by na sebe nechal podat hromadnou žalobu jako přihlašovací.

Individuální řízení a přihlašovací hromadné řízení (§ 51)

U přihlašovacího hromadného řízení se nepředpokládá, že by zahájení přihlašovacího řízení mělo *eo ipso* vliv na možnost zahájení nebo na průběh individuálního řízení, každý z těch, kteří vedou individuální řízení, se však mohou do hromadného řízení přihlásit. Jelikož však soud, který individuální řízení vede, má v této souvislosti zákonné povinnosti, je člen skupiny, který se do přihlašovacího hromadného řízení i přes své individuální řízení přihlásí, povinen o této skutečnosti informovat soud, který individuální řízení vede.

Tato povinnost platí na podkladě § 8 i ve vztahu ke správním orgánům jako je ČTÚ, ERÚ či finanční arbitr. Tj. zahájení přihlašovacího hromadného řízení samo o sobě nemá žádný vliv na řízení před těmito orgány – tyto orgány i nadále mohou projednávat zahájené spory. Pouze ve chvíli, kdy se jedinec přihlásí do hromadného řízení, má toto přihlášení na řízení před příslušnými orgány vliv v souladu s § 52, popř. v souladu s příslušnými právními předpisy (viz např. § 14 odst. 1 ve spojení s § 9 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi).

K dalšímu postupu srov. § 52.

Společné ustanovení pro postup v individuálním řízení (§ 52)

Ustanovení dopadá na situace, kdy se člen skupiny i přes již zahájené individuální řízení rozhodne do hromadného řízení přihlásit.

Uvedený krok je důvodem k přerušení individuálního řízení do doby skončení hromadného řízení, přičemž o této skutečnosti musí člen skupiny soud vedoucí individuální řízení opět informovat. To platí pro řízení před správním orgánem v souladu s § 9 obdobně za podmínky, že příslušný zákon nepředpokládá jiný postup (viz např. § 14 odst. 1 ve spojení s § 9 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi). Pokud se soud o této skutečnosti dozví jinak, postupuje obdobně.

Pokud soud rozhodne v hromadném řízení meritorně či schválením smíru, soud vedoucí individuální řízení toto řízení zastaví a rozhodne o nákladech řízení s ohledem na výsledek hromadného řízení. Pokud bude hromadná žaloba úspěšná, zpravidla přizná náhradu nákladů žalobci, pokud nikoliv, žalovanému.

Naopak není-li v hromadném řízení rozhodnuto meritorně či schválením smíru, vyloučil-li člen skupiny vůči sobě účinky smíru anebo nevyčerpal-li soud meritorním rozhodnutím či schválením smíru celý předmět individuálního řízení, soud v individuálním řízení pokračuje.

K § 53:

Ustanovení deklaruje, kdy je zahájena tzv. fáze hromadného řízení ve věci samé. I vzhledem k navázanému počátku běhu lhůt pro přihlášení/odhlášení je klíčovým okamžikem uveřejnění pravomocného usnesení o přípustnosti hromadné žaloby v rejstříku hromadných řízení. Tento okamžik je rovněž okamžikem doručení usnesení členům skupiny. Uvedený okamžik byl nakonec upřednostněn před právní mocí usnesení, neboť od právní moci do uveřejnění může uplynout určitá nezbytná lhůta.

K § 54:

I přesto, že byly přezkoumány podmínky pro vedení hromadného řízení a bylo o nich rozhodnuto usnesením o přípustnosti hromadné žaloby kladně, je možné, že v průběhu řízení vyjde najevo, že tyto podmínky již nadále splněny nejsou. Proto je potřebné, aby stejně jako u běžných procesních podmínek soud podmínky zkoumal v průběhu celého řízení.

Pokud některá z podmínek není naplněna, soud se musí pokusit tento nedostatek napravit (například tak, že vymění žalobce, který již nesplňuje podmínku příznačnosti, za jiného apod.). Pokud se nedostatek podmínky nedá napravit již od počátku anebo se to i přes snahu soudu nepodaří, soud rozhodne o zastavení řízení. Postupuje tedy stejně, jako kdyby již od počátku dospěl k závěru, že podmínky pro vedení hromadného řízení nejsou dány.

K § 55 - 57 (Přihlášení do hromadného řízení):

K § 55

Přihlášení do hromadného řízení je možné učinit pouze do skončení lhůty k tomu určené a nikoliv později. Přihlášení je tedy možné učinit od zahájení hromadného řízení (od podání hromadné žaloby) do uplynutí lhůty. Cílem je zabránit procesní taktice členů skupiny, kteří by vyčkávali na vývoj řízení.

Podání, kterým je přihlašování činěno, se nazývá „přihláška“. Za přihlášku se považuje i udělení souhlasu člena skupiny – a i souhlas tak musí splňovat požadavky § 56.

K § 56

Na rozdíl od oznámení o odhlášení v odhlašovacím hromadném řízení je přihláška podáním ve smyslu § 42 OSŘ. Přihlášku je možné učinit standardními formami jako podání a vedle toho i jinak, pokud tato forma umožňuje ověřit totožnost člena skupiny. Jelikož je přihláška podáním, je povinností soudu vyzvat podatele k odstranění vad, nemá-li stanovené náležitosti (subsidiární aplikace § 43 OSŘ).

Pro účely usnadnění přihlášení se do hromadného řízení ministerstvo připraví formuláře, jejichž náležitosti upraví prováděcí vyhláška.

Vzhledem k tomu, že přihláška je projevem vůle, který vyjadřuje přání být součástí hromadného řízení, požaduje zákon, aby měla náležitosti návrhu na zahájení řízení. Odkaz směřuje na žalobu dle § 79 OSŘ, jakkoliv pochopitelně nemusí být přihláška tak důkladně a podrobně sepsána a odůvodněna.

Mimo to musí přihláška též obsahovat skutečnosti dokládající, že osoba je členem skupiny. Na rozdíl od oznámení o odhlášení, které by mělo být co nejvíce neformální a doložení členství tak není podmínkou úspěšného odhlášení, jsou v případě přihlášky do řízení uvedené náležitosti nezbytné.

Zvláště se řeší možnost zpětvzetí přihlášky – tento úkon je možné učinit pouze nejpozději ve lhůtě při přihlašování. Opět je cílem zamezit taktizování ze strany členů skupiny s ohledem na vývoj hromadného řízení.

K § 57

Přihlášku je možné učinit také vůči žalobci, který ji bez zbytečného odkladu postoupí soudu. Žalobce písemně potvrdí přihlášenému členovi skupiny postoupení přihlášky. Přihlášení je učiněno již vůči žalobci.

K § 58 (Účinky přihlášení)

Přihlášením se člen skupiny stává zúčastněným členem skupiny a k tomuto okamžiku mu též vznikají procesní práva zúčastněného člena skupiny v hromadném řízení. Rozhodný okamžik nastává dnem podání přihlášky, tedy k okamžiku vypravení (vůči soudu či vůči žalobci).

Ačkoliv to zřejmě vyplývá již z obecného pojetí přihlášení se do řízení, navrhuje se postavit najisto, že přihlášení se do řízení o hromadné žalobě brání členovi skupiny v tom, aby totéž právo uplatnil v jiném soudním řízení. Vzniká tedy překážka litispendence.

Účinky přihlášení trvají i v případě, dojde-li k převodu či přechodu práva na jinou osobu, tato osoba se nemůže z přihlášení „vyvázat“.

K § 59 (Seznam zúčastněných členů skupiny):

Všichni členové skupiny, kteří se do řízení přihlásili, jsou zapisováni na seznam zúčastněných členů skupiny. Podrobnosti o podobě seznamu budou uvedeny ve vyhlášce.

Seznam přihlášených členů skupiny zasílá soud účastníkům řízení a tento seznam je i součástí spisu. Byla-li zároveň žaloba podána ve sporu, k jehož projednání v individuální věci by byl příslušný jiný orgán (zejm. ČTÚ, ERÚ a finanční arbitr), musí soud potvrzení zaslat i tomuto orgánu.

Pokud dojde v mezidobí ke zpětvzetí přihlášky nebo pokud se změní rozhodnutí soudu o členství osoby ve skupině, soud je povinen seznam aktualizovat.

K § 60 -63 (Spor o členství ve skupině):

Hromadné řízení přináší do českého právního řádu novinku, neboť umožňuje vést řízení o právech či oprávněných zájmech více osob, které nejsou účastníkem řízení a nenesou v řízení žádné riziko. S tím je nicméně spojeno několik praktických obtíží, na něž musí zákon reagovat. Jedním z takovýchto problémů je riziko, že se v řízení začnou objevovat a vystupovat osoby, které nemají s řízením lidově řečeno nic společného. Zejména je na místě mít obavy z tzv. kverulantů, kteří si mohou v hromadném řízení krátit dlouhou chvíli, a řízení tím paralyzovat, nebo osob hájících zájmy žalovaného, jež se vydávají za členy skupiny a působí ve skupině jako jakási pátá kolona.

Nadto je možné počítat též s taktikou žalovaného, který se bude chtít od počátku řízení snažit toto řízení paralyzovat, když začne zpochybňovat členství přihlášených či aktivních členů skupiny ve skupině.

Kromě toho, že zákon přichází s racionálním omezením procesních práv (údajných) členů skupiny, je tedy na místě přijmout i další opatření, které vloží do rukou soudu nástroj, jež umožní racionální a efektivní postup.

Nejvhodnějším opatřením by bylo to, že by se u každého, kdo se za člena skupiny vydává, již v nalézacím řízení zkoumalo, zda je hmotně-právně skutečně členem skupiny, a tedy zda mu náleží tvrzený nárok, o kterém se řízení vede. Takovéto řešení by nicméně výrazným

způsobem zasáhlo do průběhu nalézacího řízení a mohlo toto řízení prodloužit a v horším případě zcela zablokovat. Vedly by se stovky sporů u každého jednotlivce a k podstatě žaloby by se nedostalo.

Návrh zákona se proto kloní k řešení, které respektuje zavedený přístup, že hovoří-li zákon o členství ve skupině, pojímá toto členství čistě procesně: V žalobě byl vytvořen určitý hypotetický skutkový stav a k tomuto hypotetickému stavu nyní jednotlivé osoby hlásí, když tvrdí, že v žalobě tvrzený nárok vznikl právě jim. To, zda je či není žalobní petit uvedený v hromadné žalobě opřený o hmotně-právní základ a zda jsou či nejsou osoby, které zákon označuje jako „členové skupiny“, hmotně-právním nositelem nároku, je otázka konečného rozhodnutí ve věci – tím se soud má zabývat až v závěrečné fázi hromadného řízení ve věci samé.

V § 60 a násl. se zavádí mechanismus, který by měl zavést určitou formu přezkumu, přezkum by však měl být rychlý a měl by se týkat pouze toho, zda může ta která osoba v řízení uplatňovat procesní práva zúčastněného člena skupiny (viz zejm. § 12). Cílem zkoumání by tak nemělo být, zda je osoba skutečně hmotně-právně nositelem tvrzeného nároku.

K § 60:

K odst. 1

Jelikož je třeba zabránit tomu, aby byl jen jediný člověk, který zcela zjevně není členem skupiny, celé řízení zbrzdil, musí každý, kdo chce práva uplatňovat, své členství osvědčit soudu. S ohledem na efektivitu však pouze tehdy, pokud jsou o jeho členství spory (to může namítnout žalobce i žalovaný či jiný zúčastněný člen skupiny). Cíle pro toto osvědčení byly vymezeny výše – nejde o popření formálního pojetí členství ve skupině, ale o to, aby zde soud měl k dispozici efektivní a rychlý nástroj, který mu umožní se s případnými spory vypořádat.

K odst. 2

Pokud některá z oprávněných osob členství jiné osoby popře, rozhodne o něm soud usnesením. Soud však rozhoduje pouze o tom, že osoba dle jeho názoru členem skupiny není, tj. že pro účely procesního postavení člena skupiny nesplňuje předpoklady členství ve skupině. Toto usnesení je tedy procesního charakteru a nejde o meritorní posouzení hmotně-právního členství ve skupině. Z tohoto důvodu a pro zefektivnění řízení se nepřipouští, aby bylo proti usnesení možné podat odvolání (kýmkoliv).

Pokud soud dospěje k závěru, že osoba *prima facie* může podmínky členství splňovat, nerozhodne o ničem a řízení i nadále může pokračovat.

K § 61:

K odst. 1

Odstavec první se zaměřuje na míru důkazu, s níž musí být členství osoby ve skupině určeno, aby o něm soud nemusel rozhodovat (tj. aby soud v případě sporu nemusel rozhodovat o tom, že osoba členem skupiny není). Při určení míry důkazu je nezbytné mít na

paměti, že problematika členství osoby, o níž se v právě popisovaném mechanismu rozhoduje, se dotýká procesní stránky věci, jmenovitě výkonu procesních práv zúčastněného člena skupiny. Z důvodu efektivity řízení se věcné posouzení členství z pohledu hmotného práva ponechává až na rozhodnutí ve věci samé, popřípadě v odhlašovacím řízení na vypořádání práv členů skupiny po vydání rozhodnutí ve věci.

Jak již bylo uvedeno výše, postačí v základu členství ve skupině pouze osvědčit. Může tak ve sporu nastat situace, kdy nebude 100 % zřejmé, zda je osoba členem skupiny, avšak bude se to jevit jako pravděpodobné. Rozhodnutí soudu se týká toliko uplatňování procesních práv, nijak nepředjímá meritorní posouzení členství osoby ve skupině. I proto zákon vyžaduje pouze doložení takových skutečností, z nichž se bude členství jevit jako pravděpodobné. Není nezbytné, aby člen skupiny doložil o svém členství nezvratný důkaz (to pochopitelně neplatí pro následné posouzení vzniku hmotně-právního nároku v rozhodnutí ve věci, popř. při vypořádání práv členů skupiny).

K odst. 2

Zadruhé je třeba ošetřit období mezi tím, kdy se osoba do řízení přihlásí, popř. začne aktivně v řízení vystupovat, a tím, kdy soud ve sporu o členství této osoby ve skupině rozhodne. Z pohledu konkurujících zájmů a potenciálních následků bylo upřednostněno řešení, v němž osoba, o jejímž členství je veden spor, může do doby rozhodnutí soudu práva člena skupiny v řízení uplatňovat. Případné následky, pokud by v tom bylo této osobě zabráněno, výrazně převyšují rizika zvoleného přístupu (procesní práva člena skupiny jsou poměrně omezená). Nadto se vzhledem ke zjednodušenému posuzování otázky členství ve skupině v této fázi očekává, že o ní bude rozhodováno rychle.

K § 62:

Následkem rozhodnutí soudu přestává být osoba zúčastněným členem a zanikají účinky jejího přihlášení.

Usnesení soudu o tom, že osoba není zúčastněným členem skupiny pro účely uplatňování procesních práv, tak není rozhodnutím meritorním, jde čistě o procesní rozhodnutí, kterým soud není vázán. Nebrání tedy tomu, aby se osoba mohla obrátit individuálně na jiný soud a tento v řízení otázku hmotněprávního členství posoudil jinak.

Uvedené řešení se může jevit pro český civilní proces poněkud cizí. Je ale nutné mít na paměti, že jde o kompromis mezi snahou o vyloučení kverulantů na straně jedné, a snahou o maximální zefektivnění nalézací fáze řízení na straně druhé. Z tohoto pohledu je proto žádoucí, aby otázka členství nebyla definitivní a týkala se skutečně jen uplatňování procesních práv.

K § 63 (Přechod nebo převod práva člena skupiny):

I u členů skupiny může v hmotném právu dojít k tomu, že hmotně-právní nárok je převeden nebo přejde na jinou osobu (např. z důvodu smrti, popř. z důvodu převedení sporné věci apod.). Pro tyto případy je však zapotřebí pamatovat na zvláštní úpravu, neboť § 107 a 107a

OSŘ se vztahují jen na účastníky řízení. Navíc může k takové situaci v praxi docházet často, a jeví se tudíž jako vhodné daný postup co nejvíce zjednodušit.

Zákon tak umožňuje předchůdci i právnímu nástupci, aby o tom, že k převodu či přechodu práva došlo, informoval soud nebo žalobce za podmínek přihlášení se do řízení (lhůta pro přihlašování se samozřejmě nepoužije). V tuto fázi jde jen o možnost. Právní nástupce je nicméně povinen o této skutečnosti soud vyrozumět v každém případě pokud plánuje v řízení uplatňovat práva zúčastněného člena skupiny.

Skutečnost, že došlo k procesnímu nástupnictví, soud pouze vyznačí v příslušném seznamu. Nevydává o tom žádné rozhodnutí, neboť člen skupiny není účastníkem řízení a v souladu s koncepcí zákona jde toliko o procesní postavení, které nezaručuje konečný úspěch ve věci.

K § 64 (Plán přihlašovacího hromadného řízení):

K odst. 1

Poté, co uplyne lhůta pro přihlašování či odhlašování, vyhotoví soud tzv. plán řízení.

Plán řízení je označení pro písemný úkon, v němž soud vymezí předběžný harmonogram průběhu řízení, podle kterého bude nadále postupovat. Plán řízení je v hromadném řízení velice důležitý, protože dává členům skupiny informace o tom, jak bude řízení nadále probíhat, kdy se budou konat jednání, kdy bude možné uplatnit bezprostřední právo vyjádřit se, kdy dojde ke koncentraci apod. Zároveň je plán užitečný i pro strany řízení, neboť jim napovídá, co mají k jakému okamžiku navrhnout a předložit soudu a jak mají z hlediska procesní strategie postupovat.

U individuálních řízení sice žádný podobně formalizovaný postup předpovídan není, nicméně z dotazníkového šetření ministerstva vyplynulo, že soudy účastníky řízení o postupu pravidelně informují, byť méně formalizovanou formou. I proto nepůjde oproti dosavadní praxi o takovou změnu, o jakou by se mohlo na první pohled zdát.

Aby mohl plnit svůj primární účel, je povinností soudu plán řízení bez zbytečného odkladu uveřejnit v rejstříku hromadných řízení.

K odst. 2

Plán řízení je úkon soudu, v němž soud dává stranám řízení a skupině najevo, jak bude v řízení nadále postupovat. Je to tudíž primárně soud, kdo v konkrétním případě určuje, co bude v plánu řízení obsaženo. Přesto dává zákon soudům vodítko.

Plán řízení by měl mj. obsahovat údaje o nejbližších jednáních (u hromadného řízení je záhodno plánovat více jednání dopředu) a stručné uvedení, co bude jejich obsahem.

Asi nejdůležitější údaj z pohledu členů skupiny je zpráva o tom, na jakých jednáních bude možné uplatnit právo vyjádřit se, včetně způsobu jeho výkonu.

V plánu řízení by též mělo být uvedeno, kdy dojde, potažmo že již došlo ke koncentraci řízení.

K § 65 a 66 (Postup soudu v hromadném řízení):

K § 65

Primárně by měl soud postupovat podle plánu hromadného řízení a jinak samozřejmě podle ustanovení občanského soudního řádu (k výjimkám viz § 66).

Je zřejmé, že postup v soudním řízení nezávisí jen na soudu a nezávisí jen na soudci, vstupují do něj i další proměnné (aktivita účastníků, zúčastněných členů skupiny, možnosti soudu technické i personální atd.). I proto se umožňuje soudu, aby průběžně plán řízení aktualizoval a měnil dle vývoje řízení a potřeb konkrétního případu. Je však třeba tuto změnu provést i v rejstříku hromadných řízení.

Ne vždy je však možné na nastalé události pružně zareagovat, zejména nezávisí-li tyto okolnosti na vůli soudu (na jednání měli dorazit tři svědkové, nedostavil se však bez omluvy ani jeden). Pro tyto případy dává zákon soudu možnost, aby se výjimečně od plánu odchýlil, aniž by tuto změnu uvedl do plánu hromadného řízení a tento stihl aktualizovat a zveřejnit.

K § 66

Na pravidla o plánu hromadného řízení navazuje další ustanovení týkající se postupu soudu. V prvním odstavci se výslovně vylučuje aplikace některých obecných pravidel občanského soudního řádu.

Pokud jde o kvalifikovanou výzvu, je zřejmě možné ji využít, ale nebude moci vyvolat následky fikce uznání (k tomu srov. ustanovení o rozhodnutí, které vylučuje rozsudek pro uznání na základě fikce uznání).

Přípravné jednání nebude zřejmě v hromadném řízení časté, přesto nelze jeho použití vyloučit. Co však není z důvodu povahy hromadného řízení přípustné, je možnost vydat rozhodnutí pro uznání anebo řízení z důvodu nedostavení se žalobce zastavit. Takovéto vyústění hromadného řízení, jež zasahuje do práv celé řady osob, je nepřiměřené. Výslovně se proto vylučuje použití § 114c odst. 6 a 7 OSŘ.

S ohledem na specifickou povahu a důležitost hromadného řízení, v němž se mísí celá řada protichůdných zájmů a stojí proti sobě několik subjektů, byla zákonná koncentrace vyhodnocena jako nevhodná. Odstavec druhý proto upravuje odlišné řešení v podobě soudcovské koncentrace a § 118b OSŘ se nepoužije.

Okamžik koncentrace, tj. okamžik, k němuž mohou strany navrhopvat důkazní prostředky a skutková tvrzení, je určen soudem, jenž zohledňuje zejména konkrétní okolnosti a průběh řízení.

Pravidlo o tom, že lze i poté za určitých podmínek nové důkazní prostředky a návrhy zohlednit, je převzato z § 118b odst. 1 OSŘ, a jedná se tak o formulaci standardní a žádanou.

Nad rámec výjimek obsažených též v § 118b OSŘ zavádí zákon o hromadném řízení specifický případ, kdy může být koncentrace prolomena. Pamatováno je na situaci, kdy je

odvolán žalobce, a toto odvolání bylo mj. odůvodněno i tím, že řádně nenavrhoval důkazní prostředky či skutková tvrzení anebo je navrhoval v neprospěch skupiny (viz úpravu odvolání § 23 a násl.).

Prolomení koncentrace však přichází v úvahu jen tehdy, mělo-li odvolání souvislost s tím, proč je nyní vybrané tvrzení či důkaz navrhováno. Tuto skutečnost posuzuje soud.

K § 67 a 68 (Výkon práva vyjádřit se):

V § 12 odst. 2 jsou vypočtena procesní práva člena skupiny. Nejdůležitější z nich, právo vyjádřit se, je dále rozvedeno v ustanoveních § 67 a 68, jež upravují jeho výkon v rámci hromadného řízení. Ustanovení § 12 odst. 2 je proto nezbytné vykládat ve spojení s § 67 a násl. tak, že právo vyjádřit se lze uplatňovat pouze za podmínek a v mezích § 67 – 68. Tyto limity jsou odůvodněny zvláštní povahou hromadného řízení, v němž zájmy členů skupiny hájí na prvním místě žalobce. Dá se dokonce říci, že zúčastnění členové skupiny si mohou dovolit na svá práva rezignovat a svěřit veškerou důvěru do rukou žalobce.

Zákon však nechce členům skupiny jejich práva ubírat zcela. A to jak z důrazu na individuální právo na spravedlivý proces, tak i z opatrnosti – nelze totiž vyloučit situace, kdy žalobce bude zájmy skupiny hájit jen v omezené míře. Rovněž je možné a pravděpodobné, že zájmy některých členů skupiny budou v konkrétním případě v opozici. Žalobce je povinen hájit zájmy skupiny jako celku, a tak bude případná iniciativa těch, kterým zájem skupiny jako celku zcela nevyhovuje, ponechána na nich.

Na druhé straně však právo vyjádřit se nemůže být neomezené. Hromadné řízení musí být upraveno tak, aby bylo životaschopné a v co největší možné míře efektivní. Právě to je úkolem § 67 – 68.

K § 67 odst. 1

V návaznosti na právě uvedené úvahy je možné vysvětlit základní myšlenku vyjádřenou v odstavci 1. Bezprostřední právo vyjádřit se lze v řízení uplatňovat zásadně dvěma způsoby - buď ústně na jednáních k tomu vymezených v plánu řízení, nebo písemně před těmito jednáními. Nelze pochopitelně vyloučit uplatnění práva oběma způsoby najednou.

K § 67 odst. 2 a 3, § 68

Obecná myšlenka vtělená do § 67 odst. 1 je dále rozvedena v odstavci druhém a třetím cit. ustanovení a v navazujícím § 68. Výkon práva vyjádřit se je možné shrnout do těchto pravidel:

- *O záměru využít své právo vyjádřit se je nezbytné informovat soud předem, jinak jej lze vykonat jen se souhlasem soudu (§ 67 odst. 2 a § 68 odst. 1)*

V první řadě by měl člen skupiny zpravit soud o tom, že hodlá právo vyjádřit se uplatnit na jednání ústně, a to ve lhůtě k tomu určené.

Cílem uvedené úpravy je zajistit, aby soud mohl s ohledem na počet přihlášených osob včas obstarat odpovídající prostory a vymezit si přiměřenou časovou dotaci.

Lhůta je vždy uvedena u konkrétních jednání v plánu řízení, na nichž je plánováno zapojení členů skupiny.

Pokud zúčastněný člen skupiny nesplní podmínky uvedené v plánu řízení, tedy zejména nesdělí soudu předem, že se dostaví na jednání a bude se dožadovat udělení slova, je plně na posouzení soudu, zda tomuto členovi na jednání vystoupení umožní či nikoliv. Jediným kritériem je hledisko, zda vystoupení neohlášeného zúčastněného člena skupiny nenaruší rychlost a průběh řízení (zejména konkrétního jednání).

- *Výkon nesmí nepřiměřeně narušit průběh řízení (§ 67 odst. 3)*

Vedle omezení časového je výkon práva vyjádřit se omezen i co do obsahu a rozsahu. Každý může právo využít a zásadně je každému na vůli, v jaké míře i délce. Přesto je nutné brát ohled na zájmy druhých osob a skupiny. V centru zájmu skupiny a ostatních členů skupiny leží rychlé a efektivní řízení, umožňující soudu rozhodnout o věci v přiměřené lhůtě.

Zákon proto omezuje výkon práva vyjádřit se tak, že by tento výkon neměl *nad míru přiměřenou* narušit rychlost řízení nebo jeho průběh. Hranice přiměřenosti se posuzuje v každém individuálním případě.

- *Mimo určená jednání lze uplatňovat výkon práva vyjádřit se jen se souhlasem soudu nebo jen prostřednictvím žalobce (§ 68 odst. 2)*

V pořadí poslední avšak de facto základní pravidlo je uvedeno v § 68 odst. 2.

Již obecně totiž platí, že zúčastněný člen skupiny může uplatňovat své právo vyjádřit se prostřednictvím žalobce. Logicky tak bude činit mimo jednání vymezená pro uplatňování bezprostředního práva vyjádřit se, ale nic mu nebrání, aby tento postup využíval i na nich. Uvedená možnost je ve vztahu zúčastněného člena skupiny vůči žalobci neomezená; závisí pouze na žalobci, jak s požadavkem na uplatnění práva naloží a zda jej zprostředkuje soudu. Posouzení žalobce musí vycházet ze zájmu skupiny. Žalobce zde tak funguje jako filtr a prostředník skupiny zároveň.

Nejde-li o vymezené jednání ani o případ uplatňování prostřednictvím žalobce, může zúčastněný člen skupiny uplatňovat bezprostřední právo vyjádřit se pouze se souhlasem soudu za podmínky, že to nenaruší rychlost a účelnost projednávání věci.

K § 69-75 (Uveřejňování informací):

Jedním ze stěžejních bodů úpravy je otázka uveřejňování informací o právě probíhajících sporech, která je s ohledem na naplnění požadavku práva na spravedlivý proces podstatná především v odhlašovacím hromadném řízení. Bez řádné informovanosti veřejnosti se hromadné řízení neobejde i v zahraničí (viz kupříkladu čl. 35-37 Doporučení, čl. 9 Návrhu

směrnice, pravidlo 23(c)(2) FRCP, čl. 11 polského zákona apod.). Otázku, jak bude vypadat informování veřejnosti, lze rozdělit podle stádia, v jakém se hromadná žaloba nalézá.

Pokud jde o průběh před samotným podáním žaloby, resp. návrhem na připuštění hromadné žaloby, leží aktivita na bedrech člena skupiny či neziskové osoby, kteří mají zájem na budoucím řízení. V této fázi, kdy není ještě ani zahájeno samotné řízení, nepřipadá jakákoliv ingerence soudu v úvahu. Účelem uveřejňování v tento okamžik je podání informací skupině, zjištění přibližného okruhu potenciálních poškozených, jejich případného zájmu a „zmapování“ situace pro následné uplatnění hromadné žaloby. Cílem může být bezpochyby i obstarání nezbytného množství podpisů.

Prakticky stejná situace je i v případě, kdy již došlo k podání hromadné žaloby, avšak soud ještě nerozhodl o připuštění hromadné žaloby. V této fázi se soud v informování sám nijak neangažuje, spíše naopak dohlédne na to, aby nedocházelo ke zneužívání či nedůvodnému poškozování žalovaného ze strany žalobce.

Z pohledu zákona tak začíná být relevantní až fáze řízení, kdy byla připuštěna hromadná žaloba. A právě v této fázi se uplatní § 69-75.

K § 69

Uvozující ustanovení deklaruje hlavní zásady a povinnosti při uveřejňování informací. Informace se uveřejňují až po zahájení řízení ve věci samé, a tímto úkolem je v nezbytném rozsahu pověřen soud (viz § 70) a především žalobce (§ 71 an.).

Při uveřejňování nezbytných údajů třeba dbát předpisů na ochranu osobních údajů, zejména obecného nařízení o ochraně osobních údajů (tzv. nařízení GDPR).

V odstavci druhém je ve výjimečných případech umožněno, aby soud rozhodl o tom, že o uveřejňování informací se má postarat žalovaný. Povinnost mu lze uložit v situaci, kdy zjevně není možné zajistit dostatečné informování členů skupiny prostřednictvím žalobce, a zároveň za podmínky, že to po něm lze spravedlivě požadovat. Typicky to bude tehdy, má-li žalovaný přímé spojení na členy skupiny, s nimiž je pravidelně v kontaktu, zatímco žalobce touto možností nedisponuje.

K ochraně práv žalovaného zákon dále výslovně ukládá soudu, aby zjistil názor žalovaného na možnou povinnost uveřejňovat informace, a při rozhodování o tom, komu tuto povinnost soud uloží, toto vyjádření zohlednil a přihlédl i k možným nákladům uveřejnění.

K § 70 (Uveřejňování soudem)

Soud uveřejňuje informace o řízení pouze jedinou cestou, a to v tzv. rejstříku hromadných řízení. Blíže k rejstříku srov. komentář k rejstříku hromadných řízení (§ 163 a násl.).

Soud uveřejňuje všechny písemnosti a údaje, u nichž to přikazuje tento zákon. Zákon tak činí jen u nezbytného minima. Kupříkladu jde o hromadnou žalobu, usnesení o přípustnosti hromadné žaloby, návrh smíru, rozhodnutí, kterým se řízení končí apod. Dále může soud rozhodnout o tom, že uveřejní i jiné písemnosti a údaje, bude-li to v konkrétním případě

považovat za vhodné a poslouží-li to k ochraně práv dotčených osob – myšleno zejména členů skupiny.

Pokud by uveřejnění po kladném rozhodnutí o přípustnosti hromadné žaloby nebylo zabezpečeno ze strany soudu, hrozí, že by právo na spravedlivý proces členů skupiny nebylo zaručeno. Centrální uveřejňování základních informací se tak jeví být zcela legitimní a nezbytnou součástí celého systému.

K § 71 a 72 (Uveřejňování žalobcem)

O dalším vhodném způsobu uveřejnění rozhodne soud v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby a pověří jím žalobce. Soud kupř. vezme v potaz, jakého charakteru jsou uplatňované nároky, jakého počtu osob se řízení týká a v neposlední řadě oblast práva, ze které nároky vzešly. Rovněž zohlední, zda jde o odhlašovací či přihlašovací řízení, a na základě všech těchto proměnných v rozhodnutí o přípustnosti hromadné žaloby určí nejvhodnější způsob anebo jejich kombinaci. Pokud jsou ve skupině i členové skupiny ze zahraničí, vezme soud do úvahy i tuto okolnost.

Hlediskem, které soud bere při volbě způsobů v potaz, je požadavek na zajištění nejvyšší možné informovanosti všech osob, které by mohly mít o členství zájem (přihlašovací hromadné řízení), nebo všech členů skupiny (odhlašovací hromadné řízení).

V § 72 se uvedené pravidlo zpřesňuje. Pokud je při vynaložení rozumného úsilí možné členy skupiny identifikovat (kupříkladu skrze databázi žalované společnosti apod.), soud zpravidla rozhodne o informování všech členů individuálně. Čili je-li to možné, je na místě rozšiřování informací individualizovat.

V odstavci druhém se dále navrhuje, aby tam, kde je v roli žalobce nezisková osoba, rozhodl soud vždy také o tom, že žalobce je povinen o probíhajícím řízení informovat na svých webových stránkách. Pokud tedy bude možné informovat členy individuálně a zároveň bude žalobcem nezisková osoba, rozhodne soud, že žalobce informuje všechny členy individuálně a zároveň uveřejní údaje na svých internetových stránkách. Nic nebrání soudu, aby využil v takovém případě i jiné formy uveřejňování, uzná-li to za vhodné.

Odstavec třetí vypočítává další různé možnosti, které lze při uveřejňování informací využít. Může jít o televizi, rozhlas, zaslání emailů, SMS, informování za pomoci sociálních sítí (Facebook, Twitter či Instagram apod.) či jiným vhodným způsobem v místě obvyklým (např. vhození letáků do poštovní schránky). Soud musí brát ohled zejména na členy skupiny, kteří nejsou vzdělaní v moderních technologiích a u nichž může být objektivně dán problém s tím, aby se k nim informace dostala.

Navržená úprava se snaží zabezpečit nejvyšší možnou míru získání potřebných informací ze strany veřejnosti a potenciálních poškozených. Při uveřejňování bude proto případně možné zohlednit i to, že někteří ze členů skupiny jsou cizinci či pobývají v zahraničí. Bude na soudu, aby zvolil a žalobci uložil takový způsob uveřejňování, který zajistí informovanost i těchto členů skupiny.

Budou-li kupříkladu poškození dlouhodobými klienty společnosti, jež jim poskytuje služby na dálku, jistě bude tato společnost disponovat emailovými adresami svých zákazníků – v takovém případě bude vhodné zaslání informace o hromadném řízení na tyto emailové adresy. Byli-li dotčeni obyvatelé jedné obce (podomní prodej), lze je obeznámit vhozením letáku apod.

Všechny náklady, které žalobce, potažmo jím pověřený advokát, s uveřejňováním měli, budou náklady, jejichž náhradu bude možné požadovat na konci řízení (§ 87).

K § 73 a § 74 (Oznámení o zahájení hromadného řízení ve věci samé)

Zákon se zde inspiruje čl. 23 (c) (2) am. FRCP, který upravuje oznámení o zahájení hromadného řízení (*notice*).

Z povahy hromadného řízení a definování práv členů skupiny, kteří mají mj. právo nahlížet do spisu, je jasné, že klíčovou informací, u níž je potřebné zajistit co nejširší dopad, je údaj o zahájení řízení ve věci samé. Od tohoto okamžiku se počítá lhůta pro uplatnění nejdůležitějšího práva členů skupiny na přihlášení nebo odhlášení se z řízení.

Usnesení o přípustnosti hromadné žaloby, které vydává soud a jež visí v rejstříku hromadných řízení, je však odborným úkonem soudu plným zákonných pojmů a složitých souvěťí. Je potřeba zajistit, aby členové skupiny měli k informacím přístup i v jazyce jim blízkém - v jazyce laika. A právě k tomu slouží oznámení o zahájení hromadného řízení ve věci samé, které musí být uveřejněno vždy. Toto oznámení se uveřejňuje jednak způsoby, jež nařídil soud žalobci, a dále se vyvěsí v rejstříku hromadných řízení. Povinnost informovat ve srozumitelném jazyce vyplývá ostatně i z čl. 9 odst. 2 Návrhu směrnice.

V návaznosti na to další ustanovení praví, že oznámení musí být učiněno jasně a srozumitelně. Je úkolem žalobce (a potažmo žalovaného), aby takové oznámení sepsal a rozšířil. Oznámení o zahájení řízení by mělo obsahovat alespoň (jde o demonstrativní výčet):

- a) *informaci o účastnících hromadného řízení,*
- b) *vymezení předpokladů členství ve skupině;*
- c) *vymezení předmětu sporu;*
- d) *základní vymezení skutkových tvrzení žaloby;*
- e) *informaci o tom, že se osoba může do hromadného řízení přihlásit a jaké má toto přihlášení účinky, s uvedením způsobu a lhůty, v níž je možné se do řízení přihlásit;*
- f) *informaci o procesních právech zúčastněného člena skupiny v hromadném řízení a možnosti jejich výkonu;*
- g) *informaci o tom, že zúčastněný člen skupiny nemá v případě úspěchu hromadné žaloby nárok na náhradu nákladů a že náhradu nákladů řízení v případě neúspěchu ve věci hradí žalobce;*

- h) *informaci o rozsahu závaznosti rozsudku v přihlašovacím hromadném řízení;*
- i) *odkaz na rejstřík hromadných řízení a uvedení, k čemu tento rejstřík slouží;*
- j) *je-li žalobcem nezisková osoba, odkaz na její internetové stránky;*
- k) *způsob uveřejňování informací.*

K § 75

Rozhodne-li soud o tom, že uveřejňování je úkolem žalovaného, použijí se pravidla § 71 až 74 přiměřeně.

Dispoziční úkony

Díl 3 upravuje otázky související s dispozičními úkony stran. Je třeba připomenout, že žalobce v hromadném řízení vystupuje za celou řadu osob, přičemž tyto osoby mají v řízení velmi omezené postavení.

Z opatrnosti se tak navrhuje zakotvit zvláštní pojistky, které budou působit jednak jako prevence před případným zneužíváním dispozičních úkonů na úkor členů skupiny, jednak mohou takovýmto zneužívajícím úkonům žalobce zabránit. Konkrétně jsou upraveny tři nejzávažnější dispoziční úkony, jimiž se řízení končí: smír (oddíl 1), změna žaloby (oddíl 3), a dále změna žaloby, která se může fakticky rovnat částečnému zpětvzetí (oddíl 2).

K § 76 (Smír):

Smír je dispozičním úkonem, kterým strany řízení projevují vůli dobrovolně ukončit spor. V individuálním řízení jsou účastníci zároveň zpravidla věcně legitimováni, ať už aktivně či pasivně, a dohadují se tedy ve své vlastní věci.

Hromadné řízení však přináší do českého procesního práva určité specifikum, neboť je zde osoba, která zahajuje a vede řízení o nárocích dalších osob, které nejsou účastníky řízení v legálním slova smyslu.

Teoreticky se tedy nabízí možnost uzavření smíru v hromadném řízení úplně vyloučit. Touto cestou se zákon nevydává, a to z prostého důvodu. Obecně je smír považován za nejlepší vyřešení sporu, dohoda mezi stranami má totiž mnohem větší potenciál navždy jablko sváru odstranit nežli rozhodnutí soudu. Ostatně z obecného předpisu vyplývá, že soud je povinen strany ke smírnému vyřešení sporu vést a motivovat (§ 100 odst. 1 OSŘ). Nadto je prokázáno, že v kolektivních řízeních jsou ze statistického hlediska smíry mnohem častější; například v USA jen málokdy dojde k tomu, aby ve věci soud rozhodl. Pokud soud hromadnou žalobu připustí, strany se zpravidla dohodnou. Smír ostatně odpovídá i požadavkům Doporučení Komise (čl. 25-28) a Návrhu směrnice (čl. 8).

Jak tedy vyplývá z § 76 odst. 1, účastníci mohou i v hromadném řízení ukončit toto řízení smírem. Možnost uzavřít smír pochopitelně platí i pro řízení ve fázi rozhodování o přípustnosti hromadné žaloby, popřípadě v odvolacím řízení.

Návrh smíru se předloží soudu, a to včetně případných dalších dohod, které byly mezi stranami v této souvislosti uzavřeny. Aniž by zákon dohody mezi žalobcem a žalovaným nad rámec smíru předpokládal, nelze je oběma stranám zakázat. Proto uzavřou-li mezi sebou strany jakoukoliv smlouvu či dohodu, která souvisí s uzavíráním smíru, je tato dohoda součástí smíru a musí být také předložena soudu, aby si soud mohl vytvořit kvalifikované stanovisko ohledně souladnosti smíru se zájmy skupiny.

Jakmile účastníci předloží návrh smíru soudu, je nezbytné jej bez zbytečného odkladu uveřejnit v rejstříku hromadných řízení. Zároveň se v rejstříku uvede lhůta, v níž mohou členové ke smíru uplatňovat námitky a vyjádření.

K § 77 (Námitka proti návrhu smíru):

Dalším specifikem oproti klasickému smíru v individuálním řízení je možnost zúčastněných členů skupiny proti smíru uplatňovat námitky. Toto právo zákon dává členům skupiny, aby mohli soud upozornit na případné nevýhodné podmínky, chyby či nekalý úmysl obou stran apod. a vyjádřit svůj nesouhlas se smírem jako takovým či jeho jednotlivými částmi.

Námitka musí obsahovat také odůvodnění, proč je smír či jeho část odmítána, a zda se odpor vůči smíru týká jen práva daného člena skupiny, práv přiznaných části skupiny či práv celé skupiny (viz § 146 odst. 2). To je důležité, aby soud mohl vyhodnotit, zda smír jako celek je vyvážený či nikoliv.

Námitky lze podat ve standardní lhůtě 15 dnů.

K § 78 a 79:

V § 78 se upravuje postup schvalování smíru. Soud nejprve nařídí jednání, na kterém se bude smír a jeho obsah projednávat.

Projedná se jednak samotný smír, k němuž může soud vznášet otázky, a dále všechna vyjádření a námitky stran a členů skupiny. Soud přitom postupuje přiměřeně podle ustanovení o výkonu práva vyjádřit se. Je možné, že ke smíru budou uplatněny i stanoviska odborných subjektů. I tato je třeba projednat a vypořádat.

Před tím, než soud smír začne schvalovat, je možné, že strany budou chtít ve světle námitek smír upravit a vyhovět některé kritice. Pak je vhodné, aby bylo jednání přerušeno a projednán i nový návrh smíru. V tomto případě se postupuje znovu podle § 77 a násl. Jak vyplývá z § 150 odst. 4, námitky jsou zde podávány proti úkonu účastníků, a soud o nich tudíž nerozhoduje. Je na obou účastnících řízení, zda je promítnou do smíru či nikoliv; nepromítnou-li je, vystavují se riziku, že členové skupiny vůči sobě vyloučí účinky smíru.

K § 80 a 81:

Konečnou podobu navrženého smíru soud přezkoumá, vezme přitom v potaz všechny uplatněné skutečnosti, námitky a stanoviska. Pro to, aby vyvolával soudní smír v českém pojetí civilního procesu všechny důsledky, musí jej schválit soud svým usnesením. Zatímco u běžného smíru v individuálním řízení soud zkoumá jen jeho souladnost s hmotným právem,

zde si zvláštní povaha řízení vyžaduje, aby soud kontroloval též otázku, zda je smír v zájmu skupiny. Pouze takto přezkoumaný smír, s nímž je soud ztotožněn, může schválit. Schválený smír bude *de iure* působit jen ve vztahu ke skupině, o jejíž právech soud rozhoduje, tj. vůči zúčastněným členům skupiny.

Zájem skupiny je klíčovou proměnnou, kterou soud při schvalování smíru bere v úvahu. Zájem skupiny je nezbytné vnímat v té nejobecnější rovině. Nejde tedy jen o pouhý matematický souhrn individuálních zájmů jednotlivců. Pro naplnění kritéria zároveň není nezbytné, aby bylo rozhodnutí popřípadě smír zcela v souladu s hmotněprávními nároky jednotlivců. Důležité je celou situaci posuzovat v kontextu daného případu i procesního stádia.

Z důvodu větší předvídatelnosti zákona a právní jistoty zákon zájem skupiny u smíru blíže rozvádí. Obsah § 80 se inspiruje v pravidle 23 (e) (2) am. FRCP. Aby byl smír v zájmu skupiny, musí naplňovat základní kritéria – všeobecně musí být *spravedlivý a rozumný (fair and reasonable)*.

Při posuzování základních kritérií zohledňuje soud zejména, zda:

a) *žalobce při vyjednávání odpovídajícím způsobem zastupoval zájem skupiny;*

Tímto kritériem se myslí, že žalobce naplnil svoji nejzákladnější povinnost, a při vyjednávání hájil zájem skupiny a upřednostnil tento zájem zcela zřetelně před jakýmkoliv jinými zájmy (kupř. zájmem svým či zájmem žalovaného).

b) *návrh smíru nebyl sjednáván způsobem, který zavdává pochybnosti o vzájemné nezávislosti nebo nepropojenosti žalobce a žalovaného;*

Na kritérium v bodě a) navazuje další hledisko. Soud se zaměří na to, zda z jednání obou stran řízení, z obsahu smíru i vypořádání námitek nic nenasvědčuje tomu, že žalobce je nějakým způsobem na žalovaného napojený, je na něm závislý. Ve své podstatě tato podmínka říká, že žalobce nesmí být ve střetu zájmů se zájmem skupiny.

c) *právo, které je ve smíru přiznáváno jednotlivým členům skupiny, nebo oprávněný zájem jsou spravedlivé,*

Nejčastějším oříškem jak pro strany řízení při vyjednávání smíru, tak i pro soud při následném přezkumu bude otázka, jestli právo přiznané jednotlivým členům skupiny, popř. oprávněný zájem členů skupiny jsou spravedlivé. Takto nastavený požadavek je logický, avšak sám o sobě příliš obecný. Proto obsahuje zákon základní vodítko, které by měli účastníci i soud při určování individuálních práv následovat. Je zřejmé, že přiznané právo není ve vzduchoprázdnu. Nacházíme se uprostřed hromadného řízení, tedy velmi složitého a nákladného sporu pro obě strany. Je tudíž potřebné obsah smíru a práva sjednaná pro jednotlivé členy skupiny zasadit do určitého širšího kontextu, který zákon definuje několika body, když požaduje zohlednit:

1. *náklady, rizika a délku hromadného řízení;*

2. účinnosti způsobu, jakým má být právo mezi zúčastněné členy skupiny rozděleno, včetně způsobu vypořádání práv zúčastněných členů skupiny;
 3. výši případné navržené odměny pro žalobce včetně způsobu její výplaty;
- d) je v návrhu smíru s právy nebo oprávněnými zájmy jednotlivých zúčastněných členů skupiny nakládáno rovnocenně.

Pravidlo písm. d) ve své podstatě obsahuje povinnost zacházet se všemi členy skupiny rovnocenně ve vztahu k sobě navzájem; nikoliv nezbytně identicky (srov. *equitably relative to each other*). To znamená, že pokud je některý ze členů v totožném postavení jako jiný, je třeba s jejich právy nakládat stejně. Nenachází-li se v totožném postavení, je zapotřebí, aby s jejich právy bylo ve vztahu k sobě navzájem nakládáno stejně (relativně, absolutně však o „stejně zacházení“ nepůjde).

Obdobně jako v obecné úpravě civilního řízení není ani podle zákona o hromadném řízení možné se odvolat proti usnesení, jímž byl schválen smír. Zúčastnění členové skupiny, kteří nejsou s případným posvěceným smírem spokojeni, mají jiný nástroj ochrany – právo vyloučit účinky smíru vůči své osobě (k tomu viz dále).

Odvolání je přípustné jen proti usnesení, kterým soud smír neschválil, a podat jej mohou jen strany řízení.

Jakmile je rozhodnutí vydáno, soud jej uveřejní v rejstříku hromadných řízení. Následně soud v rejstříku vyznačí i datum, kdy rozhodnutí nabylo právní moci.

K § 82 a 83 (Účinky schváleného smíru a jejich vyloučení):

K § 82

Smír sjednávají a navrhuje účastníci řízení. V hromadném řízení však žalobce nevyjednává jen o svých vlastních právech. Vyjednává i o právech třetích osob, které nemají takovou možnost obsah smíru ovlivnit. Schválený smír má pro ně přitom dalekosáhlé důsledky, neboť znamená konec řízení a je pro ně závazný.

Místo možnosti podat proti schválenému smíru odvolání, která by mohla celé řízení značně protáhnout, dává zákon zúčastněným členům skupiny k dispozici jiný prostředek právní ochrany – možnost z řízení dodatečně vystoupit a vyloučit vůči sobě účinky smíru. Na druhou stranu je však třeba brát ohled i na zájmy stran řízení, které mohly o smíru a jeho podmínkách dlouze vyjednávat, žalobce byl po celou dobu v dobré víře a navíc soud uzavřenou dohodu mezi stranami posvětil.

Ve snaze zohlednit oba protichůdné zájmy a ochránit obě skupiny v odpovídající míře umožňuje sice zákon členům skupiny vyvázání se z uzavřeného smíru, avšak pouze za určitých podmínek. Konkrétně je možné vůči sobě podmínky smíru vyloučit tehdy, když se člen skupiny aktivně do vyjednávání smíru zapojil a uplatnil vůči smíru námitky a zároveň nesmělo být této námitce vyhověno. Tímto řešením se zároveň dává účastníkům řízení další

motivace, aby námitky zohlednily, přičemž při jejich nezohlednění se vystavují riziku, že se jim nespokojení členové skupiny odhlásí a v tomto rozsahu může řízení pokračovat.

„Odhlášení ze smíru“ probíhá úkonem, kterým člen skupiny projevuje vůli vůči sobě účinky smíru vyloučit, a zákon jej označuje jako „oznámení o vyloučení účinků smíru“.

Vyloučení účinků je třeba splnit ve lhůtě, která byla určena v usnesení o schválení smíru. Lhůtu určí soud v rozmezí 1 až 3 měsíců s ohledem na konkrétní okolnosti případu.

Při vylučování účinků se postupuje podle § 107 a násl., který upravuje proces odhlášení. Použití uvedeného pravidla je přiměřené, neboť oznámení o vyloučení nese jiný název a podává se primárně k soudu a ne žalobci. Mimo jiné musí oznámení také obsahovat skutečnosti, z nichž je zřejmé, že se člen skupiny bránil smíru námitkou a tato nebyla vzata v konečném znění schváleného smíru v potaz.

K § 83

Ustanovení navazuje na § 99 odst. 3 OSŘ a rozvádí jej v tom ohledu, že schválený smír je závazný nejen pro účastníky řízení, ale pro všechny zúčastněné členy skupiny, kteří byli v době vyjednávání a schvalování smíru zapojeni do řízení. Výjimku tvoří pochopitelně ti ze zúčastněných členů skupiny, kteří vůči sobě vyloučili účinky smíru. Tito mohou dále postupovat při vymáhání svého práva i nadále, pokud najdou nového žalobce postupem podle § 26. Vzhledem k podmínkám hromadného řízení (§ 33) ve spojení s nezbytným počtem souhlasů, podle nichž musí být v řízení vždy alespoň 10 členů, je tento postup možný jen tehdy, zbylo-li v řízení i nadále alespoň 10 členů skupiny. V opačném případě soud řízení zastaví a zbylí zúčastnění členové skupiny mohou své nároky uplatnit individuálně.

V souladu s § 26 platí, že soud řízení zastaví i tehdy, nepodaří-li se nového žalobce ve lhůtě zajistit; zúčastnění členové skupiny mohou i v tomto případě postupovat individuálně.

K § 84 (Změna hromadné žaloby):

Pravidlo o změně žaloby navazuje na § 95 OSŘ. Obdobně jako u smíru se zde navrhuje, aby soud připustil změnu hromadné žaloby nejen za podmínky § 95 odst. 2, tj. že by výsledky dosavadního řízení mohly být podkladem pro řízení o hromadné žalobě, ale také za podmínky, kdy změna neodporuje zájmům skupiny. V úvahu lze při posuzování brát omezeně i kritéria § 80.

Odvolání proti usnesení soudu je přípustné. Odvolání může podat jen žalobce.

Ustanovení § 76 odst. 2, § 77 a § 78, které se týkají námitek, se uplatní obdobně.

K § 85 (Zpětvzetí hromadné žaloby):

K odst. 1

Shodně se smírem a změnou hromadné žaloby je zpětvzetí žaloby procesním úkonem žalobce, který má zásadní důsledky pro průběh hromadného řízení. Zatímco u smíru znamená jeho uzavření a schválení konec řízení ve věci, u změny to může být omezení hromadné žaloby,

v tomto případě nejde o meritorní skončení sporu, přesto mohou mít členové skupiny zájem v řízení pokračovat. Rovněž by neomezená možnost zpětvzetí žaloby mohla znamenat zvýšený korupční potenciál ve vztahu žalovaného a žalobce, kdy žalovaný by mohl být motivován uplatit žalobce a přimět ho ke stažení žaloby.

Ze všech těchto důvodů počítá zákon u zpětvzetí žaloby s obdobným mechanismem jako u soudního smíru nebo změny žaloby.

Žalobci se právo požadovat zpětvzetí žaloby nebere. Soud však pokaždé zkoumá, zda je takové zpětvzetí v zájmu členů skupiny. Ačkoliv nejsou zcela příléhavá, lze jako kritéria vzít v potaz i podmínky vyjmenované v § 80. Neznamená to však, že by případně zamítnutí připuštění zpětvzetí znamenalo nucené setrvání konkrétního žalobce ve sporu. Žalobce pak může požadovat svoji výměnu podle § 28 a násl.

Mohou nastat následující situace:

- žalobce navrhuje zpětvzetí, protože nepovažuje pokračování sporu za výhodné pro skupinu a s tímto se ztotožní i soud – soud zpětvzetí připustí;
- žalobce navrhuje zpětvzetí, protože nepovažuje pokračování sporu za výhodné pro skupinu, soud má jiný názor – soud zpětvzetí nepřipustí a žalobce může navrhnout svoji výměnu;
- žalobce navrhuje zpětvzetí, protože již nemůže z osobních důvodů v řízení pokračovat – soud zpětvzetí zpravidla nepřipustí, neboť to není dostatečným důvodem pro zastavení řízení, a žalobce může navrhnout svoji výměnu;
- žalobce navrhuje zpětvzetí, protože již nechce v řízení pokračovat – soud zpětvzetí zpravidla nepřipustí, neboť to není dostatečným důvodem pro zastavení řízení, a žalobce může navrhnout svoji výměnu.

Žalobce do řízení vstupoval s tím, že musí po celou dobu hájit zájmy celé skupiny. Nemůže si tudíž jen tak ukončovat řízení, jak se mu zachce. Jediným legitimním důvodem pro zastavení řízení je situace, kdy není další pokračování pro skupinu výhodné. Žalobce může v případě zamítnutí návrhu soudem požadovat svoji výměnu.

Vzhledem k významu rozhodnutí soudu je možné se proti jeho usnesení odvolat. Odvolání může podat žalobce a žalovaný.

K odst. 2

Ustanovení § 76 odst. 2, § 77 a § 78 se pro projednání a rozhodnutí o návrhu na zpětvzetí použije obdobně. Zbytek je z povahy věci vyloučen.

K odst. 3

Navrhuje se standardní postup jako v jiných obdobných případech.

K § 86 (Zpřístupnění dokumentů)

V nezbytném rozsahu návrhu směrnice, která požaduje zavedení institutu tzv. zpřístupnění důkazu (srov. čl. 13), se navrhuje umožnit žalobci a žalovanému požadovat zpřístupnění dokumentů, které má k dispozici druhá strana nebo třetí osoba. Tato možnost je v přihlašovacím hromadném řízení dána jen v případech tzv. reprezentativní žaloby, a to proto, že takový požadavek vyplývá z již zmíněné směrnice. Ve zbytku se uplatní § 118 a násl.

Po vzoru zákona o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže se navrhuje hovořit o „dokumentech“, přičemž dokumenty mohou být jakékoliv důkazní prostředky, ale i další prostředky, jimiž lze zjistit stav věci.

Obecně k nákladům řízení a odměně

V dílu pátém se upravují náklady řízení a odměna žalobce. Ve své podstatě je tedy cílem této pasáže zákona vyřešit poměrně stěžejní problém spočívající v otázce financování řízení. Třebaže se tato otázka může na první pohled jevit jako otázkou podružnou, jde ve skutečnosti o zcela klíčový parametr, od jehož správného nastavení se bude odvíjet četnost, a tím i účinnost hromadných žalob v aplikační praxi. Přinejmenším v principu odhlašovacího hromadného řízení na sebe totiž v kontextu kontinentálního práva naráží dva základní aspekty hromadných žalob, kterými je na jedné straně velmi nízká hodnota individuálního nároku při současné početnosti skupiny, na straně druhé pak nutnost zavést odpovídající nastavení soudních poplatků a náhrady nákladů řízení, které bude bránit před zneužitím a zároveň chránit nároky žalovaného v případě jeho úspěchu ve věci. Výsledkem je stav, kdy žalobce má z hlediska hmotného práva v sázce velice málo, teoreticky z hlediska procesního však na jeho bedrech leží velká finanční odpovědnost za zahájení řízení a riziko neúspěchu ve věci.

Ne ve všech zemích je tento problém na stole. Například v USA je potlačen tím, že soudní poplatky jsou v případě hromadných žalob velmi malé a navíc zde neplatí tzv. *loser pays principle*, podle něhož má vítězná strana právo na náhradu nákladů řízení. Ve Spojených státech se naopak prosazuje pravidlo, že každý si hradí své náklady sám.

V jiných zemích se zase členové skupiny dopředu skládají na náklady řízení a tím se podílejí na financování celého procesu.

Od základních zásad poplatkového práva se předkládaný zákon odchýlit nechce. K opuštění zásady, podle níž ten, kdo měl ve věci neúspěch, hradí náklady protistraně (tzv. *loser pays principle*), nebyl shledán důvod. I nadále tak platí, že neúspěšná strana hradí protistraně vynaložené finanční prostředky.

Ve světle výše vymezených specifík hromadných žalob je však přesto nutné financování hromadné žaloby oproti běžnému civilnímu procesu modifikovat. Zejména je nutné oprostit se od tradičně vystavěného financování individualisticky pojatého kontinentálního řízení. Modifikace by přitom měla zajistit

- a. aby bylo možné **zachovat odrazovací funkci** soudního poplatku a náhrady nákladů řízení,
- b. zároveň však, aby **nedošlo k úplné paralýze nově zavedeného nástroje**, jehož využití by se z hlediska analýzy nákladů a přínosů (tzv. *Cost–benefit analysis*) nikomu nevyplatilo; jinak řečeno, je nutné najít osobu, které se vedení řízení i přes riziko za určité situace vyplatí,
- c. aby žalovaný měl jistotu, že se mu v případě úspěchu ve věci **vrátí vynaložené prostředky**,
- d. aby členové skupiny, kteří mají v řízení omezené postavení, **nebyli vystaveni přílišnému finančnímu riziku**.

Zákon uvedené řeší třemi cestami:

1. *za náhradu nákladů ze zákona odpovídá jen 1 osoba – a to žalobce;*

Toto opatření chrání žalovaného i členy skupiny před riziky zneužití žaloby či neschopnosti žalobce.

2. *Členové skupiny se na „financování“ řízení podílejí jen ex post prostřednictvím odměny žalobce;*

Namísto řešení, které lze nalézt v některých právních řádech, kde se členové skupiny finančně zapojují již na začátku řízení, popřípadě odpovídají za náhradu nákladů společně a nerozdílně, se navrhuje podílení se až zpětně, a to z povahy věci jen v případě úspěchu žalobce. Toto opatření chrání členy skupiny, kterým díky tomu nehrozí žádná rizika pro případ neúspěchu sporu.

3. *Žalovaný má k dispozici možnost požadovat po žalobci jistotu;*

Opatření směřuje na ochranu finančních zájmů žalovaného před nesolventností či nekredibilitou žalobce.

Úprava nákladů řízení a jejich náhrady v občanském soudním řádu, jež je obsažena v § 137 a násl., je komplexní a zároveň flexibilní. Proto se s výše uvedenými odchylkami uplatní i pro hromadné řízení.

Odchylky spočívají zejména ve vyjasnění některých otázek (kdo má právo a potažmo povinnost k náhradě), v rozšíření okruhu nákladů, které mohou být hrazeny, a v zakotvení zvláštní úpravy jistoty, jež je odůvodněna potenciálně vysokými náklady a má být jednou z pojistek proti případnému zneužití.

V oddíle 2 jsou řešeny otázky spojené s jistotou a jejím složením, a dále s uplatňováním práva na uspokojování jistoty. Konečně jsou v následujícím díle obsažena i ustanovení o odměně, která striktně vzato není nákladem řízení, ale stejně jako náklady řízení souvisí s fiskální stránkou věci (oddíl 3).

K § 87 (Náklady řízení):

K odst. 1

Nad rámec demonstrativního výčtu v § 137 odst. 1 OSŘ se navrhuje postavit najisto, že nákladem řízení jsou též náklady na uveřejňování informací. Zásadně půjde o náklady žalobce, případně ale i žalovaného. Uveřejňování v rejstříku hromadných řízení nebude považováno za náklad řízení, pokud se však soud rozhodne, že by bylo vhodné oficiálně uveřejnit informace o řízení i jinými cestami, je možné takové uveřejnění za náklad řízení rovněž považovat. Totéž platí pro náklady, které té které straně vznikly zpřístupněním dokumentů.

Důležité je, aby náklady byly *účelné*, tj. „zbytečné“ náklady uveřejňování, které vznikly nehospodárným jednáním jejich zadavatele, se nehradí.

K odst. 2

Další odchylka oproti individuálnímu řízení je způsob výpočtu odměny za zastupování pro účely náhrady nákladů řízení. Na rozdíl od § 151 odst. 2 OSŘ je základním vodítkem pro výpočet nikoliv paušální vyhláška (v tuto chvíli chybějící), ale vždy advokátní tarif. Důvod je nasnadě. Paušální vyhláška je dimenzována pro „průměrné řízení“ a od takového „průměrného řízení“ se odvíjí jednotlivé sazby. Hromadné řízení ale nebude nikdy „průměrné“ a bude více než u individuálního řízení záviset na konkrétních okolnostech daného případu. Tuto skutečnost dokáže zohlednit právě a jen advokátní tarif.

K § 88 (Náhrada nákladů řízení):

K odst. 1

V souladu s tím, co bylo řečeno již výše, vychází předkládaný návrh z koncepce, že účastníky řízení jsou pouze žalobce, tj. osoba, která podala hromadnou žalobu, a žalovaný. Mohou vznikat otázky, zda v případě neúspěchu hromadné žaloby je možné náhradu nákladů řízení uložit i zúčastněným členům skupiny. Vzhledem k tomu, že tito členové skupiny mají v řízení limitované postavení a nejsou účastníky v legálním slova smyslu, je nezbytné je z této povinnosti vyloučit. Náhrada nákladů řízení za neúspěch ve sporu je plně rizikem žalobce a ten toto riziko nesmí přenášet na členy skupiny, kteří hromadnou žalobu nepodali. Členové skupiny se tak zapojením do řízení primárně žádné finanční hrozbě nevystavují.

Obdobně však není spravedlivé, aby členové skupiny, kteří nemají žádnou povinnost v tomto směru, měli právo na náhradu nákladů řízení. Obecně se vychází z toho, že žalobce bude po celou dobu řízení hájit jejich zájmy a jejich přítomnost v řízení tak není nezbytná, či dokonce je v ideálním případě zbytečná. Zároveň by bylo nespravedlivé vůči žalovanému, jenž nemá proti členům skupiny žádný nárok, aby hradil jejich náklady řízení, které vznikly *de facto* zbytečně.

Náklady řízení, které nevznikly členům skupiny zbytečně, budou náklady na odvolání žalobce či jiné náklady, které vznikly jako důsledek porušení jeho povinnosti. I tyto náklady by

neměly jít za žalovaným, neboť jde čistě o vztah žalobce – členové skupiny. Bude proto možné je vymáhat z titulu odpovědnostního vztahu mezi členy skupiny a žalobcem.

Z tohoto důvodu je v odstavci prvním postaveno najisto, že právo a povinnost k náhradě nákladů lze přiznat jen účastníkovi hromadného řízení, popř. také státu, pokud zaplatil náklady důkazů (svědečné, znalecký posudek apod.) a jiné podobné náklady, na jejichž náhradu má podle obecných ustanovení občanského soudního řádu právo (viz § 148 OSŘ).

Tím není dotčeno ustanovení o zaviněných nákladech, obsažené dnes v § 147 OSŘ. Podle tohoto ustanovení lze za podmínek zavinění či popřípadě i náhody, která se povinnému k náhradě přihodila, povinnost k náhradě uložit i jiným osobám než účastníkům řízení. Za podmínek § 147 odst. 1 OSŘ může být takovým povinným zástupce účastníka, za podmínek § 147 odst. 2 OSŘ dále i další osoby jako svědci či znalci. Podmínky, za nichž povinnost vzniká, zde budou stejné jako u § 147 OSŘ; proto se na uvedené ustanovení navrhuje odkázat.

K odst. 2

Vzhledem k tomu, že zúčastnění členové skupiny nespádají pod žádnou z kategorií osob uvedených v § 147 odst. 2 OSŘ, je nezbytné pro ně zavést zvláštní pravidlo. Pokud zúčastněný člen skupiny způsobí svým zaviněním náklady řízení, je spravedlivé, aby byl povinen k jejich náhradě. Na rozdíl od § 147 se však členům skupiny nepřičítá náhrada nákladů, jestliže tyto vznikly náhodou, která se jim přihodila.

To platí i pro ty, kteří již z nějakého důvodu zúčastněnými členy skupiny nejsou (např. z rozhodnutí soudu podle § 60).

K odst. 3

Ustanovení reaguje na možnost soudu v případě změny na straně žalobce rozhodnout o mezitímním vyúčtování. Navazuje tak na § 31.

Pokud dojde k uzavření smíru, uvedená pravidla se pochopitelně nevyužijí.

Jistota

Je nutné odlišovat povinnost ke složení jistoty v souvislosti s podmínkou platební schopnosti (§ 35), od povinnosti složit jistotu do soudní úschovy na návrh. Na prvně zmíněnou situaci dopadá jen § 89 a násl. o návrhu na složení jistoty, na druhou zmíněnou dopadá § 92 a násl. o uspokojení práv ze složené jistoty.

K § 89 (Návrh na složení jistoty):

K odst. 1

Hromadné řízení bude co do časových, odborných i administrativních aspektů poměrně zatěžující. Lze proto očekávat, že náklady řízení vzniklé v hromadném řízení budou vysoké. Zákonodárce si je zároveň vědom toho, že hromadné řízení má potenciál být zneužíváno s cílem poškodit žalovaného. Pro tyto případy musí zákon obsahovat nástroje, jak

zneužívajícím žalobám zabránit, a pokud by k nim mělo dojít, jak co nejvíce omezit případné následky.

Jedním z nástrojů, který má preventivní a hlavně reparační funkci, je institut jistoty na náhradu nákladů řízení. Možnost známá z řízení s mezinárodním prvkem (§ 11 zák. o mezinárodním právu soukromém) se zde rozšiřuje i do čistě národního řízení, aby předešla zneužívajícím žalobám a případně přispěla k náhradě újmy, která může ze zneužívajících či bezdůvodných hromadných žalob vzniknout.

Žalovaný tak může soudu navrhnout, aby uložil žalobci povinnost složit do soudní úschovy jistotu na náhradu nákladů řízení. Jistotu lze uložit, pokud:

- je tu obava, že žalobce nebude mít v případě neúspěchu dostatečné finance na náhradu nákladů řízení;
- uložená jistota je přiměřená (výši určuje soud dle § 90).

Návrh na složení jistoty lze uložit jak v řízení o přípustnosti hromadné žaloby, tak i v průběhu hromadného řízení ve věci samé.

Složení jistoty lze navrhnout, i když byla jistota složena v souvislosti s plněním podmínky platební schopnosti.

K odst. 2

Žalobce si svého žalovaného „vybírá“ a měl by se tedy ujistit, že žalovaný bude mít dostatek finančních prostředků na zaplacení vysouzené částky i nákladů řízení. Toto opatření může působit i preventivně, neboť žalobce bude motivován o každé hromadné žalobě více přemýšlet.

Žalobce však nijak nemůže zabránit tomu, že dojde k „výměně“ na straně žalovaného v hmotném právu a tento nový žalovaný bude bílým koněm bez možnosti cokoliv z něj vymoci. Tuto okolnost již žalobce nijak ovlivnit nemůže. Pokud tedy dojde k tomu, že žalovaný postoupil předmět řízení na třetí osobu, dává zákon žalobci oprávnění po soudu požadovat, aby žalovanému, který by měl odejít ze sporu, uložil povinnost složit na náhradu nákladů řízení jistotu. Podmínkou pro složení jistoty je opět prokázání, že je zde obava, aby procesní nástupce uhradil žalobci náhradu nákladů řízení (kupř. má-li procesní nástupce sídlo v zahraničí apod.).

K odst. 3

Mimo obecných náležitostí podání musí z návrhu vyplývat, v čem spočívá obava, že náklady řízení nebudou nahrazeny.

K § 90:

K odst. 1

Ustanovení upravuje rozhodnutí soudu. Soud o uložení povinnosti rozhoduje usnesením, v němž mj. určí výši jistoty a lhůtu, v níž má být jistota složena. Výši jistoty určí soud s přihlédnutím k předmětu sporu, lhůtu s přihlédnutím k výši uložené jistoty. Usnesení musí též obsahovat poučení, jaký následek je s nesložením jistoty spojen – k tomu blíže § 91.

K odst. 2

Odvolání je přípustné jen proti usnesení, kterým soud povinnost složit jistotu uložil. Proti zamítavému usnesení je možné se bránit novým návrhem na uložení jistoty. Snahou je zabránit úmyslné paralýze tím, že strana požadující složení jistoty povede o této otázce dlouhotrvající spory.

K § 91:

Pravidlo reguluje následky, které jsou spojeny s nesložením jistoty.

K odst. 1

Nesloží-li jistotu žalobce, ač k tomu byl usnesením soudu povinen, soud usnesením řízení zastaví. Zúčastněné členy skupiny žalobce vyrozumí o tom, že mohou podat individuální žalobu.

K odst. 2

Nesloží-li jistotu žalovaný, rozhodne soud usnesením o tom, že je spolu s procesním nástupcem žalovaného zavázán k náhradě nákladů řízení, které vznikly v době, kdy byl stranou řízení, společně a nerozdílně. Žalobce si tedy může vybrat, po kom bude náklady vymáhat, popř. zda společně.

K odst. 3

Ustanovení upravuje zvláštní poučovací povinnost soudu. V usnesení, kterým ukládá povinnost složit jistotu, musí soud povinnému sdělit, jaké následky jsou spojeny s jejím nesložením (dle okolností následky podle odst. 1 nebo 2).

K § 92-95 (Uspokojení práv ze složené jistoty):

Pro případné uspokojení z jistoty se navrhuje s drobnými úpravami převzít osvědčené řešení § 77a OSŘ. Je třeba znovu zopakovat, že podle těchto ustanovení se postupuje kdykoliv, je-li složena jistota do úschovy soudu, bez ohledu na to, kdo ji složil či zda to bylo na základě rozhodnutí soudu anebo z titulu nezbytnosti doložit podmínku platební schopnosti. U platební schopnosti se jen neuplatní § 93 o právu na náhradu újmy, neboť toto právo podmínka platební schopnosti nekryje.

K § 92 (Uspokojení práva na náhradu nákladů řízení)

Ustanovení upravuje právo na uspokojení nároku na náhradu nákladů řízení ze složené jistoty a způsob, jakým by uspokojení mělo proběhnout. Princip je obdobný jako v citovaném § 77a

OSŘ – je potřeba podat návrh na uspokojení náhrady nákladů ze složené jistoty, a to do 6 měsíců ode dne, kdy bylo pravomocně rozhodnuto o tom, kdo nese náklady a v jaké výši.

K § 93 (Žaloba na náhradu újmy)

Opět se přebírá podobná konstrukce jako v § 77a OSŘ a žalovaný může požadovat právo na náhradu újmy. Žaloba na náhradu újmy však nemůže být podána, je-li jistota v úschově z důvodu podmínky platební schopnosti – tato podmínka totiž právo na náhradu újmy nekryje.

Žaloba na náhradu újmy se uplatňuje nejpozději do 6 měsíců ode dne, kdy se poškozený o újmu dozvěděl. Nejpozději musí být uplatněna do 3 let od skončení řízení. Na rozdíl od § 77a však marným uplynutím lhůty nezaniká právo na náhradu újmy, pouze tím dochází k tomu, že není možné na následné uspokojení využít složenou jistotu, která se po uplynutí lhůty vrátí složiteli.

K § 94

Kolidují-li si nároky více osob anebo nároky na náhradu nákladů řízení a náhradu újmy (anebo obojí), rozdělí soud jistotu poměrně. Zbytek může být dále vymáhán.

K § 95 (Vrácení složené jistoty)

Pokud uplynuly marně lhůty uvedené v § 92 a 93 (u podmínky platební schopnosti jen lhůta dle § 92), soud složenou jistotu vrátí složiteli. Rovněž je povinností soudu složenou jistotu vrátit, jestliže nebyla využita na zaplacení nákladů či újmy (povinný povinnost splnil dobrovolně, žaloba na náhradu újmy byla pravomocně zamítnuta apod.). Vrácením jistoty není dotčeno právo na náhradu újmy (na rozdíl od OSŘ zde nedochází k prekluzi).

K § 96:

K důležitosti právní úpravy odměny a nezbytnosti jejího zakotvení do mechanismu hromadného vymáhání práv členů skupiny bylo již dostatečně řečeno v obecném úvodu k nákladům řízení a odměně. Je to forma, jak se zúčastnění členové skupiny, kteří nevložili do hromadného řízení vlastní finanční prostředky a nemají v řízení žádná rizika, podílejí na jeho financování.

Odměna je v zásadě upravena ve dvou ustanoveních, na která navazují další ustanovení v zákoně, zejména ustanovení o tom, že žalobce si vyčíslí procentuální odměnu v hromadné žalobě, na jejímž základě soud rozhodne a odměnu s konečnou platností určí v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby.

Vzhledem k tomu, že odměna je nárok žalobce vůči zúčastněným členům skupiny (nikoliv vůči žalovanému či dokonce státu), jde o řešení vztahu žalobce a těchto členů skupiny. Odměna se tak vypočítává zásadně z toho, co bylo přisouzeno členům skupiny. To má mj. následující konsekvence:

1. Odměnu je možné přiznat jen tam, kde to umožňuje povaha přiznaného plnění.

V praxi to znamená, že je možná jen u žalob, v nichž se členům skupiny přiznává aktivní plnění.

2. Odměna snižuje nárok zúčastněných členů skupiny.

To je ospravedlnitelné tím, že zúčastnění členové skupiny nenesou v řízení žádná rizika, nemusí v řízení nijak figurovat, činit žádné úkony, navrhopvat důkazy apod. Aniž by tak cokoli udělali, mohou z řízení jen profitovat. V případě neúspěchu jim naopak nic kromě ztráty nároku nehrozí. To, oč se sníží odměna, je tedy jen jakousi „daní“ za to, že jim jejich právo bude přiznáno bez jakéhokoliv (výraznějšího) osobního přičinění. Pokud nechtějí svůj nárok o tuto odměnu snižovat, nemusí se do řízení přihlašovat, případně se z něj mohou odhlásit. Je nicméně pravděpodobné, že případné náklady, jež by si individuální procesní postup vyžádal, by zjevně převýšily výši, která se odečte na odměnu, a ve většině případů, zejména v odhlašovacím hromadném řízení, by zřejmě převýšily i výši jistiny.

Je třeba podotknout, že právní úprava odměny a její výplaty platí pro případy, kdy ve věci rozhodne soud. Pokud účastníci uzavřou mezi sebou smír, mohou se pochopitelně na otázkách odměny dohodnout odchylně od zákona. Tato dohoda je však součástí smíru a podléhá schválení soudem.

K odst. 1

Ustanovení říká, kdy vzniká žalobci nárok na odměnu. Konkrétní výši navrhuje žalobce v žalobě a rozhoduje o ní soud v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby. Takto určená výše je závazná a nelze ji později měnit.

Jak již bylo uvedeno v obecném úvodu, nárok na odměnu obecně vzniká pouze tehdy, pokud žalobce požaduje v žalobě vykonání určité povinnosti (zaplacení peněžité částky, poskytnutí jiného zastupitelného plnění, poskytnutí slevy, opravu, výměnu apod.).

Zásadně platí, že odměna se poskytuje ve stejné podobě jako přisouzené právo, tudíž například, je-li přisouzena finanční kompenzace, poskytne se odměna v penězích, jsou-li přisouzeny akcie či poukazy, poskytne se žalobci část akcií, poukazů, rozhodl-li soud o povinnosti poskytnout uhlí či mouku, vydá se žalobci odpovídající podíl uhlí či mouky apod.

V rozsahu, v jakém byla přiznána odměna žalobci, se sníží podíl členů skupiny na přisouzeném plnění. Rozhodne-li soud, že každý člen má nárok na 500Kč, dostanou členové 375 Kč a žalobce za každého člena 125 Kč apod. Dohodnou-li se strany na tom, že každý poškozený získá slevový kupon ve výši 1000 Kč namísto náhrady škody, připadne každému členovi skupiny kupon ve výši 750 Kč a žalobce od žalovaného získá kupon ve výši 250 Kč za každého člena. Rozhodne-li soud o tom, že každý člen má nárok na 10Kg uhlí, dostane žalobce 2,5kg uhlí atd.

K odst. 2

V druhém odstavci se řeší situace, kdy není možné z povinnosti něco konat část „strhnout“, neboť tato povinnost je nedělitelná (typicky oprava, výměna apod.). V tomto případě se žalobci vyplatí odměna v penězích, která bude odpovídat nejvýše 25% z присouzeného plnění, přičemž toto plnění se u jednotlivých zúčastněných členů skupiny sníží (kupř. budou muset doplatit část opravy ve výši odpovídající přiznané odměně apod.).

K odst. 3

Ustanovení míří zejména na situace, kdy má být žalobci přiznána odměna dle odstavce 1, která však nespočívá v poskytnutí peněžitého plnění, ale kupříkladu v poskytnutí uhlí či dodání vajec. Pro tyto případy zákon umožňuje žalobci a žalovanému, aby se na povaze odměny dohodli odchýlně, tj. kupříkladu namísto uhlí by si sjednali finanční plnění odpovídající hodnotě podílu na uhlí. Přitom však nesmí být dotčeno právo členů skupiny na jejich podíl, tj. právo členů skupiny na nejméně 75% uhlí není touto dohodou nijak dotčeno.

K § 97:

K odst. 1

Odstavec první dává žalobci i soudu vodítko k posouzení přiměřenosti výše odměny. Dle zákona by odměna měla odpovídat tomu, jak dlouhé lze očekávat řízení, jakou lze očekávat jeho složitost a jak je řízení rizikové.

Obecně platí, že čím složitější a rizikovější je řízení, tím větší by měla být odměna žalobce a naopak. Odměna však může být stanovena do výše maximálně 25 %¹⁶.

K odst. 2

Definitivní slovo při určení výše odměny má soud, který může návrh žalobce, má-li za to, že je příliš vysoká, přiměřeně snížit. Přihlíží přitom zejména k výši rizika a očekávané délce a složitosti řízení.

K § 98:

Z důvodu právní jistoty se navrhuje výslovně deklarovat, že odměna žalobce nijak nenahrazuje nebo nezahrnuje právo žalobce na náhradu nákladů řízení. Je rovněž nutné odlišovat odměnu žalobce, která je promítnutím vztahu žalobce a zúčastněných členů skupiny, a vypočítává se z присouzeného plnění, a odměnu advokáta, již hradí žalobce svému advokátovi a kterou může požadovat v rámci náhrady nákladů řízení po žalovaném (v tomto případě vypočtenou dle advokátního tarifu).

¹⁶ Tato hodnota byla zvolena na základě úpravy advokátního kodexu (čl. 10 odst. 5) a inspirována též americkým modelem, u něhož jsou advokáti odměňováni zpravidla procentem okolo 25 až 30 % z vysouzené částky. Kompletní analýza je uvedena v New York University Law Review, Vol. 92:937 October 2017, ATTORNEYS' FEES IN CLASS ACTIONS: 2009–2013, Theodore Eisenberg, Geoffrey Miller, Roy Germano, str. 947 a násl.; též dostupná na: <http://www.nyulawreview.org/sites/default/files/pdf/NYULawReview-92-4-EisenbergMillerGermano.pdf>

Pokud je nicméně žalobce zároveň advokátem a v řízení vystupoval jako žalobce (a nikoliv jako advokát), pak mu nárok na náhradu odměny advokátovi dle ustanovení advokátního tarifu logicky nevzniká.

K § 99 (Rozhodnutí, kterým se přihlašovací hromadní řízení končí):

Závěrečná pasáž hlavy první upravuje rozhodnutí vydané v hromadném řízení. Obecné ustanovení § 99 se uplatní pro obě řízení, upravuje základní pravidla pro rozhodování soudu. Zvláštní úprava v § 100 se použije jen v přihlašovacím hromadném řízení. Odchytky pro odhlašovací hromadné řízení jsou upraveny v § 127 a násl.

Rozhodnutí, jímž se řízení končí, může být nemeritorní - zejména rozhodnutí o odmítnutí hromadné žaloby v úvodu řízení, popřípadě rozhodnutí o nepřipustnosti hromadné žaloby, na jehož základě soud řízení zastaví, popřípadě zastavení řízení jakmile soud zjistí, že nejsou podmínky pro další vedení apod. Ve všech těchto případech rozhoduje soud usnesením a na všechny tyto případy je již pamatováno obecně anebo v občanském soudním řádu, jenž se použije subsidiárně.

V ostatních případech ale řízení dospěje do závěrečné fáze a soud bude moci ve věci rozhodnout meritorně. Je zřejmé, že jakožto obecné nalézací řízení se i v hromadném řízení rozhoduje ve věci samé rozsudkem. Pro náležitosti, způsob tvorby, právní moc, vykonatelnost apod. se subsidiárně uplatní ustanovení občanského soudního řádu.

V obou případech platí, že nestanoví-li zákon jinak, uplatní se ustanovení občanského soudního řádu (viz § 6).

K odst. 1

V prvním odstavci uvozujícího pravidla se vypočítává seznam ustanovení z obecného civilního procesu, která se pro rozhodnutí v hromadném řízení neuplatní. Uvedené výjimky jsou dány zvláštní povahou řízení a nutností chránit zájmy neaktivních zúčastněných členů skupiny.

Předně není možné vydat v hromadném řízení rozsudek pro uznání na základě tzv. fikce uznání (viz § 153a odst. 3 OSŘ). Případné negativní následky spojené s tímto krokem výrazně převažují nad přínosem pravidla. Naproti tomu je možné vydat „standardní“ rozsudek pro uznání, neboť tento je vydáván na základě výslovného projevu vůle žalovaného.

Dále není možné v hromadném řízení vydat rozsudek pro zmeškání, i zde je v sázce příliš mnoho (viz § 153b OSŘ).

Konečně není možné v hromadném řízení rozhodnout na bázi rozkazního řízení, tj. nelze vydat platební rozkaz, elektronický platební rozkaz či směnečný či šekový platebního rozkazu (§ 172-175 OSŘ).

Všechny výše vyloučené formy řízení spočívají v tom, že řízení je rychle skončeno bez meritorního přezkumu, popřípadě jen s velmi povrchním meritorním přezkumem. Uvedený

postup není v hromadném řízení, kde se rozhoduje o právech či oprávněných zájmech velké skupiny osob, vhodný.

K odst. 2

Byla-li hromadná žaloba podána ve sporu vyplývajícím z poměrů soukromého práva, k jejichž řešení je jinak příslušný jiný orgán než soud (např. ČTÚ, ERÚ či finanční arbitr), doručí soud rozhodnutí, kterým se hromadné řízení končí, také tomuto orgánu.

K odst. 3

Závěrem se v § 99 zavádí pravidlo, podle něžž soud uveřejňuje jakékoliv rozhodnutí, kterým se hromadné řízení ve věci samé končí, tj. i nemeritorní usnesení. Ve fázi řízení o přípustnosti hromadné žaloby se nic uveřejňovat nebude, neboť v této fázi se ještě uveřejňování skrze rejstřík hromadných řízení neaktivovalo. Teprve jakmile soud hromadnou žalobu připustí, je na místě, aby se zúčastnění členové z rejstříku dozvěděli, že bylo hromadné řízení skončeno (ať už se jedná o meritorní či nemeritorní rozhodnutí).

Tím pochopitelně není dotčeno obecné pravidlo, že se rozhodnutí soudu doručuje i stranám řízení.

K § 100 (Obsah rozsudku v přihlašovacím hromadném řízení):

Komentované ustanovení dopadá na rozhodnutí vydaná v přihlašovacím hromadném řízení. Je zřejmé, že toto rozhodnutí se mnohem více podobá rozhodnutí v individuálním řízení, neboť zde neexistuje ani jeden anonymní zúčastněný člen skupiny. Zároveň lze v této formě řízení již v rozsudku ve věci samé s konečnou platností stanovit okruh členů skupiny, kterým právo přísluší, a určit i jeho výši. Odpadá proto fáze týkající se vypořádání práv členů skupiny, která následuje v odhlašovacím hromadném řízení po vydání rozsudku (srov. dále).

K odst. 1

V záhlaví se kromě stran hromadného řízení uvede i označení zúčastněných členů skupiny, kteří udělili se zahájením řízení souhlas.

K odst. 2

Výrok rozsudku vydaného v přihlašovacím hromadném řízení musí též obsahovat:

- a) *označení všech zúčastněných členů skupiny s uvedením, zda je jim přiznáváno právo, způsobem předvídaným obecným procesním předpisem;*

V tomto případě jsou členové skupiny jmenovitě známi, je však třeba odlišit ty, jejichž právo či oprávněný zájem byly v řízení prokázány (potvrzení nároku) a ti, jejich právo či oprávněný zájem naopak prokázány nebyly (zamítnutí nároku) – cílem je tedy odlišit procení a hmotněprávní členství ve skupině. Při vymezení členů se postupuje dle § 157 OSŘ.

b) *u rozsudku na plnění, které spočívá v konání, plnění náležející jednotlivým zúčastněným členům skupiny;*

Pokud bylo rozhodnuto o povinnosti něco konat, soud uvede i výši plnění jednotlivých členů skupiny.

c) *způsob a lhůtu k plnění;*

V případě, že soud žalovanému vyhověl, rozhodne i o způsobu a lhůtě, v níž má žalovaný plnit. Jakkoliv to zákon výslovně nepředpokládá, může žalobci též uložit splnění veškerého plnění do soudní úschovy obdobně jako v odhlašovacím hromadném řízení.

d) *vyčíslení odměny žalobce.*

V tuto chvíli je odměna již zřejmá, neboť je zřejmá i celková výše plnění. Výše se určí v souladu s usnesením o přípustnosti hromadné žaloby (tj. např. 20% z 1 000 000, tj. 200 000Kč).

Je důležité, aby soud při určování jednotlivých plnění z nich již odečetl podíl, který náleží žalobci jako odměna za jeho činnost. Čili nároky podle písmene b) budou v rozsudku již o tuto odměnu sníženy.

K odst. 3

I v přihlašovacím hromadném řízení může být skupina početná. Proto zákon dává soudu možnost, aby v případech, přesahuje-li počet členů číslo 20, mohl soud využít ustanovení o seznamu zúčastněných členů skupiny a přiložit jej jako přílohu k rozsudku. Je na úvaze soudu, kterou cestu zvolí.

K odst. 4

Závěrem je upravena otázka právní moci – *res iudicata* platí vůči všem, kteří jsou ke dni rozhodnutí soudu zúčastněnými členy skupiny (platí to tedy jak pro ty, jejichž nárok byl potvrzen, tak pro ty, jejichž nárok byl zamítnut). Právě o jejich právech soud rozhoduje a právě tito jsou uvedeni v rozsudku.

Obecně k hlavě II (Odhlašovací hromadné řízení)

V první hlavě druhé části jsou řešena obecná pravidla pro vedení hromadného řízení, která jsou s ohledem na § 4 odst. 2 nastavena pro přihlašovací hromadné řízení. Většina z těchto pravidel je přitom univerzální a uplatní se tedy v obou způsobech vedení hromadného řízení.

V hlavě II jsou obsaženy jen dílčí odchylky, které se aplikují pouze v odhlašovacím hromadném řízení. Toto systematické rozdělení bylo shledáno jako přehlednější a upřednostněno před tím, aby se jednotlivá pravidla rozprostřela do příslušných ustanovení pospolu.

Odchylky pro odhlašovací hromadné řízení se týkají zejména jiné procesní legitimace, odlišného způsobu, jakým se člen skupiny stává, respektive přestává být zúčastněným členem

skupiny (tj. odhlášení), několika odlišných zásad (prolomení zásady projednací), odlišných pravidel pro překážku litispendence a odlišných ustanovení o obsahu rozhodnutí a plnění na základě rozsudku. Vyvěrají tak z podstaty odhlašovacího hromadného řízení, které zahrnuje všechny členy skupiny, ledaže projeví opačnou vůli.

K § 101 (Použití ustanovení o přihlašovacím hromadném řízení v prvním stupni)

Na odhlašovací hromadné řízení se bez dalšího použijí všechna ustanovení Hlavy I o přihlašovacím hromadném řízení (univerzálnost přihlašovacího hromadného řízení), s výjimkou vypočtených ustanovení, jejichž aplikace je z povahy vyloučena:

- § 43 odst. 1 písm. b) a c) se týká náležitostí hromadné žaloby – nahrazuje je § 103;
- § 45 odst. 2 písm. e) a § 46 se týká usnesení o přípustnosti – nahrazuje je § 104;
- § 51 se týká překážky litispendence – nahrazuje jej § 106;
- § 59 a § 63 odst. 3 se týkají seznamu zúčastněných členů skupiny – nahrazuje jej seznam aktivních zúčastněných členů skupiny
- § 86 je nahrazen § 117;
- § 100 se týká rozsudku v přihlašovacím hromadném řízení – je nahrazen § 127 a násl.

K § 102 (Náležitosti hromadné žaloby)

K § 102

Upravují se drobné odchylky náležitostí hromadné žaloby. Logicky se namísto § 43 odst. 1 písm. b) a c) navrhuje, aby hromadná žaloba obsahovala návrh na vedení odhlašovacího hromadného řízení a dále písemný souhlas alespoň 100 členů skupiny.

Pokud žalobce požaduje vedení odhlašovacího hromadného řízení, protože má za to, že jsou naplněny dodatečné podmínky, musí být z žaloby zřejmé, že jsou tyto podmínky naplněny. Zejména jde o okolnost, že se individuální práva či oprávněné zájmy členů skupiny nevyplátí vymáhat samostatně. Spolu s hromadnou žalobou musí být splněna i podmínka transparentního financování a podmínka platební schopnosti.

K § 103 a 104 (Přípustnost hromadné žaloby):

Drobné odlišnosti se týkají i posuzování přípustnosti hromadné žaloby.

K § 103

V odhlašovacím hromadném řízení vede žalobce toto řízení za skupinu osob, jejichž identita mu nemusí být vždy známa. Těchto osob může být tisíce či statisíce a není v silách žalobce, aby si zajistil vše potřebné. Rozhodnutí o ne/přípuštění hromadné žaloby má přitom na oba účastníky i členy skupiny velký dopad. Neméně významným úkolem certifikace je zevrubné posouzení vhodnosti odhlašovacího hromadného řízení pro vyřešení daného sporu. Proto je

velice důležité, ba dokonce klíčové, aby bylo konečné rozhodnutí soudu postaveno na co nejširším množství informací a podkladů o stavu projednávané věci.

Ze všech těchto důvodů prolamuje zákon v několika ohledech zásady civilního řízení a umožňuje, aby soud rozhodl i nad rámec petitu a zároveň, aby provedl i jiné než navržené důkazy. Tyto odchylky jsou podloženy racionálními argumenty a potřebou zajistit co nejspravedlivější rozřešení otázky, zda má hromadná žaloba smysl či nikoliv, popřípadě v jaké formě má být řízení vedeno.

Z hlediska vázanosti petitem, resp. nevázanosti petitem je nicméně potřebné zdůraznit, že tato nevázanost se vztahuje pouze k a) charakteristice a velikosti skupiny, b) a z toho vyplývajícimu rozsahu předmětu sporu (pokud je skupina 10x větší, než předpokládá žalobce, logicky je i 10x větší žalované plnění apod.). Otázka vázanosti se tedy nedotýká kupříkladu typu žaloby (zda je navrhováno zdržení se či zaplacení, zda je navrhováno jen určení apod.).

K § 104

Na rozdíl od přihlašovacího hromadného řízení uvede soud v usnesení o přípustnosti odhlašovacího hromadného řízení lhůtu pro odhlašování a pochopitelně i informaci o tom, že je vede odhlašovací hromadné řízení.

Skupinu a její členy soud vymezí prostřednictvím předpokladů členství ve skupině tak, aby byla umožněna identifikace zúčastněných členů skupiny, a to alespoň při vypořádání práv v závěru řízení, kdy již bylo ve věci rozhodnuto. Počítá se tedy s tím, že vymezení se může dále zpřesňovat a jeho finální podoba bude zřejmá až v konečném rozsudku. Zúčastněné členy, kteří udělili souhlas, soud vymezí v souladu s postupem podle § 127.

K § 105 a 106 (Překážka zahájeného řízení)

Stejně jako u přihlašovacího řízení, je nezbytné vyřešit vztahy jednotlivých řízení i pro odhlašovací hromadné řízení. Ve své podstatě jde o problematiku překážky litispendence.

K § 105

Z povahy věci vyplývá, že odhlašovací hromadné řízení může v téže věci probíhat pouze jedno. Klíčovým okamžikem je certifikace, v níž je postaveno najisto, že hromadné řízení je přípustné. Nebude tak možné, aby vedle sebe existovala dvě paralelní hromadná řízení vedená v režimu odhlašovacím. Kdo první podá hromadnou žalobu a jehož hromadná žaloba je připuštěna, měl by jako jediný toto řízení dotáhnout do konce.

Totéž platí z důvodu efektivity a hospodárnosti i pro přihlašovací hromadné řízení – nebude tedy možné v téže věci (ve smyslu stejných či obdobných skutkových nebo právních otázek) vést odhlašovací a dále jedno či více přihlašovacích hromadných řízení.

K § 106

Pokud tak některý ze členů skupiny nejpozději do skončení lhůty pro odhlašování zahájí individuální řízení o téže věci, považuje se takové podání žaloby za odhlášení z hromadného řízení.

Stejně jako v přihlašovacím hromadném řízení však má člen skupiny i v odhlašovacím hromadném řízení možnost se do tohoto řízení přihlásit, a to ve lhůtě určené pro odhlašování. Opět se dává členovi skupiny za úkol, aby o svém přihlášení informoval soud, jenž vede individuální řízení (srov. subsidiární aplikaci § 52).

V souladu s § 8 se uvedený postup uplatní obdobně i pro řízení před příslušnými správními orgány.

K § 107-109 (Odhlášení z hromadného řízení)

K § 107

Od okamžiku, kdy bylo usnesení o přípustnosti hromadné žaloby uveřejněno v rejstříku, běží všem členům skupiny lhůta pro uplatnění práva na odhlášení. Odhlásit je nicméně možné od zahájení samotného řízení, tj. od podání hromadné žaloby, a to do uplynutí lhůty pro odhlašování.

Odhlášení musí proběhnout pouze ve lhůtě k tomu určené. Pokud by možnost z řízení vystupovat byla dána členům skupiny libovolně, vedlo by to v praxi nepochybně k tomu, že by členové skupiny vyčkávali na průběh řízení a podle jeho vývoje z něj v poslední chvíli odešli nebo zůstali až do konce. Tomu se snaží předkládaný návrh zabránit.

K § 108

Odhlášení se provádí tzv. oznámením o odhlášení, které je třeba doručit primárně žalobci. Navrhuje se upravit oznámení o odhlášení velice neformálně, aby však zároveň stále plnilo svoji funkci. Uvedený přístup je v souladu s požadavky Doporučení, které požaduje, aby zákon obsahoval co nejširší právo člena skupiny z řízení vystoupit (čl. 22-23 Doporučení). Oznámení tak není podáním ve smyslu občanského soudního řádu. I z tohoto důvodu zákon jen demonstrativně vypočítává, jakými způsoby je možné oznámení provést. Primárně musí z oznámení vyplývat, kdo se z řízení odhlašuje.

Pro účely usnadnění odhlášení ministerstvo připraví formuláře, jejichž náležitosti upraví vyhláška.

Oznámení o odhlášení není podáním, proto se zavádí zvláštní pravidlo pro to, co musí obsahovat. Musí být patrné, kdo jej činí, kterého hromadného řízení se týká a co sleduje (tj. že sleduje odhlášení osoby z daného řízení). Oznámení o odhlášení musí být též podepsáno a datováno, umožňuje-li to povaha prostředku, jakým bylo učiněno. Pokud nemá předepsané náležitosti, žalobce vyzve odhlašovatele k opravě (pravidlo obdobné § 43 odst. 1 OSŘ). K oznámení o odhlášení, které nebylo doplněno, se nepřihlíží.

Žalobce musí odhlášenému členovi skupiny zaslat potvrzení o jeho odhlášení.

K § 109 (Podání oznámení o odhlášení soudu)

Oznámení o odhlášení je možné učinit i u soudu, který je povinen na něj vyznačit datum jeho podání a bez zbytečného odkladu jej postoupit žalobci. U soudu je možné se odhlásit také ústně do protokolu. Odhlášení je účinné již podáním soudu a nikoliv až doručením žalobci.

K § 110 (Účinky odhlášení):

Uvedené pravidlo reguluje okamžik odhlášení a jeho účinky. Odhlášení je učiněno dnem, kdy došlo k podání odhlášení (tj. kdy bylo oznámení o odhlášení odevzdáno na poštu), a nikoliv dnem, kdy bylo žalobci/soudu doručeno.

Jakmile je odhlášení učiněno, přestává být člen zúčastněným členem skupiny, a tím mu zanikají i procesní práva zúčastněného člena skupiny v hromadném řízení (myšlena jsou primárně ta, která jsou vypočtená v § 12 odst. 2). O jeho tvrzeném nároku se již nadále hromadné řízení nevede.

Je potřeba pamatovat i na otázku litispendence – osoba, která se z řízení neodhlásí v soudem určené lhůtě, nemůže svůj nárok uplatňovat v jiném řízení.

K § 111 (Přihlášení zahraničního člena skupiny):

Směrnice připouští opt-out, ale pro členy skupiny ze zahraničí požaduje, aby na národní úrovni existoval vždy pouze opt-in. To se promítá do předmětného ustanovení, které zahraničním členům skupiny umožňuje se do odhlašovacího hromadného řízení přihlásit.

K § 112 a 113 (Seznam odhlášených členů skupiny)

K § 112

Žalobce vede tzv. seznam odhlášených členů skupiny. Tento seznam je důležitý primárně pro případné jiné individuální řízení, zahájené po odhlášení z hromadného řízení, a pro konečný rozsudek, v němž se bude určovat celková dlužná suma a také závaznost tohoto rozsudku. Pokud totiž bude známo, kolik osob bylo dotčeno, avšak tyto nejsou identifikovány, je důležité znát počet všech členů skupiny, kteří se odhlásili. Odhlášené osoby totiž nelze při výpočtu dlužné částky brát v potaz.

Náležitosti seznamu budou podrobněji rozvedeny v příslušné vyhlášce.

Zápis na seznam je administrativní činností, při níž nedochází k žádnému přezkumu po věcné stránce. Přesto může žalobce u osob, o jejichž členství ve skupině má pochybnosti, uvést, že tyto pochybnosti panují a připojit jejich zdůvodnění. Mohlo by se totiž stát, že se z řízení hromadně odhlásí fiktivní členové skupiny, čímž klesne celkový počet zúčastněných členů skupiny, a tím i vymáhaná částka, aniž by k tomuto úbytku dotčených osob fakticky došlo. Na konci řízení by tak bylo přisouzeno méně, než o co by se následně zájemci přihlásili. Takové stanovisko vyslovující pochybnosti o členství ve skupině žalobce vyhotovit může, ale nemusí.

K § 113

V tomto ustanovení je upraven postup, jenž následuje po uplynutí odhlašovací lhůty. V první řadě je třeba, aby žalobce dokončil seznam odhlášených členů skupiny a tento předložil soudu spolu se stanoviskem, v němž shrne celkový počet odhlášených osob, a uvede, u kterých z nich pochybuje o jejich členství a proč. V seznamu je třeba vyjmenovat údaj o tom, kdo odhlášení učinil, kdy se tak stalo a v jakém řízení.

Seznam je součástí spisu, a protože slouží především účastníkům řízení a soudu, není nutné jej uveřejňovat v rejstříku hromadných řízení.

Jedná-li se v hromadném řízení o věci, k jejímž řešení má jinak pravomoc jiný orgán než soud, doručí žalobce seznam odhlášených členů skupiny také tomuto orgánu (např. ČTÚ, ERÚ, finanční arbitř).

K § 114 a 115 (Seznam aktivních zúčastněných členů skupiny):

Ti zúčastnění členové skupiny, kteří jsou v řízení aktivní, jsou vedeni na tzv. „seznamu aktivních zúčastněných členů skupiny“. Tento seznam vede soud a zapisuje na něj každého, kdo tvrdí, že je členem skupiny, a jehož členství nebylo nepopřeno. Na seznamu aktivních zúčastněných členů skupiny však logicky nemohou být uvedeni ti, kteří se z hromadného řízení odhlásili. Na seznam se zapisují i ti členové skupiny, kteří zahájili před hromadným řízením individuální řízení, ale přesto se do hromadného řízení přihlásili (§ 106 odst. 2), ti, kteří udělili se zahájením odhlašovacího hromadného řízení souhlas (§ 102 písm. b), a dále zahraniční členové skupiny, kteří se do hromadného řízení přihlásili postupem podle § 111.

Význam seznamu aktivních zúčastněných členů skupiny tkví zejména v tom, že může po vyhovujícím pravomocném rozhodnutí ve věci posloužit k urychlení přerozdělení přisouzené částky. Uvedením na seznam však není dotčena možnost rozporovat hmotněprávní členství osob ve skupině, neboť jde jen o členy ve smyslu procesním (osoby tvrdí, že jsou členy skupiny).

Pro případné spory se uplatní subsidiárně § 60 a násl.

Jedná-li se v hromadném řízení o věci, k jejímž řešení je jinak příslušný jiný orgán než soud, doručí žalobce seznam odhlášených osob také tomuto orgánu.

Seznam musí být průběžně aktualizován. Pokud tedy dojde ke změně rozhodnutí o členství osoby ve skupině, soud tuto změnu do seznamu pochopitelně promítne (§ 115).

Seznam je součástí spisu. Podrobnosti o podobě seznamu budou uvedeny v prováděcím předpise.

K § 116 (Oznámení o zahájení odhlašovacího hromadného řízení)

Upravuje se další náležitost oznámení o zahájení odhlašovacího hromadného řízení nad rámec § 74.

K dílu 4 - Zpřístupnění dokumentu

Hromadná žaloba je žalobou, kdy na straně žalobce stojí jeden subjekt hájící zájmy velké skupiny osob, přičemž tyto osoby jsou často neaktivní, a to jak v řízení, tak i směrem k žalobci, kterému neposkytují součinnost. Žalobce je tak mnohdy v situaci, kdy ví, že zde existuje velká skupina poškozených, chce této skupině pomoci, ale nemá dostatek důkazních prostředků, jimiž by svá podezření prokázal. Tento problém bude nastávat zejména ve fázi řízení o přípustnosti hromadné žaloby, ale i během hromadného řízení ve věci samé. Problém je přitom mnohem zásadnější u odhlašovacího hromadného řízení, kde žalobce není v kontaktu se všemi zúčastněnými členy skupiny a naprostou většinu z nich ani nezná.

Pomoci by mu částečně mohla tzv. vysvětlovací povinnost. Jde-li právě o důkazy, které nemá žalobce k dispozici a nemůže je při objektivním posouzení situace získat, je žalovaný povinen žalobci a soudu sdělit veškeré potřebné údaje. Vysvětlovací povinnost dovodily k platné právní úpravě již české vrcholné soudy – srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. 12. 2011, sp. zn. 22 Cdo 883/2010, rozsudek NS ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2851/2013 či nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 987/07.

Je však třeba si uvědomit, že vysvětlovací povinnost je velmi mírným prostředkem pro zjišťování skutečností, které má v dispozici druhá strana, a rozhodně nejde o prostředek univerzální, který by byl s to pokrýt všechny situace. Navíc jsou z praxe známy jen ojedinělé případy, v nichž soudy tento institut využívají. Proto dochází v zákoně o hromadném řízení k zavedení možnosti požadovat zpřístupnění dokumentu. V přihlašovacím hromadném řízení jen v nezbytném rozsahu, který odpovídá návrhu směrnice (srov. § 86), v odhlašovacím hromadném řízení však bez rozdílu, protože bez možnosti navrhnout zpřístupnění dokumentů za transparentních podmínek by tato forma řízení neměla v praxi valného smyslu.

Obdobná úprava je již dnes zakotvena v zákoně č. 262/2017 Sb., o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže, přičemž praxe ukazuje, že může být velmi potřebná. Pro účely zákona o hromadném řízení se však navrhuje úpravu zestručnit a zjednodušit tak, aby v zásadě naplnila nezbytné minimální požadavky směrnice. Zpřístupnění důkazu například není samostatným řízením, ale projednává se v rámci hromadného řízení, zákon neobsahuje drakonické pokuty apod.

Vysvětlovací povinnost, případně zpřístupnění dokumentu by tedy měly posloužit v situaci, kdy nebude zcela jasné, o jak početnou skupinu poškozených se jedná, zda jsou práva koherentní, jak vysoké jsou nároky jednotlivých členů skupiny apod. Žalovaný bude mít povinnost zpřístupnit důkazy či sdělit požadované údaje žalobci, aby ten mohl příslušné otázky identifikovat. Přestože se může namítat, že neunesení žalobcova břemene tvrzení, a

potazmo i břemene důkazního, je spojeno s neúspěchem ve sporu, je potřeba zdůraznit nezastupitelnou roli vysvětlovací povinnosti/zpřístupnění důkazního prostředku pro celé odhlašovací hromadné řízení a také pro samotného žalovaného. Je ostatně i v jeho zájmu, aby bylo postaveno najisto, jakému okruhu osob mohly vzniknout uplatnitelné nároky. Je tak v zájmu všech stran, aby byl již ve fázi řízení o přípustnosti hromadné žaloby vymezen rozsah skupiny co nejvíce konkrétně a určitě. Totéž platí pro hromadné řízení ve věci samé.

Možnost navrhopat zpřístupnění dokumentů je nestranná v tom smyslu, že ji budou moci požadovat obě strany řízení. Žalovanému se bude hodit kupříkladu tehdy, bude-li mít podezření na zneužití práva apod.

Důležité je, že na rozdíl od zákona o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže, není možné v zákoně o hromadném řízení navrhopat zpřístupnění před zahájením hromadného řízení. Obavy ze zneužití jsou totiž v případě řízení o hromadných žalobách zvýšeny a nadto není nepřiměřené po žalobci požadovat, aby před podáním návrhu na zpřístupnění podal hromadnou žalobu. Toto opatření může zabránit bezdůvodným a zneužívajícím žalobám.

K § 117 a 118 (Návrh na zpřístupnění):

Ustanovení do značné míry vychází z čl. 13 návrhu směrnice (srov. i § 86). V tomto ohledu je omezené na nezbytné minimum, které vyplývá z citovaného článku směrnice. K vymezení pojmu „dokument“ srov. § 86.

Ten, kdo navrhuje zpřístupnění, musí soudu předložit důkazní prostředky, jimiž podporuje svá tvrzení (u žalobce co tvrdí v hromadné žalobě). Není tedy možné požadovat návrh na zpřístupnění blanketně – navrhovatel musí soudu osvědčit, že to co tvrdí, dává smysl a nejeví se jako nepravděpodobné. Musí tedy přednést něco, na čem staví svá tvrzení, aniž by zároveň musel tvrzený nárok prokázat (vzhledem k tomu, že požaduje zpřístupnění, toho není v tuto chvíli schopen).

Další náležitosti návrhu jsou upraveny v § 118. Návrh na zpřístupnění musí obsahovat dostatečné vymezení požadovaných dokumentů, přičemž však logicky nelze po navrhovateli požadovat, aby dokumenty označil jednotlivě (např. „email ze dne 1. ledna adresovaný panu XY“). Navrhovatel začasť bude mít jen mlhavou představu o tom, co vlastně požaduje. Vždy je zapotřebí vnímat konkrétní okolnosti případu a podle nich klást požadavky na předložený návrh.

Navrhovateli obecně postačí, vymezí-li požadované dokumenty jejich společnými vlastnostmi (§ 118 písm. a). Musí je vymežit s ohledem na jemu dostupné skutečnosti – tj. na to, co má již k dispozici a pravděpodobně již předložil soudu (§ 118 písm. b). Konečně musí vymezení odpovídat rozsahu, který lze po navrhovateli s ohledem na dostupné skutečnosti a při vynaložení rozumného úsilí rozumně požadovat.

Kritéria pro posouzení ze strany soudu dále vymezují § 119 a 120.

K § 119 a 120 (Podmínky zpřístupnění)

V § 119 a 120 jsou vymezena hlediska, která soud při posuzování návrhu zkoumá. Pouze při jejich naplnění musí návrhu na zpřístupnění vyhovět. Jsou-li důvody dány, soud musí návrhu vyhovět, nemá zde diskreci. Nejsou-li důvody dány, soud návrh odmítne pro nesplnění formálních náležitostí nebo zamítne.

Podle § 119 soud musí návrhu vyhovět, jsou-li kumulativně splněny tyto podmínky:

- ten, proti němuž návrh směřuje, má nebo měl v rozhodné době dokumenty pod svou kontrolou;

Povinnost se logicky ukládá tomu, kdo má dokumenty u sebe. Aby nebyl motivován k jejich zničení, říká zákon, že povinnost lze uložit i někomu, kdo již nemá dokumenty pod svou kontrolou, ale v rozhodné době je měl (tj. v době, kdy mu muselo být s ohledem na okolnosti zřejmé, že proti němu může být zahájeno soudní řízení). „Pod kontrolou“ by mělo být vykládáno extenzivně – měl-li k nim přístup.

- navrhovatel sám dokumenty nemá pod svou kontrolou a nemůže si je ani obstarat;

Jde o vyjádření subsidiarity – navrhovatel by se měl primárně pokusit si potřebné údaje získat sám. Pouze pokud se mu to nepodaří, nebo je-li zjevné, že se mu to nemůže při vynaložení rozumného úsilí podařit, může po soudu požadovat, aby uložil protistraně či třetí osobě povinnost tyto dokumenty zpřístupnit.

- je-li to za daných podmínek a okolností potřebné k uplatnění práva navrhovatele či práv nebo oprávněných zájmů skupiny v hromadném řízení.

Poslední podmínka je vyjádřením subsidiarity a zejména proporcionality. I kdyby byly splněny podmínky sub a) a b), neznamená to, že soud musí návrhu vyhovět. Dokumenty musí být pro navrhovatele s ohledem na konkrétní řízení (zejména předpoklady členství ve skupině a práva členů skupiny) důležité.

Ustanovení § 119 řeší rozsah zpřístupnění a okolnosti, které soud při určení rozsahu zvažuje. Zásadně by ke zpřístupnění mělo dojít v elektronické podobě (dataroom s možností vstupu na základě přiděleného účtu a hesla).

V § 120 odst. 2 a 3 jsou zohledněny požadavky směrnice na pravidla o ochraně vybraných údajů a o povinnosti mlčenlivosti.

Náklady zpřístupnění jsou řešeny pomocí ustanovení o nákladech hromadného řízení a mohou být požadovány v rámci náhrady nákladů na principu úspěchu ve věci (§ 87).

K § 121 (Ochrana zákonem chráněných tajemství):

Na § 120 odst. 2 navazuje specifikace, jak lze chránit tajemství. Ustanovení obsahuje pravidla, za jakých soud rozhodne o ochraně vybraných tajemství, a to včetně případných mechanismů, jak ochraně dosáhnout, i když je zároveň umožněno získání potřebných informací

z požadovaných dokumentů. Určit osobu podle odstavce 1 písm. a) a b) nelze bez jejího souhlasu.

K § 122:

V § 122 se upravuje obecná povinnost mlčenlivosti ve vztahu k informacím zjištěním zpřístupněním a dále omezení navrhovatele využít získané údaje jen pro dané hromadné řízení nebo další návrh na zpřístupnění. Zároveň se ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva ve věci zákazu sebeobviňování stanoví na jisto, že zpřístupněné dokumenty nelze využít v trestním řízení proti tomu, komu byla povinnost jejich zpřístupnění uložena anebo komu byla uložena povinnost sdělit, kde se nacházejí. Ve světle judikatury ESLP je uvedené ustanovení nezbytné vykládat jak ve vztahu k již probíhajícím trestním řízením, tak i ve vztahu k případné možnosti na podkladě zjištěných skutečností trestní řízení zahájit. Blíže srov. kapitolu 6 v obecné části důvodové zprávy, která se věnuje souladu předloženého zákona s Evropskou úmluvou.

K § 123 (Následky nesplnění povinnosti zpřístupnit dokumenty):

Oproti zákonu o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže se navrhuje stanovit odlišné důsledky nesplnění povinnosti dokumenty zpřístupnit.

Nezpřístupnění bez legitimního důvodu (např. proto, že dokumenty byly zničeny povodní apod.) by mělo mít primárně důsledky procesního charakteru. Ten, kdo bezdůvodně dokumenty nezpřístupní, ztrácí v očích soudu důvěryhodnost. V konkrétním případě může soud s přihlédnutím k okolnostem mít tvrzení, které má být zpřístupněnými dokumenty doloženo či vyvráceno, za prokázané. Takovýto následek je v diskreci soudu a znamená ve své podstatě obrácení důkazního břemene. Pokud jsi bezdůvodně nepředložil, je na tobě, abys prokázal opak toho, co tvrdí navrhovatel. Pokud soud svoji diskreci nevyužije, mělo by se nesplnění projevit alespoň v rámci hodnocení důkazů (srov. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 440/2013).

Je třeba říci, že „smysluplnost“ tvrzení navrhovatele je již podmínkou pozitivního usnesení soudu o zpřístupnění. Pokud je tvrzení navrhovatele nesmyslné nebo nepravděpodobné, neměl by soud zpřístupnění vůbec připustit.

Tyto účinky mohou fungovat jen mezi účastníky řízení. Problém tak nastává ve vztahu ke třetím osobám – ty může soud *ex officio* donutit ukládáním pořádkových pokut podle § 53 OSŘ. Pravidlo je však obecné a lze jej tak využít i vůči účastníkovi řízení, který dokument bezdůvodně nepředložil. Uvedený následek ostatně vyplývá již z judikatury soudů k vysvětlovací povinnosti (srov. např. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 440/2013).

Usnesení soudu o uložení povinnosti je též exekucním titulem, který je možné vykonat podle ustanovení § 159 a násl.

K § 123-125 (Jistota na náhradu újmy):

Ačkoliv jej již obsahuje zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže, lze obecně říci, že možnost požadovat zpřístupnění důkazu v této podobě je pro české procesní právo novinkou. Z tohoto důvodu se navrhuje podmínit návrh na zpřístupnění složením finanční částky do soudní úschovy – uvedená částka bude působit nejen jako prevence před případným zneužitím, ale také jako možný další zdroj pro odškodnění eventuální újmy. Úprava jistoty a jejího využití odpovídá tomu, co předpokládá občanský soudní řád například u předběžného opatření (srov. § 75b a § 77a OSŘ). Základem nároku na náhradu újmy je zde § 2910 občanského zákoníku ve spojení s § 122 odst. 1, čímž je dosaženo toho, že na rozdíl od § 77a OSŘ nedojde uplynutím lhůty pro využití jistoty k zániku práva na náhradu újmy, ale pouze k zániku práva použít na úhradu újmy složenou jistotu.

Rozsudek v odhlašovacím hromadném řízení:

V individuálním řízení je situace poměrně jednoduchá – soud rozhodne pravomocným rozsudkem o tom, že žalovaný je povinen splnit určitou povinnost žalobci. Oba jsou jednoznačně identifikováni, částka je jednoznačně identifikována a je snadné určit, kam se má tato částka převést. Tyto problémy nenastávají ani v přihlašovacím hromadném řízení. V odhlašovacím hromadném řízení ale budou existovat situace, kdy na straně žalobce nebudou všichni členové identifikováni jednoznačně již ke dni rozsudku. Vedle toho je potřebné řešit i otázku, kdy členů skupiny bude mnoho (stovky či tisíce). Pro tyto případy je nezbytné vymyslet alternativní mechanismy, jak řízení co nejvíce usnadnit pro soud i účastníky.

Zároveň je nezbytné odlišovat jednak rozsudky určovací, v nichž není zcela nezbytné již ke dni vydání rozsudku členy skupiny identifikovat a je možné tuto identifikaci činit posléze v individuálních případech, totéž platí pro žalobu na zdržení se protiprávního jednání.

Naproti tomu u žalob na plnění, které spočívá v aktivním konání, je pochopitelně zcela namístě všechny dotčené osoby alespoň k nějakému okamžiku řízení odhalit.

Ze všech těchto důvodů je nezbytné zakotvit určité odlišnosti pro odhlašovací hromadné řízení v otázkách

- a) **podoby rozsudku** – zavádí se možnost vytvářet *seznam členů skupiny*, na nějž se ve výroku pouze odkáže a tento je přílohou a tudíž nedílnou součástí rozsudku;
- b) **způsobu přesného označení okruhu členů skupiny** pro účely odhlašovacího hromadného řízení – zavádí se tzv. *návrh na usnesení o vypořádání*;
- c) **způsobu splnění povinnosti** vyplývající z rozsudku pro odhlašovací hromadné řízení – složením částky do *soudní úschovy*.

Výše uvedené okolnosti rovněž vedly k rozhodnutí rozčlenit díl 5 na tři oddíly.

- Díl 5 Rozhodnutí a postup soudu v odhlašovacím hromadném řízení

Upravuje zvláštní otázky pro odhlašovací hromadné řízení a dále se dělí na:

- o Oddíl 1: Rozsudek v odhlašovacím hromadném řízení – upravuje obecné náležitosti rozsudku v odhlašovacím hromadném řízení (zejm. specifika pro určení členů skupiny)
- o Oddíl 2: Vypořádání práv členů skupiny u rozsudku o plnění – upravuje zvláštnosti pro vypořádání práv u rozsudku na plnění, kterým se uložila povinnost konat (zejm. způsob, jak se členové určí a jak se určí jejich podíl).
- o Oddíl 3: Zvláštní ustanovení pro rozsudek o peněžitém plnění – upravuje zvláštnosti pro rozsudek na peněžité plnění.

K § 127 (Obsah rozsudku):

K odst. 1

Vedle obecných náležitostí musí výrok rozsudku ve věci samé obsahovat také další údaje, které souvisí s existencí velké skupiny osob, přičemž ne všichni členové jsou v okamžiku jeho vydání známi. Ust. § 127 se uplatní pro všechny rozsudky bez rozdílu obsahu výroku.

Zrcadlově k přihlašovacímu hromadnému řízení se i u odhlašovacího musí v záhlaví rozsudku objevit také seznam osob, které daly k zahájení odhlašovacího hromadného řízení žalobci souhlas.

K odst. 2

Výrok rozsudku by měl také obsahovat:

- a) *označení všech aktivních zúčastněných členů skupiny, a to odkazem na seznam aktivních zúčastněných členů skupiny,*

Seznam aktivních zúčastněných členů skupiny vede soud průběžně v průběhu řízení a na konci řízení je možné tento seznam využít k usnadnění identifikace části členů skupiny, kteří byli v řízení aktivní. Tím pochopitelně není vyloučena možnost zpochybnit jejich členství v navazující části řízení, pokud se ukáže, že jej nemají jak doložit. Uvedený mechanismus ulehčí práci soudcům, kteří nebudou nuceni vypisovat všechna jména přímo do výroku, ale postačí odkaz právě na tento seznam.

- b) *obecné označení zúčastněných členů skupiny, které umožní jejich následnou identifikaci,*

Jde o nejobecnější vymezení členů skupiny obsahující jasná kritéria, podle nichž bude možné určit, kdo je a kdo není členem skupiny. Základ vymezení by měl být obsažen již v žalobě a následně v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby. Je však možné, že se v průběhu dokazování v řízení ve věci samé upřesní.

Příklady:

- Každý, kdo uzavřel se společností x smlouvu o poskytování služeb, a komu tato společnost bez právního důvodu strhla 50 Kč z jeho bankovního účtu ve prospěch bankovního účtu 123456/7897 apod.
 - Každý, kdo si mezi 1. lednem a 30. listopadem 2019 obstaral pračku sériového čísla 987ABC, vyrobenou společností y.
 - Každý, kdo nakoupil zkažené maso výrobce x, v obchodě společnosti y, v týdnu od 4. do 11. března 2019.
- c) *označení členů skupiny, kteří se z odhlašovacího hromadného řízení odhlásili, a to odkazem na seznam odhlášených členů skupiny.*

Seznam odhlášených členů skupiny je důležitý ze dvou důvodů. Zaprvé jde o důkaz, že osoba uplatnila své právo na odhlášení a může vést řízení samostatně. Zadruhé je tento seznam dokladem toho, že v otázce práva této osoby dosud nebylo rozhodnuto, neboť rozhodnutí v hromadném řízení vůči takové osobě přímo nepůsobí (viz odst. 5) a případné individuální uplatňování práva nečelí překážce věci pravomocně rozhodnuté.

K odst. 3 a 4

Dále se navrhuje postavit najisto, že seznamy aktivních zúčastněných a odhlášených členů skupiny jsou přílohou rozsudku, a tudíž jeho nedílnou součástí. Lze je též považovat za součást výroku (viz též ustanovení upravující *res iudicata* níže).

Rovněž je zpřesněno, jaké údaje se u jednotlivých osob v seznamu uvedou – odkaz směřuje na § 157 OSŘ.

K odst. 5

V odstavci pátém se navrhuje klíčové ustanovení, jež upravuje překážku věci pravomocně rozhodnuté. Je zřejmé, že oproti pravidlu § 159a odst. 1 OSŘ je potřebné osobní rozsah závaznosti rozsudku rozšířit, neboť v řízení je rozhodováno o právech velké skupiny osob, přičemž tyto nejsou účastníky řízení.

Proto se zpřesňuje, že výrok pravomocného rozsudku vydaného v odhlašovacím hromadném řízení je závazný nejen pro strany řízení, ale též pro všechny zúčastněné členy skupiny (ať už identifikované či nikoliv), tj. pro všechny členy s výjimkou těch, kteří se řádně odhlásili z řízení (seznam odhlášených členů skupiny).

K § 128 (Rozsudek o plnění):

Zatímco předchozí ustanovení dopadalo obecně na jakékoliv rozhodnutí soudu v odhlašovacím hromadném řízení bez ohledu na to, zda jím soud ukládal povinnost se něčeho zdržet, povinnost něco aktivního vykonat či zda rozhodoval o určení, a dále též bez přihlédnutí k tomu, zda soud rozsudkem žalobě vyhověl anebo ji zamítl, ustanovení § 124 míří jen na rozhodnutí, jimiž soud uložil žalovanému povinnost něco konat, z čehož mj. plyne, že soud musel žalobci alespoň částečně vyhovět.

Pokud soud vydal zamítavé rozhodnutí, není třeba se dále zabývat výší jednotlivých plnění a způsobem uplatnění práva, protože žalovanému by mělo stačit jen to, že soud v rozsudku nad rámec obecných požadavků vymezí skupinu. Tím pádem se bude moci žalovaný v případných dalších řízeních bránit pravomocným rozsudkem a argumentem překážky věci pravomocně rozhodnuté.

K odst. 1

Jak již bylo řečeno, má-li se ustanovení aplikovat, nachází se řízení ve chvíli, kdy soud ve věci rozhodl tak, že žalovanému uložil povinnost něco konat. Nad rámec obecných náležitostí rozhodnutí a zvláštních náležitostí dle OSŘ musí soud vyřešit ještě dvě otázky.

- a) *Musí rozhodnout o tom, jakým způsobem a v jaké lhůtě má žalovaný svoji povinnost splnit.*

Dle povahy okolností případu soud rozhodne, zda je žalovaný povinen poskytnout peněžité plnění (náhrada újmy, vrácení bezdůvodného obohacení apod.), poskytnout slevu, vyměnit věc, opravit věc, dodat zboží, materiál atd.

Podle toho též určí lhůtu. Lhůtu může určit obecně, nicméně vzhledem k tomu, že zřejmě půjde o mnohonásobně větší objem plnění než v individuálních věcech, je vhodnější, aby soud rozhodoval v každém případě zvlášť.

- b) *Dále musí rozhodnout o tom, jakým způsobem a v jaké lhůtě se mají zúčastnění členové skupiny přihlásit.*

Zde platí obdobné závěry jako sub a) – často bude způsob a lhůta odpovídat tomu, co soud rozhodl podle písm. a). Zákon zároveň situaci usnadňuje, neboť částečně otázku řeší v oddílu 2 a zároveň zvlášť pro peněžité plnění v oddílu 3. Lhůta by měla běžet od právní moci rozsudku - k tomu viz § 129.

Obecně lze říci, že konkrétní parametry budou záležet na daných okolnostech případu (viz též odstavec 3).

K odst. 2

Náklady řízení nekončí rozhodnutím ve věci, neboť v odhlašovacím hromadném řízení musí žalobce zpravidla ještě vytvořit návrh na vypořádání. Proto není vhodné, aby soud rozhodoval o výši nákladů řízení, popřípadě může rozhodnout o části dosud vzniklých nákladů a zbytek týkající se návrhu na vypořádání rozhodnout dodatečně. Soudu se zde dává možnost uvážení, neboť zákon hovoří o tom, že tento postup nastává „zpravidla“.

K odst. 3

Odstavec třetí navazuje na odstavec první a dává soudu základní vodítko pro rozhodování o způsobu a lhůtě podle odstavce 1 [oba případy písm. a) i b)]. Nestanoví-li zákon jinak, soud to uváží dle konkrétních okolností případu. Lhůta pro přihlášení se o plnění však nesmí být delší než 6 měsíců, ať nejsou soud, žalobce ani žalovaný v nepřiměřené nejistotě.

K § 129 (Uplatňování práv z присouzeného plnění):

Následující oddíl upravuje zvláštní postup pro přihlašování a identifikaci zúčastněných členů skupiny a určení jejich podílů v případě, že byla žalovanému v rozsudku uložena povinnost něco aktivně konat.

Jde o způsob, kterým se členové skupiny zásadně identifikují, přičemž jednotlivé podrobnosti stanoví soud v rozsudku, jak mu ukládá § 128 odst. 1 písm. b).

K odst. 1

Dané ustanovení upravuje bezprostřední následky toho, že rozsudek, na základě něhož je žalovaný povinen něco konat, nabude právní moci. Od právní moci začíná běžet lhůta, kterou soud členům skupiny pro jejich přihlášení určil. Úkon, kterým se členové skupiny přihlašují, je označován jako „uplatnění práva z присouzeného plnění“.

K odst. 2

Odstavec druhý popisuje, co se děje dále v návaznosti na události odstavce 1, a navazuje též na § 128 odst. 1 písm. b), v němž soud zúčastněným členům skupiny uložil, jak se mají k soudu přihlašovat. Zároveň se subsidiárně usnadňuje celý proces tím, že se odkazuje na postup při přihlašování se do řízení (§ 61 a násl.). Soud se však může odchýlit a stanovit odlišný mechanismus.

K odst. 3

Byť bylo vedeno řízení odhlašovací, a členové skupiny tak neměli v nalézací fázi povinnost se do řízení přihlásit a naopak jim byla dána možnost se z řízení odhlásit, přihlášení do řízení nakonec v určité fázi nastat musí.

Výhodou odhlašovacího hromadného řízení je to, že tato fáze nastává až po právní moci rozhodnutí a že je tudíž postaveno najisto, zda byl požadovaný nárok po právu či nikoliv. Z hlediska postupu jednotlivých členů tak lze očekávat, že v tuto chvíli se o své pravomocně přiznané právo přihlásí spíše, než pokud by tato možnost byla dána na začátku nalézacího řízení.

Zároveň však lze situaci některým členům skupiny usnadnit, a to těm, kteří byli již aktivní v průběhu hromadného řízení ve věci samé. Tito obecně již nemají povinnost starat se o své přihlášení po právní moci rozsudku. Pokud nicméně soud kupříkladu rozhodl o tom, že členové skupiny musí v řízení uvést číslo bankovního účtu, a aktivní členové je předtím v rámci řízení neuvedli, může je žalobce vyzvat ke sdělení potřebných údajů.

Rovněž je potřebné zdůraznit, že případné „automatické“ zahrnutí všech osob ze seznamu aktivních zúčastněných členů skupiny pochopitelně neznamena, že jejich práva již byla prokázána či že je nelze popřít a vést o nich spor a nakonec dojít k závěru, že hmotně-právními členy skupiny nejsou. K tomu srov. další ustanovení.

K § 130 (Návrh na vypořádání):

K odst. 1

Jakmile uplyne lhůta pro uplatnění práv z přisouzeného plnění, je povinností žalobce, aby zpracoval návrh, jak mají být jednotlivé nároky zúčastněných členů skupiny vypořádány. Uvedený návrh se zcela záměrně inspiruje v insolvenčním řízení, konkrétně jde o kompilát prvků návrhu konečné zprávy (§ 302 a násl. InsZ) a návrhu rozvrhového usnesení (§ 306 InsZ). Uvedené situace jsou si totiž na první pohled velmi podobné. Pouze místo insolvenčního správce zde figuruje žalobce.

K odst. 2

V návrhu na vypořádání žalobce mj. uvede

- a) *přehled zúčastněných členů skupiny, kteří uplatnili své právo na podíl z přisouzeného plnění, s výší uplatňovaného práva,*

Žalobce primárně v návrhu vypočte všechny členy skupiny, kteří projeví zájem o podíl na přisouzeném plnění odpovídající výši jejich práva, spolu s výší, kterou uplatňují. Seznam zahrnuje i ty, kteří byli uvedeni na seznamu aktivních zúčastněných členů skupiny.

Tj. např. Jan Novák uplatňuje 60 Kč, Marie Procházková uplatňuje 120 Kč apod.

- b) *jde-li o rozsudek podle § 134 písm. b), souhrnnou výši plnění, kterou je žalovaný povinen složit do soudní úschovy, a lhůtu pro splnění této povinnosti,*

Nebyla-li v rozsudku určena souhrnná výše celkového plnění a toto bylo ponecháno až na usnesení o návrhu na vypořádání [§ 134 písm. b)], určí v návaznosti na počet přihlášených členů skupiny souhrnnou výši, kterou je třeba složit do soudní úschovy.

- c) *vyčíslení nákladů, které byly v průběhu řízení účelně vynaloženy,*

Dále žalobce v návrhu uvede veškeré své náklady, které v průběhu řízení vynaložil. Tyto jsou nad rámec celkové částky a nezahrnují odměnu. V této části se uvádějí i případné náklady na advokátní zastoupení. Pokud soud již o části nákladů rozhodl, uvedou se jen náklady nově vzniklé v souvislosti s návrhem na vypořádání.

- d) *vyčíslení odměny žalobce.*

Konečně musí žalobce uvést i procentuální výši odměny spolu s uvedením, kolik činí vzhledem k celkovému plnění její nominální výše (tj. má-li nárok na 25% a členům skupiny bylo v souhrnu přiznáno 5 000 000, má nárok na 1 250 000). Vychází se přitom z výše odměny určené v usnesení o přípustnosti hromadné žaloby.

K odst. 3

Vedle návrhu na vypořádání, v němž jsou vypočtena jednotlivá peněžitá plnění a komu co náleží, přiloží žalobce k návrhu i zprávu, v níž shrne svůj postup, jak k celkovému rozvržení dospěl, včetně všech skutkových tvrzení a důkazních prostředků dokládajících jeho stanovisko.

K § 131-133 (Usnesení o schválení návrhu na vypořádání):

V následujících třech pravidlech je rozveden navazující postup soudu, který o návrhu na vypořádání rozhoduje. Inspirací pro uvedený postup byl opět insolvenční zákon, jmenovitě rozhodování o konečné zprávě a rozvrhovém usnesení.

K § 131 odst. 1

Předložil-li žalobce soudu návrh na vypořádání, zahájí soud přezkum rozhodnutí tak, že nejprve ve spolupráci s žalobcem případně odstraní chyby a nejasnosti, jež jsou v návrhu obsaženy. Takto upravený návrh soud doručí oběma stranám řízení a uveřejní jej v rejstříku hromadných řízení spolu se zprávou o vypořádání.

K 131 odst. 2 a 3

Může se nicméně stát, že chyby a nejasnosti v návrhu jsou takového charakteru, že činí návrh na vypořádání zcela neprojednatelným, popřípadě jej zpochybňují jako celek. Pak rozhodne soud usnesením, že návrh vrací žalobci k přepracování. Na následující postup se uplatní oba dva odstavce obdobně, což znamená, že nový návrh se předloží soudu s tím, že on může buď bez dalšího pokračovat, nebo ve spolupráci s žalobcem odstranit chyby nebo návrh znovu vrátit k přepracování.

K § 132 odst. 1

Poté, co je návrh zveřejněn, běží všem dotčeným osobám – tj. žalobci (např. pokud soud návrh změnil) a žalovanému a dále zúčastněným členům skupiny – lhůta 30 dnů, aby mohly uveřejněný návrh zpochybnit, a to buď celý návrh, nebo jeho část, zejména mohou obdobně jako v insolvenčním řízení rozporovat pravost či výši uplatněných pohledávek, popřípadě vyčíslení nákladů anebo výpočet odměny (zde pouze z titulu, že neodpovídá původní schválené výši).

K § 132 odst. 2

Námitka musí obsahovat zejména obecné náležitosti podání a dále náležitosti, které zákon stanoví pro námitku (§ 144), čili musí být zjevné, kterému soudu je určena, kdo ji činí, kterého řízení se týká a co sleduje, a musí být podepsána a datována. Rovněž se uvedou skutková tvrzení osvědčující, že člen skupiny má právo proti danému úkonu námitku uplatnit a důvody pro uplatnění námitky. Konečně by mělo být uvedeno, zda je napadán návrh na vypořádání jednoho práva, práv části členů skupiny anebo práv všech členů skupiny. Pochopitelně lze protestovat i proti vypořádání několika členů skupiny, a i to musí být z námitky zřejmé.

Nad rámec toho se zde uvádí, že z námitky musí být zřejmé, jaké části návrhu na vypořádání se týká a proč je tato část rozporována.

K 132 odst. 3

Námitky soud projedná na ústním jednání, předvolání doručí soud účastníkům řízení a všem osobám, které uplatnily proti usnesení o schválení návrhu na vypořádání námitky, a dále jej bezodkladně uveřejní v rejstříku hromadných řízení.

K § 133 odst. 1

Odstavec první upravuje taxativní výčet možností, jak může soud o návrhu na vypořádání rozhodnout.

Zároveň z ustanovení vyplývá, že soud při rozhodování bere v úvahu zejména uplatněné námitky, včetně jednání o nich, stanovisko žalobce ve zprávě o vypořádání a dále i další skutečnosti a důkazy, jež má k dispozici.

Soud o návrhu rozhoduje vždy usnesením, a to tak, že buď návrh

- o *usnesením schválí beze změn*; návrh je poté součástí usnesení a právě podle tohoto usnesení se postupuje;
- o *změní a změněný návrh usnesením schválí*; jde o případy, kdy jsou sice změny nutné, ale není hospodárné, aby se kvůli nim celá věc vrátila žalobci. V zásadě půjde o všechny situace, které nebudou spadat do případu a), ale zároveň nepůjde o případ c), tj. návrh nebude zpochybněn jako celek;
- o *usnesením návrh neschválí a vrátí jej žalobci k dopracování*. K tomu mu určí lhůtu dle rozsahu změn, která nesmí být delší než 60 dnů. Následně se postupuje znovu dle § 130 a násl.

K 133 odst. 2

Usnesení soud doručuje stranám řízení a dále přímo i těm členům skupiny, kteří podali námitky. Zároveň jej bez zbytečného odkladu uveřejní v rejstříku hromadných řízení.

K 133 odst. 3

Proti usnesení je možné podat odvolání. Procesně legitimovanými nejsou výjimečně jen účastníci řízení, ale i zúčastnění členové skupiny, jejichž námitkám nebylo vyhověno. Uvedené právo je důležité, neboť jde o poslední úkon v řízení, který se ve svém jádru zabývá otázkou hmotně-právního členství ve skupině. Rovněž již v této fázi řízení nehraje takovou roli společný zájem členů skupiny a naopak se více prosazuje individuální zájem jednotlivců, přičemž jednotlivé zájmy mohou být vůči sobě v rozporu. Z tohoto důvodu se oprávnění dává i těm, kteří se proti návrhu ohradili, a nebylo jim vyhověno.

Důležité je též pravidlo, podle něž jsou z důvodu procesní ekonomie všechna odvolání, potažmo dovolání koncentrována do jednoho řízení.

K 133 odst. 4

Poslední odstavec po vzoru insolvenčních zkušeností deklaruje, že rozhodnutí o návrhu na vypořádání nebrání skutečnost, že je ohledně některého z nároků veden spor, nemůže-li tento spor podstatně ovlivnit obsah návrhu na vypořádání.

Řekněme, že členů skupiny je 10 000 a 5 z nich bylo nespokojeno s výší přisouzeného plnění. V tomto případě by bylo neekonomické a nevyvážené bránit vypořádání 9 995 práv kvůli 5 nespokojeným členům skupiny.

K § 134 (Výrok rozsudku u peněžitého plnění):

Nad rámec obecné úpravy a úpravy rozsudku, jímž byla žalovanému uložena povinnost něco konat, zákon obsahuje zvláštní pravidla pro rozsudek o *peněžitém* plnění, tj. pravidla pro situaci, kdy byla žalovanému uložena povinnost něco konat a tato povinnost spočívá v poskytnutí peněžitých prostředků. Zvláštní pravidla pro tuto situaci se koncentrují do oddílu 3.

Nejprve je nutné upozornit na rozsah působnosti oddílu, který je vymezen návětím § 134. Podle § 134 a násl. se postupuje, pokud byla žalovanému uložena povinnost poskytnout peněžité plnění anebo jiná povinnost něco konat, jejíž povaha postup dle tohoto oddílu umožňuje. Konkrétně se má na mysli takové plnění, jež je možné složit do úschovy soudu (tj. např. směny, šeky, poukázky apod.). Úprava v podstatě směřuje na všechny povinnosti konat, které lze splnit složením do soudní úschovy a následně redistribuovat mezi jednotlivé členy skupiny soudem. Vyloučena jsou tak individuálně určená plnění jako např. oprava či výměna zboží apod.

Zákon dále odlišuje dva případy:

a) Již v době rozsudku je určena souhrnná výše peněžitého plnění.

Varianta by měla být variantou základní, neboť primárním cílem hromadného řízení by mělo být již v průběhu řízení ve věci samé identifikovat celkový rozsah skupiny a tím i rozsah celkového plnění (např. že skupina čítá 500 členů, každý má nárok na 50,-Kč apod.). K tomu by mělo posloužit zpřístupnění dokumentů a součinnost žalovaného, jenž bude mít zpravidla ze svého účetnictví a interních záznamů dobrý přehled o tom, co komu naučtoval, prodal apod. Pokud soud nebude s to přesný rozsah „do koruny“ určit, lze též postupovat podle § 136 OSŘ. Tento postup je vhodné kombinovat s využitím sofistikovaných matematických modelů založených na bázi pravděpodobnosti, které pomohou při znalosti určité části skupiny určit, jak „vypadají“ nároky zbylých dosud neidentifikovaných členů skupiny.

Toto je tedy základní model, který jako jediný umožňuje využít plný potenciál odhlašovacího hromadného řízení, a soudy by se tím proto měly ve své rozhodovací praxi řídit.

Zároveň se zde stanovuje, že soud může postupovat alternativně:

- a. Vedle souhrnné výše soud určí, kolik náleží jednomu členovi skupiny. Například: všem členům skupiny byl naúčtován poplatek ve stejné výši => soud rozhodne o tom, že skupina má 500 členů, každý má nárok na 50 Kč, celková výše plnění je 25 000,-Kč.
- b. Pokud náleží každému členovi jiná částka, soud rozhodne jednak o souhrnné výši a dále o vzorci, který se na výpočet jednotlivých nároků použije. Například: soud rozhodne, že skupina má 500 členů, celková výše plnění byla určena na 2 000 000,- Kč, přičemž nárok jednotlivého člena se určí tak, že se vynásobí počet měsíců x krát 20 Kč za každý měsíc, kdy byl ten daný člen ve smluvním vztahu s vybranou společností – členové skupiny tak mají nárok na odškodnění ve výši $y = 20 \times \text{počet měsíců}$ apod.

b) *V době rozsudku nelze souhrnnou výši určit.*

Ve výjimečných případech, kdy i za využití všech nástrojů na zjištění informací od žalovaného a se zohledněním § 136 OSŘ nebude možné ani kvalifikovaným odhadem určit celkovou výši plnění, rozhodne soud jen o obecném vzorci, který umožní *ex post* výpočet nároků jednotlivých členů skupiny, a tím i souhrnného nároku, jež se bude odvíjet od počtu uplatněných práv a jejich výše. Toto řešení by mělo být spíše výjimečné a je třeba spoléhat na soudy, že se tímto úmyslem zákonodárce budou ve své praxi řídit.

Výběr mezi řešením a) a b) má dopad i na povinnost splnit (viz i § 135) a dále na to, co je obsahem návrhu na vypořádání (§ 130 odst. 2).

K § 135 (Způsob splnění rozsudku o peněžitém plnění):

V návaznosti na to, jaký způsob nakonec soud dle předchozího ustanovení zvolí, je řešen i způsob splnění rozsudku. Peníze se skládají do soudní úschovy, přičemž složením do soudní úschovy dluh žalovaného zaniká. Je třeba zdůraznit, že úprava § 135 a násl. je úpravou zvláštní k obecné úpravě soudní úschovy podle zákona o zvláštních řízeních soudních a pravidla soudní úschovy (zejm. ustanovení o tzv. soluční úschově) uvedená v § 289 a násl. ZŘS se pro postup podle tohoto zákona nepoužijí.

K odst. 1

Pokud soud rozhodne již v samotném rozsudku [§ 134 písm. a)], jaká výše je nutná ke splnění, je žalovaný povinen splnit uložené plnění do soudní úschovy soudu ve lhůtě, kterou k tomu soud v rozsudku určil (standardně lze vycházet z obecné pariční lhůty, pokud je ale částka vysoká, lze poskytnout žalovanému lhůtu delší).

Plnění se skládá do úschovy soudu, který o věci rozhodoval v prvním stupni, a to na k tomu zřízený účet.

K odst. 2

Neurčil-li soud konkrétní výši již v samotném rozsudku [§ 134 písm. b)], určuje se výše plnění v usnesení o schválení návrhu na vypořádání. Tuto výši je následně žalovaný povinen

složit do soudní úschovy ve lhůtě, kterou mu soud v usnesení určil. Je tedy možné říci, že postup dle odstavce druhého znamená odklad splnění povinnosti do doby, než bude provedeno vypořádání práv členů skupiny v souladu s oddílem druhým.

K odst. 3

Logicky se též počítá s povinností uveřejnit informaci o tom, že bylo plnění či jeho část složeno do soudní úschovy, v rejstříku hromadných řízení.

Složením peněz do soudní úschovy dluh žalovaného v tomto rozsahu zaniká a plnění tak nelze vydat do majetkové podstaty. Úprava jde tedy cestou odlišnou od § 46 odst. 7 exekučního řádu, který ukládá soudnímu exekutorovi povinnost vydat vymožené plnění bezodkladně po právní moci usnesení, kterým rozhodne po odpočtu nákladů exekuce, insolvenčnímu správci nebo do likvidační podstaty.

K § 136 (Vyplacení plnění ze soudní úschovy):

K odst. 1

Jakmile jsou splněny všechny podmínky pro vyplacení, tj. schválení návrhu na vypořádání a složení peněz do soudní úschovy, vyplatí soud všem zúčastněným členům skupiny, kteří jsou v návrhu na vypořádání uvedeni s konečnou platností, peněžité plnění v rozsahu jim přiznaného práva (tj. práva sníženého o odměnu žalobci).

K odst. 2

Je samozřejmě možné, že bude do soudní úschovy složena jen část peněžitého plnění, v takovém případě soud vyplatí podíl v rozsahu složené částky zúčastněným členům skupiny tak, aby odpovídal jejich podílu na celkové výši protiplnění.

Příklad: pokud má skupina 10 000 členů a je povinnost složit do úschovy 10 000 000 (tj. co člen to 1 000 - 20%, tj. 800 Kč), přičemž žalovaný složí jen 5 000 000, vyplatí se členům polovina, čili 500Kč, potažmo 400Kč po odečtení odměny (a 100 Kč půjde žalobci).

K odst. 3

Pravidlo navazuje na § 133 odst. 4 – pokud je stále o některém z práv veden spor, nebrání to tomu, aby návrh na vypořádání nabyl ve zbytku právní moci a aby na jeho základě došlo k vyplacení části peněz ze soudní úschovy.

K odst. 4

Náklady soudní úschovy platí stát. Bylo by nepřiměřené, aby náklady hradil žalobce anebo dokonce žalovaný. Stát naopak získá přebytek, proto se jeví jako vhodné, aby náklady platil právě on.

K § 137 (Vyplacení odměny žalobci):

K odst. 1

Vztah mezi odměnou žalobce a právy zúčastněných členů skupiny je stanoven tak, že na jednu stranu je odměna prioritizována, neboť nejprve musí dojít k odečtení odměny od jednotlivých nároků zúčastněných členů skupiny. Zároveň však mají nároky členů skupiny přednost, neboť se z časového hlediska uspokojují dříve (již ponížené o odměnu). V praxi bude nicméně rozdíl minimální, neboť půjde v naprosté většině případů o převody z účtu na účet.

Stejně jako pro uspokojení práv zúčastněných členů skupiny platí pro odměnu pravidlo, že jejímu (částečnému) uspokojení nebrání, je-li o některých právech stále veden spor.

K odst. 2

Je-li do soudní úschovy složena jen část, vyplatí se na odměně poměrná část. Ve výše uvedeném příkladu, kdy namísto 10 000 000,- Kč bylo složeno 5 000 000,- Kč, by se žalobci za osobu vyplatilo 100Kč, celkem tedy 1 000 000,- Kč namísto 2 000 000,- Kč.

K § 138 (Nerozdělené plnění):

Ustanovení řeší situaci, kdy nebylo ze soudní úschovy vyčerpáno veškeré plnění, protože se o něj nepřihlásili všichni relevantní členové skupiny (např. částka individuálního nároku byla tak malá, že to nemělo smysl).

K odst. 1 a 2

V případě, že v soudní úschově zbyla část peněžitého plnění, mohou se s žádostí o její vyplacení neuspokojení členové skupiny obracet na soud do 3 let od složení peněz do soudní úschovy; při tom uplatňují podíl na přisouzeném plnění v rozsahu jim přiznaného práva. Zde je nutné podotknout, že toto právo nemají jen zúčastnění členové skupiny, kteří jsou ve vypořádání uvedeni, ale všichni zúčastnění členové skupiny, kterým bylo přiznáno právo. O jejich právech se pak následně může vést incidenční řízení, pokud žalovaný či žalobce mají za to, že nárok by neměl být dán. Může se zdát, že tito členové mají výhodu, neboť nemusí projít složitým procesem vypořádání. Je však třeba si uvědomit, že zatímco na členy uvedené ve vypořádání se dostane vždy, tady to nemusí být zcela pravidlem.

V případě, že se v soluční úschově nachází jen část celkového plnění, získají jen část. Pokud jsou přitom peníze do soudní úschovy skládány po částech, běží lhůta v délce 3 let vždy ve vztahu k jednotlivým dílčím částkám, jinak by mohla nastat situace, že lhůta 3 let již uplynula a částka však do soudní úschovy dosud složena nebyla.

Marným uplynutím lhůty podle věty první právo členů skupiny z přisouzeného plnění v rozsahu, v jakém bylo splněno do soudní úschovy, zaniká.

Postup je částečně podobný jako u soluční soudní úschovy (§ 289 a násl. ZŘS), ale jde o úpravu speciální, která má ve vztahu k soluční úschově přednost, a ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních se tak nepoužijí.

K odst. 3

K řízení o dodatečném uplatnění je příslušný soud, který rozhodoval ve věci v prvním stupni.

K § 139:

K odst. 1 a 2

Není-li na konci tříleté lhůty celková částka vyzvednuta, rozhodne soud usnesením o tom, že v nevyzvednuté výši propadá státu a musí být využito v oblasti ochrany spotřebitele. Předkládaný zákon se zde snaží naplnit myšlenku vyjádřenou též v čl. 6 odst. 3 písm. b) návrhu směrnice o zástupných žalobách, a sice že hromadné žaloby mají sloužit primárně na ochranu spotřebitelů. Právě práva spotřebitelů budou nejčastěji žalovanými, a proto se nabízí využít nevyzvednuté plnění právě na jejich ochranu. Ti ze spotřebitelů, kteří tak své nároky pravděpodobně z důvodu jejich nízké výše neuplatnili, z nich mohou profitovat nepřímo díky tomu, jak bude s finančními prostředky naloženo. Navíc každý z jednotlivců je pravidelně spotřebitelem, proto je tato forma využití nejspravedlivější, neboť z ní nebude profitovat pouze úzká skupina osob, ale všichni.

Usnesení o následcích odstavce 1 se uveřejňuje též v rejstříku hromadných řízení.

Odstavec druhý navazuje na myšlenku vyjádřenou již v odstavci prvním. Finanční prostředky poputují ze soudní úschovy do rozpočtové kapitoly Ministerstva průmyslu a obchodu, které má ochranu spotřebitele v kompetenci. Ministerstvo průmyslu a obchodu musí tyto prostředky využít na ochranu spotřebitele a nesmí s nimi naložit jinak. Prostředky jsou tak účelově vázány na podporu a posílení ochrany spotřebitele v České republice.

S ohledem na celou řadu činností, kterou Ministerstvo průmyslu a obchodu v této oblasti vyvíjí, mohou být prostředky využity na mnohé bohužel účely, např. pro předcházení vzniku případů poškozování spotřebitelů, podporu vzdělávání mládeže, financování neziskových organizací, které se věnují ochraně spotřebitele přímo v praxi, na osvětu spotřebitelů, zejména těch zranitelných, poradenskou činnost pro širokou spotřebitelskou veřejnost atd.

K odst. 3

Jelikož nebude možné prostředky ze soudní úschovy plánovat a nemohou tedy být součástí návrhu rozpočtu na příslušné roky, půjde o jednorázové a účelově vázané příjmy – je zapotřebí stanovit, že MPO může o přidělené prostředky překročit závazné ukazatele výdajů státního rozpočtu. Prostředky přitom mohou být využity v roce, kdy byly MPO přiděleny, je však nepochybně možné je nevyužít hned a převést na další léta. Účelová vázanost těchto prostředků tím však nebude nijak dotčena.

K § 140 (Běh promlčecí lhůty)

Hromadná žaloba se z povahy věci dotýká větší skupiny osob. Navrhovaný zákon navíc přichází s koncepcí, kdy jednotliví oprávnění nejsou účastníkem řízení. Z pohledu obecné úpravy promlčení je komplikované i rozdělení řízení na dvě fáze, přičemž v první z nich se žádná aktivita ze strany členů skupiny neočekává a oni zpravidla o řízení zatím ani nevědí.

Z uvedených důvodů mohou v praxi vznikat otázky, do jaké míry je naplněna podmínka pro stavení běhu promlčecí lhůty spočívající v „uplatnění“ práva, a dále, jak je to s během této lhůty.

Uvedený problém řeší § 140, který přináší spravedlivé řešení pro běh promlčení v závislosti na výsledku řízení o přípustnosti hromadné žaloby. Chrání dobrou víru na straně členů skupiny, zároveň však neúměrně nezatěžuje žalovaného a nepovede ke zneužívání institutu hromadných žalob z důvodu „výhodnější úpravy promlčení“. Problém se řeší jak pro přihlašovací, tak pro odhlašovací hromadné řízení, a proto se pravidlo řadí do společné části – Hlavy III.

K odst. 1

Odstavec první řeší přihlašovací hromadné řízení. Běh se staví přihlášením, avšak zpětně ke dni podání hromadné žaloby.

K odst. 2

Druhý odstavec dopadá na situaci, kdy bylo vydáno pozitivní usnesení o přípustnosti hromadné žaloby, jímž bylo povoleno odhlašovací hromadné řízení. Promlčecí lhůta u práv, která jsou touto žalobou uplatňována, se staví ke dni podání hromadné žaloby - tj. zpětně. V případě, že se člen skupiny odhlásí, běh promlčecí lhůty pokračuje (ke dni odhlášení). Odhlášený člen má vždy alespoň 6 měsíců (srov. § 652 OZ).

K odst. 3 a 4

Toto opatření má ochránit oprávněné, kteří byli v dobré víře, že hromadná žaloba bude připuštěna, a otáleli tak s podáním vlastní individuální žaloby. Jinak by mezitím mohlo dojít k uplynutí promlčecí lhůty vztahující se k jejich nároku. Uvedené řešení je kompromisem mezi dobrou vírou členů skupiny a právy žalovaného. K inspiraci srov. § 652 OZ.

Opravné prostředky a jiné prostředky nápravy

Část věnující se opravným prostředkům obsahuje jednak ustanovení o opravných prostředcích účastníků řízení, tedy žalobce a žalovaného (odvolání, dovolání, obnova řízení a žaloba pro zmatečnost), jednak ustanovení o zvláštním opravném prostředku, který se navrhuje dát k dispozici členům skupiny (námitka).

K § 141 (Odvolání):

K odst. 1

V duchu obecné zásady, která se prolíná celým návrhem zákona, platí i pro opravné prostředky pravidlo, že dispoziční úkony mohou vykonávat zásadně jen účastníci řízení. Zásada je vyjádřena pro odvolání v odstavci prvním. Výjimku z důvodu závažnosti předvídá zákon jen u návrhu na vypořádání, kde navíc právo člena na odvolání váže na uplatnění námítky, které nebylo soudem vyhověno.

Žalobce je povinen hájit zájmy skupiny a tímto prizmatem musí vždy posuzovat i to, zda má podat proti rozhodnutí soudu, kterému nebylo žalobě zcela vyhověno, odvolání. Totéž platí i pro odvolání proti usnesením, zejména usnesení, kterým bylo rozhodnuto o nepřipustnosti hromadné žaloby.

Mohlo by se zdát, že vůči členům skupiny je navržená úprava příliš restriktivní, neboť jim přímo nedává možnost, jak podání odvolání ovlivnit, a zároveň jej ani nemohou podat sami. Je však třeba pamatovat na to, že zájmy členů skupiny v řízení hájí žalobce a jinak by tomu mělo být i u výkonu práva podat opravný prostředek. Zároveň členové skupiny s touto informací vstupují do řízení, v němž nemají žádné povinnosti a nic jim nehrozí. Lze se proto domnívat, že nastavený mechanismus ve spojení s odstavcem třetím (k tomu níže) dostatečně hájí zájmy členů skupiny.

K odst. 2

Lhůta pro podání odvolání je oproti individuálnímu řízení delší.

K odst. 3

Na odvolací řízení se především uplatní ustanovení o hromadném řízení v prvním stupni (část druhá) obdobně, zejména to má konsekvence pro případné zapojení členů skupiny do řízení, pro uveřejňování apod., dále se pochopitelně uplatní obecná a společná ustanovení zákona o hromadném řízení. Subsidiárně se za podmínek § 6 uplatní ustanovení o odvolacím řízení, obsažená v občanském soudním řádu, a tudíž případně i ustanovení občanského soudního řádu o řízení v prvním stupni. O odvolání rozhodují vrchní soudy.

Činí-li zákon z této úpravy výjimku, chce tím říci, že pro odvolací řízení netřeba znovu obstarávat nezbytný souhlas, odvolání nemusí mít náležitosti hromadné žaloby a přípustnost se také neřeší ve zvláštním řízení.

K § 142 (Vyjádření členů skupiny):

Jak již bylo řečeno, práva členů skupiny jsou dostatečně chráněna přítomností a vystupováním žalobce, jehož ústřední povinností je zájem skupiny hájit. Proto obecně členové skupiny nemohou sami uplatnit odvolání ani jeho podání iniciovat.

Zákonodárce si je nicméně vědom významnosti rozhodnutí ve věci samé, proto pro případ, že soud požadavku žalobce zcela nebo zčásti nevyhověl, dává členům skupiny do rukou pomocný nástroj. Od uveřejnění rozsudku v rejstříku hromadných řízení se mohou členové skupiny po dobu 15 dnů obracet na žalobce s žádostí, zda požadují, aby se proti rozhodnutí soudu odvolal. Zpravidla by měli uvést, proč se má žalobce odvolat, a zda se jejich stížnost dotýká jen jejich práva, popř. práva všech členů skupiny apod.

Žalobci se tímto procesem prodlužuje lhůta na podání odvolání na celkových 45 dnů. Jestliže žalobce vyjádření členů skupiny nevyhoví, vystavuje se riziku povinnosti k náhradě vzniklé újmy podle obecných procesních předpisů.

Právo na vyjádření se vztahuje jen na rozsudek ve věci samé, a ne na jiné rozhodnutí, jímž se řízení končí (např. usnesení o zastavení řízení), protože pro tyto případy nevzniká překážka věci pravomocně rozhodnutí a členové skupiny mají minimálně dalších 6 měsíců možnost podat v téže věci individuální žalobu.

K § 143 (Dovolání):

V řízení o dovolání se využijí pravidla o tom, že dovolání může podat jen účastník řízení a že musí být členům skupiny umožněno, aby se k případnému podání dovolání ve věci samé vyjádřili.

Pokud jde o ustanovení o hromadném řízení ve věci samé, použijí se přiměřeně jen pravidla o plánu hromadného řízení a právu se vyjádřit, a to zpravidla jen tehdy, pokud Nejvyšší soud nařídí ve věci jednání. V případě, že bude rozhodovat jen na základě předložených podání, nemají uvedená pravidla příliš velkého smyslu, což platí tím spíše, že se dovolací soud zabývá jen otázkami práva a nikoliv otázkami skutkovými.

Dále se subsidiárně použije úprava o uveřejňování informací.

Subsidiárně se za podmínek § 6 použijí pochopitelně ustanovení o dovolacím řízení, upravená v občanském soudním řádu. Mimo to se použijí obdobně i pravidla zákona o hromadném řízení, která nejsou vyhrazena jen pro hromadné řízení ve věci samé (popř. pochopitelně i pro řízení o přípustnosti hromadné žaloby). Tj. i nadále se uplatní kupříkladu ustanovení o rejstříku hromadných řízení, o možnosti odvolat nebo vyměnit žalobce apod.

K § 144 (Další opravné prostředky):

V řízení o dalších opravných prostředcích, konkrétně o žalobě na obnovu a žalobě pro zmatečnost, se použije ustanovení o omezení procesní legitimace jen na účastníky řízení obdobně. Vzhledem k tomu, že zde neběží žádná krátká a zcela jasně určená lhůta, resp. že se tato lhůta dle okolností liší, uplatní se § 142 pouze přiměřeně.

Pravidla o hromadném řízení v prvním stupni se použijí v řízeních o těchto opravných prostředcích v zásadě všechna, avšak opět toliko přiměřeně, neboť je třeba brát v potaz specifika těchto řízení.

K § 145:

K odst. 1

V návaznosti na § 12 odst. 2 písm. d) se navrhuje upravit výkon práva uplatňovat námitky. Námitku může podat zúčastněný člen skupiny v případech, kdy mu toto právo přiznává zákon. Námitka může směřovat jak vůči úkonu soudu, tak vůči úkonu žalobce (např. smír).

Právo podat námitku má zúčastněný člen skupiny mimo jiné proti usnesení o odvolání člena skupiny, proti návrhu smíru, proti návrhu na změnu nebo zpětvzetí žaloby, proti návrhu na vypořádání.

Má-li výjimečně oprávnění podat námitku i účastník hromadného řízení (u návrhu na vypořádání), postupuje se podle ustanovení o námitce člena skupiny obdobně.

K odst. 2

Nestanoví-li zákon jinak, je možné námitku podat ve lhůtě 15 dnů ode dne, kdy byl úkon uveřejněn v rejstříku hromadných řízení. Tento počátek je vzhledem ke skutečnosti, k čemu rejstřík hromadných řízení slouží, jediným možným okamžikem, k němuž lze počátek běhu lhůty vztahovat. Délka odpovídá lhůtě pro podání odvolání v individuálním řízení.

K § 146:

Námitka musí jednak splňovat obecné náležitosti pro podání, tj. náležitosti vymezené v § 42 odst. 4 OSŘ. Dále musí námitka obsahovat skutková tvrzení, že je možné k danému úkonu námitku uplatnit, s uvedením důvodů, proč je námitka vznesena. Z důvodu specifik hromadného řízení je rovněž nezbytné v námitce uvést, zda je uplatňována na podporu práv daného člena skupiny, na podporu práv více členů skupiny, na podporu práv části či celé skupiny. Tato skutečnost má vliv na posouzení námitky (zájem skupiny nemusí být vždy totožný se zájmem jednotlivce). Obecně lze říci, že každý člen skupiny může uplatňovat námitku pouze na podporu svého práva, a to individuálně anebo prostřednictvím námitky vůči právům více členů skupiny, popř. právům skupiny jako celku.

Jednotlivá ustanovení zakládající právo na podání námitky mohou stanovit i další podmínky a náležitosti.

K § 147:

Námitka se projedná v rámci dané fáze řízení před soudem, jenž momentálně v řízení jedná.

Vzhledem k početnosti skupiny nařizuje zákon, aby soud projednal všechny námitky společně. Toto opatření není jen projevem ekonomie řízení, ale též nezbytnou podmínkou pro to, aby mohl soud všechny námitky posoudit v kontextu zájmu skupiny.

K § 148:

Jednání není povinnou fází projednávání námitek a soud jej nařídí pouze tehdy, nelze-li rozhodnout na základě písemných podkladů. Zcela zjevně neopodstatněné námitky bude tedy zpravidla možné zamítnout bez jednání, naproti tomu bude-li námitka založena na validních důvodech, je zásadně vhodnější jednání nařídít a zjistit názor všech dotčených osob.

Při nařízení a průběhu jednání se postupuje obdobně jako při výkonu práva vyjádřit se; k tomu viz u § 67 a 68. Zúčastněné členy skupiny, kteří podali námitku, však musí soud o nařízeném jednání vždy vyrozumět výslovně, neboť zná jejich kontaktní údaje a při jednání se budou jejich námitky řešit.

K § 149:

Je rovněž nutné umožnit stranám řízení, jež mají v řízení klíčové postavení, aby se k námitkám mohly vyjádřit, avšak pouze za podmínky, že se týká námitka jejich práv či

povinností (např. u žalobce může ovlivnit náklady řízení či odměnu, u žalovaného povinnost, kterou bude muset v případě neúspěchu v řízení splnit apod.). Lhůta pro vyjádření činí 10 dnů.

K § 150:

Soud o námitkách rozhoduje usnesením, přičemž v případě více námitek o nich rozhodne společně.

Námitky jsou zvláštním prostředkem nápravy, který nemá devolutivní účinky, tj. rozhoduje se o něm na principu autoremedury. Rozhodnutí soudu o námitkách je zároveň konečné a není možné proti němu podat odvolání. Toto opatření bylo přijato z důvodu hospodárnosti řízení. Námitka je velmi zjednodušený opravný prostředek, nadto tam, kde je rozhodnutí o námitkách závažné (např. pokud jde o schválení smíru či návrhu na vypořádávání), navazuje na neschválení námitky jiný mechanismus: u smíru je to možnost vyloučit vůči sobě jeho účinky, u návrhu na vypořádání je výjimečně umožněno se proti nevyhovění odvolat.

Někdy mohou námitky směřovat proti úkonu soudu, proti němuž je zároveň přípustné odvolání. Pak se z hlediska „závažnosti“ toho kterého prostředku nápravy a z důvodu efektivity jeví jako vhodnější, aby se odvolání s námitkami projednalo společně – jde tak o jedinou výjimku, kdy budou mít námitky devolutivní účinek a bude o nich rozhodovat spolu s odvolání odvolací soud. V takovém případě se na projednání námitek použijí ustanovení o projednání odvolání.

Jiný postup je předvídan jen pro případ námitky proti návrhu smíru. Tato námitka směřuje proti úkonu stran, a soud o ní tudíž nerozhoduje. Strany ji mohou promítnout do podmínek smíru a tím jí vyhovět; nevyhoví-li ji, může člen skupiny vůči sobě smír vyloučit.

Obecně k hromadnému řízení ve vztahu k vykonávacímu řízení

Zvláštní úprava vykonávacího řízení je obhajitelná z několika důvodů. Míra odlišnosti nalézacího hromadného řízení oproti standardním individuálním řízením je zřejmá a jejími jednotlivými aspekty se detailně zabývá odůvodnění v předmětných částech této důvodové zprávy. Je proto zcela legitimní, aby zákon o hromadném řízení upravoval postup i v případech, kdy žalovaný nesplní uloženou povinnost dobrovolně, a kladl si za cíl zejména rychlost vykonávacího řízení a jeho efektivitu. Z tohoto důvodu bylo přistoupeno ke zvláštní úpravě vykonávacího řízení spočívající v postupu, který neodlišuje, zda bylo rozhodnutí vydáno v přihlašovacím nebo odhlašovacím hromadném řízení.

Na aplikaci „hromadného“ vykonávacího řízení se subsidiárně použije exekuční řád a občanský soudní řád. Taktéž je nutné zdůraznit, že se nepředpokládá, aby byl výkon rozhodnutí prováděn prostřednictvím soudního výkonu rozhodnutí, protože exekuční řízení je v praxi mnohem efektivnější. Z tohoto důvodu bylo přistoupeno k vyloučení zahájení výkonu rozhodnutí soudem podle občanského soudního řádu. Jestliže se dále hovoří o výkonu rozhodnutí, je tento pojem používán jakožto pojem obecný, pod nímž se skrývá vykonávací řízení dle exekučního řádu.

Současně se stanovuje na jisto, že vždy může být vedeno právě jedno „hromadné“ vykonávací řízení. Vedle tohoto „hromadného“ vykonávacího řízení nemohou být paralelně vedena žádná individuální vykonávací řízení na základě téhož pravomocného rozsudku vydaného v hromadném řízení.

Pokud jde o otázku příslušnosti exekučního soudu, počítá se se zachováním obecné právní úpravy, tj. příslušnými budou okresní (obvodní) soudy povinného (srov. ustanovení § 84 OSŘ).

Postup pro výkon rozhodnutí je stejný bez ohledu na to, zda se jedná o exekuční řízení vzešlá z přihlašovacího hromadného řízení nebo z odhlašovacího hromadného řízení. Důvodem, proč zákonodárce navrhuje sjednotit postup pro obě řízení, byť jsou v případě nalézacího řízení odlišena, je snaha o maximální zajištění jednoduchosti, rychlosti a efektivity vykonávacího řízení.

Nesplní-li žalovaný dobrovolně to, co mu ukládá exekuční titul (rozhodnutí z hromadného řízení) ve stanovené lhůtě, bude se postupovat podle ustanovení této hlavy.

Postup, kdo je oprávněn podat exekuční návrh, je třístupňový. Primárně je oprávněným osoba žalobce. Zákon však pamatuje i na situace, kdy tomu tak při splnění určitých podmínek být nemusí. Pak se oprávněným může stát každý zúčastněný člen skupiny, který bude rovněž povinnost uloženou exekučním titulem vymáhat sám, ale hromadně za všechny členy. Až pokud nebude možné vymáhanou povinnost vymáhat hromadně, jelikož nikdo toto řízení nezahájí, může si každý zúčastněný člen skupiny svůj nárok vymáhat samostatně v klasickém individuálním exekučním řízení. V takovém případě se bude při vymáhání postupovat podle obecných předpisů a ustanovení této hlavy se nepoužijí.

K § 151:

K odst. 1:

Považuje se za vhodné stanovit, že exekučním titulem podle zákona o hromadném řízení je rozhodnutí soudu vymezující přesný rozsah povinnosti uložené žalovanému. Svou povahou tak může jít jak o rozsudek ve věci samé, tak rozhodnutí vydané v souvislosti se zpřístupněním dokumentu nebo usnesení o schválení smíru apod.

K odst. 2:

Navrhuje se jasně vymezit vztah mezi zákonem o hromadném řízení pro části týkající se výkonu rozhodnutí a exekučním řádem. Zákon o hromadném řízení je tak zvláštním předpisem k exekučnímu řádu, který se uplatní subsidiárně. Současně se však za podmínek exekučního řádu aplikují také ustanovení zákona upravujícího civilní soudní řízení – a to dle podmínek exekučního řádu přiměřeně (viz § 52 EŘ).

K § 152:

Na ustanovení § 152 až § 156 se vztahuje úprava pro hromadný výkon rozhodnutí. Ustanovení § 152 vyjadřuje zvláštní úpravu výkonu pravomocného rozsudku, kterým je

žalovanému uložena povinnost něco splnit. Účinky pravomocného rozsudku má i usnesení o schválení smíru, tudíž i v případě usnesení o schválení smíru se postupuje podle pravidel ustanovení pro hromadný výkon rozhodnutí.

Pro hromadný výkon rozhodnutí je stanoveno obecné pravidlo, kdy se všechna práva zúčastněných členů skupiny, která byla přiznána rozsudkem v hromadném řízení (resp. exekucním titulem) vymáhají zásadně společně, tj. vždy v jednom vykonávacím řízení. Totéž se vztahuje i na případnou odměnu žalobce.

K § 153:

V § 153 a 154 se obecně vymezuje, kdo z hromadného řízení může být na straně oprávněného (jenž vymáhá všechna práva zúčastněných členů skupiny) v exekuci a jeho další postup vzhledem k soudu.

K odst. 1:

Oprávněným z hromadného řízení se primárně rozumí osoba žalobce z hromadného řízení. Již na tomto místě je však vhodné zmínit, že současně je třeba umožnit za stanovených podmínek i zúčastněným členům skupiny, aby mohli svá práva (přiznaná exekucním titulem) vymáhat. Nelze se spolehnout pouze na to, že žalobce bude mít zájem na vedení dalšího (nyní vykonávacího) řízení, a nelze mu to ani nařídít jako povinnost.

Ustanovení § 153 stanovuje postup žalobce, který je primárně oprávněn podat exekucní návrh podle zákona o hromadném řízení. Lhůta pro podání činí 30 dnů a běží od okamžiku, kdy uplynula žalovanému lhůta k dobrovolnému plnění (tzv. „pariční lhůta“). Dle okolností bude tento okamžik odlišný, záleží na tom, zda bude již celková částka určena v rozsudku soudu, anebo až v usnesení o návrhu na vypořádání.

Současně je potřeba zajistit, aby se soud (ten, jenž vedl hromadné řízení) o podání exekucního návrhu dozvěděl a neměl o tom žádné pochybnosti. Je totiž nutné vyhnout se následujícím situacím, které by jinak měly na další fázi řízení vliv:

1. Žalobce sice exekucní návrh podal, ale soudu již tuto skutečnost nesdělil. Soud by tak nemohl zapsat do rejstříku hromadných řízení údaj, že exekucní řízení je již vedeno a po uplynutí stanovené lhůty, by v dobré víře jako oprávněný mohl podat exekucní návrh jeden ze zúčastněných členů skupiny podle § 154.

2. Žalobce exekucní návrh nepodal, ale sdělil soudu, že jej podal. Nelze se spolehnout pouze na sdělení žalobce, že exekucní návrh byl podán. Důsledkem by bylo znemožnění podání exekucního návrhu ze strany zúčastněných členů a tudíž zamezení hromadného výkonu rozhodnutí jako takového.

Z tohoto důvodu zákonodárce požaduje, aby ze strany žalobce bylo vůči soudu doloženo a nikoliv pouze sděleno, že exekucní návrh byl podán. Podal-li tedy žalobce exekucní návrh, musí ve stejné lhůtě (30 dní) soudu tuto skutečnost doložit, a to kupříkladu kopií exekucního návrhu s podacím razítkem exekutorského úřadu nebo přepisem exekutora o tom, že exekucní

řízení zahájil na základě exekučního návrhu žalobce s uvedením jeho spisové značky, či jiným způsobem prokazujícím podání exekučního návrhu.

K odst. 2 a 3:

Považuje se za vhodné, aby soud nejprve ověřil, zda byl exekuční návrh podán a následně informoval o zahájení exekučního řízení. Současně se zavádí legislativní zkratka pro označení soudního exekutora, který bude dále označován pouze jako „exekutor“.

Soud na základě doložení žalobce o tom, že byl exekuční návrh podán, tuto skutečnost ověří v rejstříku zahájených exekucí. V rejstříku zahájených exekucí má soud možnost ověřit veškeré potřebné údaje: osobu povinného a oprávněného, den zahájení exekučního řízení, exekutora, jenž exekuční řízení vede a spisovou značku. Následně soud vyhotoví sdělení o zahájení exekučního řízení na návrh žalobce. V něm rovněž uvede veškeré potřebné údaje k identifikaci předmětného exekučního řízení.

Je důležité, aby zúčastnění členové skupiny byli informováni o existenci probíhajícího exekučního řízení. Uveřejnění příslušného sdělení či informace soudem v rejstříku hromadných řízení fakticky varuje člena skupiny o (ne)existenci probíhajícího exekučního řízení. V neposlední řadě tedy soud své sdělení o zahájení exekučního řízení na návrh žalobce zveřejní v rejstříku hromadných řízení, a to bez zbytečného odkladu. Je ale také třeba pamatovat na situaci, kdy žalobce exekuční návrh v jemu stanovené lhůtě nepodá, resp. nedoloží. V takovém případě soud zveřejní informaci, že žalobce podání exekučního návrhu nikterak nedoložil, a dále se postupuje dle § 154.

K § 154:

K odst. 1 a 2:

Oprávněným, který bude vymáhat (stejně jako osoba žalobce) přiznaná práva v jednom vykonávacím řízení, se rovněž může stát kterýkoliv zúčastněný člen skupiny, a to pokud je naplněna zákonná podmínka. Tou se rozumí situace, kdy žalobce ve lhůtě 30 dnů ode dne uplynutí pariční lhůty nedoloží, že byl podán exekuční návrh. Vzhledem k tomu, že je tato lhůta stanovena v ustanovení § 153, postačuje na ni odkázat.

Dojde-li k naplnění této podmínky, může exekuční návrh podat kterýkoliv zúčastněný člen skupiny. Exekuční návrh je však potřeba podat ve lhůtě 60 dní ode dne zveřejnění informace podle §153 odst. 3 (žalobce podání exekučního návrhu nedoložil v jemu stanovené lhůtě) v rejstříku hromadných řízení.

Současně pro zúčastněného člena skupiny, který exekuční návrh podal, platí obdobné povinnosti jako pro žalobce – soudu je potřeba doložit, že byl exekuční návrh podán. Kupříkladu kopií exekučního návrhu s podacím razítkem exekutorského úřadu nebo přípisem exekutora o tom, že exekuční řízení zahájil na základě exekučního návrhu žalobce s uvedením jeho spisové značky, či jiným způsobem prokazujícím podání exekučního návrhu.

Tím, že bude podán exekuční návrh jedním ze zúčastněných členů skupiny, je na základě překážky litispendence a postupu stanoveného v § 152 (vede se jedno společné vykonávací řízení o všech právech zúčastněných členů skupiny, ev. včetně odměny žalobce) zřejmé, že na základě téhož exekučního titulu nemůže být vedeno další exekuční řízení. To ostatně uzavírá i komentářová literatura¹⁷: „V případě, že by oprávněný podal v téže věci – na základě téhož exekučního titulu – více návrhů k různým exekutorům, pak exekuci provede ten exekutor, který je v rejstříku zahájených exekucí zapsán jako první. Rejstřík zahájených exekucí je upraven v § 35a a 35b a smyslem jeho zavedení bylo zajistit přehled o všech exekucích, u nichž bylo exekuční řízení zahájeno po 1. 1. 2013 (bližší srov. komentář k § 35a a 35b). **V ostatních případech se exekuce zastaví, aby se zabránilo tomu, že o jedné a téže věci bude probíhat několik exekučních řízení.**“ Exekuční návrhy ostatních zúčastněných členů skupiny došlé později než exekuční návrh zúčastněného člena skupiny, který soudu tuto skutečnost soudu doložil, tak budou zamítnuty.

K odst. 3 a 4:

Soud postupuje stejně jako v případě podání exekučního návrhu žalobcem – na základě doložení od zúčastněného člena skupiny, že byl exekuční návrh podán, tuto skutečnost ověří v rejstříku zahájených exekucí. V rejstříku zahájených exekucí má soud možnost ověřit veškeré potřebné údaje: osobu povinného a oprávněného, den zahájení exekučního řízení, exekutora, jenž exekuční řízení vede a spisovou značku. Následně soud vyhotoví sdělení o zahájení exekučního řízení na návrh zúčastněného člena skupiny. V něm rovněž uvede veškeré potřebné údaje k identifikaci předmětného exekučního řízení.

I zde se považuje za důležité, aby zúčastnění členové skupiny byli informováni o existenci probíhajícího exekučního řízení. Uveřejnění příslušného sdělení či informace soudem v rejstříku hromadných řízení fakticky varuje člena skupiny o (ne)existenci probíhajícího exekučního řízení. V neposlední řadě tedy soud své sdělení o zahájení exekučního řízení na návrh zúčastněného člena skupiny zveřejní v rejstříku hromadných řízení, a to bez zbytečného odkladu. Je ale také třeba pamatovat na situaci, kdy žádný ze zúčastněných členů skupiny exekuční návrh ve stanovené lhůtě nepodá, resp. nedoloží. V takovém případě soud zveřejní informaci, že žádný zúčastněný člen skupiny podání exekučního návrhu nikterak nedoložil.

Jde-li o povinnost soudu zanést do rejstříku hromadných řízení informaci v případě, kdy žalobce ani žádný ze zúčastněných členů skupiny nedoložil podání exekučního návrhu, jedná se svou povahou o neformální úkon soudu. Smyslem je pouze dát na vědomí stav a stručně informovat členy, že mohou exekuční řízení vést samostatně (viz § 157). Nadto se počítá s tím, že v rejstříku hromadných řízení budou popsány obecné situace, které v praxi mohou nastat a uveden možný postup pro členy skupiny.

Princip, že povinný se o zahájení exekučního řízení dozví až doručením vyrozumění o zahájení exekuce, nelze upřednostnit před tím, že členové skupiny musejí být informováni o

¹⁷ (JIRMANOVÁ, Miroslava. § 35 [Zahájení exekučního řízení]. In: KASÍKOVÁ, Martina, JIRMANOVÁ, Miroslava, HUBÁČEK, Jaroslav, PLÁŠIL, Vladimír, ŠIMKA, Karel, KUČERA, Zdeněk, NEKOLA, Václav. Exekuční řád. 4. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 181.)

možnosti si případně svá práva vymáhat samostatně. Úprava tak sleduje legitimní cíl, kdy musí být zajištěno, že zúčastnění členové skupiny budou seznámeni s tím, že si své právo mohou vymáhat individuálně. Nadto, je-li stanoven postup, kdy žalobce (popř. zúčastněný člen skupiny) má stanovenou lhůtu pro to, aby exekuční návrh podal a toto doložil soudu, není pro žalovaného žádnou novinkou, že exekuční (hromadné) řízení bude zahájeno. Pakliže exekuční řízení podle tohoto zákona (hromadný výkon rozhodnutí) zahájeno nebude, žalovaný se dozví o zahájení exekuce standardní procedurou. Proto obava, že by mohl být zmařen účel exekuce, je v tomto případě lichá.

K § 155:

Uvedené ustanovení cílí na povinnost oprávněného - žalobce či zúčastněného člena skupiny, kteří podali exekuční návrh, aby tuto skutečnost opravdu soudu doložili. Doložení této skutečnosti je *de facto* jednou z podmínek pro vedení hromadného výkonu rozhodnutí. Sankcí za porušení této povinnosti je zastavení jejich probíhajícího exekučního řízení podle tohoto zákona. Důvodem, proč bylo přistoupeno k této úpravě je zamezení možnosti vedení více „hromadných“ exekučních řízení a současně posílení motivace oprávněných podání exekučního návrhu dokládat příslušnému soudu. Jak bylo již uvedeno, soud by při nedoložení nemohl zapsat do rejstříku hromadných řízení údaj, že exekuční řízení je již vedeno. Po uplynutí stanovené lhůty, by pak v dobré víře jako oprávněný mohl podat exekuční návrh jeden ze zúčastněných členů skupiny podle § 154 či podle § 157. Docházelo by pak ke zbytečným komplikacím mezi konkurujícími řízeními a zbytečně vynaloženým nákladům.

K § 156:

Ustanovení se zabývá vyplácením vymoženého plnění a jeho následnou redistribucí členům skupiny.

K odst. 1:

Za účelem předcházení případným problémům s vyplacením částky exekutorem se navrhuje stanovit, aby žalobce či zúčastněný člen skupiny podle § 154 odst. 2 již v exekučním návrhu jasně označil soudní úschovu, do které mají být finanční částky poukázány. Finančními prostředky se rozumí částka, která je uvedena v exekučním titulu. Vzhledem k tomu, že žalobce jakožto oprávněný má nárok na náhradu nákladů exekuce, předmětná ustanovení o nákladech exekuce tím nejsou dotčena. Jinými slovy, i exekuční titul přiznává žalobci určitou částku. Ta bude odvedena do soudní úschovy společně s částkami připadající na každého člena skupiny. Vedle tak stojí náklady za exekuční řízení, které se budou řídit obecnou úpravou exekučního řádu.

K odst. 2:

Odstavec 2 stanovuje výslovně povinnost exekutorovi vyplatit vymožené peněžité plnění pouze do soudní úschovy soudu, která je uvedena v exekučním návrhu.

K odst. 3:

Smyslem odstavce 3 je upravit otázku redistribuce plnění obdrženého v exekučním řízení mezi členy skupiny. Jeví se totiž jako nanejvýš nepraktické, aby exekutor nahrazoval příslušné postupy hromadného řízení tím, že by přímo vyplácel dílčí částky konkrétním členům skupiny i odměnu žalobci. Redistribuce vymoženého plnění by tudíž měla probíhat v režimu pravidel zákona o hromadném řízení, na které je výslovně odkázáno. Současně je postaveno na jisto, že příslušným soudem k vyplácení vymoženého plnění je soud, který rozhodoval o hromadné žalobě v prvním stupni.

K odst. 4:

Odstavec 4 se zabývá situací a stanovuje postup pro případy, kdy není vymoženo peněžité plnění v celkové výši a musí být přistoupeno k vyplácení jednotlivých podílů členů skupiny k celkové částce. Soud může dílčí vymožené plnění vyplatit nejdéle po 6 měsících od doby, kdy byla dílčí část vymoženého peněžitého plnění složena do úschovy soudu. Smyslem je umožnit soudu, aby nemusel částku velmi nízké hodnoty vyplácet ihned, ale mohl počkat, až bude vyšší a lépe rozdělitelná. V neposlední řadě je tímto pamatováno na ulehčení administrativy soudu.

K § 157:

Konečně je pamatováno na situace, kdy je zachováno právo každého zúčastněného člena skupiny vymáhat si svůj nárok individuálně. Ustanovení § 157 představuje výjimku pro případy stanovené v § 152, kdy se vede zásadně jedno vykonávací řízení na základě exekučního titulu (pravomocného rozsudku nebo usnesení o schválení smíru) o všech právech zúčastněných členů skupiny společně (na základě exekučního návrhu podaného žalobcem či jedním ze zúčastněných členů skupiny).

Nedojde-li k doložení, že byl exekuční návrh žalobce či zúčastněného člena skupiny podán (§ 153 a § 154), postupuje se v řízeních zahájených na návrh zúčastněných členů skupiny podle exekučního řádu a nikoliv podle ustanovení hlavy I o výkonu rozhodnutí v hromadném řízení. Jinými slovy se nebude postupovat podle ustanovení upravujících zvláštní postup pro hromadný výkon rozhodnutí. To však nevylučuje možnost žalobce vymáhat si svůj nárok na odměnu samostatně.

K § 158:

Navrhané ustanovení omezuje oprávněného podle § 153 a § 154 v jeho postavení v exekučním řízení co do výkonu dispozičních úkonů, které vykonává v návaznosti na podání exekučního návrhu.

Ve věcech zpětvzetí exekučního návrhu a jiných dispozičních úkonech se použijí ustanovení tohoto zákona o zpětvzetí žaloby a o smíru obdobně. Hovoříme-li o zpětvzetí, uplatní se tato úprava i na částečné zpětvzetí.

V hromadném řízení je žalobce v dispozičních úkonech omezen. Kupříkladu schválení smíru je vázáno na předchozí projednání a zohlednění námitek k němu uplatněných, přičemž následně soud rozhodne o schválení smíru pouze tehdy, není-li v rozporu s právními předpisy

nebo zájmem skupiny. Zpětvzetí žaloby je zase vázáno na vyslovení přípustnosti soudem, který zkoumá soulad se zájmy skupiny. To by se mělo uplatnit i v exekuci.

K § 159:

K odst. 1:

Odstavec 1 představuje zvláštní úpravu k ustanovení § 351 občanského soudního řádu, které pro výkon rozhodnutí umožňuje uložit pokutu do výše 100 000 Kč. Jedná se o případy, kdy byla exekucním titulem uložena jiná povinnost než zaplacení peněžitě částky. Současně se pokuta ukládá tehdy, pokud byla uložena povinnost k nezastupitelnému jednání. Vzhledem účelu a smyslu hromadného řízení a rozsahu případné povinnosti, která se týká velké skupiny osob, se navrhuje tuto hranici pro účely vykonávacího řízení navazujícího na rozhodnutí o hromadné žalobě podstatně zvýšit. Výše pokuty se navrhuje stanovit do výše až 10 000 000 Kč, přičemž pokuta musí být přiměřená okolnostem případu (o tom dále viz odstavec 2). Ustanovení lze využít i u zpřístupnění důkazního prostředku.

Uvedený požadavek vyplývá též z čl. 14 návrhu směrnice o zástupných žalobách, který je zde implementován.

Rozhodnutí exekutora pochopitelně není konečné a lze se proti němu odvolat k soudu podle ustanovení § 55c EŘ.

K odst. 2:

Odstavec 2 vymezuje skutečnosti, které exekutor musí brát v potaz při ukládání pokuty tak, aby její výše byla přiměřená.

S ohledem na ochranu povinného se tedy navrhuje výslovně upravit, že při určování výše pokuty musí exekutor též přihlížet, jaké povahy byla porušená povinnost, v jakém rozsahu byla tato povinnost porušena a jak závažná byla míra jejího porušení. Rovněž musí být přihlédnuto k tomu, jaké jsou majetkové poměry povinného – výše uložené pokuty nemůže mít pro povinného likvidační účinky. K uvedeným skutečnostem musí exekutor přihlédnout vždy, a to jak při ukládání první pokuty, tak při ukládání pokut opakovaných.

Exekutorem uložené pokuty připadají státu a jsou příjmem do státního rozpočtu.

K § 160:

Navrhuje se, aby soud, který vedl řízení o hromadné žalobě, rozhodoval a posuzoval jak případy odvolání a výměny žalobce, včetně otázek procesního nástupnictví, tak přípustnost zpětvzetí exekucního návrhu nebo dalších dispozičních úkonů pro účely exekucního řízení – kupříkladu návrh na (částečné) zastavení, včetně všech úkonů vyplývajících z § 153 a § 154.

Otázka postupu při odvolání a výměně žalobce a procesního nástupnictví je obsažena v ustanovení § 23 a násl., není proto třeba výslovné úpravy pro postup v exekucním řízení. Je však potřeba postavit na jisto, že jde-li o výkon rozhodnutí, bude o odvolání a výměně žalobce (včetně procesního nástupnictví) rozhodovat toliko soud, jenž vedl hromadné řízení.

Nikoliv tedy soud exekuční. Smyslem této úpravy je účelnost a efektivita řízení. Lze totiž legitimně očekávat, že soud, jenž rozhodoval v první stupni, má s konkrétním hromadným řízením zkušenosti a dostatek informací na to, aby rozhodl v přiměřeném časovém horizontu. Pro exekuční soud či exekutora takové rozhodování představuje nadměrnou zátěž.

Rovněž i k úkonům spjatých s hromadným výkonem rozhodnutí podle § 153 a § 154 je příslušný soud, který v hromadném řízení rozhodoval v prvním stupni.

Obecně ke vztahu insolvenčního práva a hromadných žalob

Hromadné řízení představuje druh civilního řízení nalézacího sporného se specifickým dvoufázovým průběhem. Insolvenční řízení jako zvláštní druh civilního procesu naproti tomu kombinuje prvky nalézacího i vykonávacího řízení.

Oba typy řízení pochopitelně vykazují podobné atributy – kolektivní povahu vedení řízení, určitou pluralitu procesních subjektů, procesně-právní instituty zastoupení osob oprávněných z hmotného práva atd. Na druhou stranu však vykazují zásadní rozdíly co do svého účelu i procesní konstrukce. Účelem hromadného řízení je přiznání ochrany tvrzenému subjektivnímu nároku většího počtu osob-žalobců, účelem insolvenčního řízení je komplexní uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem [srov. § 1 písm. a) InsZ]. Insolvenční řízení je ze své podstaty řízení univerzální, neboť na rozdíl od hromadného řízení neřeší pouze nároky plynoucí ze skutkové a právně souvisejících otázek, nýbrž veškeré majetkové vztahy dlužníka.

Atribut nalézání je v insolvenčním řízení výrazně potlačen, aplikuje se téměř výhradně v otázce osvědčení dlužníkovu úpadku a hrozícího úpadku. Judikatura Nejvyššího soudu jednoznačně udává, že *„Insolvenční řízení nicméně nemá být používáno jako náhrada sporného řízení. Insolvenční řízení není a nemůže být nástrojem nahrazujícím (ve sporu o pohledávku mezi věřitelem a dlužníkem) cestu nalézání práva před orgány k tomu povolanými. Ani s přihlédnutím k procesnímu rámci vytýčenému ustanoveními insolvenčního zákona a ani s vědomím faktu, že při projednání insolvenčního návrhu věřitele se při zjišťování dlužníkovu úpadku uplatňuje zásada vyšetřovací, není povinností insolvenčního soudu provádět v insolvenčním řízení dokazování o tom, zda pohledávka věřitele (insolvenčního navrhovatele) v právu skutečně existuje.“*¹⁸ Případné spory o existenci nároku (tj. pravosti, výši či pořadí přihlášené pohledávky) řeší soud pouze za určitých podmínek, a to zásadně v tzv. incidenčním řízení (srov. § 159 insolvenčního zákona).

Důsledkem výše uvedeného je, že pro organické propojení hromadného a insolvenčního řízení je nutné aplikovat stávající koncepci superiority insolvenčního řízení nad individuálními nalézacími a vykonávacími řízeními. Jinými slovy, s hromadným řízením bude pro účely vedení insolvenčního řízení nakládáno stejně jako s kterýmkoliv jiným nalézacím řízením – tj. bude nutné respektovat aplikaci účinků § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona (*zákaz uplatnění pohledávky či jiného práva žalobou, lze-li ji uplatnit přihláškou*), § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona (*zákaz provedení výkonu rozhodnutí či exekuce postihující*

¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. KSPH 37 INS 4935/2008, 29 NSČR 30/2009-A-64.

majetek dlužníka), § 140a insolvenčního zákona (*přerušení řízení o pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty, které mají být uplatněny přihláškou*), § 140c insolvenčního zákona (*zákaz zahájení nových řízení*) a § 140e insolvenčního zákona (*zákaz nařízení nebo zahájení výkonu rozhodnutí*). Případné výjimky z obecného režimu musí zákonodárce stanovit explicitně.

Blíže ke vztahu obou systémů lze odkázat na kapitolu 2.2.c v obecné části důvodové zprávy.

K § 161 (Úpadek žalovaného):

S ohledem na zachování výše uvedeného principu priority vedení insolvenčního řízení nad ostatními typy civilních soudních řízení dochází po zahájení insolvenčního řízení k několika podstatným následkům. Mezi přímé důsledky zahájení insolvenčního řízení náleží zákaz uplatnění pohledávek a jiných práv týkajících se majetkové podstaty žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou. To samo o sobě představuje překážku zahájení hromadného řízení, třebaže neznamená přerušení již probíhajícího hromadného řízení [srov. § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona]. K přerušení hromadného řízení nicméně dochází okamžikem účinnosti rozhodnutí o úpadku (§ 140a insolvenčního zákona). V této situaci nezbývá zúčastněným členům skupiny než postupovat analogicky jako v situaci, kdy by žádné hromadné řízení fakticky zahájeno nebylo. Logickým důsledkem je, že musí své pohledávky vymáhat individuálním uplatněním v insolvenčním řízení.

Pro tyto případy se nicméně navrhuje zakotvit zvláštní poučovací povinnost žalobce v hromadném řízení, na jejímž základě žalobce vyrozumí zúčastněné členy skupiny o tom, že mohou uplatnit svá práva v insolvenčním řízení a jakým způsobem. Důvodem je snaha předcházet negativním následkům uplynutí lhůty k uplatnění pohledávek v insolvenčním řízení vcelku racionálně pasivními členy skupiny, u kterých nelze očekávat pravidelný monitoring insolvenčního rejstříku. Pokud má pohledávku i žalobce z titulu odměny žalobce, může ji pochopitelně podle obecných pravidel v insolvenčním řízení uplatnit také.

K § 162 (Úpadek zúčastněného člena skupiny):

Navrhovaný § 162 se vypořádává se specifickými vazbami mezi hromadným řízením a insolvenčním řízením, a to v situaci, za níž je zúčastněný člen skupiny insolvenčním dlužníkem, u kterého byl zjištěn úpadek. Dostane-li se do úpadku člen skupiny – žalobce, následky řeší § 23 (dojde k odvolání žalobce).

Z § 263 odst. 1 insolvenčního zákona vyplývá, že prohlášením konkursu se přerušují dosud nepřerušená soudní řízení, která se týkají majetkové podstaty dlužníka a jejichž účastníkem je dlužník. Zúčastněný člen skupiny nemá postavení účastníka hromadného řízení, v zájmu vyšší právní jistoty se však výslovně upravuje, že hromadné řízení se z tohoto důvodu nepřerušuje ani prohlášením konkursu na majetek člena skupiny. Totéž platí pro oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, u něž na základě § 408 odst. 1 insolvenčního zákona nastávají tytéž účinky.

Rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení jsou zpravidla účinná (předběžně vykonatelná) okamžikem jejich zveřejnění v insolvenčním rejstříku (vizte § 89 odst. 1 insolvenčního

zákona). Insolvenční správce se prohlášením konkursu na majetek dlužníka stává osobou s dispozičními oprávněními, tedy osobou oprávněnou nakládat s majetkovou podstatou dlužníka. Z tohoto titulu je rovněž osobou oprávněnou vymáhat za dlužníka pohledávky za jeho vlastními dlužníky a vstoupit namísto dlužníka do řízení o nárocích týkajících se majetkové podstaty, v nichž dlužník vystupuje jako žalobce. Tomuto postavení je blízké rovněž postavení člena skupiny, jemuž v hromadném řízení může být přiznáno právo na plnění proti žalovanému. Je tedy namístě, aby insolvenční správce mohl vstoupit do postavení dlužníka – člena skupiny rovněž v hromadném řízení a uplatňovat v něm práva ve stejném rozsahu, jako by to mohl činit dlužník – a to s jedinou výjimkou, podle které člen skupiny po pozbytí dispozičních oprávnění nemůže vystoupit z hromadného řízení, zatímco insolvenčnímu správci takového člena skupiny (jako osobě s dispozičním oprávněním podle insolvenčního zákona) je toto obecné právo zachováno.

K § 163 (Základní ustanovení):

V části páté se navrhuje upravit otázku rejstříku hromadných řízení.

Rejstřík hromadných řízení je nezbytný pro zajištění informovanosti všech, jejichž nároky jsou předmětem řízení, tedy všech zúčastněných členů skupiny, ale i těch členů skupiny, kteří mají o řízení zájem (nepřihlášení členové skupiny v opt-in řízení) nebo naopak nemají o řízení zájem (neodhlášení členové skupiny v opt-out řízení).

Informování členů skupiny je nutné pouze v určité fázi hromadné žaloby. Zatímco v první fázi, kdy se řeší toliko přípustnost hromadné žaloby, nikoliv, ve druhé fázi, kterou je hromadné řízení ve věci samé, je uveřejňování relevantních informací naopak vyžadováno z důvodů uvedených výše. Zřízení rejstříku hromadných řízení je tak nezbytné.

V neposlední řadě vyplývá požadavek na existenci rejstříku z čl. 35-37 doporučení Evropské komise, které vyzývá členské státy k zřízení „registru kolektivních žalob“.

Co do konečné podoby a funkcí je možné inspiraci čerpat například z německého rejstříku vzorových žalob („*Register für Musterfeststellungsklagen*“), který je dostupný online a obsahuje základní informace o probíhajících hromadných řízeních.¹⁹

V § 163 se navrhuje definice rejstříku hromadných řízení. Ten je definován jako informační systém veřejné správy, má tedy obdobnou informativní funkci jako např. insolvenční rejstřík (srov. též obdobnou formulaci § 419 InsZ).

Rejstřík hromadných řízení je veden v elektronické podobě, je tedy možné do něj nahlížet za pomoci internetového prohlížeče formou dálkového přístupu. Tak bude zajištěno, aby se jakýkoliv (potenciální) člen skupiny mohl o případném hromadném řízení v jeho věci dozvědět v jakýkoliv okamžik a na jakémkoliv místě. Data v dokumentech vložených v rejstříku budou strojově čitelná a svou strukturou budou splňovat kritéria kladená na otevřená data, stejně jako data vložená přímo v rejstříku. Požadavky na systém vůči

¹⁹ Register für Musterfeststellungsklagen je dostupný na https://www.bundesjustizamt.de/DE/Themen/Buergerdienste/Klageregister/Bekanntmachungen/Klagen_node.html.

dodavatelé budou tento požadavek obsahovat, nicméně s ohledem na lhůtu pro dokončení systému nelze zaručit, že v době spuštění rejstříku bude mít ministerstvo k dispozici přesnou strukturu dat a schéma publikace otevřených dat. Předpokládá se proto, že systém bude připraven na zveřejňování údajů ve formě open dat v následující fázi rozvoje systému při zapracování dalších rozvojových požadavků.

Rejstřík hromadných řízení jakožto informační systém veřejné správy je informačním systémem ve smyslu zákona č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a tento zákon se tak na právní úpravu použije subsidiárně.

Rejstřík hromadných řízení zpřístupňuje jednu základní skupinu relevantních informací. Je jí seznam všech vedených hromadných řízení, tedy řízení, kdy byla hromadná žaloba v rámci řízení o přípustnosti hromadné žaloby soudem připuštěna. Tato řízení jsou v seznamu uvedena chronologicky, tedy seřazena podle data, kdy usnesení, kterým hromadnou žalobu připustil, nabylo právní moci a soud jej v návaznosti na to vložil do rejstříku. Tím není dotčena možnost v seznamu vyhledávat dle různých kritérií.

Informační systém rejstříku hromadných řízení umožňuje uživatelům prohlížet seznam, ale také na základě zadání určitých výrazů do připravených formulářů nacházet relevantní informace o hromadných žalobách. Rejstřík hromadných řízení zároveň slouží soudům a ministerstvu, aby do něj mohly relevantní informace vkládat, případně také modifikovat.

K § 164 (Náležitosti rejstříku hromadných řízení):

V § 164 se navrhuje úprava náležitostí rejstříku hromadných řízení. Rejstřík hromadných řízení je veden soudem, který usnesením rozhoduje o připuštění hromadné žaloby. Pokud soud hromadnou žalobu na základě splnění zákonných podmínek připustí, hromadnou žalobu doplní do rejstříku hromadných řízení. Okamžik uveřejnění usnesení o připuštění hromadné žaloby je potom okamžikem zahájení celého řízení ve věci samé.

K odst. 2 písm. a) – g)

U jednotlivých žalob jsou v rejstříku uvedeny zejména základní informace o hromadném řízení. Mezi základní údaje o hromadném řízení řadíme:

- spisovou značku hromadného řízení,
- označení soudu, který hromadné řízení vede,
- údaje o účastnících hromadného řízení, popř. jejich právních zástupcích,
- údaj o tom, zda se vede přihlašovací nebo odhlašovací hromadné řízení,
- předpoklady členství ve skupině,
- údaje o předmětu hromadného řízení (tj. co je obsahem petitu hromadné žaloby) a dále vymezení právního základu (tj. na čem se požadavek žaloby zakládá),

- a konečně údaj o okamžiku, kdy byla hromadná žaloba podána (je důležitý pro promlčecí lhůty).

K odst. 2 písm. h)

Hromadné řízení je zahájeno okamžikem, kdy příslušný soud uveřejní pravomocné usnesení o přípustnosti hromadné žaloby. K zahájení řízení musí být toto usnesení zveřejněno v rejstříku hromadných řízení. Okamžik zahájení hromadného řízení ve věci samé je tedy okamžikem, kdy je v rejstříku hromadných řízení zveřejněno usnesení o připuštění tohoto řízení příslušným soudem – to se bude v seznamu objevovat automaticky.

K odst. 2 písm. i)

Kromě údajů jsou v rejstříku hromadných řízení soudem uveřejňovány také určité písemnosti, které soud v rámci rejstříku zpřístupní, a uživatelé rejstříku si tak mohou tyto písemnosti prohlédnout, nebo stáhnout na svá zařízení. Tyto se uveřejňují v rejstříku chronologicky s uvedením okamžiku jejich vložení.

Okruh písemností, u nichž je jejich zveřejnění v rejstříku stanoveno zákonem, zahrnuje především samotnou hromadnou žalobu a usnesení soudu, kterou je hromadné řízení připuštěno. Okamžik zveřejnění tohoto usnesení v rejstříku je zároveň okamžikem zahájení samotného řízení ve věci samé.

Dalšími dokumenty, které jsou v rejstříku soudem zveřejněny, jsou rozhodnutí ve věci samé, jiná rozhodnutí, jimiž se řízení před soudem končí, rozhodnutí o odvolání či výměně člena skupiny či neziskové osoby, rozhodnutí o schválení návrhu na vypořádání a další písemnosti, u nichž tak stanoví zákon.

O zveřejnění jiných písemností může rozhodnout soud, pokud je to nezbytné k ochraně dotčených osob.

K § 165:

K odst. 1

Návrh ustanovení určuje, že se údaje a písemnosti v rejstříku hromadných řízení uveřejňují bez zbytečného odkladu. S přihlédnutím k technickým a personálním možnostem je tedy předpokládáno, že bude uveřejnění provedeno bezodkladně, nejlépe stejný den, kdy jsou informace ke zveřejnění uveřejňující institucí poprvé dostupné. Uveřejnění se zpožděním několika dní by nemělo nastat, nebo jen za zcela mimořádných okolností, např. v případě technického výpadku, který bude uveřejnění bránit.

Zároveň se navrhuje doplnit pravidlo o vyznačování právní moci. Zákon totiž často předpokládá, že se rozhodnutí soudu uveřejňuje ještě před nabytím právní moci, a z hlediska právní jistoty všech dotčených osob je pochopitelně velmi důležité vědět, zda a k jakému okamžiku je takové rozhodnutí pravomocné. Pokud se tedy podle zákona uveřejňuje rozhodnutí soudu (např. usnesení o odvolání či výměně žalobce), vyznačí se v rejstříku hromadných řízení vždy i datum právní moci.

K odst. 2

Rejstřík hromadných řízení je veřejně přístupný pomocí internetové sítě. Každý se tak může po zadání adresy rejstříku do webového prohlížeče seznámit s obsahem rejstříku. Přístup nesmí být nijak blokován, ani limitován. V odůvodněných případech může soud rozhodnout, že určité dokumenty nebo jejich části zveřejněny nebudou, a to např. z důvodu ochrany osobních údajů, obchodního tajemství apod., tyto dokumenty pak budou přístupné ve spise, nebo k nim nebude možné zajistit přístup ani ve spise, protože to vylučuje povaha informací v těchto dokumentech uvedených.

K odst. 3

Stanoví-li tento zákon, že písemnost se členům doručuje uveřejněním v rejstříku hromadných řízení, pokládá se písemnost za doručenou v okamžiku jejího uveřejnění. Tento okamžik musí být v rejstříku vždy uveden.

K § 166 (Zmocňovací ustanovení):

Navrhuje se ministerstvo zmocnit k přijetí vyhlášky, která upraví další, převážně technické podrobnosti týkající se rejstříku hromadných řízení, včetně rozsahu a způsobu uveřejňování informací; podrobností o náležitostech seznamu odhlášených, zúčastněných a aktivních zúčastněných členů skupiny; náležitostí formuláře, prostřednictvím kterého se lze přihlásit do přihlašovacího hromadného řízení či odhlásit z odhlašovacího hromadného řízení.

Uvedené je blíže rozvedeno v tezích prováděcí vyhlášky.

K § 167 (Účinnost):

Účinnost zákona se navrhuje stanovit od 1. ledna 2022.

V Praze dne 24. února 2020

Předseda vlády:
Ing. Andrej Babiš, v.r.

Ministryně spravedlnosti:
Mgr. Marie Benešová, v.r.

Základní teze vyhlášky k provedení zákona o hromadném řízení

A) Podrobnosti náležitostí rejstříku hromadných řízení a formulářů pro přihlášení/odhlášení [§ 166 písm. a) a písm. c)]

1. Obecné požadavky na zavedení rejstříku hromadných řízení

K zajištění práva členů skupiny na spravedlivý proces je nutné zabezpečit, aby všichni, jejichž nároky jsou nebo mohou být předmětem řízení (tj. všichni členové skupiny), byli o jeho průběhu v dostatečné míře informováni. A to jak ze strany soudu, tak i ze strany žalobce, kterému to uloží soud.

Zároveň je nutné zabezpečit i to, aby o probíhajícím hromadném řízení byly informovány okresní soudy a ostatní krajské soudy, které potažmo mohou projednávat individuální spory v téže věci, a musí se proto dozvědět o tom, že u jiného soudu probíhá hromadné řízení.

Pokud jde o informování členů skupiny, v první, certifikační fázi řízení k žádnému uveřejňování informací nedochází. Informovanost (potenciálních) členů skupiny musí být zajištěna až ve druhé fázi řízení, kdy je projednávána věc sama.

Naproti tomu u soudů by bylo vhodné, aby měly informaci o zahájení hromadného řízení již v první fázi - měly by vědět o tom, že byla podána hromadná žaloba v určité věci a že soud nyní bude zkoumat, zda jsou dány podmínky pro vedení hromadného řízení.

Požadavek na existenci rejstříku vyplývá také z čl. 35-37 Doporučení Evropské komise, které vyzývá členské státy ke zřízení „registru kolektivních žalob“.¹

Co do konečné podoby a funkcí je možné inspiraci čerpat například z německého rejstříku vzorových žalob („*Register für Musterfeststellungsklagen*“), který je dostupný online a obsahuje základní informace o probíhajících hromadných řízeních.²

Návrh zákona o hromadném řízení na základě výše uvedeného počítá s vytvořením veřejného rejstříku hromadných žalob (tzv. rejstřík hromadných řízení), který bude naplňovat zákonné požadavky na uveřejňování informací týkajících se hromadného řízení. Vyhláška potom k tomuto rejstříku stanoví potřebné technické podrobnosti.

¹ Doporučení Evropské komise je dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2013/396/oj?eliuri=eli%3Aareco%3A2013%3A396%3Aoj&locale=cs>.

² *Register für Musterfeststellungsklagen* je dostupný na https://www.bundesjustizamt.de/DE/Themen/Buergerdienste/Klageregister/Bekanntmachungen/Klagen_node.html.

Tento rejstřík bude obsahovat databázi všech hromadných řízení a písemností v těchto řízeních vydaných, o nichž tak stanoví zákon. Je přitom nezbytné, aby byla oddělena část veřejně přístupná, a část interní pro potřeby soudů.

Rejstřík je nezávislý na spisu a jeho podobě, nemusí tedy být na sebe přímo napojeny. Jedná se o webovou aplikaci, která umožní dálkové nahlížení pro všechny. Část informací bude veřejně přístupná každému uživateli, část obsahu rejstříku bude naopak dostupná pouze vybraným uživatelům, a to soudům a ministerstvu.

a) Část veřejná bude sloužit pro potřeby veřejnosti. Soudy v této části rejstříku hromadných řízení budou uveřejňovat informace o hromadném řízení, a to **až poté, kdy došlo k tzv. certifikaci** (tj. pakliže bude hromadná žaloba soudem připuštěna). Informace a písemnosti, které mají být takto zveřejněny, stanoví zákon a prováděcí vyhláška.

- V této části bude údaje moci editovat příslušný okresní, krajský, vrchní a Nejvyšší soud, který bude vkládat nezbytné písemnosti.
- Vedle toho zde musí být možnost pouhého nahlížení, filtrování a vyhledávání řízení pro veřejnost, a to dálkově přes webové rozhraní.

b) Část interní bude sloužit pro potřeby nahlížení všem soudům tak, aby mohly zjistit, zda byla či nebyla ve věci, kterou projednávají, podána hromadná žaloba. V interní části rejstříku tak budou zaznamenávána všechna hromadná řízení již od podání hromadné žaloby, a nebude tedy nutné vyčkávat na rozhodnutí soudu o přípustnosti hromadné žaloby.

- Možnost editace bude mít pouze příslušný krajský, vrchní a Nejvyšší soud.
- Pro okresní soudy bude dána možnost nahlížet, filtrovat a vyhledávat řízení podle různých parametrů (žalobce, žalovaný, předmět řízení)

Rejstřík hromadných řízení musí zároveň nabízet funkce, které umožní snadné vyhledávání podle různých požadavků a dále bude obsahovat formulář pro přihlášení/odhlášení z řízení.

Rejstřík hromadných řízení tedy umožní zejména následující funkce:

- a) editovat (pouze vybraní uživatelé),
- b) vložit písemnost (pouze vybraní uživatelé),
- c) nahlížet a stahovat písemnosti (kdokoliv),
- d) filtrovat dle různých kritérií (kdokoliv),
- e) zapnout si hlídacího psa dle různých kritérií nebo obecný newsletter (kdokoliv),

f) odeslat formulář, kterým se osoba přihlásí/odhlásí z řízení (kdokoliv).

2. Obecné požadavky na vytvoření rejstříku hromadných řízení

Rejstřík slouží k přehledu všech hromadných řízení, které byly v první, certifikační fázi soudem připuštěny do fáze druhé. Rejstřík hromadných řízení slouží jak samotným stranám sporu, tak široké veřejnosti, ale i samotným soudům.

- Po zadání url adresy rejstříku hromadných řízení budou uživatelům veřejně přístupné zejména následující údaje o všech hromadných řízeních, která jsou vedena:
 - Pořadové číslo
 - Spisová značka
 - Žalobce proti žalovanému
 - Předmět řízení
 - Soud
 - Stav řízení
 - Lhůta pro odhlášení/přihlášení

	žalobce proti žalovanému	předmět žaloby	soud	spisová značka	stav řízení	datum certifikace	lhůta pro odhlášení/ přihlášení
1.	Jan Novák v. ABC spol., s.r.o.	nezákonný poplatek ze smlouvy o poskytování služeb	KS Praha	HZ1/2021KSP HA	povoleno	1.1.2021	1.1.2021- 31.6.2021
2.	NNO Alfa v. Beta, k.s.	Porušení smlouvy o poskytování služeb	KS Ostrava	HZ 2/2021 KSOVA	rozsudek ve věci samé	2.1.2021	1.1.2021- 31.6.2021
3.							

Obr. 1 ilustrativní přehledová tabulka všech hromadných řízení

- Rejstřík hromadných řízení umožňuje nastavení filtrací hromadných řízení zejména podle následujících zadaných parametrů:
 - Žalovaný
 - Žalobce

- Spisová značka
 - Předmět žaloby (bude-li ho soud zadávat prostřednictvím číselníku)
 - Stav řízení, Datum (výběr časová osa)
- Možnost nastavení funkce hlídacího psa, která bude možné nastavit podle parametru buď na žalobce, či zadaného názvu/jména žalovaného (popřípadě IČ atp.). Popřípadě po vyplnění emailu zasílání „newsletteru“ každý měsíc.
 - V tabulce bude možné kliknout na vybrané řízení, po jehož vybrání se zobrazí přehled informací o vybraném hromadném řízení, zejména:
 - Účastníci řízení
 - Zástupci stran
 - Soud
 - Předmět žaloby
 - Datum zahájení řízení
 - Datum certifikace
 - Způsob vedení řízení
 - Spisová značka
 - Aktuální stav
 - Přehledová tabulka vydaných rozhodnutí v hromadném řízení (tabulka bude obsahovat políčko s pořadovým číslem dokumentu, datum vydání uveřejňovaného rozhodnutí, popis dokumentu, dokument s odkazem, datum právní moci)

	Datum zveřejnění	Popis	Dokument	Datum právní moci
1.	10.2.2021	Hromadná žaloba	Hz1.pfd	
2.	10.2.2021	Usnesení o připuštění hromadné žaloby	Usn1.pdf	30.7.2021
3.				
4.				

Obr. 2 ilustrativní přehledová tabulka konkrétního hromadného řízení

3. Obecné požadavky na vytvoření formuláře pro přihlášení se nebo odhlášení se z řízení

Následně po vybrání konkrétního hromadného řízení je uživateli umožněno stáhnout formulář pro přihlášení se nebo odhlášení se z řízení v závislosti na typu řízení.

Obsahem formuláře bude zejména:

- Informace, zda se jedná o přihlašovací či odhlašovací formulář
- Informace o řízení (sp. zn., žalovaný, soud - to by se mělo vyplňovat automaticky, pokud se osoba proklikne přímo v konkrétním řízení; dále u formulářů „ke stažení“ na hlavní stránce by mělo být nevyplněno)
- Pole pro vložení základní identifikačních údajů
- Pole pro zadání kontaktu (email, telefon)
- Volné pole pro vlastní text
- Možnost nahrát soubory
- Funkce zaslání příslušnému soudu (podle nastaveného soudu v úvodních informacích o tom kterém hromadném řízení) a žalobci
- Funkce stáhnout v PDF
- Datum
- Je vhodné, aby formulář mohl za člena skupiny vyplnit i advokát nebo obecný zmocněnec, pokud by k němu přiložil též plnou moc - pak by se daly doplnit kolonky s údaji o zástupci

Formulář bude tzv. inteligentním formulářem. **Zároveň budou označena políčka, která musí být vyplněná vždy, jinak nelze formulář vyplnit.** Formulář by mělo být možné stáhnout v PDF a vyplnit a odeslat emailem/datovou zprávou.³

Vizuální podoba návrhu na tento formulář je součástí přílohy č. 1.

4. Obecné požadavky na fungování rejstříku hromadných řízení z pohledu soudu

Přístup k rejstříku hromadných řízení bude zabezpečen pro (vybrané) krajské soudy, vrchní soudy a Nejvyšší soud, ale také pro ostatní soudy (zejm. ty okresní) – avšak pouze pro účely nahlížení.

1. Krajský soud (příslušnost v prvním stupni)

A. Založení nového řízení (=> to, co je zobrazeno na úvodní stránce rejstříku hromadných řízení)

³ Pro představu se lze inspirovat v Německu:

zde přímo formulář:

https://www.bundesjustizamt.de/DE/SharedDocs/Publikationen/Klageregister/Anmeldung_Volkswagen.pdf?__blob=publicationFile;

zde stránka, kde lze formulář nalézt:

https://www.bundesjustizamt.de/DE/Themen/Buergerdienste/Klageregister/Klagen/201802/KlagRE_2_2018.html?nn=11632480

Krajský soud bude moci založit na základě přístupu do rejstříku hromadných řízení nové hromadné řízení dle spisové značky a stran řízení. Za tímto účelem vyplní zejména tyto údaje, které se následně promítnou do přehledu hromadných řízení (identické informace, které vidí uživatel na hlavní obrazovce):

- Spisová značka
- Žalobce proti žalovanému - stručně (např. Jan Novák v. Alfa, a.s.)
- Předmět řízení - stručně (možnost výběru z číselníku, např. realitní služby)
- Soud (ideálně by to mělo být již předvyplněno, popř. výběr z číselníku)
- Stav řízení (možnost výběru z číselníku)

Na tomto místě lze uvažovat o zavedení formulářové žaloby tak, aby vyplňované údaje v hlavičce žaloby byly strojově čitelné a následně se propisovaly do rejstříku automaticky. Pro žalobce bude platit povinnost jednat se soudem elektronicky za využití datových schránek (platí povinné právní zastoupení), tudíž by bylo vhodné toho maximálně využít.

B. Vyplnění konkrétních údajů (=> to, co se otevře po rozkliknutí konkrétního řízení)

Všechny společné údaje se z kroku A přepíší do kroku B, jakmile je založeno nové hromadné řízení, bude k němu možné doplnit zejména následující údaje (údaje, které vidí uživatel, když rozklikne konkrétní řízení):

- Účastníci řízení (kompletní identifikační údaje, název/jméno by se měly propsat)
- (Právní) zástupci stran
- Soud (automaticky se propíše)
- Předmět žaloby - obsáhlejší vymezení
- Datum zahájení řízení (podání žaloby)
- Datum certifikace
- Vybraný režim (opt-out/opt-in)
- Spisová značka (automaticky se propíše)
- Aktuální stav (automaticky se propíše)

Pokud jde o údaje, které jsou uvedeny v obou částech rejstříku (soud, stav řízení, spisová značka), je nutné, aby se měnily vždy podle aktuálně provedené změny u jednoho nebo druhého zadávání.

Dále soud nahraje předem vytvořené dokumenty, které mají být v rejstříku uveřejněny (nejprve zejm. hromadnou žalobu a usnesení o přípustnosti hromadné žaloby). Ke každému nahranému dokumentu soud doplní

- Popis

- Datum vydání rozhodnutí
- Datum právní moci (možné doplnit i dodatečně)

Tyto údaje se následně promítnou do tabulky společně ke všem informacím o daném hromadném řízení (viz obrázek č. 2).

Všechny zadávané údaje bude moci krajský soud kdykoliv změnit s tím, že provedené změny budou viditelné. Viditelné zůstanou i dokumenty původní s odůvodněním, proč došlo k jejich změně.

2. Vrchní soud (příslušnost ve druhém stupni)

Přístup do rejstříku hromadných řízení pro vrchní soud bude v zásadě stejný jako pro krajský soud. Stejně tak bude moci vrchní soud nahraovat dokumenty (svá rozhodnutí) se stejnými údaji jako tomu je na prvostupňovém soudu.

3. Nejvyšší soud (dovolací řízení)

Přístup do rejstříku hromadných řízení pro Nejvyšší soud bude v zásadě stejný jako pro vrchní i krajský soud. Stejně tak bude moci Nejvyšší soud nahraovat dokumenty (svá rozhodnutí) se stejnými údaji jako tomu je na prvostupňovém i druhostupňovém soudu.

4. Okresní soud (nahlížení, vykonávací řízení)

Přestože okresní soudy nejsou příslušné k projednání hromadných žalob, je důležité, aby měly z hlediska vztahu individuálních řízení vedených na okresních soudech k řízením hromadným možnost sledovat, zda krajský soud v téže věci nevede hromadné řízení a v jaké je toto řízení fázi.

V rámci vykonávacího řízení bude soudům umožněno editovat údaje o probíhajícím exekucním řízení.

V rejstříku hromadných řízení bude moci soud vložit sdělení žalobce, že práva přiznaná členům skupiny exekucním titulem vymáhat nebude, popř. pokud žalobce ve stanovené lhůtě podání exekucního návrhu nedoloží, soud zapíše do rejstříku hromadných řízení tuto informaci. Bude rovněž nutné, aby exekucní soud mohl vložit do rejstříku sdělení žalobce o tom, že podal exekucní návrh, s uvedením u kterého exekutora a ke kterému dni.

Soudu musí být umožněno, aby do rejstříku hromadných řízení zapsal:

1. Údaj o tom, že žalobce nebude vymáhat práva přiznaná členům skupiny

- Název dokumentu, který se objeví v přehledu hromadného řízení
 - Vložení dokumentu
2. Žalobce podání exekučního návrhu nedoložil
- Název dokumentu, který se objeví v přehledu hromadného řízení
 - Vložení dokumentu
3. Žalobce podal exekuční návrh
- Název dokumentu, který se objeví v přehledu hromadného řízení
 - Spisová značka soudního exekutora (exekutorského úřadu)
 - Jméno soudní exekutora
 - Datum zahájení exekučního řízení (formát DD.MM.ROK)
 - Vložení dokumentu

B) Náležitosti seznamu zúčastněných členů skupiny, seznamu aktivních zúčastněných členů skupiny, seznamu odhlášených členů skupiny [§ 166 písm. b)]

1. Seznam zúčastněných členů skupiny

Soud vede seznam členů skupiny, kteří se do hromadného řízení v rámci přihlašovacího řízení přihlásili. Do tohoto seznamu soud vyznačuje případné zpětvzetí přihlášky. Seznam je v rejstříku hromadných řízení zveřejněn jako samostatný dokument, jako součást rozhodnutí nebo usnesení soudu.

2. Seznam odhlášených členů skupiny

Seznam odhlášených členů je seznamem osob, které se z odhlašovacího hromadného řízení odhlásily. Tento seznam vede a aktualizuje žalobce. Jakmile uplyne lhůta pro odhlášení, žalobce seznam odhlášených členů skupiny předloží soudu, včetně svého stanoviska, skutkových tvrzení a uvedených důkazních prostředků. Seznam odhlášených členů skupiny je v rámci rejstříku hromadných řízení veřejnosti zpřístupněn soudem, a to jako samostatný dokument, nebo jako příloha rozhodnutí nebo usnesení soudu.

3. Seznam aktivních zúčastněných členů skupiny

Seznam aktivních zúčastněných členů skupiny je veden soudem, který do něj zapíše všechny členy skupiny, kteří jsou aktivní. Seznam je soudem v rejstříku hromadných řízení zveřejněn jako samostatný dokument, jako součást rozhodnutí nebo usnesení soudu.

Vzhledem k tomu, že seznamy budou vést různé subjekty, je nezbytné zajistit jejich jednotný formát. Z tohoto důvodu stanoví ministerstvo vyhláškou základní rozložení a podobu seznamu, který bude pro účely výše uvedené využíván. V jednotlivých seznamech se budou vyplňovat zejména základní identifikační údaje o členech skupiny, tj. jméno, popř. název, datum narození/identifikační číslo, a bydliště. Z důvodu ochrany osobních údajů je též možné uvažovat o přidělení kódu, který by jednotlivé členy mezi sebou odlišil, zároveň je však přímo neidentifikoval.

FORMULÁŘ K PŘIHLÁŠENÍ SE DO HROMADNÉHO ŘÍZENÍ/ FORMULÁŘ K ODHLÁŠENÍ SE Z HROMADNÉHO ŘÍZENÍ	
Soud	KS v Praze
Spisová značka řízení	HZ 1/2021 KS PHA
Označení žalovaného	Alfa s.r.o.
Jméno/název člena skupiny	
Adresa člena skupiny	
IČ	
Kontakt na člena skupiny	
Email	
Telefon	
Text	
Přiložit soubor	
Datum	
Odeslat formulář Stáhnout v PDF	